memorii/jurnale/convorbiri

MONICA LOVINESCU

Jurnal

1985–1988

HUMANITAS

MONICA LOVINESCU

În România. Licență în litere la Universitatea din București. În afara unui basm scris în copilărie, la vreo 7–8 ani, și publicat în *Dimineața copiilor*, își reneagă cu vehemență debuturile literare. De pe la 15 ani publică proze scurte în *Vremea*, *Kalende* etc., ca și un roman în mai multe numere consecutive din *Revista Fundațiilor Regale*. Le găsește pe toate sofisticate și artificioase. Imediat după război deține cronica dramatică la *Democrația* lui Anton Dumitriu. Tot atunci e asistenta lui Camil Petrescu la Seminarul său de artă dramatică.

În Franța. Pleacă la Paris în septembrie 1947 ca bursieră a statului francez, iar în primele zile ale lui 1948 cere azil politic. La început face parte din tinere companii teatrale și semnează regia unor piese de avangardă. Situația din țară îi reține apoi integral atenția. Colaborează cu articole și studii despre literatura română și despre ideologia comunistă în numeroase publicații: *East Europe*, *Kontinent*, *Preuves*, *L'Alternative*, *Les Cahiers de L'Est*, *Témoignages*, *La France Catholique* etc. Semnează capitolul despre teatrul românesc în *Histoire du Spectacle* (Encyclopédie de la Pléiade, Gallimard). Traduce cîteva cărți din românește sub pseudonimele Monique Saint-Côme sau Claude Pascal.

Colaborează și la revistele în limba română din exil: *Luceafărul*, *Caiete de Dor*, *Ființa Românească*, *Ethos*, *Contrapunct*, *Dialog*, *Agora* etc.

Din 1951 pînă în 1975, emisiuni literare și muzicale la Radiodifuziunea Franceză. Își începe colaborarea la „Europa Liberă" în 1962. Din 1967, emisiunile de mai mare ecou sînt „Teze și Antiteze la Paris" și „Actualitatea culturală românească".

Volume: *Unde Scurte*, I (ed. Limite, Madrid, 1978 și Humanitas, București, 1990); *Întrevederi cu Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Ștefan Lupașcu și Grigore Cugler* (Cartea Românească, București, 1992); *Seismograme. Unde scurte*, II (Humanitas, București, 1993); *Posteritatea contemporană. Unde scurte*, III (Humanitas, București, 1994); *Est-etice. Unde scurte*, IV (Humanitas, București, 1994); *Pragul. Unde scurte*, V (Humanitas, București, 1995); *Insula șerpilor. Unde scurte*, VI (Humanitas, București, 1996); *La apa Vavilonului*, I (Humanitas, București, 1999); *La apa Vavilonului*, II (2001); *Jurnal 1981–1984*, Humanitas, București, 2002; *Diagonale*, Humanitas, București, 2002.

Traducere din Ion Luca Caragiale: *Théâtre* (*Une nuit orageuse*, *M'sieu Leonida face à la réaction*, *Une Lettre perdue*), adapté du roumain par Eugène Ionesco et Monica Lovinescu, L'Arche éd., Paris, 1994.

MONICA LOVINESCU

JURNAL

1985–1988

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta
IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
LOVINESCU, MONICA
Jurnal / Monica Lovinescu. – Bucureşti: Humanitas, 2002
4 vol; (Memorii. Jurnale. Convorbiri)
ISBN 973-50-0264-7
Vol. 2: 1985–1988. – 2003. – Index. – ISBN 973-50-0315-5

821.135.1-94

ISBN 973-50-0264-7
ISBN 973-50-0315-5

1985

Marți 1 ianuarie

Cînd mă gîndesc că pentru 1984 începusem anul cu Liiceanu și Pleșu (veniți în ajun cu Culianu).

Acum Liiceanu e pe pragul altei operații, Pleșu n-a fost încă încadrat niciunde și amîndoi sînt în România fără mari speranțe de a mai reieși în curînd.

În afara acestei tristeți nu mare lucru: telefoane, telefoane — bineînțeles.

Altfel, pregătirea emisiunilor (îl atac pe C. Vadim Tudor — „vadimita cronică“) și mărunțișurile plicticoase de început de an: schimbări de agendă, carnete de adrese etc.

Mereu superstiția reînnoirii.

Miercuri 2 ianuarie

Rendez-vous cu Bujor Nedelcovici și V. Mergem la restaurantul de la Odéon și discutăm evident despre același lucru: avantajele și dezavantajele fiecăreia dintre cele două soluții extreme. Romanul trebuie să-i apară prin aprilie la Albin Michel. Și are un frate în Elveția. Probabil totuși că va rămîne. Nu-l sfătuim să facă nici una, nici alta.

Duminică 6 ianuarie

Telefon de la Claudia Dumitriu: a vorbit la telefon cu Mihai Botez, care — cu o voce pentru prima oară obosită — i-a spus că ar fi gata să emigreze și a cerut mai multă „solidaritate“. Mîine telefonez lui Vlad Georgescu.

Ger de Bobotează. Şi ninge. Terasa şi străzile albe sînt ca un *travelling arrière* asupra copilăriei. Lucrez ascultînd tare Mahler şi Vivaldi. Ceea ce nu mi s-a mai întîmplat de mult.

Luni 7 ianuarie

Aş vrea să hibernez şi nu pot. Prin zloată şi ger — la Radio deci. De unde vorbesc cu Vlad G.: Mihai Botez nu vrea să emigreze: a înţeles Claudia greşit.

Nu ştiu ce-mi vine să-i telefonez Yvonnei. Mă aude prost de la Roma, îmi vorbeşte de tremuratul degetelor care-o împiedică nu numai să scrie, dar şi să mănînce ca lumea, şi-mi spune, insistent: Rodica. Încerc să rectific, nu mă aude. Renunţ. Zăpăceala sau bătrîneţea? Dar îi resimt dureros degradarea. Ca pe o insultă pe care timpul mi-o aduce şi mie prin ea. Cum va fi Roma fără Horia Roman şi cu o Yvonne care... tremură? De asta nici nu ne-am mai dus V. şi cu mine la Roma după moartea lui Bebe R.: pentru că ştim răspunsul.

Miercuri 9 ianuarie

Scrisoare de la fiica lui Busuioceanu, Onica: a cerut azil politic şi e în lagăr la Latina. Are 51 de ani, moare de ger acolo şi n-are pe nimeni. Îi trimitem imediat bani şi adrese la Roma.

Merg la Radio îmbrăcată ca de schi, în nişte cizme mai mari ca mine, dar în care îmi este în sfîrşit cald. Masă rotundă cu Mihnea, Cazacu, Cazaban, Goma despre dosarul „Europa Centrală“ din *L'Express*.

Joi 10 ianuarie

Ieri a telefonat Ariana Nicodim, întoarsă de la Bucureşti, unde continuă demolările. O ştire care mă bucură: Cella Delavrancea i-a trimis lui Ceauşescu un memoriu drastic de protest împotriva distrugerii de monumente şi biserici. Va să zică mai există şi bătrîneţe verticală!

Iar la FE aflu că s-a luat o iniţiativă excelentă: două-trei minute în finalul „Actualităţii româneşti“, în fiecare zi, pentru fişa unui monument sau a unei biserici demolate sau ameninţate cu distrugerea.

Vineri 11 ianuarie

Tot în casă, hibernez lucrînd şi nu mai sînt legată de exterior decît prin telefon sau prin V., care, mai viteaz, înfruntă intemperiile.

Marţi 15 ianuarie

Frig inimaginabil (minus 14 grade), cum n-a mai fost la Paris de un secol. Urc scările anevoie şi-mi închipui imediat că am ceva la inimă.

Dacă resimt gerul ca pe un asediu, cum îl suportam în România? Tot prost.

Joi 17 ianuarie

După-amiază, la cafea, un gazetar danez, Peter Wivel, recomandat de Mihnea, şi care face o serie de articole despre cultura în Est. Iar trebuie s-o iau de la zero — nu ştie nici măcar cine este Urmuz. Alfabetizare dificilă: cum să dai o idee cît de vagă ar fi, într-un ceas, despre ce se petrece în România, cuiva care de abia dacă ştie cum s-o situeze pe glob?

Altfel amabil, încîntat de tot ce-i spun şi probabil nu total incult, din moment ce l-a studiat pe Kierkegaard cu cel mai bun kierkegaardian danez.

Vineri 18 ianuarie

A murit Sorin Titel. Îl chem pe N. C. Munteanu la München (Gelu e bolnav), să dea ştirea în programul de azi şi mă pregătesc să fac o cronică. Mi-e cu atît mai greu, cu cît în ultimele lui patru romane n-am putut intra deloc, singura lui manieră la care eram sensibilă fiind cea din 1971 — cu *Lunga călătorie a prizonierului*. Dar trebuie să scriu despre el, cu atît mai mult, cu cît am remuşcări: ultima dată l-am atacat pentru un articol pe care l-a scris omagiind Canalul — şi am rămas pe acest „conflict".

Sîmbătă 19 ianuarie

Ieri telefon de la Lucian Pintilie, sosit cu ştiri de la Bucureşti:

— I s-a aranjat povestea cu viza, a fost invitat la Suzana Gîdea

care învăţase pe de rost fişele privindu-i activitatea şi le tot încurca („cînd aţi făcut Cehov cu pitici") şi i-a promis că i se va da în martie un răspuns pentru scenariile depuse.

— Paler — cînd vorbindu-i de romanul lui, Bălăiţă i-a spus că prea e antitotalitar şi că s-ar putea crede că Moşul (dictatorul) este... — a fost extrem de violent, contraatacînd: „E cine? Îndrăzneşte să spui ce crezi, cine?" Evident, Bălăiţă n-a spus — şi romanul iese. Doar răsteala şi curajul îi impresionează.

— Nebunia frigului: era să nu poată fi incinerată mama lui Clody: nu se ştia dacă e destulă presiune la gaze — unele cadavre fuseseră înapoiate familiilor doar pe jumătate arse!

— La familia C. o echipă specială a venit să fixeze temperatura la 28°!! În acest timp în celelalte case e între 4 şi 10°! Au murit cu 10% mai mulţi bătrîni şi copii ca anul trecut.

— Se ascultă televiziunea bulgară. Oamenii au şi început să înveţe bulgăreşte. Au fost scoase din circulaţie amplificatoarele care îngăduie să prinzi televiziunea de la Sofia, dar manualele de bulgară se vînd pe capete. Oamenii vor să urmărească filmele străine dublate în bulgăreşte!

Joi 24 ianuarie

Îmi telefonează Agathe: procesul lui Pordea împotriva ei şi a ziarului *Le Matin* are loc la 1 februarie. Martorii ei: Goma, Mihnea, Dinu Zamfirescu (din partea Asociaţiei Deţinuţilor Politici), Pomian pentru polonezi (Pordea s-a autodecretat consul al polonezilor în exil). Nu se ştie care vor fi martorii lui Pordea. C. V. Gheorghiu?

Vineri 25 ianuarie

Rainer — mai multe telefoane în ultima vreme. Ultimul: vine Walter Biemel la Paris. Şi nu cred că vom avea timp să-l vedem. Şi nici să mergem la teza de doctorat în juriul căruia i-a cerut Derrida să vină.

Iar pe Rainer nu l-am mai văzut din pricina gerului, care m-a îndemnat să hibernez.

Dar acum s-a făcut primăvară.

Sîmbătă 26 ianuarie

La Mămăligă, la Hyperion, masă rotundă cu istoricii — la care l-a bătut sistematic la cap pe Vlad Georgescu să vină: şi a venit. Ceilalţi doi, Mihnea şi Matei Cazacu: mit şi istorie. Leonid le încurcă pe toate: nu miturile sînt aici în discuţie, ci mistificările, falsurile, legendele istorice. Intervenţiile interesante, deşi Mihnea e prea pătimaş filoturc, punînd în chestiune nu numai „victoriile" româneşti (cad Călugărenii, cade şi Rovine), dar pînă şi opoziţia populaţiei faţă de turci, pe care uneori i-ar fi preferat autohtonilor: impozite mai puţin grele, administrare mai serioasă etc.

Nu asupra acestor puncte se duce discuţia, ci mai ales asupra noţiunii înseşi de mit, prost aleasă, şi creştinării privilegiate a românilor, asupra căreia Matei Cazacu se străduieşte să arate că n-avem dovezi certe înainte de secolul al X-lea.

Dacă şedinţa de jos e cît de cît interesantă, cenaclul de sus e pur şi simplu în afara literaturii.

Luni 28 ianuarie

Telefon lui Vlad G., ştiri despre Calciu (via Petre Rosetti — care a fost în România — şi Petrişor). C. a fost răspopit şi securiştii sînt în jurul lui ciorchine. Vrea să emigreze în Statele Unite.

Miercuri 30 ianuarie

Nu s-a petrecut nimic special: am montat reportajul lui Alain, interviul lui Pupăzan cu Victor Roman şi am citit un întreg volum despre romanul poliţist pentru o cronică despre Sălcudeanu.

Joi 31 ianuarie

Totul începe pe la ora 3 cu un telefon de la Agathe, să-mi anunţe enormul *scoop* pe care-l pregăteşte pentru mîine: un interviu cu Pacepa, care e la Paris. Plină de delicateţe, ţine să mă prevină că P., care, se pare, vorbeşte de mine cu admiraţie (!), reproduce ordinul pentru agresiunea împotriva mea: cei doi palestinieni tocmiţi urmau să mă lase fără grai, nici cap, *en charpie*. Îi e frică să n-am un şoc citind termenii prea duri ai ordinului dat direct lui P. de Ceauşescu.

Mai vrea să ştie dacă accept să-l văd pe P. (tot povestea cu admiraţia). Nu şovăi nici o clipă şi refuz. Nici n-am nevoie să-mi aduc aminte de Bernanos, repulsia în faţa agenţilor (oricît ar fi ei de dubli sau tripli) e la mine fizică.

La cafea, Rodica Iulian şi Alain — venit să-mi dea casetele cu Hyperion, să adaug eu esenţialul din Vlad G. (mitul pasivităţii româneşti), pe care el nu-l pusese. Nu mi-e capul la discuţia cu ei, ci mereu la vestea cu Pacepa.

Seara, Hăulică cu veşti proaspete: nu e numai scandalul cu Geta, ci şi unul cu Blandiana care a publicat în *Amfiteatru* versuri atît de tari, că redactorul-şef a fost suspendat, iar ei i s-a interzis să mai publice. Constanţa Buzea — responsabilă de pagină — retrogradată. Asupra ei s-a revenit. Premiile nu s-au dat încă deoarece la unguri fuseseră atribuite unor... disidenţi.

Vineri 1 februarie

Le Matin — Pacepa-Pordea — cinci pagini!
Proces Pordea-*Le Matin*, 17e Chambre correctionnelle.

Chiar avertizată, cele cinci pagini din *Le Matin* mi se par o bombă. Pacepa recunoaşte în Pordea pe unul din agenţii săi! Chiar el l-a „reactivat", era *en sommeil* din 1969. Titluri de-o şchioapă, fotografii (una cu mine şi V., alta Goma, Tănase etc.). În ciuda grabei (Agathe m-a rugat să mă duc la proces eu), telefonez la biroul din Paris, lui Vlad G. şi încep să sune la noi telefoanele. Cînd plec, Dupoy de la *Le Quotidien* îl „intervievează" pe V.

La proces, presa din plin, fotografii, televiziunea. Durează vreo patru ore pe care nu le pot rezuma aici. Cîteva puncte totuşi:

— Pordea nu aduce nici un martor. Vorbeşte de recepţia sa — înainte de alegerile europene au fost patru personalităţi româneşti, dar nu spune care (Şoneriu, Raţiu, Serdici, Mihai Sturdza) — şi menţine — senilizat sau depăşit — tezele de mai înainte: Transilvania şi necesitatea pentru exil să aibă dialog cu Bucureşti pentru „a favoriza interesele poporului român".

— Martorii pentru *Le Matin*: Pomian (Pordea se declarase „consilier onorific" al Poloniei libere), Goma, Mihnea, Dinu Zamfirescu. Cu toţii buni. Dar procesul pare greoi şi inutil, deoarece

peste el planează dezvăluirile lui Pacepa, pe care, în zadar, avocatul lui Pordea încearcă să-l treacă drept un disident oarecare fără identitate.

De fapt, Pacepa n-a fost adus aici de *Le Matin*, ci probabil de B. Poulet şi cabinetul lui Fabius: numai astfel s-a putut bucura de protecţia necesară.

De acolo la o cafenea cu toţii: Marie-France, Antonia, Mihnea, Goma, Matei Cazacu, Laura Korne.

Ajunsă acasă, lung telefon cu Vlad G. Iar Pordea-Pacepa la Jurnalul de pe A2 şi TF1.

Sîmbătă 2 februarie

Telefoane cu Agathe, Mihnea, Hăulică, Radina, Ioniţoiu, Cristovici, Gelu etc.

Telefon Vlad G. A murit Emil Georgescu de cancer la plămîni. Cam multe cancere la FE.

Urmare Pacepa-Pordea plus proces — cinci pagini în *Le Matin*. Una în *Quotidien*, una în *Libé*, mare articol în *Le Monde*, cîteva rînduri doar în *Fig.*! Vlad G. face un editorial.

Duminică 3 februarie

Să copiez totuşi ordinul primit de serviciul lui Pacepa pentru agresiunea mea?

„Il faut faire taire Lovinescu. Il ne faut pas la tuer. Nous n'avons pas besoin d'enquête américaine ou française qui pourrait nous mettre mal à l'aise. Il faut la réduire en charpie. Lui briser la mâchoire, les dents et les bras. Pour qu'elle ne puisse plus jamais parler ni écrire. Elle doit devenir un cadavre vivant. Un exemple inoubliable pour les autres. Il faut la passer à tabac chez elle pour qu'elle et les autres apprenent qu'il n'existe aucun endroit sûr pour ceux qui calomnient la dictature du prolétariat, même leur propres maisons."*

---

* „Trebuie să i se închidă gura Monicăi Lovinescu. Nu trebuie omorîtă. N-avem nevoie de anchetă americană sau franceză care să ne pună în dificultate. Trebuie făcută bucăţi. Să i se zdrobească dinţii, gura, braţele. Să nu mai

Din ce m-a scăpat Vialanek!

Pacepa mai spune că s-a hotărît să fugă cînd a fost ordonată asasinarea lui Goma, în iulie 1978.

Despre Pordea susține nu numai că o parte din articolele lui erau scrise direct la București, dar că a fost însărcinat și cu recrutarea altor agenți. Care?

Luni 4 februarie

Azi am înregistrat și trimis *in express* o cronică cu scandalul și poemele Anei Blandiana, la care am adăugat, în sfîrșit — chiar fără *feu vert* —, și cazul Getei Dimisianu, plus Gabriel Dimisianu care nu mai e redactor-șef adjunct la *România literară*, plus întîrzierea premiilor.

„Serialul“ Pacepa continuă în *Le Matin*. Nu totdeauna consistent, și cu gafe! Ar fi fost mult mai bine dacă rămîneau la interviu. Dar el este acela care voia să scrie o scrisoare deschisă fetei sale, Dana. Căreia să-i explice că nu voia să fie ucigaș (Goma, Tănase etc.) și de aceea a fugit cînd au început să curgă ordinele de lichidare a dușmanilor externi, de sus (nu prea pronunță cuvîntul Ceaușescu — fata îi este ostatic acolo).

Încep și reacțiile românilor. Din moment ce Pacepa a declarat că tatăl său fusese condamnat la moarte de legionari, aceștia — foști și viitori — din exil sînt, evident, împotriva lui.

Astfel Bacu — unul dintre cei evoluați — nu vrea să intre în contact cu Agathe pentru a-i povesti cum a venit Pordea să-și plătească o broșură la Cușa, cu banii Legației (Cușa l-a dat afară și broșura a rămas în depozit la imprimerie). Ar fi important. Dar zice că el nu era de față etc.

Alții, pentru că *Le Matin* e de stînga, n-ar fi ostili față de Pordea (nu e el cu Le Pen?). Prostia exilată e una dintre cele mai dense. Țip în dreapta și în stînga.

---

poată niciodată să scrie și să vorbească. Trebuie să devină o legumă. Un exemplu de neuitat pentru alții. Trebuie să fie bătută la ea acasă pentru ca și ea, și alții să afle că nu există nici un loc sigur pentru aceia care denigrează dictatura proletariatului, nici în propria lor casă.“

Ioniţoiu, în schimb, gata să mărturisească cum, înainte de alegerile europene, cînd a avertizat, în mai multe rînduri, secretariatul lui Le Pen că Pordea e agent, i s-a răspuns că a fost recomandat de... C. V. Gheorghiu! Îl pun în legătură cu Agathe.

Miercuri 6 februarie

Ieri V. aduce „poşta". Atac — destul de ordinar — al lui Vadim Tudor împotriva mea în... *România literară.* Neoproletcultiştii o invadează mult şi sistematic Ivaşcu cedează.

În povestea Pordea, *Le Canard Enchaîné* vine cu noi detalii: ar fi încercat mai întîi la UDF unde nimeni nu l-a luat în serios — şi a fost şi la un colocviu al secţiei Moon (!) Agitat bătrînelul!

V. îmi aduce şi romanul lui Corlaciu, un fel de amestec între „jurnalul" său din ţară şi greva foamei de la Paris, apărut la o editură necunoscută sub titlul *Tout espoir sera puni.* Fără nici o valoare. Nici literară, nici de document. În greva lui, pune pe primul plan al sprijinitorilor pe Theo şi Gheorghiu şi nu spune nimic de Ţepeneag (care i-a organizat Comitetul de sprijin) sau de noi. Se confirmă evoluţia lui ulterioară grevei, cînd sabotase o manifestaţie pentru Goma şi se dăduse cu toate lepădăturile. Acum, că a murit, nu mai e nimic de spus, dar a fost într-adevăr o fiinţă servilă cu un singur moment de curaj real: greva pentru ai săi. Şi a găsit mijlocul şi asupra ei să mintă în carte. Cît despre „jurnalul" său bucureştean, nivel de reportaj neinspirat şi, în plus, transformat în roman cu majoritatea numelor false. Deci nici măcar o minimă valoare documentară.

Nici nu mă pot ocupa la Radio de proza lui uşor murdară, lăcrămoasă şi lătrătoare.

Duminică 10 februarie

Revăzut seara *Danton* al lui Wajda, de data asta la televiziune. Să fie ecranul mic, în care masivitatea transpirată a trupurilor nu se instalează cum trebuie şi ameninţarea ghilotinei pare atenuată o dată cu ei? Nu mai resimt şocul de prima oară. Sau poate că şocul provenea şi din imaginile terorii comuniste contemporane pe care

Wajda le proiecta — pentru prima oară pe ecran — prin mijlocirea Revoluției Franceze? Și la care acum mă așteptam?

Luni 11 februarie

Azi nu înregistrăm la FE. E amînat pe miercuri din pricini de reparare a studioului. V. vine deci de la poștă cu „presa patriei". S-au publicat în sfîrșit premiile Uniunii. Culmea ironiei, la publicistică și reportaj (!) au fost premiați Liiceanu (cu *Jurnalul de la Păltiniș*) alături de Paleologu cu care s-a înfruntat și apoi împăcat tocmai din pricina acestui *Jurnal*. La roman: Gabriela Adameșteanu cu *Dimineață pierdută*. La poezie, Emil Brumaru și Nina Cassian. La debutanți — mai toți buni. În rest există și cîteva nulități.

Primim și „Actualitatea românească" de lunea trecută. De 50 minute în loc de 30 minute, și au dat totul, interviul lui Pacepa, restul din *Le Matin*, darea de seamă a procesului din *Le Monde* (pe care a încurcat-o, în traducere, Hurezeanu).

În timp ce la București, în urma unor astfel de emisiuni, spiritele pot fi agitate, aici povestea Pordea riscă să treacă pe al nu știu cîtelea plan deoarece, după *Le Canard*, *Libé* a început o campanie împotriva lui Le Pen care ar fi torturat în Algeria. Pordea nu mai e decît a nu știu cîta roată la căruța infamiei.

Vineri 15 februarie

Aveam dreptate să-mi spun că în „afacerera Pordea" din nou n-avem noroc. De cînd a fost acuzat de a fi torturat în Algeria, Le Pen a putut lesne face din atacul împotriva lui Pordea primul episod dintr-o campanie orchestrată de socialiști împotriva lui. Pentru multă lume, dezgroparea — acum, în ajunul alegerilor cantonale — a războiului din Algeria nu poate ține decît de tactică electorală.

Dacă a fost tactică — e în orice caz neinspirată. Le Pen poate ușor — și o face — să desființeze pe martorii aduși de *Libération* împotriva lui, cu toții teroriști algerieni, care au pus bombe și, la rîndul lor, au torturat. Cui să mai explici că tortura — chiar pentru a împiedica atentate — cancerizează țara care o acceptă? A țipat-o François Mauriac atunci, dar acum dreapta e bolnavă de mediocritatea ei.

Aşa că de la dreapta, nu de la partidele de opoziţie, ci de la dreapta populară îi vine lui Le Pen, după acest scandal, un sprijin sporit.

În ce ne priveşte pe noi cu Pordea al nostru — el nu poate decît să beneficieze de campania împotriva lui Le Pen.

Présent — aceeaşi fiţuică ce ne-a atacat pe noi ca agenţi comunişti — publică un alt articol împotriva lui Pacepa şi a tuturor martorilor de la proces, transformaţi, conform stilului acestui ziar, în... comunişti primejdioşi. La Strasbourg, în cursul unei conferinţe Yalta dată de Le Pen cu... Pordea, au distribuit *Présent* gazetarilor.

Vlad Georgescu, alertat de Korne, mi-a telefonat cam alarmat: să nu facă Pordea proces şi FE.

Sînt stranii panicile acestea bruşte ale lui, de cînd Securitatea, prin oameni din ţară, a intentat Europei Libere două procese.

Îl liniştesc. Dar aceeaşi „echipă“ condusă de C. V. Gheorghiu lucrează mai departe. Manipulaţi sau manipulatori?

Miercuri 20 februarie

Oana Cantacuzino îmi telefonează foarte excitată: un vechi prieten al familiei, Crângu Broniţki, a venit din partea lui Iliasa de la Comitetul de Cultură să-i propună mobila şi argintăria lui Enescu contra aducerii „osemintelor în patrie“, pasă-mi-te pentru a se salva Tescanii. Cum Oana a refuzat, în treacăt şi „l'air de ne pas y toucher“ — i-a transmis şi ameninţările: vezi, gîndeşte-te la ce li s-a întîmplat lui Goma şi Tănase! La ce se pot preta oameni bătrîni şi chipurile cinstiţi!

Acest personaj ne transmitea şi nouă salutări de la Dan Brătianu — pe care trecuse să-l vadă în Elveţia. Să nu fi avut o misiune şi pentru el!

Joi 21 februarie

Aseară la noi, Mihai Nasta cu Poghirc, la care stă. Virgil e şi el tot atît de entuziasmat ca şi mine cînd l-am cunoscut la Megève, unde venise cu Ion Vianu să ne vadă pe Marie-France şi pe mine. Regăsesc aceeaşi uimire în faţa nu atît a erudiţiei lui, cît a spiritului des-

chis la toate, entuziasm care-mi mai trecuse după ce-i citisem cartea încîlcită: e un oral iremediabil.

Vineri 22 februarie

O adevărată bombă: în timp ce aşteptam liniştită rezultatul procesului Pordea–*Le Matin*, convinsă, ca noi toţi, că-l pierde Pordea — îmi telefonează Mihnea: P. a cîştigat!! Judecătorul nici n-a ţinut seama de avizul procurorului — care era pentru *Le Matin*, şi sentinţa lui seamănă cu interviul lui Le Pen din *Minute* (de pildă, se spune că „martorii" contra lui Pordea aparţin aceluiaşi „clan"). Aberaţia e totală: avocatul Agathei spune că aşa ceva n-a mai văzut: e atît de enorm, încît e sigur că va cîştiga Apelul. Să fie judecătorul un „lepenist" atît de înfocat? Enervat de campaniile împotriva lui? De atîtea procese cu gazetarii care-l atacă? Mister. Telefonez imediat la München: nu dau de Vlad G., ci de Stroescu, căruia îi dictez formula pentru programul politic.

Umblu apoi nervoasă vreun ceas prin casă: mi se pare că a dispărut orice justiţie, îi văd pe toţi istericii „noului exil", manipulatori recent sosiţi (acum a apărut unul şi în America, de acelaşi stil, care pretinde că Pacepa e agent comunist şi noi, Goma, V. Tănase, Sanda Sto etc., lucrăm cu el...) exultînd şi luîndu-şi şi mai tare nasul la purtare, Bucureştiul securist frecîndu-şi mîinile cu bucurie etc. V. e mult mai calm. Fiind convins dinainte că totul e absurd (aşa e istoria!) primeşte confirmările cu oarecare filozofie.

Luni 25 februarie

Zi enervantă la Radio, care începe cu decretarea de către Lydia, administratoare maniacă ce se ia drept directoare, a interdicţiei de a se mai fuma în noul studio. Sînt singura care fac scandal.

Apoi Vlad G. la telefon: e furios pe Goma care-i trimite cronici proaste din care trebuie să tot taie şi, în plus, l-a făcut, într-o scrisoare, mincinos pe... Valer Pop. E furios şi vrea să rupă cu Goma. Încerc să-l calmez, deşi ştiu că ruptura tot va sfîrşi prin a interveni.

Sosesc şi Goma (sumbru — îşi face analizele — crede că are un cancer — sper să fie psihopatie) cu Nedelcovici, care s-a hotărît să se întoarcă!

Seara vine la noi acasă. Nu-şi găseşte „locul“ aici — vrea să „lupte“ acolo. Cartea îi apare în aprilie. E chinuit, îşi joacă viaţa şi o ştie. Analizăm şi evocăm toate posibilităţile, punem la punct puţinul cît poate fi pus şi obţinem promisiunea să treacă, în drum spre ţară, pe la fratele lui din Elveţia — poate se mai linişteşte şi revine asupra hotărîrii lui.

Alt rămas-bun. În cel mai bun caz, în ţara lui va fi marginalizat. În cel mai bun...

Joi 28 februarie

Eugen la spital.

Ca să fiu mai aproape de el, scriu o cronică despre *Le blanc et le noir*, pe care n-o prevăzusem.

Marţi seara am văzut spectacolul lui Liubimov cu *Posedaţii* şi actori englezi. V. entuziasmat de la început pînă la sfîrşit. Eu, ca şi George Banu, oarecum ostilă la început aspectului prea brechtian (expresionismul german din vremea *Operei de trei parale*), încep să mă las sedusă cînd realizez treptat funcţionalitatea extremă a fiecărui obiect şi element de decor. De pildă, bretelele de cauciuc care fie sugrumă, fie amplifică ţipetele şi elanurile lirice ale personajelor. De altminteri, din clipa în care, în dialogul său cu Stavroghin, Şatov este oprit în elanul lui de o banderolă-pancartă sau respins de ea, sînt complet cîştigată, partea a doua entuziasmîndu-mă ca pe V. Un Verhovenski semănînd cu Lenin şi luînd poziţiile lui (cum să te mai miri de ostracizarea lui Liubimov), un Stavroghin suficient de enigmatic, actorii englezi venind parcă să dea o lecţie colegilor lor francezi (cei mai slabi din Europa) şi o regie în care totul devine automat necesitate. Distanţa brechtiană, tratarea grotescă, senzaţia de marionete şi manechine de la început — reprezenta probabil singurul mijloc de a evita psihologismul.

Îmi aduc aminte surîzînd de biata regie a Akakiei Viala cu *Posedaţii* — prin anii ’50 —, care făcea trupă de amatori subdezvoltaţi.

Nicolas Bataille era singurul bun în Verhovenski — iar Eugen I. un Stepan Trofimovici destul de neconvins, preocupat mai ales de bărbuţa sau mustăţile ce-i cădeau mereu.

Mai serios montat, spectacolul lui Camus nu era mai convingător, din pricina realismului său psihologic. Are deci Liubimov dreptate — aşa trebuia montat.

I-am citit în schimb cartea, scrisă în colaborare cu un englez căruia desigur i-a dictat-o şi foarte prost scrisă: nu e interesantă decît prin nişte detalii politice — admiraţia lui fără margini pentru Saharov sau Soljeniţîn, lupta cu cenzura etc. Restul — tot ce priveşte concepţia artistică: nul.

În schimb, pentru un program cuprinzînd „autobiografia“ lui Robbe-Grillet (*Le miroir qui revient*) şi al patrulea volum de eseuri critice ale lui Roland Barthes (*Le bruissement du langage*), îi citesc intensiv şi cu o tot atît de intensivă melancolie. Acesta era — probabil — universul meu adevărat şi nu cel în care m-a fixat istoria. Prea tîrziu pentru nostalgii — totul e „jucat“ (*les jeux sont faits*). Citesc paginile neteoretizante din Barthes cu un fel de fraternitate şi comuniune rar întîlnite. De pildă cele despre inutilitatea de a ţine un jurnal (de aceea nu mai „ţin“ decît o agendă pentru a regăsi — la nevoie — firul întîmplărilor şi al oamenilor care vin din ţară cu tot felul de mesaje. Celelalte, atît de rare, inflexiuni personale sînt un păcat şi o reminiscenţă de pe vremea cînd ţineam intermitent, dar convinsă, jurnal). Şi cu Robbe-Grillet mă întîlnesc în imposibilitatea „pactului autobiografic“. Nu există autobiografie lineară, certă, cronologică, ci numai frînturi ca din ceaţă care vin spre tine în dezordine. Nu se poate să te povesteşti fără a pune în chestiune certitudinea acestei povestiri. Evanescenţă nu numai a amintirilor, dar şi a persoanei care şi le deapănă: ea e compusă din mai multe, uneori juxtapozabile, niciodată identice. O viaţă nu e o biografie, ci o suprapunere de clişee biografice. Cele mai multe, nesemnificative.

Luni 4 martie

Luni seara, după emisiune, mă duc cu V. să vedem *Cotton Club* de Coppola (totală dezamăgire).

Marţi 5 martie

Seara, la Agathe Logeart şi Bernard Poulet, cu Mihnea, Catherine, Goma (care vine cu Ana şi copilul), Marie-France, Dinu Zamfi-

rescu, pentru a discuta... urmarea. Agathe vrea lucruri irealizabile: detalii asupra activităților lui Pordea din 1947 încoace (de-atunci era, s-a aflat — dar nu ne spune de la cine, de la poliție probabil —, agent) și scrisori de indignare pentru pierderea procesului la ziar, de la români!! Îi propunem, în schimb, realizabilul: scrisoarea colectivă, semnată și de celelalte exiluri, asupra noțiunii înseși de exil (care poate face orice, nu însă și colabora cu regimul de care exilații au fugit) și care să apară în *Le Monde*. Acceptă, dar simt bine că ar vrea mai ales martori care să declare că Pordea e... spion.

Și ea, și Bernard au fost uimiți (și mi-o repetă) de admirația pe care o are Pacepa pentru mine. Îi tot întreba cum arăt, ce spun etc. Și voia să mă vadă. Eu, nu.

De acolo plecăm cu Mihnii și Dinu Z. pe jos acasă (stau nu departe de noi), unde mai discutăm pînă pe la 2 dimineața.

Miercuri 6 martie

Cristovici a vorbit cu Mihaela: se pare că Nedelcovici se va întoarce din Elveția înapoi la Paris să... aleagă libertatea! Mai înțelege cineva ceva?

Toată ziua pe drum ca să-l văd pe Eugen la spital, unde nu-l întrezăresc decît puține minute: vin să-l ia la o analiză neprevăzută.

Joi 7 martie

Paul Everac, de care mi-am bătut joc cu veselie recent, îmi răspunde în *Flacăra*, ordinar cum știe el, sub titlul „O babă la uluci". Dac-aș vrea să intru în polemică (mă ferească Dumnezeu!), i-aș răspunde „Un moșneag la uluci". Inconștientul, n-are decît vreo trei-patru luni mai puțin ca mine. Dar dacă nu dispune de alte argumente, ia și el ce-i e mai la îndemînă.

Mi-a răspuns — mai demult și poate am și scris-o — adică m-a înjurat și Vadim Tudor în *România literară*, iar Artur Silvestri continuă și el. Crede sincer vreunul dintre ei că are vreun efect?

Vineri 8 martie

Ieri-seară, la Teatrul Europei, *Regele Lear* în regia lui Bergman, cu Teatrul de la Stockholm. Nu știu ce termeni să întrebuințez — de-

cepție e infinit prea puțin; *prăbușire* sau așa ceva ar merge mai bine. De neconceput. Sîntem siderați şi noi, şi cei doi Banu alături de care ne aflăm.

Nu se poate vorbi doar de academism, ci şi de un fel de teatru de amatori (cu toate că actorii sînt profesioniști), *tableaux vivants*, dansuri gen Renaştere, culori oribile (decoratoarea, soţia lui Peter Weiss, e vinovată şi, pretențioasă, a dat un interviu în *Le Monde* în care tot arăta cum discută ea cu Bergman de la egal la egal — suficiență, insolență, *tête à gifles*): roz cu oranj, cu roşu, cu violet în acelaşi costum; toată lumea în scenă, de parcă ar fi cine ştie ce noutate, mai ales că face din actori *des tableaux vivants*. A luat de la Living transformarea actorilor în scaune, iar pentru „modernizare" a introdus cîteva vulgarități pe care le-a vrut sau crezut erotice.

Absolut de neconceput şi nimeni în presă, în afară de Marcabru în *Le Figaro*, nu îndrăzneşte s-o spună.

Parcă autorul lui *Fanny et Alexandre* nu l-a întîlnit niciodată pe cel al acestui spectacol de zonă vetustă.

Mergem după, acasă, în patru, să mîncăm stridii de buimăciți şi amărîţi ce sîntem.

Sîmbătă 9 martie

Sîmbătă seara: plecare la Megève.

Luni 25 martie

Întoarcere de la Megève aseară.

La FE masă rotundă în jurul lui Claude Karnoouh care a scos o carte despre riturile matrimoniale din Maramureş, ieşită şi din tiparele structuraliste, şi din cele pozitiviste. E un fost elev al lui Lévi-Strauss, fost şi de extremă stîngă, pe care Maramureşul l-a trezit.

Vineri 29 martie

În restul săptămînii în casă, pentru a pregăti programele de Paşte.

Reluările de contact doar telefonice:

— Mihnea (care vrea de la V. o prezentare a Anei Blandiana pentru publicarea traducerii poemelor sale incendiare);

— Goma care scrie acum la roman (Alain îmi spune că „amintirile“ lui „din copilărie“ sînt admirabil scrise);

— „fetele“ (Oana scrie şi ea pe rupte la noul roman, pe care-l vrea gata în mai pentru editori);

— München-ul (Vlad G., Gelu, N. C. Munteanu) fără veşti notabile din România.

Sîmbătă 30 martie

Telefon de la Oprescu: Liiceanu nu va mai fi operat de rinichi; totul merge bine şi doctorii români spun că cei din Germania au fost nebuni chinuindu-l atît.

Ca orice întoarcere, şi aceasta laborioasă. Cu toate că ruptura a fost mai puţin totală ca în alte vacanţe. Din pricina gripei, am citit nu numai cele trei cărţi pe care le adusesem şi pe care, altfel, nu le-aş fi atins: Karnoouh, Hăulică, ultimul Adorno (interesant, enervant, purtînd pecetea anilor '50), într-un etern — şi atît de inutil văzut din perspectiva de azi — dialog cu Sartre. Am cumpărat deci de la librăria din Megève cam ce-am putut găsi: *Croquis de mémoire* a lui Jean Cau (inegal, dar în care descopăr cu mirare un bun scriitor) şi un dialog-interviu al lui Romain Gary cu François Bondy. Mă încîntă libertatea de spirit şi de stil a unui Romain Gary, de care nu mai citisem nimic de la *Promesses de l'aube.*

Îmi dau seama, o dată mai mult, că nu mai citesc decît fie eseuri, fie literatură română. Ficţiunea e aproape integral rezervată României. Şi deodată respir regăsind impertinenţa salutară a limbii franceze chiar cînd e mînuită de scriitori nu de primă mărime, cum ar fi Gary şi mai ales Cau. Portretul lui Sartre de Cau nu e numai antologic, dar şi de o rară omenie de abia maliţioasă. În schimb, Lacan e executat cu un umor uimitor.

Luni 1 aprilie

Azi la Trocadéro reînvie manifestaţiile. De data asta, nu pentru oameni; pentru pietre. O nouă Asociaţie pentru salvarea monumentelor istorice, alcătuită de un arhitect Gane, dar şi de Beldiman, Antonia, Dan C. etc.… S-au dus săptămîna trecută la UNESCO, iar azi la 18 au organizat manifestaţia de la Trocadéro. Îl trimit pe Matei

Cazacu pentru un reportaj de transmis mîine la „Actualitatea românească".

Cu V. la *Heimat* de Edgar Reitz. Ar fi trebuit să avem şocul prezis de Marie-France şi de toţi care l-au văzut, dar stăm peste patru ore în condiţiile cele mai proaste ce se pot închipui. V. cu migrenă, eu cu o tendinită şi îmbrăcată ca de iarnă cînd afară a izbucnit — brusc şi dezagreabil — vara. Doar abstract ne dăm seama că asistăm la ceva aparte, dar de-abia aşteptăm să ne aruncăm în taxiul care ne readuce acasă pe la 2 dimineaţa.

Marţi 2 aprilie

Telefoane: manifestaţia a ieşit onorabil, erau vreo cincizeci-şaizeci de persoane (fotografiate dintr-o maşină a Ambasadei), pancarte, hărţi cu cartierul dărîmat al Bucureştiului, fotografii de biserici (pe panouri) etc. Mai ales mari articole despre distrugerile din Bucureşti: ieri în *Le Matin*; azi în *Le Figaro* (articol ieşit cu scandal: „direcţia" nu voia să-l treacă şi a pus verbele la condiţional. Cum acolo sînt toţi „prietenii" lui Ceauşescu, nu e de mirare. De mirare că s-a găsit o redactoare care să rişte de fiecare dată pentru a impune adevărul).

Scriu şi eu în grabă (şi nu prea inspirat) o cronică despre răstignirea trecutului în piatră pe care o înregistrez acasă şi o trimit *in express*, să treacă în Vinerea Mare.

Ei şi? Se vor opri o săptămînă, o lună (cum au făcut-o după ultima masă rotundă) şi vor reîncepe. Nebunia lui Ceauşescu a intrat în faza ofensivă a distrugerii. Impresia — obositoare — că nu mai e nimic de făcut.

Joi 4 aprilie

Ieri-seară, la *Heimat* (partea a II-a), în condiţii mult mai prielnice. Piciorul mă durea mai puţin (îmi făcusem o infiltraţie), V. fără migrenă; era mai puţin cald. Filmul acesta fluviu (la origine serial de televiziune) e original din mai multe puncte de vedere:

— te introduce în altă durată: lentă, sensibilă la detalii, cel mai adesea fără evenimente;

— în contra-curent, nu exploatează nici violența, nici erotismul, nici senzaționalul; infirmă pe Gide: Reitz face artă bună cu sentimente și personaje bune;

— spală memoria Germaniei de culpabilitate; văzută în microcosmul unui sat, istoria, care nu pătrunde aici mai mult decît în viața cotidiană a unor oameni simpli, nu produce doar monștri. Chiar și printre autoritățile „naziste" ale satului, unul singur e vehiculator de rău, ceilalți se descurcă și ei cum pot;

— de-o autenticitate totală, filmul e salvat însă mereu de realismul cotidian prin poetic.

O încîntare pe care o sărbătorim V. și cu mine cinînd la Odéon pînă pe la 2 dimineața.

Vineri 5 aprilie

Seara vine Focke, cu soția, cu Goma și cu primul număr al revistei lui românești *Contrapunct*. Discuții „aprinse". L-a pus pe Ion Rațiu director, deoarece îi plătește jumătate din număr, ceea ce echivalează a pune la baza unei reviste culturale politicăria și vanitatea acestui nostalgic de președinții și uniuni care este Rațiu. Plus alte cîteva „erori" datorate faptului că Focke nu știe, pe plan cultural, nici ce se petrece în țară (unde are impresia că nu se face decît propagandă), nici ce se întîmplă în exil (deasupra căruia se simte). Uimitor, în aceste condiții, e că revista a ieșit totuși așa cum e: destul de bună, deși prea sofisticată grafic.

Luni 8 aprilie

Am primit în sfîrșit cartea lui Nedelcovici (foarte frumos apărută la Albin Michel „sous la direction de Paul Goma"): *Le second messager.* De acum încolo să vedem ce se va întîmpla (și în țară, și aici) — dacă se va întîmpla ceva.

Primit și un volum de nuvele al lui Mircea E. de la Gallimard.

O scrisoare de la o fostă deținută politică — azi în Australia și cu nervii zdrobiți — care a fost în închisoare cu mama: o doamnă Hudjinski. Un amănunt care face cît un întreg volum de mărturii: *mama* i-a scris *adresa mea* de la Paris pe *pereții* vopsiți cu marc

în ulei ai celulei *de la Malmaison*, servindu-se în loc de cretă de... *antinevralgice.*

Marţi 9 aprilie

La Radio, masă rotundă despre stagiunea teatrală. De-acolo, în fugă cu V. la *Heimat* (partea a III-a), la care ne simţim din ce în ce mai la noi acasă (un fel de a vorbi: „heimaturile" noastre sînt atît de diferite...).

Miercuri 10 aprilie

Seara avem întîlnire cu Rainer pentru a-i sărbători, la restaurant, cei 75 de ani — în locul lui Mimi (ţintuită în casă de o migrenă) vine cu Jeanne Hersch, pe care a smuls-o din traducerea *Metafizicii* lui Jaspers. Aceeaşi vîrstă cu Rainer, dar nimic n-a atins-o. Călătoreşte dintr-un capăt la altul al lumii aşa cum alţii iau metroul. Dar mai ales inteligentă, capacitatea ei de atenţie şi reflecţie neatinsă de trecerea anilor. Era gata să refuze şefia delegaţiei elveţiene la Budapesta, pentru un post Helsinki „cultural". O convingem de contrariu, promiţîndu-i că-i vom da lista scriitorilor unguri fie disidenţi, fie integri. Ne povesteşte cum a reuşit să obţină ca viitorul congres de filozofie să aibă loc în Marea Britanie şi nu în Berlinul de Est. (Cum să faci filozofie la umbra unui zid? şi-a dezvoltat ea argumentaţia.)

Îi amintim ceea ce ni se pare a-i defini cel mai exact probitatea intelectuală — în anii '50, la College Philosophique, la o întrebare a răspuns: „Je ne sais pas, il faut que j'y reflechisse".

După aceea, V. îmi reproşează că am vorbit tot timpul şi mă tem că are dreptate. La urma urmei, e vina ei: prea mă incita să gîndesc, chiar dacă, din păcate, nu filozofic.

Vineri 12 aprilie

Cu Alain, deoarece cu Goma prea ocupat nu se poate, am pus la punct o minimă strategie de lansare a cărţii lui Nedelcovici (cui să fie trimisă, din partea cui); el, ca traducător, avînd contactul cel mai direct cu serviciul de presă de la Albin Michel.

Ar fi păcat să cadă în tăcere (ceea ce la Paris nu e niciodată imposibil), romanul (pe care-l recitesc integral în franceză) e într-adevăr foarte bun, iar în ce priveşte producţia românească, inedit şi de factură total occidentală.

Sîmbătă 13 aprilie

Seară de Paşti la Maria B. cu Marie-France, Rodica, Eugen, Mihnii, Stolojenii, Ion Filotti, Ioana B. și cîțiva Brâncoveni *and company.*

Duminică 14 aprilie

Joi ne-a telefonat Manea să ne invite (cu drum şi hotel plătit) la Congresul românilor americani care se ține la începutul lui mai în California. Refuzăm fără ezitare: e prea scurt timpul. Totuşi, California...

Tot joi, o elveţiancă, Nelly-Elsa Zumstein, care se ocupă de un comitet pentru drepturile omului la Geneva, mă invită la un colocviu privind România, să vorbesc despre agresiunile în străinătate. Refuz şi de data asta, şi-l propun pe Paul Goma. Se scuză că e... socialistă, dar e pe latura reformistă, pe aceeaşi linie cu Jeanne Hersch. E simpatică şi locvace.

Citesc tot pe nerăsuflate pe Nedelcovici şi fac o cronică despre *Le second messager* extrem de delicată, deoarece trebuie să povestesc subiectul fără imprudențe pentru el. În fond, întorcîndu-se în ţară, n-a făcut decît să încarneze destinul eroului său. Să sperăm că nu pînă la capăt.

Miercuri 17 aprilie

La dejun cu Vlad Georgescu (tot la Odéon) şi fiul lui de vreo şase ani. Evoluţia lui bună se confirmă, am ajuns atît de deschişi împreună, că-i propun chiar să ne spunem pe nume, ceea ce, poate, aştepta de mai mult timp. Se plînge de Goma: că nu respectă nici unul din tabuurile asupra cărora totuşi căzuseră de acord şi că în ultima vreme nici nu i-a mai trimis cronici. Încerc să-l scuz. Nu ştiu dacă reuşesc.

Obţinem şi nişte bani pentru Dan Brătianu (care ni-i cere) pentru extrasele din „amintirile" sale pe care le transmite V. la „Po-

vestea…". Din păcate, ireproşabil moralmente, Dan B. n-are şi talent. Le poţi avea pe toate?

De acolo, cu V., ne precipităm să vedem *La déchirure*, filmul asupra genocidului din Cambodgia, care era pe „lista noastră de aşteptare" încă înainte de plecarea la Megève. Pînă la „demarxizarea" Parisului, deci pînă acum vreo zece–doisprezece ani, un astfel de film n-ar fi putut trece pe ecranele de aici.

Vineri 19 aprilie

Ieri-seară, la *Heimat*, ultima parte. Deşi cu secvenţe mai puţin interesante, impresia de eveniment, de durată privilegiată, se confirmă. Ieşim încîntaţi de acolo şi luăm o pizză în doi, ca pentru nişte adevărate vacanţe. Acum îmi vine să trimit pe toată lumea la *Heimat* şi privesc dezolată sau cu un uşor dispreţ pe cei care n-o fac.

Seara, Victor Stoichiţă, care a venit să ţină o comunicare la seminarul lui V. de la CNRS, îşi organizează existenţa cu măsură, bun-simţ, talent, inteligenţă.

Vorbim îndelung de Liiceanu şi de Pleşu.

Luni 22 aprilie

Seara, la noi, Titus Mocanu cu soţia, însoţiţi de Pupăzan — îl chemăm şi pe Cristovici care i-a fost student. Surpriză totală: mă aşteptam — nu ştiu de ce — la cineva pedant, cam ursuz şi plin de el. E exact contrarul; tînăr, deschis, interesant — şi interesat de toate, profund etc. V. şi cu mine sîntem încîntaţi. Ni se spusese că face o depresiune (ceea ce, în singurătatea de la Köln, nu mă miră), e, dimpotrivă, vital şi plin de proiecte. Cum va avea de la nemţi (nu ştiu de ce) o pensie confortabilă (pare de vreo 45 de ani, dar are peste 60), vrea să vină să se stabilească la Paris. Îl îndemnăm bucuroşi s-o facă.

Marţi 23 aprilie

Dorin Tudoran a început greva foamei la 15 aprilie, la Bucureşti, pentru a obţine paşaportul. A depus cererea de emigrare acum un an.

Ştirea pe care mi-o telefonase Mihnea (dată ieri de Vlad G., care nu m-a găsit acasă) a provocat un atare vîrtej de telefoane, încît am lăsat să treacă trei zile înainte de a mai scrie ceva aici şi acum nici nu le mai pot pune în ordine. Totuşi să încerc a le sistematiza puţin ca să ştiu cel puţin cine s-a însărcinat cu ce. Vlad, cu care am vorbit în fiecare zi, a avut o reacţie excelentă: să ne agităm pentru presă ca să aibă ce difuza în fiecare zi. Cu München-ul deci legătură de mai multe ori pe zi, cu el, cu N. C. Munteanu, cu Gelu.

Mihnea l-a avertizat pe Rosenthal de la Viena, care i-a telefonat lui Tudoran, i-a auzit vocea, a fost imediat întreruptă comunicaţia; a telefonat din nou, a răspuns soţia, acelaşi joc. L-a chemat apoi pe Mihai Botez: mama lui i-a răspuns că e plecat în oraş. A încercat şi Vlad G. — era mereu ocupat.

Mihnea a obţinut promisiuni de publicare în *Le Monde*, în *Libé* (prin Véronique Soulé), poate chiar în *Figaro*, dar nu e sigur.

Goma, după multe telefoane, a luat contact cu Dupoy (pentru *Le Quotidien*), a încercat — zadarnic — la *France Soir* şi se va duce să obţină un protest la Pen-club (unde Dorin Tudoran e membru).

Marie-France cu Maria şi Sanda Sto scriu un protest al Ligii pentru semnături.

Eu i-am telefonat Nicolettei Franck, care şi-a şi trimis articolul la *Libre Belgique* şi în plus l-a avertizat imediat pe William Heinzer, gazetarul de la Suisse Romande care-i luase mai înainte un interviu lui D. T. la deschiderea Canalului şi care a dat miercuri ştirea, reluînd pasaje din interviu.

Comitetul pentru drepturile omului din Germania a trimis la ziare un dosar Tudoran.

V. a făcut o cronică de adevărată strategie pentru FE, dar care nu le va ajunge decît săptămîna viitoare. Deocamdată, în fiecare zi FE a trecut ceva.

Sur pied de guerre, dar fără mari iluzii. Regimul e demenţial, ca şi şeful.

Vineri 26 aprilie

Telefon de la Hăulică din Germania: dus la Secu, ameninţat cu proces de trădare şi cu copilul, Tudoran a încetat greva foamei. De

la Vlad G., Ambasadei americane i s-a promis că se va „rezolva" urgent cazul. FE nu mai transmite nimic pînă marți. Apoi reîncepe dacă nu s-a rezolvat.

Miercuri seara, Ilia Constantinovski, ascultătorul nostru de la Moscova. Stă la Goma și se întreabă dacă se mai întoarce sau se refugiază în Israel. A scris două cărți anticonformiste (una asupra călătoriilor sale în țările din Est, insistînd asupra României și revederii foștilor săi prieteni, „ilegaliști") și ni le lasă în rusește și în moștenire, să apară după moartea lui (dacă se întoarce în Rusia).

Unul dintre analiștii cei mai convingători ai regimului — și dintre cei mai sumbri —, deformînd însă concluziile, deoarece orice constatare e văzută la el cu ochi de romancier și detaliul contează cît ansamblul:

— minciuna domnește evident peste tot, nimeni neîndrăznind să spună adevărul superiorului său. Dar spre deosebire de țările satelite unde toată lumea știe că e minciună, în URSS oamenii sînt atît de îmbibați de ea, încît nu mai sînt în stare să gîndească prin ei înșiși (de pildă, credeau în propaganda oficială: că Reagan vrea să le declare război);

— totul merge în sensul represiunii și al înrăutățirii (și politice, și economice);

— pe linia umorului rece: KGB-ul încîntat că-i are pe disidenți, că așa agenții mai fac și ei călătorii la Paris, unde au program: se duc la Galeries Lafayette să cumpere cadouri pentru cei lăsați acasă;

— Svetlana Aleluieva, cînd s-a întors, decepționată de a nu mai face vîlvă în Ocident ca fiică a lui Stalin, nici nu și-a văzut copiii: ei n-au vrut, supărați că i-a lăsat. Acum s-a stabilit în Georgia, unde — evident — e din nou fata lui Stalin;

— la scriitorii ruși invidia față de Soljenițîn e enormă.

Asupra scriitorilor din exilul rusesc avem aceleași păreri (numai că el îi cunoaște mai bine).

Lui Siniavski (care n-are mare talent) i s-a urcat la cap, Maximov e prost și afacerist, Gladilin e nul, Zinoviev a înnebunit complet deoarece, cînd s-a scris despre el că e Gogol și Swift, se aștepta să aibă imediat Premiul Nobel. Radio Liberty, nul pe plan cultural

(ceea ce bănuiam). Singurii care au cu adevărat ceva de spus: Soljeniţîn bineînţeles, Bukovski (dacă n-ar bea), Kuzneţov.

Rezum şi totul se pierde. Impresia însă că nu e nimic de făcut decît atunci cînd mişcarea porneşte de sus — exemplu: Hruşciov, destalinizarea născînd disidenţe etc.

Sîmbătă 27 aprilie

Apare în *Le Monde* un scurt articol al lui Krausé despre Tudoran. Ieri — şi mai rezumat — în *Le Quotidien*.

Luni 29 aprilie

Telefon Mihnea: lista completă cu semnături; telegrama trimisă lui Ceauşescu de semnatari.

Vinerea trecută, zi agitată. Îmi petrec vremea la telefon — cu Marie-France mai întîi, care se întreabă dacă mai trebuie să ceară semnături (are pînă acum, în afară de Eugen, pe Glucksmann, Le Roy Ladurie, Kuzneţov, Bukovski, Pliuşci; Simone Signoret s-a făcut că nu e acasă). Mihnea şi Goma spun să continuăm, temîndu-se pe de o parte de naivitatea americanilor care ar cădea într-o cursă întinsă de Bucureşti, întrerupîndu-se pînă marţi transmisia de ştiri pe FE, iar pe de alta ca „sursa" mea — nu spun la nimeni cine e — să nu fie „manipulată" în acelaşi sens.

Continuăm deci.

Marţi 30 aprilie

Cum mă aşteptam, americanii prelungesc la FE tăcerea asupra lui D. T.

Sîmbătă şi duminică mă ocup cu *scurtcircuitarea tăcerii* impuse Europei Libere. Telefonez lui Focke, care promite că difuzează duminică Apelul Ligii (între timp s-a îmbogăţit cu semnăturile lui Arrabal, Paul Thibaud, Antonin Liehm), după ce ieri a transmis articolaşul din *Le Monde*. Cella Minart (care trecuse şi ea la *Le Monde*) îmi promite difuzarea Apelului cu semnăturile, toate obţinute de Marie-France. Îi mai spun lui Marie-France să-l trimită şi la Suisse Romande. Mihnea promite să-l telefoneze luni lui Canetti pentru France Presse.

Important era ca alte posturi de radio cu emisiuni în româneşte să transmită mai departe ecouri ale reacţiilor în străinătate. În felul acesta, dacă e o capcană, nu cădem în ea, Bucureştiul realizînd că nu poate obţine tăcerea totală.

Miercuri 1 mai

Telefon de la Hăulică. A vorbit cu Cristina la telefon: nu s-a ţinut şedinţa de Consiliu al Uniunii. Pentru că era ajun de sărbătoare sau pentru că le-a fost teamă că se va pune problema Tudoran?

Într-un continuu decalaj. Notez azi ce s-a întîmplat luni. Mîine trece protestul Pen-clubului, Canetti dă pe France Presse; marţi Apelul şi protestul Pen-club, apoi e trimisă o telegramă lui Ceauşescu de către semnatarii Apelului. Revel n-a putut semna (îi murise mama, Grosser a fost de-a dreptul mojic: i-a spus Catherinei că-l deranjează. Au semnat în schimb: Besançon, Castoriadis, Fejto, Pierre Hassner, Gorbanevskaia, Michel Heller, Jelenski, Claude Mauriac, Smolar. Joi va apărea un articol în *Libération*.

Seara tot tîrziu, telefon Hăulică. Cu ştiri de acum o săptămînă: Securitatea îl ţine ziua întreagă pe D. T., ameninţîndu-l cu proces de drept comun: huliganism. D. T. s-a dus la D. R. Popescu să certifice că a fi scriitor e o meserie. Marţi (telefon de la Cristina) e şedinţă de Consiliu la Uniune (se vor desolidariza oare de Tudoran?).

Alte ştiri: Dulea numit adjunct la cultură în locul lui Ştefănescu (era cumsecade acum vreo zece ani);

— Suchianu a murit la 90 de ani.

Joi 2 mai

Articole despre D. T. în *Libération* (cu fotografie) şi *Le Figaro*.

În continuarea romanului cu episoade D. T. Marţi telefonez la FE, cum era convenit, pentru a afla de la Stroescu (o jumătate de oră de convorbire) şi de la Gelu (altă jumătate de oră) ceea ce mă aşteptam: americanii au prelungit (după o convorbire la „cel mai înalt nivel“ cu Ambasada lor de la Bucureşti) tăcerea asupra cazului Tudoran pentru a nu jena „negocierile“ în curs. Trec peste enervări, argumente şi contraargumente: Stroescu nu poate nimic, decizia

vine de la directorul suprem. Degeaba încerc eu să-l iau cu sentimentul, cu logica, cu evidenţele; n-am cu cine discuta.

Continuu deci tehnica de scurtcircuitare.

Cu Focke (pentru noile semnături şi telegrama trimisă lui Ceauşescu), cu Cella Minart pentru comunicatul Pen-clubului obţinut de Goma, care a dat lui Heinzer şi un interviu ce a trecut la 1 mai pe Suisse Romande.

Catherine a dus azi telegrama pentru Ceauşescu, cu toate semnăturile, la poştă. A costat peste 500 de franci şi i s-a spus că România s-ar putea s-o refuze. S-a mai întîmplat.

Telefon neaşteptat, tot marţi seara, de la Gelu: e indignat ca şi noi că postul nu-şi face măcar datoria elementară: de a da ca *ştiri*, chiar necomentate — Apelul Ligii cu atîtea semnături celebre şi protestul Pen-clubului. Dac-ar fi fost Vlad acolo — spune el — cel puţin se ducea să le explice că FE nu poate să nu difuzeze fie doar ştirile de agenţie pe care le trec alte posturi de radio.

Cea mai bine lansată dintre campaniile noastre şi cea mai ratată din cauza încăpăţînării americane.

Noi cu toţii de aici: dezgustaţi.

Sîmbătă 4 mai

Telefon Hăulică (prin Cristina, de la D. T.): situaţia „acută“, face acum greva foamei cu toate riscurile. Să-i trimitem gazetari.

Joi deci articole despre Tudoran în *Figaro* şi *Libé*. Nou telefon cu Gelu. Stroescu s-a dus la americani (şefi) cu toate argumentele: refuzul a fost net. Lui Gelu îi e teamă că nici Vlad — care soseşte de-abia luni după-amiază — nu va reuşi.

Duminică 5 mai

Telefon Hăulică. Să-i spun că „gazetarul“ e improbabil. Pe Manolescu l-au chemat mai demult la Universitate să-l someze: să nu-l mai vadă pe D. T. H. nu îmi spune, dar e sigur că Manolescu a refuzat.

Fug după zilele agendei şi ele după mine. Deci ieri dimineaţa telefon de la Hăulică cu mesajul lui D. Tudoran: situaţia acută, face greva foamei, cu toate riscurile, să-i trimitem gazetari. Telefon la

Mihnea: nu trimitem pe nimeni. Celor cunoscuți nu li se va da viză, ceilalți, cu pașaport de turism, riscă să li se întîmple ce i s-a întîmplat lui Poulet.

Un gazetar care a fost „zburat“ anul trecut de la *Nouvel Obs.* din pricina unui articol prea violent despre România și care acum pregătește patru pagini în ziarul lui Kahn, *L'Évènement*, cu ajutorul lui Goma și a lui Mihnea, îmi telefonează și mie. Vorbim de Tudoran și spune că va găsi sigur prin Ivan Levai, Kahn și alții de la *Libé* pe cineva. Se laudă? În orice caz, e interminabil la telefon.

Astă-seară din nou: s-a găsit un gazetar de la *Nouvel Obs.* gata să meargă, dar ziarul n-are bani: să-i dea FE. (!) Mihnea mă avertizase că acest gazetar, Ganier Raymond, e drăguț, entuziast, dar megaloman și neserios.

Luni 6 mai

Hăulică a vorbit cu București, Tudoran cu un moral mai bun.

După masa rotundă Nedelcovici (cu V., Goma, Alain, Cristovici), un telefon de la Gelu îmi anunța deznodămîntul fericit al „afacerii“ D. T. la FE: Vlad Georgescu a „deblocat“ totul în cinci minute. Îi telefonez și lui Vlad și, în entuziasm, îi spun că-l sărut. Mai flegmatic, rămîne mirat. Important e că, flegmatic sau nu, știe cum să vorbească cu americanii (nu ca alții...). Vlad face editorialul, apoi de mîine încep să curgă știrile pînă acum blocate. Vorbesc și cu N. C. Munteanu pentru articolul din *Libé* și lista semnăturilor.

Seara, la întoarcere de la un film *Stalin*, după Souvarine, inimaginabil ca violență și luciditate acum cîțiva ani, dar și inimaginabil de prost făcut, alte telefoane cu Marie-France, Mihnea, Catherine. Marți, de prima recepție a noului ambasador român (Tache) și pentru aniversarea a „patruzeci de ani de la contribuția românilor la victoria împotriva fascismului“, tot grupul (cu Maria, Dan Z. etc....) vor încerca să împartă la intrare invitaților manifeste cu Apelul pentru Tudoran și Radu Filipescu.

Mihnea: Agathe Logeart s-a „mutat“ la *Le Monde*.

Marți 7 mai

Minimanifestația din fața Ambasadei a decurs bine după dările de seamă ale lui Mihnea, Catherine și Marie-France. Prima surpri-

ză, de la 6 la 7 şi jumătate cît au stat „manifestanţii" în jurul Ambasadei au venit la recepţie doar vreo cincisprezece persoane, dintre care cei mai mulţi de tipul „mitocan". Poliţiştii îi lăsau pe manifestanţi să-şi împartă manifestele prea la limită, amabili. Speriaţi, cei de la Ambasadă au închis pe trei sferturi uşa mare pe care de abia o deschiseseră. Unuia, proptit de uşă ca paznic de nădejde, Mihnea i-a spus: „Nu vine nimeni, nu vezi?" După un moment de uluială, apostrofatul, roşu de mînie, n-a ştiut să rostească, împotriva evidenţei, decît „Ba vin, ba vin". Un diplomat care ieşea de la recepţie — stătuse vreo zece minute — le-a arătat ce li se dădea drept cadou: o carte de Ceauşescu.

Vorbesc de mai multe ori cu München-ul; o dată cu Cella M. care primise o depeşă AFP: Asociaţia de la Frankfurt pentru Drepturile Omului îl declara pe Tudoran dispărut.

În *Le Quotidien*, G. Dupoy face un mare şi bine intenţionat articol despre D. T. — ca de obicei, plin de inexactităţi. FE transmite tot. Altă viaţă.

Miercuri 8 mai

Ganier îmi telefonează că gazetarul de la *Nouvel Obs.* e gata să plece în România cu banii ziarului de data asta, dar el (Ganier) a aflat că negocierile cu americanii ar fi dat rezultat, că D. T. va fi în 24–48 de ore în Occident (!!)

Excelent articol în *Libé* despre trişorul de Leontopol, care, după ce a fost „lansat" de Păunescu cu un medicament miracol împotriva cancerului, a făcut acum victime şi-n Argentina. Véronique Soulé a fost vizibil bine informată şi documentată de Mihnea. Fantezist, în schimb, dacă nu mitoman, Ganier ştie că Tudoran va fi paraşutat în 24 sau 48 de ore în Occident. Stau totuşi de vorbă cu el — din nou interminabil: scrie patru pagini în *L'Événement*, vrea să înregistreze şi nu ştiu cîte ore pe France Culture cu duplexuri cu Bucureştiul; îi spun pe cine să cheme la Uniune: D. R. P. (fără el nu se poate), Nicolae Manolescu (pentru a prezenta literatura română contemporană) şi Talex pentru Istrati. Iar dacă vrea „oficiali", să ia direct pe marii monştri: Păunescu, E. Barbu, iar nu pe Valentin Lipatti — cum plănuia el.

Telefonez lui N. C. Munteanu: să dreagă articolul din *Le Quotidien* (îl dresese) şi să-i ia lui Mihnea un interviu asupra manifestaţiei (Mihnea a plecat la München). Se pare într-adevăr că Dan Grigorescu (eu am avut ideea să-l „trimit" acolo, negăsindu-l pe Matei) s-a speriat de poliţie, n-a stat deloc şi dimineaţa a telefonat Mariei B. să ştie ce s-a întîmplat, dar tot n-a înţeles bine: credea că Maria şi Monica Cesianu sînt cele ce organizaseră distribuirea de manifeste!

Joi 9 mai

Telefon la Mihaela al unei verişoare (sau aşa ceva) a lui Nedelcovici — că a fost la *doctor* (la Secu?)

Seara Hăulică, în întîrziere ca de obicei cu mai bine de un ceas (tot nu mă obişnuiesc). Mergem la restaurant şi apoi acasă pînă pe la 2 dimineaţa. În ajunul plecării, securistul de la Uniune a venit aşa, întîmplător, să-l vadă ca să-i spună că ei încearcă să aranjeze cazul Tudoran, că au toată bunăvoinţa etc.

— A încercat să scoată filmul lui Pintilie, dar i s-a răspuns că... nu e terminat.

— La Bucureşti se văd morţi suspecte peste tot: chiar şi pentru Pompiliu Marcea. Cum s-a înecat acest bun înotător în aproape o mlaştină... E drept că era nebun şi se credea urmărit şi de KGB şi de CIA...

— Doinaş ne-a trimis prin el ultimul său volum de versuri.

Îi explicăm tăcerea de o săptămînă la FE, s-o explice la rîndul lui lui D. T.

Vineri 10 mai

Telefon de la Arielle Thédrel: corespondentul la Belgrad al agenţiei Reuter se va duce la Bucureşti să-l vadă pe Tudoran.

Sîmbătă 11 mai

Telefon Curtiss Cate: o oră să-i descriu cazul Tudoran pentru ziarul lui din Statele Unite. Îi ia un „interviu" şi lui V.

Duminică 12 mai

Parastas: mama lui V.

Vineri, Arielle Thédrel, gazetara curajoasă de la *Figaro*, îmi telefonează că pleacă la Bucureşti să-l vadă pe D. T. corespondentul la Belgrad al lui Reuter: Richard Balmtorth, şi-mi cere adresa lui. I-o dau, împreună cu aceea a lui Botez. Pe linia asta sînt mai sigură decît pe aceea fantezisto-mitomană a lui Ganier Raymond, după care D. T. ar fi şi trebuit să fie în Occident.

I-am comunicat ştirea sîmbătă lui H., care a şi telefonat-o în… cod. Aşa că acum D. T. îşi aşteaptă gazetarul. Eu aştept mai ales să văd ce efect va fi avut cronica lui V. de vineri, care, pervers strategic, acuza autorităţile din Bucureşti că se autosabotează, nedînd drumul lui D. T. şi lăsînd scandalul să se amplifice.

Duminică la biserică: parastas de un an pentru mama lui V., după slujba de întronizare a noului preot, Costandachi, în locul lui Boldeanu, bolnav.

Luni 13 mai

Telefon lui Vlad G. să-i dau numărul de telefon al corespondentului de la Belgrad al lui Reuter, poate, la întoarcerea din Bucureşti, îi va spune ceva despre Tudoran. Vlad aştepta pe astă-seară ştiri prin Ambasada americană.

Marţi 14 mai

Telefon Vlad G.: nici o ştire nouă de la americani asupra negocierilor pentru Dorin Tudoran. Iar americanii sînt foarte pesimişti. România se lasă greu.

Miercuri 15 mai

Telefon cu Mihnea de la FE:

— ambasadorul american la Bucureşti şi-a dat demisia pentru a protesta împotriva politicii Departamentului de Stat care ia în serios politica de independenţă a României (pură iluzie după el) şi a dat un interviu răsunător în *Washington Post* de azi;

— o telegramă AFP de azi: D. T. a început greva foamei la 26 aprilie, o continuă de atunci şi are un doctor lîngă el.

Telefonez cele două ştiri lui Ganier Raymond la *Le Point* şi lui Curtiss Cate pentru *Washington Times*.

Thierry Wolton la cafea, să se documenteze pentru o carte despre dezinformare, spionaj, KGB etc. (pentru capitolul România). Are deja de la Mihnea aproape totul. Completez totuşi din dosarele noastre ce-i mai lipseşte şi lucrăm împreună vreo două ore.

Profit de prilej ca să-l pun la curent şi cu greva lui Tudoran. Îmi promite că face ceva în *Le Point*, dar scurt.

Nego: linia aeriană cu care venea de la Los Angeles la Londra, luîndu-se după o adresă pe care o dăduse Secţia Română BBC Londra, a trimis valiza la... Bucureşti. Nego nu mai are nimic pe el, dar, din fericire, nu pusese în valiză jurnalul pe care-l ţine de 3 ani de zile şi care — spune el — ajuns acolo ar fi fost mai compromiţător şi ar fi putut fi şi mai exploatat ca acela al lui Caraion. Stăm toată seara împreună, prima parte în trei, a doua cu Ştefăniţă Regman, pe care Nego l-a rugat să vină să-l ia (stă la el), fiind prea surescitat ca să umble singur.

În ciuda stării lui nervoase — din pricina valizei — şi pentru mine, şi pentru V. aceeaşi impresie de destindere: cu Nego poţi spune orice şi auzi orice fără ca el sau noi să înţelegem greşit un cuvînt, o virgulă.

Tot miercuri, pe cînd Nego suna la uşă, Curtiss Cate, care a avut timp să telefoneze la Washington de unde i s-a citit interviul lui David Funderburk (e numele ambasadorului), entuziasmat. E exploziv, e o bombă etc.... Ambasadorul arată cum o reţea de „liberali“ din State Department şi chiar din CIA îi aruncau la coş toate rapoartele în care denunţa falsul mit al independenţei. Se pare că interviul a fost luat luni 13 mai la München şi că afacerea va face scandal.

Seara tîrziu, după plecarea lui Nego, telefonez Catherinei: a luat contact cu Véronique Soulé (*Libé*), Arielle Thédrel (*Le Fig.*) şi Dupoy (*Quotidien*) agăţînd ştirea cu D. T. de aceea cu ambasadorul. Avem deci şanse să reactivăm şi cazul Tudoran profitînd de vîlva produsă de interviul ambasadorului.

Vineri 17 mai

Telefon Pintilie: mare succes la Cardiff cu *Rigoletto*.

Interviul din *Washington Post* reluat în *International Herald Tribune*. Articole azi în *Le Monde* şi (mare) în *Le Quotidien*.

Telefon Vlad: FE a transmis interviul (împotriva Departamentului de Stat!) şi răspunsul acestuia. Incredibil.

Sîmbătă 18 mai

Telefon Ella: are o depresie.

Telefon Hăulică: a avut loc şedinţa de Consiliu (tensionată). Crede că nu s-a pronunţat excluderea lui Tudoran. Veştile despre sănătatea lui sînt proaste.

Scriu şi eu, în tensiune, o cronică — tot tactică — despre el.

Seara tîrziu, telefon Mihnea, revenit de la München: îmi confirmă atitudinea excepţională a lui Vlad:

— el a obţinut difuzarea interviului ambasadorului (pe care l-a văzut la München şi care era sceptic în reuşita D. T.). De altminteri toată săptămîna fiecare program al „Actualităţii“ se deschidea cu Tudoran şi Vlad a scris două editoriale. Din programul politic din 11/5 aflu că:

— o delegaţie a Societăţii Internaţionale pentru Drepturile Omului de la Frankfurt a înmînat Conferinţei de la Ottawa o listă a violărilor acestor drepturi, cu Tudoran în frunte;

— deputatul francez Jacques Mallet va aduce cazul Tudoran în faţa Parlamentului European;

— Ambasada RSR la Köln a declarat vineri 10 mai că nu există în România nici o persoană cu numele D. T., cu atît mai puţin un scriitor, şi că nimeni nu face greva foamei.

Tot sîmbătă două telefoane de la Adriana din Anglia: să mă felicite pentru un articol din *Lupta* şi să-mi vorbească de un deputat britanic care a ţinut un discurs admirabil la un *party* al lui Raţiu.

Cronica mea despre Tudoran: slabă. Am epuizat toate combinaţiile strategice şi sînt pesimistă după telefonul lui Hăulică cu veşti proaste de la D. T. (cf. sîmbătă).

Nu ambasadorul (el ducea negocierile pentru Tudoran) este acela care a cerut tăcerea Europei Libere, ci Washington-ul.

Duminică 19 mai

Telefon de la Mircea Carp: Radio Austria a anunțat că nu s-a putut ajunge la Tudoran. Numai că sursa era o inexistentă Asociație pentru drepturile omului de la... Paris. Au confundat-o pe semne cu cea din Frankfurt. Carp va da știrea fără această referință.

Luni 20 mai

Telefon Vlad G.: l-a văzut pe secretarul politic al Ambasadei americane de la București, care a pretins că D. T. a cerut să nu se mai vorbească de el la FE! (Cf. 21 mai.)

Marți 21 mai

Un tip suspect la ușa grădinii (vezi 22).

Telefon Vlad: pare convins de contraargumentele noastre, dar ar vrea să treacă doar vești, nu și comentarii ale noastre personale (cronica mea). Încerc să-l conving de contrariu. Vom vedea rezultatul.

Ieri altă zi agitată. Pe cînd pregăteam masa rotundă asupra filmelor lui Barbă (cu el, cu Cristovici, Cazaban și Poghirc), telefon de la Vlad: a vorbit cu secretarul politic (?) al Ambasadei americane de la București: D. T. ar fi transmis Ambasadei acum vreo săptămînă că rău se face dacă se vorbește de el la FE, că jenează (?) negocierile.

Vlad se întreabă — destul de tulburat — dacă trebuie să oprim sau să continuăm. Îi explic imediat: e o capcană. Toate argumentele îmi vin apoi, le discut cu V., sîntem de aceeași părere:

— nu e în firea lui D. T. și nici în tactica lui, care a trimis totul spre difuzare la FE;

— a cerut să i se trimită gazetari de aici (ca să tacă?);

— știe că singura lui șansă e repercutarea prin FE.

Mihnea se întreabă dacă americanii au căzut într-o cursă a Securității sau, cinici, caută să se reabiliteze după scandalul cu ambasadorul.

Altele: o întîlnire după emisiune cu Ilia Constantinovski, care, înainte de a se întoarce la Moscova, va lăsa cîteva manuscrise nepublicabile la Goma, iar altele le va da spre publicare sub pseudonim lui Dimitrievici pentru *L'Age d'homme.*

Tot de la Mihnea (el însuşi o ştie de la Arielle Thédrel): corespondentul Reuter din Belgrad e la Bucureşti — să-l vadă pe Tudoran.

Miercuri 22 mai

Telefon de rămas-bun de la H. Punem la punct ce era de pus la punct. Se pare că starea de tensiune în sînul Uniunii Scriitorilor e mare. Din pricina lui D. T.?

Joi 23 mai

Expoziţia Paul Păun (cf. 24 mai).

Goma îmi spune că, dintre români, îi va propune doamnei Macciocchi, pentru Congresul de cultură pe care-l organizează pentru la toamnă, pe Liiceanu, Pleşu şi Nedelcovici. Îi sugerez să-l adauge pe Manolescu: o face imediat.

Surpriză la expoziţia lui Paul Păun, unde mă duc cu V., la începutul după-amiezii. Nu atît pentru desenele sale cu totul aparte: învolburările în alb şi negru, pale de aer învrăjbit sau frînturi de aripi ciocnite, care pe măsura anilor (din '75 în '84) se şterg progresiv, lăsînd albului — şi poate tăcerii — dominanta, cît pentru om, pe care nu ştiu de ce îl presupuneam altfel. (Probabil că un anume stil de insolenţă e inseparabil de imaginea pe care mi-o fac despre suprarealism.) Tăcut, singuratic — totuşi cald. Ceva ciudat, ca o linişte, emană din el, refugiat acum pe colinele de la Haifa. Înainte de a intra dăm de Constantinovski, care căuta galeria (ascunsă în fundul unei curţi). Se regăsesc după vreo patruzeci de ani. Parcă văd, ca într-o imagine de film mut, defilînd — sau reconstituindu-se — generaţiile. Ilia Constantinovski rupe gheaţa parafra-

zînd o frază din *Porunca Vremii*: „mai era şi imbecil“, „mai eram şi revoluţionar“! Şi într-adevăr scena e ciudată. Stăm vreo trei ore de vorbă pe scaune în Galeria unde nu vine nimeni şi cea mai ascuţită şi negativă analiză a comunismului vine de la un scriitor azi moscovit, fost comunist înfocat, pe care o ascultă aprobînd un alt fost comunist (e drept că numai pînă în anii războiului): Paul Păun.

Ieşind de acolo, iar ne despărţim de I. C., care, între timp, entuziasmîndu-l pe Dimitrievici, îi va lăsa toate manuscrisele înainte de a se întoarce la Moscova.

Nu-l credeam atît de pornit pe Paul Păun împotriva lui Perahim, pe care ne era frică, dimpotrivă, să-l găsim acolo şi să fim nevoiţi a-i întoarce spatele (după ce a terorizat cu realismul socialist pe artiştii din ţară, exilat la Paris, se prezintă azi ca o… victimă, ca un artist suprarealist persecutat, cînd el i-a persecutat pe ceilalţi, printre care Paul Păun a trăit direct experienţa).

Vineri 24 mai

Telefoane succesive de la München — Washington cere insistent să nu se mai facă despre D. T. comentarii. Al meu nu mai trece.

Telefoane rînd pe rînd cu Vlad, cu Gelu, apoi din nou cu Vlad. Întîi integrase în program cronica mea despre D. T. Apoi a fost chemat la direcţie (Urban) să le-o traducă. Au tăiat opt minute din douăzeci. Din nou la direcţie: Washington (adică Departamentul de Stat) protestează: vrem martiri sau să-l salvăm pe D. T.? Deci să-i lăsăm să „negocieze“. Adică să dăm ştiri, dar nu şi comentarii personale. Sare deci al meu. Care n-avea nici o însemnătate „estetică“, ci era strategie pură. Şi adecvată, cred eu.

Vlad a făcut ce-a putut. Ceea ce mi se pare grav nu e numai probabilitatea ca americanii să se lase atraşi într-o cursă, dar şi precedentul astfel creat. E pentru prima oară cînd Departamentul de Stat tratează direct FE ca pe o filială căreia îi dai ordine.

Alte telefoane — multe şi febrile — cu Marie-France, Catherine şi Mihnea: trebuie organizată săptămîna viitoare o manifestaţie în faţa Ambasadei de care să poată vorbi FE. (Au voie să difuzeze ştiri şi articole din ziare despre Tudoran, dar pe gazetarii parizieni i-am cam epuizat.) Toate numai comentarii ale postului să nu fie.

O manifestaţie deci, numai ca să mai poată pomeni FE de D. T. Oboseală şi uşor dezgust.

Sîmbătă 25 mai

Mihai Pupăzan ne pune plante şi flori noi pe terasă şi în minuscula noastră grădină. E prima iarnă, de prin 1970, cînd au degerat.

Luni 27 mai

Telefon de la Cornelia Ştefănescu, care ne-a căutat în mai multe rînduri fără să ne găsească. Vine de la un seminar pe care l-a ţinut la Madrid. Ne vorbeşte de emisiunile noastre ca de singurul sprijin intelectual şi moral etc. etc. Pleacă, din păcate, peste două zile şi n-avem cînd s-o vedem.

Miercuri 29 mai

Dan Culcer a fost la un congres la Bruxelles, intitulat *1984, et alors?* Evident, autorităţile au strîmbat din nas.

Primul filomaghiar hotărît (dar nu neobiectiv) pe care-l vedem: ne descrie măsurile împotriva lor ca minoritate şi nu numai cele de care se plîng în general ungurii din Transilvania şi care nu-i ating mai mult decît pe majoritatea românească.

Joi 30 mai

Seara la ora 6, în faţa Ambasadei pentru manifestaţia Tudoran. Sîntem cam aceiaşi: vreo douăzeci şi cinci în tot. Îl pun pe Matei în mijlocul grupului să înregistreze sloganurile strigate şi fac pe şeful de orchestră. După aceea, cu el la birou (înainte de a-i regăsi pe ceilalţi la cafenea) la FE, să lăsăm caseta s-o transmită la München în zori de zi. La cafenea ne consolăm la gîndul că sloganurile vor răsuna la Bucureşti, transmise prin radio, ca ţipate de sute de voci.

Vineri 31 mai

Telefonez de două ori lui Gelu să insist să transmită banda sunet, fără a-l găsi (e în studio). Insistenţa mea era de fapt o presimţire: seara, Marie-France, care a vorbit cu Gelu, îmi spune că au difuzat

reportajul lui Matei, dar fără banda sunet, care nu li s-a părut de prea bună calitate! Iremediabil orbiți! Nu numai că nu știu ce e aia radio (în cel mai bun caz fac presă scrisă), dar au uitat ce impact bucureștean poate avea sunetul înregistrat, cît de mult faptul de a *auzi* cum se strigă împotriva regimului poate consola pe cei mulți și înfricoșa pe ceilalți.

Duminică 2 iunie

Ieri și alaltăieri, am citit cu bucurie romanul Oanei Orlea *Un Sosie en cavale*, pe o idee originală (dublurile de care se slujesc nenumiții Ceaușescu în ceremonii oficiale). Foarte bine scris. De-ar avea mai mult succes la editori decît cu volumul de proze scurte, care era tot atît de bun și n-a fost luat de nimeni!

Luni 3 iunie

După Radio, mergem să vedem *Nostalghia* lui Tarkovski. Ca totdeauna, admirabile imaginile, dar pe mine lentoarea lui, în loc să mă exalte, mă sufocă. În plus, spiritualitatea la el e pe un fond de slavofilie ce mă irită.

La întoarcere, telefon de la Mihnea:

— i-a telefonat Noica de la Sorin Alexandrescu unde se află în clipa de față. Vine peste două săptămîni la Paris. Vrea să facem (să facă?) ceva împotriva dărîmării vechiului București.

Mihnea — uimit și foarte ispitit să-i prezinte un gazetar ca să vadă pînă unde merge curajul lui Noica;

— Sorin Alexandrescu a scris un text despre Tudoran;

— Véronique Soulé (de la *Libé*) merge peste două săptămîni la București. Mihnea ar vrea să-l vadă pe Nedelcovici — care însă a transmis Mihaelei că nu mai vrea „cafea“ și că e chemat o zi din două „la doctor“;

— Apelul în procesul Pordea e fixat pentru septembrie. Pordea face un nou proces pentru articolul Pacepa din *Le Matin*.

Marți 4 iunie

Îi telefonez lui Vlad. E enervat pe americani și, dacă nu se schimbă atitudinea lor, e hotărît să treacă din nou comentarii, începînd de

luni cu al meu, ciopîrțit... Dar o atît de lăudabilă îndîrjire nu-i evită pe alt plan gafele: el n-a trecut „sunetul" de la manifestare, că i se păreau vocile prea „rîrîite", prea „burghezo-moșierești". Ia țărani sau mahalagii, de unde nu-s! Am glumit, de necaz, dar i-am și explicat — pedagogic și pentru viitor — importanța sunetului în astfel de emisiuni.

Miercuri 5 iunie

Gelu, telefon la trezire: misterul interdicției de a se vorbi de D. T. dezlegat: delegația română la Conferința de la Ottawa promisese celei americane „că se face" dacă... se tace. Șeful delegației americane furios acum c-a fost „dus cu preșul". În schimb, s-a acordat României clauza fără contra-parte.

Rezultatul pe plan de Radio: vineri reintroduc cronica mea despre D. T. și două minute din sloganurile de la manifestație (rezultatul probabil al convorbirii mele cu Vlad, ieri).

Iar Vlad a luat un interviu ambasadorului american, care trece joi.

Curtiss Cate îmi telefonează siderat. I-a cerut pentru *Washington Times* lui Eugen o declarație pentru Tudoran, care i-a dat-o pe următoarea:

„Un par un, des hommes comme D. T., héros et martyres, *préparent la Venue du Seigneur* et l'écrasement final des monstres, des monstres d'Etat."

Telefon de la Vlad Georgescu:

— săptămîna viitoare difuzează patru texte clandestine ale lui Calciu (pentru care, îmi adaugă Mihnea, aștepta de mai multe săptămîni *le feu vert* de la Calciu);

— de la Budapesta (prin AFP), Gaspár Miklós Tamás, scriitorul ungur fost samizdatist din Transilvania și care a fost expulzat în Ungaria, semnează alături de altul — sau alții — un protest pentru Tudoran. Cu Tamas e în corespondență Mihnea. De altminteri, cîțiva scriitori unguri, mai mult sau mai puțin disidenți, i-au invitat la Budapesta pe Mihnea și pe Goma;

— Vlad a telefonat la Belgrad: corespondentul agenției Reuter a plecat la București de abia de trei zile. Și noi care-l așteptam înapoi de mai bine de două săptămîni!

Ilie Păunescu îmi scrie din Germania despre un fost național țărănist, Ion Puiu (17 ani închisoare), care l-a anunțat pe Ceaușescu prin FE că-și pune candidatura de deputat pentru circumscripția electorală cuprinzînd... pușcăria Jilava. De-atunci (februarie), a dispărut. Îmi cere să ne agităm pentru el la Paris. Îi telefonez lui Mihnea. Îl vor adopta Liga, Amnesty etc.

Duminică 9 iunie

Am scris — cu bucurie — despre cartea unui debutant, Ioan Groșan, în plină posesie a mijloacelor sale. În plus, textualismele lui nu mai sînt în stadiu de laborator (ca la restul generației și la „desantiști"), ci ca o aventură ce-a pregătit o nouă conștiință împăcată a epicului. Cartea se intitulează *Caravana cinematografică*.

Marți 11 iunie

Aseară am cinat cu Irina Mavrodin, invitată de Passeron, prin V., la un seminar de *poietică*. Ea însăși a scris în 1983 un studiu de poietică. I-au dat drumul, însă a sosit după închiderea seminarului și e dezolată că nu-l mai poate vedea pe Passeron.

Sîmbătă 15 iunie

Telefon de la Vlad Georgescu. A apărut depeșa Reuter a corespondentului de la Belgrad: Dorin Tudoran a întrerupt greva foamei pe 3 iunie din motive de sănătate și o va relua cînd îi va fi mai bine. Gazetarul s-a dus la el acasă, dar n-a fost lăsat să intre de polițiști pe motive că e „epidemie de tuberculoză în bloc". Fie nu le mai pasă în nici un fel de ceea ce se poate crede despre ei, fie sînt cu adevărat proști: nu puteau inventa o „epidemie" mai verosimilă!

În acest timp, la procesul de la Gdańsk, condamnări neașteptat de mari. Michnik: trei ani! Poate că într-adevăr nu le mai pasă.

Duminică 16 iunie

Toată săptămîna ocupată cu o emisiune Jankélévitch — care a murit. De fapt V. e cel mai ocupat: el scrie textul despre filozofia lui

Jankélévitch, în schimb eu extrag dintr-o emisiune de pe France Culture de o oră şi jumătate zece minute cu vocea lui J. Despre moarte vorbeşte mult mai bine decît a scris, cu un freamăt şi un fel de uimire şi panică existenţială în care, din păcate pentru mine, mă regăsesc întocmai.

Iar pentru o nouă carte a lui Gellu Naum, *Zenobia*, mă replonjez în suprarealism. E oboseala sau perspectiva istorică? Mai totul mi se pare datat.

Marţi 18 iunie

Citim cele trei mărturii-predici pe care părintele Calciu le-a trimis Europei Libere spre difuzare.

Telefon de la Vlad Georgescu: iar nu se mai poate vorbi de Dorin Tudoran. Iar s-a promis americanilor că se va rezolva... în cîteva zile! Vlad entuziasmat de romanul lui Nedelcovici. Comand nouă exemplare pentru mai toţi redactorii de la FE!

Telefon apoi de la Noica, ajuns la Paris în aceeaşi zi în care ne soseşte prin poştă şi traducerea lui din Blaga. Telefonez imediat Eliazilor sosiţi şi ei la Paris, dar care nu şi-au revenit încă din oboseala traversării Oceanului. Ne dăm în principiu întîlnire pe joi seara. Noica la telefon, şi mai apropiat, şi mai cald de cînd — zice el — se vede nevoit să dea dreptate „pesimismului“ nostru. Ne mulţumeşte că nu i-am reţinut în Occident pe Pleşu şi pe Liiceanu. De cînd îl ştiu, crede că noi putem reţine sau da drumul oamenilor. Prima oară ne ceruse să-i „dăm drumul“ lui Eliade să facă un Institut de Orientalistică la Bucureşti... I-o spun rîzînd, replică — tot cu umor — că „ascendentul nostru moral e atît de mare...“

Reuniunea cu Eliade pentru a vedea unde poate fi publicat Blaga.

Ne mai spune să-l „iertăm“ pe Bogza că n-a semnat un protest contra demolărilor. El, care a renunţat la etică, are mereu nevoie de o „instanţă“ justificativă.

Vadim Tudor ne acuză în *Săptămîna*, pe mine şi pe V., că ne „plagiem“ reciproc. Marea lor obsesie: toată lumea să plagieze, ca Eugen Barbu să nu mai fie singurul...

Joi 20 iunie

Cu Noica deci, seara, la Eliade. Îi vorbeşte mai întîi vreun ceas despre proiectele sale: ce va face pentru opera lui în ţară şi despre statura lui în general. Apoi planul pentru a-l „lansa“ pe Blaga: Mircea îl va prezenta la Payot şi lui Ricoeur (pentru o prefaţă). Cea pe care a scris-o Noica e de altminteri excelentă — ca tot ce scrie el. Lasă impresia că în acest climat de derelicţiune filozofică — tocmai Blaga cu opera lui din prima jumătate a secolului este cel aşteptat, cel mai actual. Pentru prima oară Noica ne explică de ce n-a vrut ca Eliade — aşa cum îi propusese, de altminteri la instigaţia mea, într-o vară la Ileana Cuşa — să prezinte tot la Payot una din cărţile lui. Se teme ca — în cazul unui succes — să nu i se scoată articolele sale de extremă dreapta din tinereţe. Dar nu e, evident, singura explicaţie: în nebunia lui „culturală“, Noica e cu adevărat generos: se ocupă de el numai atît cît trebuie.

Ne aduc acasă Noica şi Simina (care are maşină) şi mai stăm de vorbă pînă pe la 2 dimineaţa. În ciuda sofismelor, nu l-au părăsit, Noica cel puţin pare mereu mai interesat de ceilalţi decît de el însuşi.

Sîmbătă 22 iunie

Prin Mihaela Marinescu veşti de la Nedelcovici: a vorbit cu ea la telefon, i-a spus că e bine şi acum *vrea cafea* (deci gazetari). Mai înainte o anunţase printr-o carte poştală din 26 mai că nu mai lucrează acolo unde ştia ea. Deci la Asociaţia Scriitorilor, unde dirija secţia de proză. Şi adăuga că „e mai bine aşa“. Mai înţelege ceva, dacă poţi.

Marţi 25 iunie

Prin Alain şi apoi prin Vornicu veşti de la Tudoran, sosite de la o persoană sigură, dar care nu vrea să-şi dea numele:

— ne roagă să stăm liniştiţi pînă la 15 iulie. I s-a promis paşaportul şi a primit formularele mari;

— greva a început-o după ce, ieşind cu fetiţa de la Ambasada americană, a fost arestat şi ţinut la miliţie douăzeci şi patru de ore, împreună cu ea. Greva a ţinut-o de la 23 aprilie la 3 iunie (patruzeci

de zile) şi a slăbit douăzeci de kg (de la şaptezeci la cincizeci). Soţia sa, într-o stare psihică foarte proastă — deşi nu a fost dată afară din serviciu. Securitatea n-a luat act oficial de greva lui (nu i-au trimis nici un doctor);

— ce s-a întîmplat la şedinţa de Consiliu? Tudoran i-a dat lui Dan Deşliu o scrisoare despre felul cum tratează autorităţile greva lui. Cînd Deşliu a început s-o citească, D. R. Popescu a vrut să ridice şedinţa. Deşliu a replicat că va citi şi în faţa unor scaune goale, şi a dus-o deci pînă la capăt, şedinţa nesuspendîndu-se.

De altminteri, dintre scriitori, Dan Deşliu şi Mircea Dinescu l-ar fi vizitat foarte des. Alături de el ar fi fost şi Ana Blandiana, şi Solomon Marcus, şi Manolescu. Tuturor acestora din urmă li s-ar fi refuzat paşaportul din această pricină;

— un gazetar italian a putut ajunge pînă la el deoarece n-a venit cu o maşină înmatriculată în străinătate.

Marie-France vorbeşte şi ea la telefon cu Tudoran, care-i mulţumeşte pentru tot şi-o roagă să stăm liniştiţi pînă în 15 iulie. Deci confirmare.

Joi 27 iunie

Părintele Calciu ar urma (îi spun americanii lui Vlad) să fie şi el eliberat în curînd, foarte curînd.

Îi telefonez lui Vlad G. (sau mai precis mă cheamă el): are o scrisoare cu aceleaşi ştiri de la o profesoară în America (probabil sursă comună). În plus, ştie că americanilor li s-au făcut promisiuni şi pentru o plecare — cam tot atît de grabnică — a lui Calciu.

Nu reuşesc, în schimb, să-l conving să scoată o sumă de bani pentru colaborările trecute ale lui D. T. şi care să-l aştepte la New York, şi, într-un fel sau altul, să-l ia la post.

Vineri 5 iulie

Ieri, la cafea, Véronique Soulé de la *Libé*, care-şi aşteaptă viza spre România şi a venit să punem la punct un plan tactic, ea cerînd la Uniune să vadă scriitori şi buni, şi răi (pe Eugen Barbu, dar şi pe Nedelcovici, de pildă), pentru ca să ajungă, fără să le creeze preju-

dicii, la cei interesanți: Nedelcovici, Manolescu, Dinescu, Paler, Dan Deşliu. Din nou, timp de vreo două ore, un tablou explicativ al literaturii române şi al strategiilor scriitoriceşti. Pare a înțelege bine și repede.

Sîmbătă 6 iulie

Vorbind cu Mihnea la telefon, aflu dintr-o paranteză că satul de pescari în care se duc scriitorii — Costinești — e de fapt *Mangiapunar*-ul copilăriei mele. Un nume pe care-l uitasem de treizeci de ani! Deodată mă simt asaltată de Mangalia!

Telefon de la Noica. I-a sosit fiica de la Londra. Are cam tot atît de puțini bani ca şi el. A consolat-o amintindu-i ce spunea Socrate: „Mă uit în jur să văd ce nu-mi trebuie." Cînd mă gîndesc la pustnicia lui Noica de la Păltiniş, simt că iar mă împac cu el.

Barbă l-a invitat să-i vadă filmul despre Paris. Noica a fost furios şi i-a spus-o: nu se desparte atît de primar sacrul de profan, e o gîndire falsă etc.... În ciuda „modestiei" sale, Barbă, lovit în *guénonisme*, a reacționat. Regret că n-am fost de față. V. rîde numai la ideea a ce-a fost! Noica ne cere sfatul: să-i dea lui Cazaban interviul pe care i-l cere pentru Vocea Americii? Îl disuadez uşor: e o imprudență inutilă, Vocea Americii nici măcar nu este prea ascultată. Noica mulțumeşte — iarăşi, lui V. şi mie, că-l protejăm. Relații *au beau fixe*.

Duminică 7 iulie

Aranjăm cu Alexandru Niculescu (a primit în 12 zile azilul politic) o conferință pentru Noica la Inst. de filozofie de la Paris IV (cu Aubenque). Noica, încîntat. Ne spune că sîntem „centrul lumii" pentru el.

Printre telefoane, am ajuns să fac nu numai două „Teze..." (ceea ce era uşor), dar şi două cronici (ceea ce era mai complicat). Una de demontare a falsificărilor de citate din articolele împotriva noastră ale lui Silvestri şi Vadim Tudor (greu de găsit tonul exact: între dezgust şi fermitate), alta despre romanul suprarealist al lui Gellu Naum *Zenobia*, pe care-l tot amîn de vreo lună.

Luni 8 iulie

Telefon la Radio cu Vlad Georgescu:

— ar vrea să-l vadă pe Noica. Vine unde vrea el;

— a trecut, în ciuda *black-out*-ului, o depeşă de agenţie cu protestul în favoarea lui Tudoran al unor scriitori germani în frunte cu Gunther Grass.

Tot în legătură cu Tudoran, Geneviève mi-a copiat de pe France-Inter (sîmbătă) reportajul scurtat al gazetarului elveţian (Heinzer?) despre inaugurarea Canalului, plus interviul clandestin cu Tudoran, prezentat sub titlul *Le poète et le dictateur* la concursul posturilor de radio de limbă franceză (Radio France, Canada, Belgia, Suisse Romande) unde ar fi obţinut marele premiu al Documentului de informaţie.

În *Figaro*, o notă despre Ion Puiu, care şi-a prezentat prin FE „candidatura" la ultimele alegeri din România şi a dispărut de atunci.

Marţi 9 iulie

Libé: articolul lui Véronique Soulé despre interviul lui Lipatti cu dna Aslan, Doru Novacovici şi Nedelcovici, pe care-l găseşte mai bun ca... Orwell.

Puşa îmi telefonează: documentarul lui Heinzer (cu Tudoran) a luat Marele premiu al documentarului de informaţie la Concursul Comunităţilor radiofonice ale programelor de limbă franceză (pe data de 6 iulie).

Seara, la cină la Eliade cu Marie-France.

Ca în familie (*e* totuşi o familie). Îi spun lui Mircea că, în atacurile împotriva noastră din ţară, el e dat ca exemplu pozitiv: că nu ni se alătură. Reacţie bună şi promptă: „E adevărat, n-am mai vorbit de mult, să mai înregistrăm ceva."

Miercuri 10 iulie

Bombă. Geta (căreia nu i s-a dat paşaportul) îi spune lui Marie-France la telefon că e tumult la Bucureşti: Păunescu a fost demis de la *Flacăra*. Telefonez lui Vlad şi Gelu: spun să nu dea imediat ştirea ca să nu-i facem rău Getei.

Dar ce *scoop* ar fi fost! Îi mai telefonez spre seară lui Vlad să-l înştiinţez că Noica acceptă să-l vadă, şi-mi spune că totuşi un fel de aluzie a dării afară a lui Păunescu vor face mîine (N. C. Munteanu, sub formă de întrebare). Îi comunic ipoteza lui Noica — şobolanii ce părăsesc vaporul cînd simt naufragiul — îmi răspunde că nu e atît de absurdă, „din surse diplomatice serioase, Ceauşescu ar fi foarte bolnav".

Vineri 12 iulie

Pintilie, două telefoane de cîte un ceas, ieri, cu versiunea exactă Păunescu, prin Paler, care l-a văzut.

Incidentul cu cenaclul de la Ploieşti din 15 iunie — pretextul deschiderii anchetei — nu s-a petrecut cum se spusese. Surprins de furtună, P. a vrut în patru rînduri să întrerupă, tinerii mugeau „nu". La un moment dat s-a prăbuşit scena şi ieşirea fiind blocată de grilaje, tinerii s-au aruncat pe ele: nouă au murit.

Dar nu această acuzaţie a fost reţinută, ci averea şi moralitatea. Averea: are două case şi un apartament; moralitatea: trăia cu o ţigăncuşă de 16 ani şi făcuse orgii cu „ofiţereasa" de la Secu.

De fapt, urît de toată lumea, şi de Secu (articolele pe care le scrisese împotriva Securităţii cu pompierii...), şi de scriitori, şi mai ales de Ea, care a cîştigat, în ciuda slăbiciunii lui Ceauşescu pentru cel mai mare adulator al său.

Cînd a început căderea (ancheta), a fost izolat de toată lumea. Paler e singurul care s-a dus să-l vadă: sta singur ca un bou înjunghiat în pat şi lua valium. Apoi şi-a revenit şi i-a reproşat lui Paler cronica lui comentată de mine cu poetul-giruetă (cine e girueta? nu el, Păunescu), ameninţîndu-l că-i ia cronica.

Vineri 5 iulie, Păunescu a fost chemat la Dincă, i s-a spus că totul s-a aranjat şi i se vor cere şi scuze (aşa se pare că se procedează înaintea execuţiilor capitale). Luni 8 iulie, comisia a delegat FUS-ul (în frunte cu Tamara Dobrin) să execute pedeapsa. D. R. Popescu a încercat să intervină în favoarea lui Păunescu şi a fost pus vehement la punct.

La orele 11, Păunescu a fost chemat la Enache să i se notifice decizia.

Problema care se pune acum — conchide Pintilie — e cît durează „reabilitarea“.

Sîmbătă 13 iulie

Seara — plecare vacanță: Cassis

Miercuri 17 iulie

Vacanță:

— o primă parte la Cassis cu Marie-France și Maria Brătianu (între 14 și 24 iulie);

— o a doua (de la 25 iulie la 3 august) tot cu Marie-France, la Lucie, într-o vie de la St. Tropez, unde vine și Anne-Christine, iar în ultimele două zile și două prietene ale Luciei;

Vacanță doar cu soare, înot, somn, cu un singur intermezzo „cultural“, pe 18 iulie, la Festivalul de la Aix, *Orfeu* al lui Monteverdi în regia de patronaj a lui Goretta și sub bagheta — pentru prima oară *anti*-monteverdiană — a lui Corboz. Ridicol de mediocru.

Vacanță punctată de un unic eveniment, dar de primă însemnătate: la 24 iulie V. îmi telefonează că Tudoran sosește la Roma, rezumîndu-mi apoi, zi de zi, știrile și convorbirile telefonice cu el.

St. Tropez — *la petite madeleine* — n-am mai fost aici de mai bine de zece ani, înainte de moartea Allei, cu ea și cu Lucette. Portul mai invadat ca niciodată, năpădit de turiști și magazine. Dar noi stăm într-o vie liniștită și nu coborîm în port decît rareori, pentru cină și telefoane.

După iarna atît de proastă ca sănătate: e ca o reînviere, parcă m-am reîntors cu douăzeci de ani în urmă. Între cărți, magnetofon și mașina de scris, la Paris mă macină de fapt viața prea sedentară?

Aici nu reușesc să termin nici măcar pe Scarpetta cu eseul său (*L'Impureté*) despre postmodernism, asupra căruia vreau să înregistrez o masă rotundă.

Dar nici nu-mi dau silința să fac mai mult: îmi ajung cei vreo opt sute de metri de înot cotidian care trebuie apoi să-mi umple lunile de nemișcare pariziană. Doar întoarcerea va lua un aspect de aventură între *embouteillage*-ul de la St. Raphael, care e gata să ne

facă să pierdem trenul, şi gara (în curs de reconstruire) în care, pe un peron strîmt, îmbulzeala ia alura unui exod, iar noi de-abia reuşim să ne urcăm în tren.

Şi revenim de la cele 30 de grade la umbră într-un Paris tomnatic şi — spre mulţumirea lui V. — ploios. Descindem parcă din alt anotimp. Care mi-a fost excepţional de prielnic.

Duminică 4 august

Întoarcerea la Paris.

Casa curată ca o jucărie sau o scenă de teatru. V., singurul care a suferit de pe urma acestei zugrăviri, a fost şi el recompensat, o scară comodă i-a pus la dispoziţie şi podul pentru arhivă, după ce garajul şi pivniţa sînt deja pline.

Telefon lung la Roma cu Dorin Tudoran: e în ajunul plecării spre America. Cumpătat, lucid, nerevendicativ.

Luni 5 august

De la Radio, telefon cu Gelu.

Aflu că Vlad s-a lăsat convins de argumentele mele: îi va trimite lui Dorin Tudoran în America 1 000 de dolari şi-i va cere colaborarea. Şi îi va lua (prin satelit) un lung interviu de o oră la întoarcerea din vacanţă.

Marţi 6 august

Marţi dimineaţa un telefon de la Marie-France, care a aflat de la Maria, via Radina, de sosirea as-noapte a lui Calciu la Roma, unde nu era aşteptat decît pe la sfîrşitul lunii.

După care începe sarabanda telefoanelor: lui Stroescu mai întîi, pentru confirmare, apoi lui Goma (care şi fusese chemat de Cella Minart pentru un interviu) şi din nou lui Stroescu acasă pentru a-l convinge să se ducă la Roma să-i ia un interviu lui Calciu. Aflu de la el tot ce nu putuse să-mi spună de la radio: Departamentul de Stat a înfiinţat pe lîngă un consulat american din Germania o secţie specială de control al Europei Libere şi Radio Liberty. Dus pînă la ultimele-i consecinţe, lucrul acesta ar însemna transformarea FE într-un fel de Voce a Americii. Fără a merge pînă acolo, controlul

acesta, fără precedent, şi în contradicţie cu politica lui Reagan, începe să-şi dea roadele: să nu i se ia imediat un interviu lui Calciu (ca să nu se jeneze negocierile pentru alţii), de pildă. Aşa se explică şi repetatele imixtiuni ale Departamentului de Stat în momentul grevei foamei a lui Tudoran. Unele texte sau interviuri trebuie chiar traduse în engleză înainte de difuzare (aşa s-a întîmplat cu un interviu luat lui Goma pe marginea Acordurilor de la Helsinki). Şi totul ar veni de la nişte gafe „antisemite" pe Radio Liberty. Dar şi plîngerea lui Jaruzelski (au ajuns americanii să ţină seama de Jaruzelski!) că FE a îndemnat pe polonezi să boicoteze alegerile... E în logica absurdităţii şi laşităţii lumii în care trăim ca ea să-şi boicoteze singură unica ei armă eficace: acest post de radio spre Est.

V. şi cu mine îi telefonăm lui Calciu la Roma: e atît de emoţionat că de-abia mai poate vorbi, noi la fel. Spune cît l-au susţinut moral emisiunile noastre etc.... La aerodrom l-au condus şi îmbrăţişat vreo patruzeci de persoane, dintre care cam jumătate necunoscute (cu toţii identificaţi apoi de Securitate). Mai sînt deci speranţe şi în România, unde se pot găsi atîtea persoane în stare să rişte pentru un astfel de gest. Va pleca vineri în America. Avea de ales între Statele Unite şi Elveţia, dar se consideră legat de un fel de obligaţie morală faţă de americanii care l-au scos şi din închisoare, şi din ţară. Nu ştiu dacă are dreptate, dar cum să aleagă în doar două zile şi într-o atare stare de şoc?

Vineri 9 august

Miercuri seara, Mircea şi cu Christinel la noi. Cum toate restaurantele noastre obişnuite din cartier sînt închise, îi ducem la unul în faţa intrării Parcului, cu un aer uşor desuet ce corespunde şi cartierului — acum golit de oameni — rezervat şi uşor provincial. Din păcate, Christinel face un guturai brusc (e rece ca într-o seară de octombrie), ceea ce nu ne împiedică să continuăm seara pînă pe la 2 dimineaţa acasă, ascultînd chiar muzică (Bach şi Monteverdi).

Sîmbătă 10 august

Telefon lui Noica afabil şi cald, aşteptînd rezultatele unor analize ale unicului său rinichi. „Sînt cam şubrezit", mărturiseşte laco-

nic. Între timp, a mai enervat pe cîţiva români, care au văzut în el pe trimisul lui Ceauşescu.

Duminică 11 august

Proiecte „disidente" ale lui Paler. Prin Pintilie.

Luni 12 august

Interviuri D. Tudoran, Calciu pentru FE la sosirea în Statele Unite, luate de Nestor Rateş.

Vorbesc cu Gelu şi apoi cu Stroescu: Nestor Rateş le-a luat la sosirea în America interviuri atît lui Calciu, cît şi lui Tudoran. Au fost difuzate ieri şi sînt repetate azi şi mîine. În sfîrşit.

Stroescu a fost la Roma şi l-a văzut pe Calciu (care va colabora la emisiunea lui religioasă). L-a găsit absolut senin şi neatins de suferinţe. „Un Rasputin blond" — spune el. Calciu stă la vreo 50 km de New York, ţinut de Tolstoi Foundation. Tudoran, nu ştiu precis. Insist din nou şi transmit „mesajul" din ţară pentru colaborarea lui Tudoran la F E. Mi se răspunde mereu afirmativ. Dar ştiu că pentru „bătălia finală" trebuie să-l aştept pe Vlad.

Joi 15 august

Ziua lui V. Cinăm, ca să ne mai „rusificăm" puţin (de fapt pentru că toate restaurantele româneşti sînt închise), la „Dominique", apoi mergem la Eliade unde se află şi Noica. *Malaise* — Noica — nu poate sta fără să gîndească — a mai inventat ceva. Vrea să-l convingă pe Raţiu ca, în loc de comitetele actuale de exil, să întreţină cu bani un fel de comitet cu reprezentanţi ai tuturor ţărilor din Răsărit care să se situeze altfel faţă de Occident. Să nu mai „cerşească" ajutoare şi paşapoarte (deci să renunţe la orice formă de protest şi solidaritate) şi să ţină Occidentului un alt discurs. Bineînţeles nu politic, ci cultural. Să îndemne Franţa şi mai ales Germania să-şi reactiveze creativitatea pentru a deveni din nou un pol de atracţie. Astfel ne rezolvăm toate problemele. Nu comunismul (nu mai există). Ci lumea a treia cu care stabilim raporturi nu de exploatant–exploatat, ci de frăţietate. Concepţia centrală ar putea fi cea a lui Mircea. E vizibil enervat cînd îi spun că un astfel de proiect (de altminteri

irealizabil: cum să „comanzi" creativitate Occidentului?) va fi rău privit de toată lumea: exilații care îl vor găsi „diversionist" (nu pronunț cuvîntul) și corespunzînd intereselor regimurilor comuniste pe de-o parte, iar pe de alta, regimul de la București căruia o astfel de inițiativă i-ar displace, l-ar sabota, punîndu-l și pe el în primejdie.

Noica are un demon al ambiguității (să te mai miri că unii îl cred trimis de Ceaușescu?).

Sîmbătă 17 august

O știre năprasnică. Joi, în timp ce-și pregătea valiza să plece la Toronto, Petra a murit fulgerător: criză cardiacă.

De abia ajung să-i spun știrea lui V. care sosește vreun sfert de oră după aceea. Siderați. Totul ne revine: călătoria în Mexic, atelierul lui Petra în care ne instalase, și mai ales casa din Sibiel reprodusă întocmai la poalele vulcanului mexican și în care nici un picior de român nu va mai călca vreodată. Zădărnicia zădărniciilor. Nu va mai rămîne nimic din acest om generos, care n-a fost nici pictor mare, nici poet mare și care își exprimase obsesia lui românească în această casă în contrast absolut cu locul, peisajul, arhitectura înconjurătoare. O sfidare de nisip.

Și apoi e o cotitură și pentru noi. Nu vom mai putea scoate *Limite*, pe care le susținea financiar, și nici cărțile proiectate. De abia renunțasem la *Ethos*, și acum vine rîndul *Limitelor*.

Se închide cercul. Cine să mai fie interesat de o revistă și o editură românească și să aibă și bani, și spiritul de sacrificiu — sau ctitorie — spre a-i cheltui astfel? Nimeni.

După ce dăm o telegramă Isabelei Petra (dar cine o să i-o traducă din franțuzește?) rămînem ca anesteziați.

Luni 19 august

După ce îi spun lui Christinel de Petra și finalul *Limitelor*, telefonează Mircea lui V. (el, care are oroare de telefon) pentru a-i spune că va da el bani și va găsi și pe alții care s-o facă pentru *Limite*. Regăsesc pe Mircea tinereților noastre, preocupat de afirmarea culturală în exil, și mă năpădește un fel de bucurie ca pentru o revedere întîrziată. E deci capabil să-și depășească egotismul.

Mi-e aproape ruşine că i-am notat toate zvîcnirile de vanitate, neiertîndu-i niciuna. Nu cred că ceva se va rezolva în acest fel pentru *Limite*, dar gestul lui Mircea are o valoare în sine, chiar fără eficacitate.

Mihnea şi el mă surprinde. Găseşte că dispariţia *Limitelor* ar fi un imens eşec şi că neapărat trebuie găsită o soluţie.

În schimb, la telefon, Goma e laconic. „Păi, să cîştigăm la loterie", lansează drept unic comentariu. (Din '77, *Limite* devenise un fel de buletin de ştiri al activităţilor sale şi de tribună de afirmare şi apărare a lui. O simplă conferinţă a lui era tot atît de comentată ca o întreagă carte a lui Eliade.)

Oameni şi oameni. Dar trebuie să învăţ să nu mai judec cu atîta asprime. Mircea mi-a dat o lecţie.

Marţi 20 august

Seara, telefon la Gelu unde se află Doinaş şi Irinel. Peste două săptămîni vor fi la Paris.

Scrisoare de la Tudoran. Despre el ştiri bune. Părintelui Calciu i s-a propus un contract să scrie o carte.

Vorbesc cu Vlad Georgescu, care ar urma să plece în Statele Unite să ia interviuri celor doi, dar e cam dezgustat că nu sînt „civilizaţi" şi n-au scris să mulţumească. (Lui sau Europei Libere?)

Miercuri 21 august

Seară la Eliade.

Joi 22 august

Telefon de la Răuţă: se oferă să plătească el pentru continuarea *Limitelor*!

Aseară, la Mircea, unde erau şi Gomii, Marie-France, Matei Călinescu, Alain cu Mălina; după plecarea tuturor, Mircea căuta şi el formula cea mai fericită: căzuse de acord cu V. să-i scrie amîndoi lui Constantinescu pentru Coresi. Era improbabil (la Coresi nu se publică decît prostii), dar, cum am mai notat-o, mişcător din partea lui Mircea.

Acum s-ar putea să nu mai fie nevoie, dacă Răuţă rămîne în aceleaşi dispoziţii. Dar, curios, nu ajung să mă bucur de soluţia neaşteptată pe cît mă lovise ideea întreruperii oricărei publicări. Sînt, foarte probabil, infinit mai dotată pentru drame decît pentru bucurie.

Sîmbătă 24 august

Azi după-amiază, la cafea, Cristina Tacoi, venită mai ales să-i explice lui V. (care-o atacase) că într-un poem publicat în *Luceafărul* — şi cerut de Sânziana Pop — i se adăugaseră, pur şi simplu, un vers sau două cu Elena Ceauşescu fără ca ea să poată evident protesta.

Ne aduce un volum de versuri, altul de proză şi încearcă publicarea la Gallimard a cărţii fiului ei, mort la vreo 17 ani de cancer în condiţii atroce. Îmi vorbeşte cu lacrimi în ochi de moartea (sinucidere prin alcoolism) a lui Horia Lovinescu, disperat că soţia şi fiica acesteia au rămas în Occident fără a-l avertiza.

Luni 26 august

Marie-France îi aduce lui V. cadou un disc înregistrat de Cioran (!!) şi apărut în Elveţia.

La Radio, dialog cu Matei Călinescu despre post-modernism. La al XI-lea Congres de literatură comparată, care s-a ţinut la Sorbona, a organizat şi prezidat un colocviu despre post-modernism. Matei, extrem de informat — a şi scris în 1977 o carte asupra acestei teme —, mereu ajungînd la excesive relativizări prin simplul joc al inteligenţei: se apucă să apere pe neomarxiştii americani — cu care polemizase în comunicarea sa!

Marţi 27 august

Telefon Vlad G. revenit din Statele Unite, unde a luat interviuri lui Dorin Tudoran şi părintelui Calciu. Cu D. T., îmi spune, contactul a fost foarte bun şi l-a găsit mult mai bine decît se aştepta (Calciu i se pare mai „simplu“). După o astfel de declaraţie preliminară, te-ai putea aştepta să-i fi propus dacă nu un angajament, cel puţin

colaborări regulate. Aş! L-a sfătuit să se „americanizeze" serios şi — la întrebările mele insistente — îmi răspunde că da, i-a spus lui D. T.: cînd are ceva de scris, poate să-i trimită.

Iarăşi impresia că nu e nimic de făcut cu Vlad. Azi una, mîine alta. Pe D. T. cred totuşi că nu-l vrea în echipa lui radiofonică. De ce?

Miercuri 28 august

Seara, Noica cu Simina. Dacă trec peste obişnuitele-i enervări (să nu mai punem problema comunismului), peste planurile-i utopice, uşor infantile (prin Din Din a trimis un program „european" Regelui Mihai), seară într-adevăr plină de încîntare, pe care aş fi dorit-o prelungită la nesfîrşit. Fără discuţii aprinse (deplîngîndu-ne „sacrificiul"), pe noi ne acceptă cu al nostru „De la Nistru pîn'la Tisa" (el e cu *Rugăciunea unui Dac*) deoarece îndeplinim o funcţie soteriologică (şi pe el „l-am făcut", tot vorbind despre el, i-am îngăduit reapariţia mult mai repede decît s-ar fi produs altfel). Deci destinderea chiar în contradicţie (şi aproape totul e contradicţie). Îl văd prima oară uşor enervat de un articol al lui Pleşu, apărut în *Ateneu*, de la Bacău (mai '85), în care analizează de ce Noica e doar pedagog, nu şi maestru spiritual. Trece cu greu peste o frază despre „încîntătoarele lui sofisme".

După plecarea lui, citesc cu V. articolul lui Pleşu, în care cea mai serioasă şi reală rezervă faţă de filozofia lui Noica e faptul că e lipsită de dimensiunea tragică. Dar reţin aici un pasaj despre „buna dispoziţie" la Noica. El rezumă încîntarea mea de astă-seară:

„Întîlnirea cu el se desfăşoară întotdeauna pe un fond de cordialitate tonică în care zîmbetul, un anumit dozaj al entuziasmului, o anumită civilizaţie a gestului alcătuiesc laolaltă substanţa optimală a dialogului. O formă a bunei dispoziţii este şi înclinaţia constantă — şi adesea răstălmăcită — a lui Noica de a consimţi contingenţelor. Capacitatea lui de a delira inteligent în jurul „accidentului", de a constrînge detaliul imediat la coregrafia reflexivităţii poate irita, uneori, prin inadecvarea inevitabilă în care alunecă de obicei spiritul, ori de cîte ori vrea să zburde prin pieţe. Dar ceea ce rămîne

pînă la urmă e bucuria de a gîndi, farmecul originar al ideii, jucîndu-se, într-o eternă pubertate, cu fragmentele lumii."

Urmează cîteva pasaje strălucitoare asupra bunei dispoziții — ca „dispunere bună" față de lume, („virtutea formativă a bunei dispoziții"), destindere a inteligenței, ca bună dispoziție stilistică (expresivitatea, claritatea frazei), ca și asupra reversului ei: lipsa dimensiunii tragice.

Într-adevăr optimismul lui Noica e încăpățînat. Nu e rău — susține el — că actualul delir al lui Ceaușescu ne amenință ființa, transformîndu-ne din popor în „populație" (e una din formulele lui cele mai fericite), pentru că ne obligă să coborîm pînă la temeiurile noastre profunde. Și sub formă de glumă, dar foarte serios (gluma e doar aparența „bunei dispoziții"):

— trebuie să reîncepem de la apostrof;

— ar trebui renunțat la Caragiale timp de cîteva decenii. (Dar dacă renunțăm la unica noastră armă națională: bășcălia, cine ne asigură că vom dobîndi deodată conștiința tragică?).

Noica se mai plînge (oarecum) că și Liiceanu a scris ceva (încă nepublicat) despre el, asemuindu-i rolul cu cel al femeilor în saloanele secolului al XVIII-lea!

Duminică 1 septembrie

— Caraion ar fi pe moarte (cancer de ficat). Bietul de el. Chiar viperă, a fost una suferindă.

— Christinel răcită. Mircea reumatizant etc. etc.

Luni 2 septembrie

De la Radio, obișnuitele telefoane cu Vlad și Gelu. De la Gelu aflu că Nego e brusc în spital pentru analize, cu anemie. Poate că nu e grav, dar mă sperie știrea: de cînd m-am întors, numai decese și boli.

Ca să ies din cercul vicios, seara privesc la televiziune *Psychose* al lui Hitchcock, pe care, paradoxal — în afara faimoasei scene cu asasinarea sub duș (reluată omagial și de Brian de Palma) —, n-o văzusem nici V., nici eu. Schimb de fapt aprehensiunile cotidiene

contra groazei — din fericire artificială — a filmului. Excelent şi ca terapeutică, şi ca film.

Marţi 3 septembrie

Telefon Doinaş (au sosit la Paris). Scrisoare de la D. Tudoran: devine chelner într-un club de lux!!

Scrisoare — mereu cumpătată şi de bună calitate — de la D. T., relatîndu-ne (numai pentru noi doi) întrevederea cu Vlad G. care s-a recunoscut „iritat“ de toate intervenţiile făcute din ţară şi de la Paris (noi) ca să-l ia gazetar la radio. Şi nu-l ia. Mă aşteptam. Nimic de făcut cu Vlad. Aşa că D. T. va trebui să accepte primul post ce i se oferă: chelner. Ce efect pedagogic pentru Bucureşti, primul disident român (de după Goma) ajuns chelner în Statele Unite!

Enervată toată ziua. Mereu în Absurdia.

Miercuri 4 septembrie

Cu Irinel şi Doinaş la restaurant. Prima ştire bună despre Nego: n-are decît un ulcer (e drept, deschis) la stomac.

Respirăm cîteşipatru.

Detalii mai mult decît ştiri:

— despre atitudinea excepţională a lui Deşliu, care la ultima şedinţă a Consiliului nu numai că a citit scrisoarea lui Tudoran (în ciuda încercărilor disperate ale lui D. R. Popescu de a-l opri), dar şi-a exprimat mirarea că i se fac neplăceri lui Nedelcovici pentru a fi publicat în străinătate... utopie. Întrebări retorice: N-am auzit să i se fi imputat aşa ceva lui Thomas Morus etc.

Dan Deşliu a trimis deja iarna asta un memoriu împotriva frigului, lui Pană, primarul Capitalei, şi l-a anunţat pe Doinaş că pregăteşte unul şi mai şi, care să fie semnat de nume mari din toate branşele. Toate acestea după ce şi-a dat demisia din partid;

— detalii privind destituirea lui Păunescu, care, cînd a fost deschisă ancheta penală, s-a internat la spitalul de nebuni. Acum dosarul a fost închis şi n-a fost nici dat afară din partid, cum se proiectase. Capul lui a fost obţinut, se pare, nu de Ea, ci de toţi cei pe care-i călcase în picioare, instituţii şi persoane, ştiindu-se acoperit de Sus;

— o altă versiune şi a destituirii lui Ion Traian Ştefănescu. Participase la o orgie cu Nicu (fiul) C. şi oamenii lui — şi cu prostituate informatoare de la care s-a aflat că „echipa“ lui Nicuşor, la chef, îşi împărţea slujbele şi posturile după moartea „bîlbîitului“.

Doinaş se întreabă dacă să insistăm asupra încălcării Statutului (Conferinţa Scriitorilor urma să se ţină în iulie). Armă cu două tăişuri. Şi dacă Partidul anulează votul secret şi numeşte pe cineva şi mai rău ca D. R. P.?

Impresia şi a lui Doinaş, şi a lui Irinel (mai politizată decît îmi aminteam) proastă despre Vlad G. care dispreţuieşte pe scriitorii-gazetari şi ar vrea gazetărie de stil anglo-saxon.

Altfel, ca totdeauna, parcă ne-am fi văzut ieri.

Duminică 8 septembrie

Sandei Niţescu, care îi scrisese că nu poate figura într-un dicţionar alături de Perahim (fost comisar politic şi satrap al realismului socialist — în plus nepocăit şi prezentîndu-se aici ca victimă), Jianu îi răspunde sec că nu va ceda presiunilor... antisemite (sau antisemitismului din exil, aşa ceva)! De parcă atitudinea faţă de Perahim n-ar fi pur politică, de parcă Jianu însuşi — evreu — n-ar fi fost primit cu braţele deschise de exil.

Prefer să pun această aberaţie pe seama... vîrstei. Ca să nu mă enervez.

Luni 9 septembrie

Masă rotundă la Radio despre cartea lui Alain Besançon *La falsification du bien. Soloviov et Orwell.* (Supradimensionare a lui Soloviov, dar reuşită deplină cu Orwell asupra căruia Besançon izbuteşte — culmea — să aibă idei originale chiar şi pe planul estetic de construire a cărţii.) Cu Cazaban, Cazacu, Cristo şi Goma (supărat că ceilalţi au venit cu citate din Plotin şi Sf. Augustin — şi el nu).

La 9 seara, la Eliazi, cu Marie-France şi soţii Handoca.

Marţi 10 septembrie

Ieri la Radio telefon de la Vlad G. să-mi ceară — încurcat — sfatul: îşi dă afară un redactor — după cele trei luni de încercare; pe cine

să ia în loc la „ştiri“? Nu rezist demonului şi-i răspund: pe Tudoran. Aceeaşi replică: nu, că e... poet. Scurt (mă aşteaptă în studio „invitaţii“ la masa rotundă) îi reamintesc că — fără a compara valoarea, bineînţeles — într-o literatură în care Eminescu a fost şi gazetar, argumentul nu rezistă. „Dar, îmi răspunde, D. T. a scris în *Micro-Magazine* un editorial slab şi vulgar.“ „Dar, îi răspund, articolele scrise pentru FE cînd era în ţară nu erau nici slabe, nici vulgare.“ Dialog de surzi.

Miercuri 11 septembrie

Scrisoare tocmai de la Tudoran, în care ne roagă din nou să nu mai intervenim pe lîngă Vlad G. (*ça tombe bien!*) şi în care nu mai vorbeşte deloc de meseria de chelner. Trăieşte deocamdată din editorialele pentru *Micro-Magazine*, care îi sînt plătite 200 dolari pe... lună.

Altfel mereu cumpătat şi cumpănit.

Telefon de la Răuţă.

Petra n-a murit, cum o aflasem de la Bacu, în timp ce-şi pregătea valiza, ci în taxi, în drum spre aeroport: infarct. Cînd au ajuns la spital — murise.

Joi 12 septembrie

Azi părintele Calciu a fost primit la Congresul american.

Sîmbătă 14 septembrie

Ieri, telefon de la N. C. Munteanu: Ceauşescu, în cuvîntarea de la încheierea lucrărilor Congresului Consiliilor Populare, a anunţat că va trimite pe pensionarii din marile oraşe la ţară. Azi soseşte *Scînteia* cu textul, care e mai moderat, „ne gîndim să adoptăm“, „unii pensionari“ etc.

Între timp, îi telefonasem lui Mihnea să obţinem articole şi indignări în ziare (măsură ca la Pol Pot etc.), care îmi replică: şi Noica avea aceeaşi idee. Iau *Jurnalul de la Păltiniş* şi citesc: după cutremur, Noica îi spusese lui Liiceanu că ar fi bine ca Tîrgovişte să devină capitala administrativă şi universitară, iar la Bucureşti să ră-

mînă pensionarii, care și așa „încurcă". Ceea ce e aberant, dar deloc același lucru.

Duminică 15 septembrie

Sîmbătă, telefon de la Oprescu: nu-i dau drumul lui Liiceanu să vină la Congresul de la Madrid. Alte detalii: soția lui a fost chemată la Secu să spună pe cine a văzut în Germania; nu și el. În schimb, Pleșu și cu el au fost invitați la Ștefan Andrei pentru o convorbire „amicală", în cursul căreia totuși ministrul i-a spus lui Liiceanu că „nu cu o carte se răstoarnă un guvern" (aluzie la *Jurnalul de la Păltiniș*).

— În *L'Événement du Jeudi* de săptămîna asta, în sfîrșit, lungul articol al lui Ganier Raymond despre România, bine intenționat, dar atît de aiuristic (cu toate datele false), încît nu poate servi la nimic. Degeaba a stat Mihnea cu el zile întregi, Goma la fel și eu ore și ore la telefon. E fantezist, alcoolic, mai știu eu ce? Pînă și detaliile franceze sînt false. Astfel, Mitterrand ar fi renunțat la călătoria lui prezidențială în România nu în urma „afacerii Tănase", cum s-a întîmplat, ci din pricina represiunii minerilor de pe Valea Jiului, din 1977, adică cu patru ani înainte de a deveni președinte. Totul e așa...

Luni 16 septembrie

Telefon de la Nicodim: a murit Frunzetti. În fond, nu-mi amintesc despre el decît felul în care, prin anii '60, plecînd de la Radio spre Passy (revăd strada și momentul), îmi spunea că are cancer și e... condamnat, ca să-mi taie orice reproș asupra compromisurilor sale. Ele au continuat, inutile. Și n-a murit de cancer, ci de o embolie. Ar fi putut fi un bun critic de artă. Îi telefonez lui N. C. Munteanu să facă două rînduri de necrolog.

Seară cu Cornel Regman. Aflăm cam tot ceea ce știam. Doar o noutate: anul acesta s-a făcut percheziție la Carandino și i s-a luat manuscrisul de memorii care mai înainte circulase la mai mulți scriitori (partea de memorii cea mai importantă: din închisoare — cum a murit Maniu în brațele lui etc.). Numai de-ar fi și pe casetele care

au ajuns pînă la noi şi pe care n-am avut încă timpul să le ascultăm integral. Dacă nu, neantul: adică „infernul“ din arhivele Securităţii.

Marţi 17 septembrie

Telefon de la Buzura. Va veni, în principiu, la Paris în jur de 7 octombrie. Îl întreb dacă i-au făcut rău cronicile noastre despre el. „Deloc, erau foarte prudente“, îmi răspunde.

Asta deoarece mai înainte o doamnă Mamali (soacra lui Agopian) îmi spusese cum s-a vîndut cartea acestuia din urmă după cronica mea, dar şi că cei despre care vorbesc au dificultăţi la viză — ca Buzura, de pildă. Or, deloc. Cît poate fi un ardelean de patetic la telefon, e el. De fapt, şi noi îl aşteptăm cu nerăbdare.

Duminică 22 septembrie.

Am telefonat pentru Buzura lui Annette Laborey, în pat după o sarcină extrauterină operată. (Iar mai voia un copil!) Îi va rezerva 2 000 de franci — ceea ce mi se pare foarte puţin. Îi scriu azi o „fişă“ Buzura, insistînd asupra curajului etic din romanele lui.

Scriu cu destul efort o cronică despre debutul — extrem de experimental — al lui Dan Petrescu, în volum colectiv. Mai mult pentru om decît pentru „operă“. Dan Petrescu a fost mult sîcîit de Secu pentru un manuscris prea îndrăzneţ şi pentru trimiterea unei scrisori în străinătate, de pe urma căreia a avut de suferit toată redacţia *Dialogului* de la Iaşi. E cumnatul lui Culianu.

Luni 23 septembrie

La Radio, printre altele, interviu cu Furdui, care vine cu textul scris, dar cum pe de o parte şi-a uitat ochelarii, iar pe de alta, e actor, citeşte, bîlbîindu-se ca un actor. Trebuie să-l împiedic să declare că teatrul francez pe lîngă cel românesc „nu face doi bani“, ca să nu intrăm în discuţii pentru care nu este în nici un fel pregătit. Eternul complex de superioritate al românului intelectual din această generaţie cam paranoică.

Seara, cină la Balotă, care vine din călătoria sa de astă-vară în România cu cîteva imagini sinistru-memorabile. Printre ele:

— de la graniță pînă la București, fiind cu o mașină străină, au fost înconjurați de roiuri de copii ce le făceau semn cu mîna la gură să le dea de mîncare;

— au demolat Institutul Medico-Legal de la București (Mihnea zice că bine au făcut — știe de la Vianu că era pestilențial), dar au făcut-o peste noapte, lăsînd dimineața toate cadavrele pe trotuar, pe o temperatură atingînd la sol 50 de grade.

Altfel Balotă fără nici o perspectivă pentru viitorul an universitar. Ce vor face?

Miercuri 25 septembrie

În cadrul Festivalului de toamnă la Beaubourg, noul Kantor: *Et qu'ils crèvent les artistes*! Sîntem entuziasmați. Chiar și Banu, care-l văzuse la Avignon și-i plăcuse mult mai puțin (era mai lung și în sală erau cincizeci de grade). De data aceasta mă simt implicată și altfel decît estetic în inconfundabilul său univers, nu mai e vorba de el sau nu numai de el, Polonia se află pe scenă iar deriziunea scheleticelor sale armate nu ascunde tragicul, ci-l dezvăluie, iar prin alfabetul morse din scenele închisorii (loviturile amplificîndu-se pînă a ne asurzi), parcă tot Polonia ne lansează interminabilul său apel, mereu rănit de istorie.

După aceea, la cină, la Monique și George Banu.

Joi 26 septembrie

După Kantor, tot în cadrul Festivalului de toamnă, cea mai proastă surpriză la Théâtre de la Ville, cu *Mercedes* de Thomas Brach, în regia lui Hans Peter Cloos (care mai fusese montată — și cu succes! — la Villeurbanne.) Execrabil. Text fals poetic vehiculînd toate clișeele, și pe care doar snobismul parizian îl poate omologa artei. Regie corectă, *sans plus*.

Vineri 27 septembrie

De două zile, tot felul de telefoane: reunesc material pentru Jeanne Hersch, care i-a telefonat lui Rainer că vine săptămîna viitoare la Paris să ne vadă. Noi am convins-o să reprezinte Elveția la Conferința asupra culturii (post Helsinki) de la Budapesta, pentru a spune

cu voce tare ceea ce din atît de cunoscută laşitate occidentală alţii vor trece sub tăcere şi pentru a lua contact cu disidenţii maghiari ce vor organiza un Forum pe marginea conferinței. În afară de documentele pe care i le vom duce noi despre România, vreau s-o pun în contact cu exilați din restul Răsăritului. Deci telefoane cu Mihnea: Smolar nu e la Paris, Kende e de negăsit. Cehul Jan Vladislav (care habar n-avea cine e Jeanne Hersch!) nu are încă gata Cartea albă despre normalizarea culturală, pe care au pregătit-o tocmai pentru Budapesta. Totul se anunță prost. Doar cu ruşii am aranjat, prin Marie-France, să vină cu ultimele lor „cazuri". Iar de la Mihnea am adresa ungurilor disidenţi. Tot e ceva.

Luni 30 septembrie

După emisiune (o discuție cu Basarab Nicolescu de care el se arată încîntat), *chassé croisé* cu Emilia Comişel, folcloristă şi specialistă în Brăiloiu. Noi o aşteptăm la o cafenea, ea la alta. E singura pînă acum care n-a dat în Paris de Avenue Rapp. Telefon mai tîrziu cu ea: voia absolut să ne vadă pentru ca să insistăm în emisiuni să fie publicat Brăiloiu în țară.

Seara tîrziu, Hăulică venind direct de la expoziţia lui Apostu la aranjarea căreia lucrează cu Nicodim şi toată lumea (Barbă speriat că a pătruns printre ei un trimis al guvernului!)

Nici lui Manolescu (care vrea să se vorbească la Radio), nici lui Pleşu (care e resemnat) nu li s-a dat paşaport pentru Madrid.

De altminteri chiar lui Hăulică i s-a dat greu (iar soției şi fetiței lui, deloc).

E sumbru. Se închid frontierele. *Secolul 20* poate fi amenințat. Revedem codul. Cu Tudoran făcuse ce promisese, dar Charbonnier nu înţelesese. Nouă ofensivă a grupului E. Barbu (la care s-a alăturat şi Ioan Alexandru), mai ales împotriva lui Râpeanu care nu le-a publicat nu ştiu ce carte cu diatribe împotriva Uniunii. Vor o editură a lor, se plîng că n-au destule reviste. E. B. fericit că a scăpat de concurența lui Păunescu (a şi „lucrat" la căderea lui). Altfel, asemănători: ni se spune că şi-au pus averea nu numai în case, dar şi în... oi. (Nu ştiu cîte sute ar avea fiecare!)

Grație Europei Libere, Stroe a putut pleca în Statele Unite unde e *visiting profesor*. A trecut, între două avioane, prin Paris.

Marți 1 octombrie

În timp ce în piața Trocadéro manifestau vreo trei mii de persoane la apelul lui SOS Droits de l'Homme (printre care și Liga noastră), eu o văd la Rainer pe Jeanne Hersch să-i duc „materialele" pentru Forumul cultural de la Budapesta. Din moment ce sînt acceptați și corespondenți ai Europei Libere, nu vede de ce n-aș fi prezentă acolo. De pe altă lume, mă crede atît de cunoscută la Paris, încît n-am decît să mă duc să cer la Quai d'Orsay o întrevedere cu François Régis Bastide, președintele delegației franceze. (Ea conduce pe cea elvețiană și e foarte plictisită că, Elveția fiind o țară neutră și ea reprezentînd-o oficial, nu va putea fi polemică, nici pomeni de Saharov.)

De acolo mă întîlnesc cu V. pentru a vedea filmul lui Denis Bablet despre Kantor, tot la Beaubourg și tot în cadrul Festivalului de toamnă. Largi fragmente din *Clasa moartă*, pe care n-o văzusem cînd a venit Kantor cu ea la Paris. Fervorile mele sporesc mereu. Din ce în ce mai implicată.

Joi 3 octombrie

Seara, cu Buzura. Pînă pe la două noaptea, conversație deschisă. Buzura, tăcutul, prudentul, în afară de textele sale, nu mai tace. Ne explică (mai ales lui V. care-l atacase) cum i s-a reluat la nesfîrșit un nenorocit de articol pe care-l scrisese despre Ceaușescu (și pe care-l încheiase totuși spunînd că-i dorește ceea ce îi doresc toți minerii, țăranii, muncitorii etc.), adăugîndu-se și modificîndu-se la fiecare reluare cîte ceva. Și la un interviu în *Flacăra* i s-a adăugat o referință la nu știu ce cuvîntare a lui C. de la nu știu ce congres. E al doilea care ne vorbește de astfel de intervenții și adăugiri în texte (prima, Cristina Tacoi) care nu se mai practicau din vremea stalinismului.

Ne descrie și peripețiile cu Bălăiță, plus cenzura (dna Docsănescu, bine, ne-au mai spus-o cîțiva).

I se publică *Vocile nopții* la Flammarion, unde se va duce cu Virgil Tănase. E simplu, pesimist și derutat (își face lui însuși impresia unui papuaș debarcat în Occident). Aflăm de perindările lui

prin ţară şi mai ales pe la mineri şi cum vin oamenii simpli să-i aducă „documentaţie“ (mărturii, cazuri de care au auzit etc.).

Sîmbătă 5 octombrie

Toată săptămîna plină de manifestaţii (în sală închisă, pe stradă sînt interzise) împotriva lui Gorbaciov (pe care *Le Quotidien* îl numeşte sistematic „Gulagciov“), la Palatul Congreselor filmul despre Saharov şi Elena Bonner, în altă parte filmele *Gulag* şi *Staline* etc. Îmi schimb un lung program pentru a le putea include (chiar pe scurt) deoarece nu sînt deloc sigură de ceea ce vor face la München. Plec de la moartea Simonei Signoret, care în ajunul morţii şi-a pus semnătura tocmai pe un protest semnat de Glucksmann, Le Roy Ladurie etc.

Alt program cu interviul lui Kantor pe care, la îndemnul lui George Banu, mi l-a „vîndut“ o gazetară de la France International, Monique Sueur.

Luni 7 octombrie

După emisiune, cu cei doi Culianu, sosiţi la Paris, Goma, Ana, Alain şi Sanda, care trece să ia materialele.

Soţia lui Culianu a fost în România, unde l-a văzut pe Dan Petrescu şi pe cei de la *Dialog*. Dan Petrescu a fost victima unei maşinaţii, profesorul francez căruia îi dăduse scrisoarea pentru Culianu era, de fapt, un pedofil, şantajat deci şi manipulat de Securitate. În zgomotul de la cafenea şi cu atîta lume, nu-mi poate da ştiri multe. Doar una amuzantă: pe V., grupul de la Iaşi îl vedea cam aşa cum i l-a descris ea: cu trabuc, elegant etc. Pe mine, în schimb, mare şi impunătoare. „Cum se îmbracă?“ au întrebat-o, bănuind cine ştie ce *tailleur* sever. „În blugi“, le-a răspuns — şi se pare că i-a apucat bucuria pe toţi, de nu mai vorbeau decît de asta.

Cu Goma discut greu; cu el se discută din ce în ce mai greu, pomeneşte în glumă (dar tare mi-e teamă că e serios vorba de un adevărat complex de persecuţie) de Congresul de la Madrid (*El Espacio cultural europeo*) patronat de Parlamentul European. Prin Macciocchi, Goma a pus să fie invitaţi nouă români, tot unul şi unul (nu-i mai ştiu însă pe toţi)! Au fost refuzaţi la paşaport în ţară: Pleşu,

Liiceanu, Manolescu (care ne transmisese prin Buzura să facem scandal), Nedelcovici, Mihai Botez. Voi scrie o cronică.

Plecînd de la cafenea, încărcată cu radioul lui V. (care s-a dus la Operă să vadă *La vera storia* a lui Berio), nu găsesc taxi (s-a schimbat brusc vremea; e frig şi plouă) şi Culienii mă lasă tocmai la Gare St. Lazare, unde fac coadă cam 20 de minute sub burniţă.

Marţi 8 octombrie

Buzura (cf. 9 oct.): ne povesteşte — inocent — că dna Cornea (disidenta) a venit la el, rugîndu-l să-i transmită lui Tudoran banii colectaţi de ea la Cluj. Buzura a refuzat. Aşteaptă să-i dăm dreptate?

Miercuri 9 octombrie

Vlad G. mă întreabă ce-i cu Goma. I-a trimis o cronică de-o vulgaritate intensă împotriva lui C., ştiind că nu poate trece.

Ieri spre seară: Buzura, înainte de plecare. Facem şi cu el un cod, pentru cazul cînd nu i s-ar mai da drumul să vină la Paris pentru apariţia romanului la Flammarion. Şi-a luat numai cărţi bune. Îi cunoaştem astfel gusturile literare: Broch, Musil, Faulkner. Serios, ca tot ce face.

Alt telefon cu Vlad G. — Iar s-a schimbat: are nevoie Matei Cazacu de bani, de face atîtea pentru FE? Îi răspund: nu, dar noi avem nevoie de el, n-am alţi reporteri decît el şi Alain. Pînă mai ieri îl adora, după ce, mai înainte, îl detestase... Profit de o convorbire neobişnuit de lungă ca să-i spun că îi voi „comanda“ recenzii lui Tudoran pentru „Teze...“ şi că V. îi va face una sau două „Povestea...“. M-aşteptam să zică: de ce nu la „Actualitatea“ direct? Rămîne fără replică.

Joi 10 octombrie

Scrisoare din Grecia. Prin Aurel Rossescou, Alecu Paleologu îmi cere să fac scandal pentru interzicerea unui film al lui Nicolae Opriţescu: *Sezonul pescăruşilor*. Prin George Banu şi Hăulică aflu detalii despre cineast (care mai făcuse un film după un scenariu al Andei — un Liszt în România). A făcut studii la Paris şi era, se pare, destul de bine (Hăulică voia să-l aibă colaborator la *Seco-*

lul 20). Primesc de la Banu şi fotocopia unei scrisori a lui către nu ştiu ce rudă din străinătate, cu detalii. Scriu deci cronica și o leg de refuzurile de paşapoarte pentru Madrid. Dna Culianu, care l-a văzut la Bucureşti pe Liiceanu, spunea că în fața atîtor invitații sosite de la Madrid, D. R. Popescu ar fi exclamat: „Cum vă închipuiți că vom da drumul la atîția inşi!" Şi n-au dat. Pleşu era resemnat. Liiceanu a insistat. Fără rezultat.

Vineri 11 octombrie

Aseară, telefon de la Hăulică: o prietenă de-a soției lui, franțuzoaică, i-a adus din Bucureşti vestea să nu încerce a trece la vamă cărți de Eliade şi Cioran. S-ar reîncepe o campanie împotriva lor. Şi el, şi Nicodim (cu care vorbisem înainte: nu-i dau drumul soției lui să se reîntoarcă) îmi spun că la „Relațiile culturale cu străinătatea" au dat afară pe cel care era mai binevoitor pentru plecări: Iliasa — şeful protocolului.

Tot ieri, interminabil telefon cu Gelu (tot insista cu Buzura care din imprudență îi telefonase în absența lui de la birou). Îmi spune că în cursul vizitei lui Ceauşescu la Beijing, corespondenții străini l-au găsit cadaveric, că nu se putea scula de pe scaun decît ajutat, că are doi doctori în delegaţie etc. etc.

Toată lumea nu speră decît în boala lui.

Sîmbătă 12 octombrie

Aseară, cină cu Răuță. Tardivă. V. şi cu el sosesc de la reuniunea organizată aici de Fundația de la Madrid, atît de tîrziu, încît nu ne mai rămîne decît să luăm alt taxi şi să ne ducem în Cartierul Latin (aici totul se închide devreme). Punem la cale şi la punct proiectul noilor *Limite* (de compus de Focke) şi cartea lui V.

Azi, cu V., după-amiaza, la acelaşi „colocviu". O masă rotundă prezidată de Sanda Sto, asupra ortodoxiei, şi la care participă buni şi răi, proşti şi deştepți. Monseniorul Bârlea (care nu s-a schimbat de vreo treizeci de ani; seamănă din ce în ce mai mult cu Lenin; V. pretinde c-a făcut un pact cu diavolul) bagă zîzania propovăduind „întoarcerea la Roma" — deci catolicismul. Discuții înfocate, uneori caragialeşti.

Plecăm mai devreme să vedem, la Chaillot, în cadrul Festivalului de toamnă, *Regele Lear* al lui Grüber. Sobru (cu greşeli de gust în decor — o grotă în carton pe un fundal modern oţelit), plastic ireproşabil, cu o lipsă de ţipăt care face să răsune cutremurător finalul lui Minetti: „Cordelia, Cordelia", cu o plasare exactă pînă la minuţie a personajelor, ca pe o tablă de şah, spectacolul ne plictiseşte totuşi. Nici o clipă de mare emoţie estetică. Am impresia că Parisul îl supradimensionează pe Gruber.

Luni 14 octombrie

La Radio, în sfîrşit, masa rotundă asupra cărţii lui Scarpetta, *L'Impureté*, despre postmodernism. Spun „în sfîrşit", deoarece am citit-o în timpul vacanţei şi dacă n-aş fi luat atîtea note, cred că mi-ar fi fost cu atît mai greu s-o rezum, cu cît e mai răsfirată în toate direcţiile. Cristovici, care se tot pregăteşte de mai bine de o lună — foarte bine, cura nevoită de arhitectură i-a priit: a revenit spre cultură cu fervoare, ca spre un bun pierdut. La un moment dat, masa rotundă ia aspectul unui dialog între V. şi el, intervin să-i fac loc şi lui Pupăzan, mai puţin febril şi căruia, în fond, cartea nu i-a plăcut: el e cu ortodoxia şi cu Sorin Dumitrescu, şi nu l-am lăsat să plaseze nici pe una, nici pe celălalt.

Cu V., după aceea, să vedem filmul lui Klimov, *Agonia* (Rasputin), interzis timp de zece ani în URSS. Ca să treacă, i-au pus la început un citat din Lenin, la sfîrşit o scenă revoluţionară din arhivă. Din păcate, fie pelicula a fost stricată la montaj (din motive politice), fie Klimov n-are clasă. Presupun mai mult a doua ipoteză. Scene copiate după Ivan cel Groaznic (şirul negru de oameni pe zăpadă), contrapunctul prea sistematic al documentelor de arhivă şi scene de orgie care la Moscova pot părea îndrăzneţe, dar aici nu sînt decît fade.

Miercuri 16 octombrie

Scrisori iar în jurul filmului interzis *Sezonul pescăruşilor*, de la cumnata regizorului. Un nou SOS. Cronica trece vineri. Şi alta de la Culianu, scuzîndu-se — delirant — pentru că m-a lăsat să aştept un taxi în ploaie, în loc să mă ducă acasă.

Presa din ţară în care caut, în zadar, un subiect de cronică. N-am timpul să citesc o carte: am făcut două programe mari şi sfîrşitul săptămînii va fi foarte ocupat. Voi vedea.

Fără mare inspiraţie pentru cel pe care mi-l propune V.: bilanţul de la ultima călătorie a lui Ceauşescu în China: Tezele din iulie '71. M-am săturat de atîtea bilanţuri negative.

Joi 17 octombrie

Telefon-bombă de la Madrid. Goma mă anunţă că, în afară de Tudoran, cel căruia i s-a dat drumul din ţară — singurul — a fost Mihai Botez (!) care va veni şi la Paris să ne întîlnească pe noi şi pe Vlad. Îi telefonez lui Vlad, pe care pentru prima oară îl surprind real emoţionat. Botez vrea să se întoarcă în ţară şi ne întrebăm dacă e bine să încercăm a-l convinge să nu mai rişte, şi să rămînă.

La cafea, Nego — care se crede persecutat de Gelu şi vrea să înregistreze o discuţie cu V. şi cu mine.

Vineri 18 octombrie

Mă scol tîrziu şi imediat un telefon de la Marie-France: s-a anunţat la jurnalul televizat starea de urgenţă în România, unde armata a luat direcţia uzinelor de electricitate. Cîteva momente de speranţă: complot împotriva lui Ceauşescu? După o zi de telefoane: eu cu Vlad, Mihnea cu Rosenthal de la Viena şi cu gazetarii, versiunea se modifică şi nu mai lasă locul nici unei speranţe.

Ceauşescu este acela care a declarat „starea de necesitate“, a numit guvernatori militari la uzine (mai înainte îi numise la mine şi metrou) şi a demis pe ministrul Energiei şi pe viceprim-ministru. În România a şi început frigul şi probabil c-au fost pene de electricitate.

Cu telefonul deschis toată ziua se acumulează *rendez-vous*-urile. Luni chem, după Radio, şi pe Cristina Ionescu, şi pe Nicolette Franck. Refuz în schimb pe Ion Druţă (scriitorul basarabean), care ne ascultă emisiunile la Moscova şi căruia i-a apărut acum un roman tradus la Paris, *Biserica albă*. Iar e multă lume la Paris.

Tot de la Madrid: dna Macciocchi, de la tribună, s-a felicitat de prezenţa unui scriitor bulgar (Tudoran) şi a unui matematician tot

disident — de la Sofia (!) Şi asta la o conferinţă asupra spaţiului cultural european! Frivolitate mai mult decît... geografică.

Duminică 20 octombrie

Azi la prînz, telefon de la Mihai Botez sosit cu Goma (şi la Goma) de la Madrid.

Ne confirmă imediat impresia excelentă pe care o aveam despre el prin scris şi atitudine.

Întîlnire pe mîine, după emisiune.

Telefon seara la Madrid, mai întîi lui Răuţă, apoi, după ce ne dă numărul, lui Tudoran, la hotel. E amar şi răzvrătit. (Are şi de ce, cel puţin în ce-l priveşte pe Vlad.) Îi propunem colaborări directe la emisiunile noastre, pe care le acceptă imediat şi bucuros.

Luni 21 octombrie

La Radio, studio supraîncărcat: Cristina Ionescu (în drum din Canada spre Africa), Nicolette Franck, Nego.

Cu Nego, discuţia înregistrată, pe care încerc s-o fac pe cît pot de amabilă, despre Marin Preda. Dar în contradicţie totală. Îi spun: e aproape un vertij intelectual! Impresia că n-am citit aceleaşi cărţi şi nu vorbim despre acelaşi om.

La o primă cafenea, cu toţii, apoi la a doua, unde ne aşteaptă Mihai Botez, doar cu Nicolette Franck, care îi ia în grabă şi entuziasm un scurt interviu pentru *La Libre Belgique*. De fapt, entuziasmul ni se întăreşte după ce, singuri cu el, ne ducem la restaurant în Cartierul Latin.

Surpriza a fost totală. Mai întîi, aşteptam un „tinerel" de vreo 45 de ani şi pare mai bătrîn ca V. (Pe unde trece, Securitatea lasă urme — şi el e deseori chemat la ei.) În plus, modestia pe care o simţisem şi la telefon, şi care se confirmă. În sfîrşit, o cultură profundă, o inteligenţă ascuţită, o maturitate, o capacitate de analiză pe care lectura eseului său „sociologic" *Lumea a doua* nu mă lăsaseră în nici un fel s-o presimt.

Teoria lui — pe care o plăteşte prin atitudine — e simplă: vrea să dovedească celor din ţară că poţi trăi în cadrul acestui regim spunînd ce crezi şi cerîndu-ţi drepturile garantate prin lege. Şi că nu

suferi prea mult din această cauză. Cum să nu suferi? Cariera lui de matematician e compromisă, Securitatea îl hărțuiește, a fost și lovit pe stradă cu un „pumn american“ în inimă. Dar nu vrea să se insiste asupra eroismelor și suferințelor, ci numai asupra faptului că poate trăi ca un om normal acolo. De aceea se și întoarce. Îi cunoaște pe toți. Nu numai ambasadorii (el l-a „instruit“ pe Funderburk), dar și pe Manolescu (o dată mai mult i se dovedește curajul), și pe Noica (l-a chemat să-l întrebe de ce ține să „irite“ autoritățile). Are și umor: ne spune cum i-a slujit la început drept interpret lui Tudoran, care a năucit-o pe trimisa de la *Helsinki Watch* cu tot felul de nume și detalii ale conflictelor din lumea literelor.

Va încerca să-l convingă pe Vlad, care vine la Paris special pentru el, să-l ia pe D. T. Nu cred că va ajunge la vreun rezultat, dar probabil că dacă cineva îl poate influența pe Vlad, el e.

Sîntem așa de ambalați, că mi-e frică de decepții.

Joi 24 octombrie

Seara Goma și Mihai Botez. Goma cu mine pentru „Teze...“, Mihai B. cu V., care, în ciuda unei noi răceli, reușește să fie în picioare și să stea cu noi pînă tîrziu. Goma, fericit, o ține într-o glumă și Mihai Botez, în această atmosferă, se regăsește mai greu sau regăsim noi mai greu ceea ce ni se păruse mai aparte în el.

Mihai Botez pentru „Povestea...“, interviu supermăsurat. Imprudent doar faptul că îl dă lui V. și la Europa Liberă. Cel cu Vlad l-a decepționat. L-a decepționat și Vlad? Nu cred, și în orice caz n-o spune. L-a convins să încerce a trece peste aversiunea sa față de Tudoran și să-i propună din nou colaborarea. Nu mai înțelegem nimic.

Sîmbătă 26 octombrie

Sîmbătă seara — La Barbă, seară Eliade mai mult cu francezi, un fost consul francez la Chicago, Bounier de la Albin Michel, Carrère, cronicarul tradiționalist de televiziune de la *Quotidien*, ale cărui articole mă exasperează, dar care e extrem de simpatic, o atașată de presă (relațiile culturale) de la Ambasada americană, Mary Ann Ig-

natius, care a fost vreo cîțiva ani la Biblioteca Americană de la București, a învățat perfect românește și deci mă cunoștea după nume, doi redactori de la France Catholique etc. Totul prinde cheag mai ales din pricina unui Cioran în cea mai extraordinară dintre forme și care povestește cu inenarabilul său umor întîlnirea fortuită în sudul Italiei cu un admirator al său austriac care nu voia să creadă că e el. Rămînem (eu cu Cristovici, V. încă bolnav s-a dus totuși la recitalul lui Horowitz) tîrziu, fraternizînd cu Carrère și alți... tradiționaliști.

Duminică 27 octombrie

Seara, în timp ce ascultam cu Ștefăniță — și așteptîndu-l pe tatăl lui — duelul Chirac–Fabius la televiziune: telefon de la Mircea Iorgulescu, din Germania. Vorbim vreo 50 de minute:

— bombă: Păunescu a fost instalat la *Contemporanul* cu titlul de publicist comentator. Cei de la *România literară* se tem că va sfîrși prin a le ajunge director;

— Bălăiță încearcă să se detașeze de D. R. P.;

— D. R. P., foarte îndurerat de criticile noastre, se consideră neînțeles;

— se prevede o „ieșire spectaculoasă în arenă“ a lui Paler și a lui Bujor Nedelcovici, radicalizați și pe punctul de a exploda;

— Râpeanu, în stare de „beatitudine“ de cînd l-a „apreciat“ V., e din ce în ce mai aproape de cei buni.

Printre tineri, textualiști sau nu, Nicolae Stan și Ioan Lăcustă sînt, cum simțisem, duplicitari. Horasangian și Groșan, impecabili. Iar tot printre tineri, Lefter, Mușina, Cărtărescu, Mariana Marin, Iaru, Marta Petreu — mereu amînați la edituri. Etc. etc.

Trebuie totuși, cu riscul de a înghiți spațiul celorlalte zile, să rezum întîlnirea lui Cioran cu austriacul său:

— Se întîlneau la micul dejun, pe terasa unui hotel din sudul Italiei. Și vorbeau — ca tot omul la micul dejun — de timp și de „existența lui Dumnezeu“. Pînă îi spune austriacul lui C. că o carte a lui C. e cartea lui de căpătîi. Cioran îi mărturisește că el e Cioran. Celălalt nu vrea să creadă. Cînd se convinge, mai să-i cadă în genunchi.

Îl declară „mein Gott". Cioran: „Nu, vreau să fiu ober-Gott". Celălalt cere un timp: să discute problema cu nevastă-sa. Apoi revine: e de acord! Cioran — la Barbă — i-a mărturisit americancei ce greu s-a rupt el de Răşinari şi apoi de Sibiu. Şi cînd l-a întrebat ce se simte a fi: „Roumain, voyons".

Miercuri 30 octombrie

Luni seara, după emisiune, la noi, Eliazii veniţi să asculte opera lirică a lui Brânduş după *La Ţigănci.*

Într-adevăr soseşte şi Brânduş cu un Bârgoianu (nu cred că se scrie aşa) răcit. (Bine că nu-l simte Mircea, care stă în fotoliu, departe de el şi nu-l vede, Mircea care ia gripa şi prin... telefon). Cînd să ne pună banda magnetică cu *La Ţigănci*, Brânduş îşi dă seama c-a adus o alta de la Bucureşti! Civilizaţi, Eliazii nu se supără: ascultă o compoziţie mai veche a uitucului, după Eminescu, ca şi explicaţiile lui (de altminteri interesante) despre felul cum a conceput muzical *La Ţigănci*. Totuşi cîtă dezinvoltură! Mircea pare mai bătrîn ca oricînd, şi zgribulit. Pînă şi lui V. i se face milă de el. Şi să-l deplasezi fără a controla măcar dacă e banda cea bună!

A doua zi îmi telefonează Christinel: Mircea a luat... bronşita de la V. (care n-a tuşit o singură dată) şi ea a... răcit din nou.

Joi 31 octombrie

Ieri, toată după-amiaza, la noi, Norman Manea. Surpriză şi ambalament şi la V., şi la mine. Mi-l aminteam complicat, tăind firul în douăzeci şi patru şi reducînd aproape totul la sine.

Îl regăsim cu aceeaşi sensibilitate exacerbată, dar judecînd cu măsură situaţii şi oameni, şi preocupat nu de el (de care nu ne vorbeşte aproape deloc), ci de situaţia catastrofică generală. Se aştepta să punem cîteva accente diferite: noi mai mult pe „disidenţi", el pe scriitorii retraşi. Discutînd, ajungem cam la aceleaşi rezultate totuşi. E mai sever însă decît noi: nu iartă şi nu uită pe cei care au fost în Partid, nici pe Paler deci, în jurul căruia i se pare că se face prea mult caz.

Aceeaşi părere ca noi despre rabinul lor, care face elogiul lui Ceauşescu, iar lor mai mult rău decît bine, dînd în Eminescu. Se

pare că a încercat să-i explice Crohmălniceanu și n-a reușit. Găsește chiar că acum catastrofa e atît de generală, încît nu antisemitismul (de altfel existent) e problema de care trebuie să se vorbească, ci supraviețuirea unui întreg popor supus genocidului prin foame și frig.

L-a văzut pe Gelu la Tîrgul de la Frankfurt și i-a făcut reproșuri (Gelu a scris o critică negativă la radio despre volumul lui de proze, în momentul cînd era campania împotriva lui la *Săptămîna* și *Luceafărul*).

Înainte de această călătorie, a venit un „băiat“ de la Secu în... vizită, să i se plîngă lui de cît rău fac reputației României peste hotare Barbu și ai lui. Probabil ca să transmită mai departe că biata Secu n-are nimic de a face cu ei și suferă și ea.

Manea e de aceeași părere cu Iorgulescu: trebuie răspuns lui Artur Silvestri, deoarece prin noi el atacă, de fapt, pe scriitorii din țară. Voi face ceva la bilanțul cultural.

Duminică 3 noiembrie

Mi-a luat trei zile cronica despre Bedros Horasangian. Două să-i citesc cele două cărți de debut, una pentru a scrie cronica. Ieri. Dar nu-mi pare rău. Nu un debut, ci o consacrare. Și, lucru rar, textualisme cu sens. Toată mizeria cotidiană de azi înăuntru, oralitatea vicioasă înregistrată cu un magnetofon la butoanele căruia învîrtește parcă I. L. Caragiale.

Azi pun în formă „Tezele...“, cu recitalul lui Horowitz pentru care V. mi-a făcut o cronică-bijuterie.

Telefon de la Gelu: a petrecut ziua cu Gabriel Dimisianu, care vine la Paris.

Luni 4 noiembrie

După emisiune cinăm din nou cu Mihai Botez, care și-a mai amînat plecarea din pricina numărului sporit de conferințe și participări la seminarii.

Aceeași bună impresie, evident, dar mă întreb dacă, pentru a fi fidel proiectului său de a spune ce gîndește într-un asemenea regim (și asta cu un admirabil curaj), n-a ajuns într-o oarecare mă-

sură să gîndească *numai* ceea ce poate spune. Se declară ne-disident (cînd în fond este), își stabilește analiza științifică privind „lumea a doua" pe premisa stabilității unui regim care nu funcționează decît grație umbrelei sovietice și se mulțumește să ceară doar ceea ce un regim comunist ceva mai puțin dement (maximum = Kádár) ar putea da.

Marți 5 noiembrie

Telefon ieri de la Gelu. Se plînge că Tudoran nu le trimite nimic și n-a răspuns la ofertele — repetate — ale lui Nestor Rateș. Lui Mihai Botez i-a spus și Vlad (care a fost în Statele Unite) același lucru.

Joi 7 noiembrie

După-amiază masă rotundă, înghesuiți, cu Banu și V., despre Festivalul de toamnă. La o cafea după aceea, Banu ne povestește căsătoria cu o contesă a lui Andrei Șerban, care purta cu acest prilej castelan fracul lui taică-său!

După aceea — iar seară la Eliazi — cină de rămas-bun cu François, colegul lui Cușa, cu care trebuie aranjată apariția mai departe a lui *Ethos*, și Marie-France.

După plecarea lui François respirăm și punem la punct demersurile pentru manuscrisul Blaga.

Vineri 8 noiembrie

Telefon de la Furdui. Bînd un „șpriț prea mult", s-a apucat să telefoneze la toți prietenii din București („Cînd îmi va sosi nota!" — se jelește el), care l-au felicitat entuziasmați. După difuzarea convorbirii cu mine (totuși foarte decentă și în care nu se spunea că spectacolul său a fost un succes), cu toții îl cred acum celebru la Paris!

Sîmbătă 9 noiembrie

Telefon de rămas-bun cu Eliazii. Payot crede că-l va lua pe Blaga, pentru care Noica ne-a trimis un text aranjat de el după texte diverse de ale lui Mircea: să slujească drept prefață.

Lungi telefoane cu Mihnea şi Catherine. Botez şi-a dat peste cap tot drumul de întoarcere, pentru că l-a întîlnit în proximitatea ambasadei pe Paul Dimitriu (lucrează de vreo doi ani pentru ei) care i-a spus: „Lasă, ştiu eu că mîine seara eşti la Bucureşti!“

Pentru a nu fi cules la aeroport, Botez a întîrziat cu o zi şi a schimbat tot felul de avioane.

Deocamdată totul e deci bine. Să vedem săptămîna viitoare, cînd încep să i se transmită interviurile pe FE. A apărut cel din *Libé* (foarte bine făcut de Véronique Soulé). Dar aveam dreptate în impresia iniţială: de o mare prudenţă şi tactică.

Am scris o cronică întru „apărarea“ lui Liiceanu, atacat de *Luceafărul* pentru articolul său în care, sub titlul *Filozofia şi paradigma feminină a auditoriului*, lua distanţe faţă de Noica.

Duminică noaptea, un vis urît. Să-l notez sau dîndu-i importanţă riscă să devină semn? Casa noastră (din vis, nu din realitate) se clătina ca de un cutremur. Nu ştiam ce să luăm în bagaje. I-am telefonat Christianei să ne caute un hotel. Dar mi-a spus că e prea bolnavă. Mai aveam oare nevoie de un vis ca să măsor cît îmi lipseşte Ch. — zidul tuturor plîngerilor mele?

Luni 11 noiembrie

Libé din 9 octombrie — interviul lui Botez şi un articol despre demolări.

Azi nu înregistrăm. În schimb, atîtea telefoane, încît nu ajung să dejunez decît pe la vreo 4 după-masa. Mai ales Pupăzan cu textul împotriva includerii lui Perahim în dicţionarul lui Jianu. Pînă la sfîrşit se opresc la o formulă finală pe care o adoptă şi pe care o găsesc exactă. „Păstrînd proporţiile, e ca şi cum dintr-o asociaţie de foşti deţinuţi politici ar face parte şi gardienii.“

Telefon de la Gabriel Dimisianu. Ne vedem mîine.

Marţi 12 noiembrie

Editorialul din *Le Monde* foarte violent: „Iarna la Bucureşti“. Parc-ar fi scris de noi. E, probabil, de Tatu.

La Radio, telefon cu Vlad şi cu Gelu despre Săndulescu — să i se ia totuşi un interviu; primul, dezgustat că i-a scris o scrisoare

prea demențial elogiativă (nu știe ce vrea, supărat pe Tudoran că nu mulțumește, pe Săndulescu că mulțumește prea mult) și că ar fi auzit că-i securist; Gelu, mai potolit (i-a fost totuși profesor), dar neștiind cum să se facă, de parcă biroul din New York n-ar putea lua legătură cu... Iowa.

La cafenea și apoi la restaurant în Cartierul Latin cu Dimisianu. Seamănă puțin (fizic) cu Sorescu. Nu mi-l imaginam deloc așa. Dar foarte deschis, fără urmă de reticență sau precauție. Aflăm, bineînțeles, versiunea completă a interogatoriului Getei — care le-a ținut piept șapte ore în șir și n-a vrut să recunoască principala culpă: că ne-a văzut pe V. și pe mine. Și rolul mizerabil al rudei care a denunțat-o și care acum e la Paris, deja cu azil și slujbă.

Dar și alte știri:

— Nedelcovici și-a dat — sau se pregătește să-și dea înapoi carnetul de partid;

— confirmarea rolului nefast al lui D. R. Popescu — să insistăm asupra faptului că Uniunea a intrat în „ilegalitate" (nu s-a ținut Conferința prevăzută statutar pe anul acesta);

— să ne ocupăm de tinerii care alunecă pe panta conformismului (tip Lăcustă);

— de ce nu-l criticăm mai tare pe Noica?

Dimisianu se ocupă acum numai de secția critică și e mai mulțumit așa;

— am făcut bine că nu i-am răspuns lui Silvestri, care atîta aștepta (Iorgulescu crede invers). Dar să nu lăsăm să treacă necriticate campaniile de la *Săptămîna* și *Luceafărul* cînd atacă pe scriitorii din țară.

Cam atît.

Joi 14 noiembrie

Telefon de la Papilian. Soțul surorii lui, fiul lui Virgil Cândea, s-a sinucis. I se refuzase viza să vină cu copilul în Franța. Versiunea oficială: a murit de un anevrism. Dar dna Stoichiță-mama le-a spus adevărul, cu sinuciderea.

Mihnea, căruia îi telefonez, crede că s-ar putea să fi „fost sinucis"! De Secu. Aberant. Tocmai fiul lui Cândea!

Vineri 15 noiembrie

Pînă şi Adunarea ONU a cerut ieri (122 voturi contra 19) retragerea trupelor sovietice din Afganistan.
Pînă şi ONU...

Telefon de la Oprescu, care a vorbit cu Liiceanu. I-a cerut două lucruri: traducerea din Heidegger a lui Martineau (de negăsit, nici V. n-o are) şi un „instrument“ de luminat (chiar şi lumînări) ca să poată citi în ciuda tăierilor de electricitate.

România a fost întoarsă înapoi la vremea opaiţelor! Şi nici acelea nu pot fi găsite. Lumînările s-au epuizat la Bucureşti. Cum să mai asculte de Noica, ce spunea că se poate citi şi la lumina unui felinar? La care felinar, cînd toate se sting la miezul nopţii?

Lung articol în *Actuel* despre demolarea Bucureştiului, semnat de Christopher Nick (Tănase?), cu macheta noului „centru“ hitlerist şi fotografii din Bucureşti, intitulat „Il détruit le coeur de sa ville“, violent şi „băşcălios“. Presa franceză dezlănţuită împotriva lui Ceauşescu. Ei şi? „El“ distruge mai departe: monumentele şi oamenii.

Telefon seara tîrziu cu Mihnea, care i-a telefonat de patru ori lui Botez. I-a răspuns — destul de calmă — soţia: nu se întorsese pînă la 1 dimineaţa.

Cam intrigaţi şi Mihnea, şi noi: să-l fi reţinut la Secu? (Miercuri şi joi au trecut la FE discursul lui la Madrid şi convorbirea cu Vlad.) Mihnea telefonează din nou mîine dimineaţa la 8.

Sîmbătă 16 noiembrie

Dimineaţa începe foarte prost. Mihnea, care s-a sculat la 8 să-i telefoneze: nu dă de Botez acasă: nu s-a întors. Neliniştiţi, presimţim că l-au reţinut la Secu. Ceea ce s-a şi confirmat: după-amiază cînd, în sfîrşit, Mihnea dă de el, îi spune textual: „Primul şoc a trecut. Dur, dar suportabil. Pentru cîteva zile cred că sînt liniştit.“ Cînd ştii moderaţia termenilor la Botez, măsori mai bine ce va fi fost.

Din întîmplare, telefonîndu-i eu pentru Botez, Goma îmi spune că ne caută Camillo Baciu: l-au arestat pe Gheorghe Ursu şi vrea scandal în presă. Ursu, un inginer cu o slăbiciune pentru literatură (a publicat la Litera un volum de poezii, cu prefaţa de Nina Cassian)

— şi pe care l-am văzut în mai multe rînduri — ţinea un jurnal. Telefoane cu Mihnea: Anne Planche are la ea un dosar şi o cerere a lui Iordan Chimet, să fie repede adus încoace pentru a nu fi implicat în „procesul“ lui Ursu. O parte dintre scriitorii despre care scria el în jurnal tremură.

Aştept întoarcerea Annei Planche din week-end pentru a vedea „dosarul“. Îl sensibilizez pe Mihnea. Îi telefonez Cellei Minart, prietenă cu Ursu. Va trebui să facem ceva. Dar ce nebunie să ţii un jurnal într-un astfel de regim!

Luni 18 noiembrie

După emisiune, cafenea şi apoi restaurant cu Norman Manea. S-a gîndit să rămînă. N-o face, mai ales din pricina părinţilor săi de peste 80 de ani care ar rămîne singuri. Nedelcovici l-a îndemnat să vină „programat“. Să se ducă direct la comisariat, cum ajunge aici, să ceară „azil politic“ şi de abia după aceea să se întrebe dacă a făcut bine sau rău. Bietul Nedelcovici! Ştie el ce ştie.

Marţi 19 noiembrie

Încep de aseară sărbătorirea aniversării, fugind cu V. să vedem seara tîrziu, după plecarea lui Manea, filmul iugoslavului Kusturica *Papa est en voyage d'affaires* — premiat la Cannes. Înţelegem de ce i l-a dat Forman: toată deriziunea cenuşie a Răsăritului e pe peliculă. Dar nu numai atît. Şi grotesc, dar şi o nesfîrşită tandreţe umană. Un copil cum poate că n-am mai văzut altul pe ecran. Continuăm azi cu l'*Année du Dragon* al lui Cimino, acuzat aberant de rasism. Mai riguros decît de Palma (*Scarface*) şi Coppola (*Cotton-Club*) reunite.

Cînd mă întorc eu seara acasă, telefon în noapte de la Mihnea şi Anne Planche: aseară pe la 6 s-a anunţat, de la Secu, fiului lui Ursu că e foarte grav bolnav. A fost anchetat „liber“ din ianuarie pînă în august '85 pentru cele 30 000 de pagini de jurnal pe care-l ţinea de la 18 ani şi în care scria *tot*. Apoi arestat la 21 sept. '85, Securitatea spunînd familiei mai întîi că va fi deţinut o lună, două, apoi mai mult, şi ieri... Scriitorii „prezenţi“ în Jurnalul său, înspăimîntaţi, noi, cu prea puţine iluzii asupra sorţii lui.

Miercuri 20 noiembrie

Ursu a murit (probabil în torturi). Toată ziua cu telefoane pentru el. La FE (e sărbătoare) dau doar de Munteanu — trece tot ce le spun la ştiri, la Suzy, la Cella: a ieşit depeşa France Presse. Seara aflu prin Goma, apoi prin Camillo Baciu, că familia lui Ursu a mai primit un telefon în noapte (aceeaşi) şi li se spune că „a încetat din viaţă". Furioasă pe C. Baciu: de ce nu ne-a avertizat mai devreme să facem scandal prin Radio: îl puteam salva! Nu voia familia: să nu-şi piardă fiul postul. Acum şi-a pierdut tatăl.

Altă serie de telefoane: încerc la Vlad, nu e, îl am pe Gelu — îl cunoştea binişor pe Babu Ursu şi pe fata lui, care acum e la New York, ba chiar corespondа cu ea. Şi nu i-a spus nimic! Apoi Cella M., din nou Mihnea — Véronique Soulé care mă cheamă la 11 noaptea pentru detalii (scrie articolul mîine) — V. îi găseşte volumul de versuri. Îi va face o emisiune. Şi eu alta. Şi cît mai mult scandal: l-au ucis în chinuri probabil. Măcar să împiedicăm un proces făcut unor scriitori pe baza jurnalului. O milă nesfîrşită pentru acest biet om cinstit şi inconştient care credea că a ţine un jurnal într-un astfel de regim nu e o crimă.

Vineri 22 noiembrie

Ieri, iarăşi toată ziua cu telefoane pentru Ursu. Obţin telefonul fiicei lui, Olga Miron, care stă la Chicago (nu la New York) şi i-o dau lui Gelu, care o cunoaşte.

Azi Gelu mă recheamă: a vorbit cu ea o jumătate de oră: plîngea şi ea, şi soţul ei. Ştia, bineînţeles. Şi de mult. Nu mai e vina lui Camillo Baciu că nu ne-a avertizat să facem scandal, ci a lui Ursu însuşi. Iată versiunea completă:

— la 3 ianuarie '85 cînd s-a dus la serviciu, n-a mai găsit caietul de jurnal în sertar! Deoarece era nu numai naiv, dar şi total inconştient: îşi scria jurnalul pînă şi la birou. Două-trei zile nu s-a întîmplat nimic: avea tot timpul să-şi distrugă jurnalul sau să încerce a-l ascunde altundeva: n-a făcut nimic. Apoi percheziţia şi ancheta la Secu. Într-o primă oară, zi de zi (după orele de birou), apoi o dată pe săptămînă. A dat dintru început tot ce ştia, cu declaraţii speciale despre Radu Albala, Nina Cassian (doar la Bogza n-a vrut să dea

detalii). A interzis familiei să spună ceva şi mai ales să nu ajungă la FE (cu care recunoscuse că are contacte). Şi-a pus singur laţul de gît.

În ziua de 2 august a avut loc o şedinţă de demascare la institutul unde era inginer (ISLGC) şi şi-a făcut o autocritică totală. Securitatea i-a spus că şi-a încheiat treaba cu el.

S-a dus la mare!

La 21 septembrie a fost arestat la slujbă. A avut sau nu loc un proces? Nu se ştie. Avea un avocat din oficiu, Ion Pora (cunoscut om al regimului). Acuzaţiile principale: bursă neagră (vînduse nişte *chewing gum* adus din străinătate), trafic de dolari (avea 50 de dolari la el), raporturi cu FE. Din altă sursă, aflăm că ar fi avut loc un proces similar cu condamnare la şapte ani, dar nu se ştie dacă era al lui. Familia a fost acum chemată să facă formalităţile la morgă. Incinerat sîmbătă. Familia din Statele Unite a făcut multe intervenţii (la un senator american, la Mitterrand, la Rosen (Ursu era din mamă evreică), unele mai absurde sau inutile ca altele — din moment ce nu voia scandal. Dacă am fi făcut dintru început ce-am făcut acum (o coloană în *Libé*, alta în *Le Quotidien*, mic articol în *Le Monde* — cu toate repercutate prin Radio, unde Vlad scrie şi un editorial) sau chiar acum o lună, două săptămîni, era aproape sigur salvat. O atare inconştienţă şi frică a lui şi a familiei au fost de-a dreptul catastrofale. Uitasem un detaliu care nu e unul: în jurnal, lui Ceauşescu îi spunea mereu „porc“, iar ei: „vacă“. Să te mai miri că, avînd aşa ceva la mînă, l-au ucis?

Duminică 24 noiembrie

Cella Minart telefonează de la New York Ninei Cassian, care ştia tot. (În prima parte a anchetei de la Ursu, în a doua de la fiica sa.) Îi e frică: nu vrea să se mai întoarcă, dar nici „să aleagă libertatea“.

Luni 25 noiembrie

Cu V. în Cartierul Latin să vedem *Ran* de Kurosawa. Decepţie. Bătăliile atît de stilizate în *Kagemusha* nu evită realismul, iar actorul care interpretează acest King Lear japonez, melodrama. Rămîn cu-

lorile, flamurile, cîteva scene demne de munții trufași ai tragediei. Dar nu e de-ajuns. A dispărut Paolo Uccello.

Marți 26 noiembrie

Îi telefonăm lui Vlad (cu Mihnea): comunicatul final de la Budapesta (Forum cultural) a capotat din pricina lui Aninoiu!

În parte, convorbirea în jurul sinuciderii tînărului Cândea (27 ani!) care de altminteri — îmi spusese Mihnea la telefon — e cunoscută acum de tot Bucureștiul, în ciuda versiunii „oficiale“ de anevrism. Papilian e hotărît să facă scandal, dezvăluind sinuciderea, „dacă mamei lui cu nepotul nu li se dă drumul într-o săptămînă-două“.

Seara, cină la restaurant cu Mihnea și Catherine, apoi acasă, pentru a pune la punct un fel de protest, manifest (nici nu știu cum să-i spun) pentru definirea noțiunii de exil (un exilat poate face orice, numai să colaboreze cu regimul de care a fugit nu) pe marginea „afacerii Pordea“... Textul cu cît mai multe semnături trebuie să-i slujească lui Agathe Logeart pentru procesul (al doilea) cu Pordea, de la sfîrșitul lui decembrie. Atunci se dă și rezultatul Apelului pentru primul proces, inexplicabil pierdut în prima instanță.

Miercuri 27 noiembrie

Zi petrecută aproape în întregime cu „dosarul“ Pordea. Bat la mașină protestul, V. se duce și-l fotocopiază, scriem primele scrisori pentru America, să aibă timp să sosească semnăturile înainte de proces.

V. și cu mine scriem lui: Dorin Tudoran, Șt. Baciu, Nemoianu, ARA, Mircea Fotino, dar și lui Goma (cu un exemplar pentru părintele Calciu), Marie-France, *Curierului românesc* din Suedia) și îi dăm două exemplare lui Cristovici. Seara vedem *Paris, Texas* de Wim Wenders, de la care, pe bună dreptate, nu așteptam mare lucru, în ciuda premiilor și delirului intelectual. Vacuitate, gratuitate și melodramă. Plictis pretențios.

Joi 28 noiembrie

O mică lovitură de teatru: telefonează Agathe Logeart că procesul Pordea are loc nu la sfîrșitul lui decembrie, cum înțelesese Mihnea,

ci la 5 decembrie! Îmi cere să-i fiu martor şi să ne vedem duminică la ea, că pe urmă pleacă în reportaj luni–marţi–miercuri. S-a mutat, de aceea nu răspundea la vechiul telefon.

Îmi petrec toată după-amiaza şi seara în telefoane pentru a strînge semnăturile.

Redeschid dosarul Pordea şi printre picături îmi pregătesc documentarea şi depoziţia.

Şi mai am şi emisiunile de făcut!

Vineri 29 noiembrie

Aflu de la Marie-France că George Duca s-a sinucis: nu mai voia să trăiască după cei 80 de ani pe care-i împlinise.

Îmi telefonează şi Thierry Wolton, care trebuie să dea bunul de tipar al cărţii lui despre dezinformare, a dat înapoi dosarele împrumutate, va fi aruncat ce i-am dat eu şi vrea datele atacurilor împotriva noastră de la *Présent* şi *Itinéraire*. Încă o oră de cercetare în toată această maculatură murdară.

Între timp mai pregătesc şi emisiunea despre premiile literare.

Duminică 1 decembrie

Reuniune la ora 5 la Agathe şi Bernard Poulet, în noua lor casă.

Vin Goma şi Zamfirescu, Thierry Wolton, Mihnea, care se întîlneşte la St. Germain-en-Laye cu Ion Vianu să-i ia semnătura.

Agathe ne arată piesele din dosarul lui Pordea: are şi o scrisoare de la un fost pilot francez, azi preşedinte al Asociaţiei Pensionarilor Internaţionali!

Şi totuşi, în ciuda evidenţei şi a eforturilor noastre conjugate, va cîştiga!

Luni 2 decembrie

În tot timpul emisiunii şi după, cei veniţi să semneze protestul Pordea, Marie-France cu semnătura decisivă a lui Eugen, Matei Cazacu (care mai ia vreo două exemplare pentru popi — inutil cred, nu mai e timp).

Mai tîrziu, la cafenea, Cazaban, imediat disponibil, Maria B.

Marți 3 decembrie

Ieri, cînd Mathias ne spusese, la Radio, în ultima clipă, că vine Jaruzelski la Paris, crezusem că e o glumă proastă. Iată însă că e adevărul sinistru. Aflu doar seara, revenind de la un *rendez-vous* cu Dinu Zamfirescu, căruia i-am dus semnăturile să i le dea avocatei, sinistra veste și primele reacții: toate de indignare. Mitterrand, primindu-l oficial pe Jaruzelski, își dezice toată politica externă și-și pălmuiește propriul partid care tot proclamă drepturile omului în relațiile internaționale. Mîine manifestație a tuturor sindicatelor (minus CGT) și a comitetelor Solidarność în fața Ambasadei Poloniei.

Ca o consolare, o excepțională seară Saharov pe TF1: filmul (foarte corect) și dezbatere la „Dossiers de l'Ecran" de la Roma, unde a sosit Elena Bonner aseară, fiul și ginerele ei (amîndoi oarecare, probabil și pentru ca mama lor să se poată întoarce în Rusia), iar la Paris: Hélène Carrère d'Encausse, Marek Halter (excelent), Kuznețov (bun), Lozanski (antipatic, dar corect) și — surpriza surprizelor — Tarkovski dezlănțuit.

Înregistrez totul cu o adevărată febră (văzînd filmul chiar am lăcrimat) și copiez apoi pasajele mai importante pentru o emisiune pe care o voi consacra, în întregime, acestei seri pe de o parte — reacțiilor la Jaruzelski pe de alta. E probabil singurul lucru ce mă putea scăpa de obsesia procesului Pordea.

Miercuri 4 decembrie

Marie-France îmi spune că Eugen a vorbit cu Stolîpin să-i dea premiul *Liberté* al Pen-clubului anul acesta lui Goma. Dacă refuză juriul (premiul e acordat unui scriitor de acolo), îl propun pe Nedelcovici.

Pînă și Fabius se declară la Adunarea Națională „tulburat" de hotărîrea lui Mitterrand de a-l primi pe Jaruzelski. Declarații răsunătoare ale lui Montand, ca să nu mai vorbesc de opoziție. Înregistrez pe capete. Mihnea a fost la manifestație și a luat semnături împotriva lui... Pordea.

E pe mîine.

Joi 5 decembrie

Procesul Pordea.

La 12 jumătate întîlnire cu Agathe şi martorii în cafeneaua din faţa Palatului de Justiţie. Numai Goma e mai nervos ca mine. Chiar mă întreb de ce o atare stare de nervi. Probabil şi pentru că de la primul proces am rămas cu impresia că justiţia e în afara oricăror realităţi şi că e în fond neinteresată de tot ce consideră certuri de ghetou şi exilaţi. Pentru că am obosit şi vom continua să ne agităm în van.

Procesul ţine de la 1 şi jumătate la 8 seara, şi cea mai mare parte din el îl petrec într-un fel de cuşcă cu pereţi de sticlă în care stau martorii înainte să depună: rînd pe rînd, Mihnea, Goma, Pomian, Dinu Zamfirescu, apoi eu şi în final, Thierry Wolton. Acesta din urmă încearcă să explice că de fapt ne aflăm în război, că dezinformarea este una din armele lui şi că orice transfug din aparatul Estului care trece în Apus reprezintă o bătălie cîştigată pentru democraţie. Că nu se poate ajunge mai sus de Pacepa pentru a avea confirmarea că Pordea e un agent de influenţă.

(În timp ce rămăseserăm numai noi doi în cuşca martorilor, Th. Wolton constată că dacă KGB-ul va descoperi arma proceselor împotriva gazetarilor ce le dezvăluie agenţii, presa occidentală va fi redusă la tăcere.)

Cînd mă gîndesc ce eforturi de o parte (vreo 40 de semnături, cu toate asociaţiile din Paris, plus reprezentanţii Solidarnosć, plus ungurii), martori de primă mînă, articolele lui Pordea, contra dosarului aproape gol al lui Pordea (o scrisoare de la un suspect din New York, un articol al unei gazete probabil a Bucureştiului, care ne face pe toţi troţkişti şi pe Agathe sionistă — cu accente antisemite clare — şi o scrisoare de la un ambasador francez Jurgenssens (cel cu cartea despre Orwell) care face afaceri cu Pordea şi ambasada. Totuşi el va cîştiga.

Thierry crede că Agathe a căzut într-o „cursă socialistă". Că expres a fost lăsat Pordea să obţină naturalizarea, pentru a se înscrie pe o listă a opoziţiei şi apoi să fie compromis. S-ar putea. Numai că atunci, ca de obicei, lucrurile n-au fost duse pînă la capăt.

Încerc în depoziţia mea să insist asupra faptului că tema Transilvaniei e doar „diversionistă" (de ce să cerem ceea ce avem, e ca şi

cum francezii ar începe acum să se lupte pentru Alsacia–Lorena!) şi că cei atacaţi de Burlacu în *New Spectator* sînt aceiaşi care slujesc drept ţintă presei din România (acolo atacaţi ca fascişti, aici ca troţkişti). Sînt „tratată“ cu menajamente din pricina agresiunii povestite de Pacepa — şi care nu poate fi negată, avocatul lui Le Pen, Wagner, nu-mi pune nici o întrebare, pe cînd pe Mihnea încearcă să-l încurce mişeleşte cu tatăl lui. Wagner neagă chiar că cel pe care l-a intervievat Agathe este Pacepa în persoană. Şi cum Agathe n-are cum să-l aducă la bară, condamnarea va fi confirmată în Apel.

Ieşim de acolo epuizaţi, dar decontractaţi, în fine. Doar avem obiceiul eşecurilor. Luăm din nou o bere la cafenea şi ne numărăm puţinele avantaje: semnăturile pe ceea ce ar putea deveni un fel de „chartă“ a exilului. Au semnat-o neaşteptat de mulţi: pînă la sfîrşit şi Korne, şi Câmpeanu, şi Casa Română, şi Liga, şi Biserica Ortodoxă etc. etc. Se mai aleg puţin apele.

Acasă, trei zile de-a rîndul lucrez neîntrerupt la emisiunea Saharov şi reacţiile la Jaruzelski.

Vineri 6 decembrie

Dări de seamă mai mult oarecare în *Le Monde*, *Le Matin*, *Le Quotidien*.

Luni 9 decembrie

Mă bucur ascultînd emisiunea Saharov – Jaruzelski. E un fel de bucurie „tehnică“. Toate aceste voci ale unui Paris indignat trimise spre Bucureşti…

Marţi 10 decembrie

În *Contemporanul* — o „demascare“ a romanului lui Paler *Un om norocos*, cu muncitorii de la Întreprinderea Mecanică de Utilaj Chimic. Revenirea spre procedeele staliniste. Grav.

Miercuri 11 decembrie

O parte din după-amiază cu un gazetar londonez, Andrew Bell, de la Twenty Television, care face o emisiune de o oră asupra teroris-

mului în Est şi voia să mă vadă, după ultimul articol al lui Pacepa cu agresiunea împotriva mea. E cu o traducătoare, Danielle Hartmann. Va reveni să filmeze la sfîrşitul lui ianuarie-începutul lui februarie. M-am cam săturat să fiu eroină de „fapte diverse“, dar nu-mi pot oferi luxul acestei plictiseli, care ar aranja prea bine Bucureştiul.

Aseară am descoperit în *Contemporanul* o dare de seamă asupra unei adevărate şedinţe de „demascare“ a lui Paler (pentru romanul *Un om norocos*), organizată de biblioteca municipală M. Sadoveanu la o uzină din Bucureşti, în care tot felul de strungari îi denunţă viziunea „sordidă“, „dăunătoare pentru tineret“. Evident, Paler era de mai mult timp ţinta dintîi a celor de la *Luceafărul* şi *Flacăra*, dar de aici pînă la reluarea acestui gen stalinist de proces public! (Prin el e atacată şi presa!)

Cu Mihnea, prevăd un articol al lui Véronique Soulé (dar e prea încărcată doar cu articole despre România). Fixez şi o masă rotundă asupra evoluţiei presei franceze în legătură cu România şi în final „demascarea“ lui Paler.

Simt că e primul pas dintr-un nou asalt şi o schimbare în metodele de intimidare. Şi lui V. i se pare grav.

Iarăşi „pe baricade“. De abia mă mai liniştisem puţin după procesul Pordea. Prea neîntreruptă „starea de urgenţă“.

Vineri 13 decembrie

Telefon de la Gelu, alertat şi el de povestea Paler. Rămîne să adauge un scurt comentariu unui articol pe care i-l trimisesem mai demult şi în care reacţionasem la atacurile lui Vadim T. împotriva lui Paler, urmînd să reiau şi eu problema în finalul bilanţului cultural, pe care-l scriu mîine.

Véronique Soulé mă caută în timpul acestei lungi convorbiri, sună ocupat, dau eu de ea la *Libé*, dar are o legătură cu Varşovia, seara Mihnea îmi spune că pleacă pe o săptămînă în Spania şi nu ne vom ocupa de Paler decît după aceea.

Tot Mihnea, prin Anne Planche, veşti de la familia Ursu, terorizată. Li s-a spus că Ursu a murit de ocluzie intestinală, dar cadavrul era învineţit de bătăi. O nouă versiune: Ursu n-a vrut să dea declaraţii asupra celor mai vizaţi: Iordan Chimet (înfricoşat), Ioan Mirea (se vor fi înşelînd, e aici şi nu face nimic), Anatol Vieru (!). Mihnea

ar vrea *Scînteia* din 2 dec. (singura care nu ne-a sosit — expres?) cu un decret în care se organizează „cantine pe imobile“, spre a se suprima magazinele alimentare. Orwellizare.

Luni 16 decembrie

La cenaclul de sîmbătă, Mămăligă a început prin a se declara revoltat că el, ca reprezentant al ARA la Paris, s-a simțit insultat de articolul din *Lupta* despre Perahim (unde nu era atacată nici ARA*, nici Jianu, ci numai Perahim). În orice caz, articolul a dat imediat rezultatul scontat: Jianu (care și-a pierdut aroganța cu care îl expediase pe Pupăzan și-i răspunsese Sandei N.) a cerut un juriu de onoare care să producă un fel de certificat ce-i va permite lui să-l... elimine pe Perahim. N-ar fi fost mai simplu dacă o făcea de la început?

Marți 17 decembrie

Scînteia din 2 decembrie nu există pentru simplul motiv că *Scînteia* nu apare lunea. Mă și fac de rîs cerînd-o insistent lui N. C. Munteanu. Nici decretul cu cantinele n-a apărut, ci doar un articol și, pe piață, produsele semipreparate. Sursa lui Mihnea — cea care a adus și veștile de la familia lui Ursu, cel puțin fantezistă.

De altminteri, telefoane numeroase cu München-ul și ieri, și azi: Vlad, Gelu etc. De la Gelu — dar n-am mai spus-o? — știrea că Nedelcovici și-a dat înapoi carnetul de partid. Nu se știe însă dacă vrea sau nu să „facem scandal“. Altul în perspectivă.

Miercuri 18 decembrie

Toată ziua telefoane să-i caut pe Agathe și pe Mihnea ca să aflu verdictul în procesul Pordea. Știu că e pierdut, dar nu știu cît de mare va fi „amenda“. Ne-am obișnuit să pierdem, e o plăcere.

Barbă, revenit din Statele Unite, vrea să-i mai scriu și dnei Manea Mănescu, cu care a vorbit la telefon și care e gata să-l interzică pe Perahim în „antologie“. Reușesc greu să-l conving că e de ajuns juriul de onoare propus la Mămăligă (în care — și pe drept cuvînt —

* Academia Româno-Americană.

n-are încredere), juriu pentru care Basarab Nicolescu ne cere de altminteri împuternicire. I-o trimitem.

După-amiază telefon cu Vlad G.: știre ce i se pare senzațională (dar Mihnea crede că e o mișcare de pură rutină): Ceaușescu l-a demis pe ministrul Armatei, de abia revenit (ministrul) de la Moscova. Mă bucur cîteva secunde, gata — ca tot românul — să cred în vreun complot, apoi îmi revine repede, prea repede, luciditatea. Nici acum nu va fi nimic. Ceaușescu are șansa nebunilor la putere: nimic nu-i abate.

Joi 19 decembrie

Mă înșelasem: azi e ziua verdictului în procesul Agathe-Pordea. Dar tot n-o găsim la telefon — nici Mihnea, nici eu.

De abia vineri dimineața, cînd scriu aceste rînduri, aflu că era la Nantes, unde niște bandiți au luat ostatici o întreagă sală de tribunal.

Vineri 20 decembrie

Telefon Marie-France cu două vești:

— sentință în procesul Pordea — severă: 10 000 ziarul, 10 000 Agathe — 30 000 despăgubiri lui Pordea. *La nausée*!

— infinit mai grav: a ars biblioteca lui Mircea E. de la Universitate, cu arhiva lui cu tot. *Jurnalul* mai ales. Marie-France a aflat-o prin Tacou. Îi telefonez imediat: nu știe mai mult. Îi telefonez și Gizei: nu aflase nimic.

Seara tîrziu — noaptea mai curînd — o chem pe Christinel, care aproape plînge. Dar nu numai din această pricină: au trebuit să decomande călătoria de Crăciun la New York și apoi la Palm Beach: anemia lui Mircea s-a accentuat și va fi internat mîine să i se facă transfuzii! Cît despre biblioteca-arhivă, nu știe încă ce s-a putut sau se va putea salva. Au venit specialiști de la o altă bibliotecă (aceea căreia Mircea îi dăduse testamentar manuscrisele), au umplut vreo patru camere cu ce n-a fost ars și încearcă să recupereze ce mai poate fi recuperat, dezlipind foaie de foaie. Christinel îmi spune ce mare a fost șocul pentru Mircea și nici nu-i nevoie să ne descrie prea mult, nu numai că înțelegem, dar și participăm (n-am

făcut oare o scară spre pod pentru a putea pune în ordine tocmai arhivele, nu pentru inexistenta noastră operă, dar pentru memoria de mîine — dacă va mai dăinui — a exilului).

Încercăm să luptăm, V. şi cu mine, împotriva acestei coincidenţe (arhiva arsă şi internarea în spital) şi împotriva ideii pe care o sugerează insidios: dacă i s-ar întîmpla ceva lui Mircea, ar dispărea pe această ultimă imagine — falsă — că tot ce-a făcut dispare o dată cu el. „Falsă“ deoarece dacă cineva a salvat din insignifianţa existenţei tot ce poate fi salvat, el este acela: nu numai operă, dar şi amintiri, dar şi jurnalele, aproape totul publicat.

Încercăm să ne dezbărăm de această „viziune“, sperînd că Mircea va recupera (ce o fi această anemie necesitînd transfuzii?) şi-şi va putea da seama că ceea ce a pierdut acum e mai puţin decît ceea ce a recuperat.

Sîntem traumatizaţi.

Luni 23 decembrie

Masă rotundă sugerată de Mihnea (exasperat de a vedea că la FE nu trece aproape nimic din toate articolele pe care cu atîta străduinţă — sau mai curînd perseverenţă — le obţine în presa de aici), masă rotundă deci despre evoluţia imaginii regimului de la Bucureşti în presa franceză. Cu Mihnea, Matei C., Goma şi V. Bietul Mihnea: îşi pregătise dosare pentru vreo cinci ore.

Avem atîtea de spus, încît cred că pînă la sfîrşit a ieşit destul de oarecare. În orice caz, am putut s-o încheiem cu scandalul „demascării“ lui Paler şi resurgenţa acestui tip de „proces“ stalinist — scop în care şi acceptasem sugestia lui Mihnea.

După aceea la o cafenea cu Goma, blînd şi bun, ca ori de cîte ori eşti singur cu el.

Marţi 24 decembrie

Seara, revelion la Ioneşti.

Sîntem numai noi cu Mihnii şi ei. Telefonăm lui Christinel şi Mircea, întorşi de la spital — mai bine. Nu se ştie încă ce a ars şi cît, dar şi sănătatea, şi moralul par a reveni. Vor pleca totuşi la Palm Beach.

Reuşim să avem şi taxiul comandat în ajun şi care era principala preocupare a sfîrşitului de seară, şi cum dăm de un şofer care nu mai putuse să se mişte din maşină de la 9 seara (e 1 şi jumătate), îl invităm să ia un whisky acasă. E uluit de atîtea cărţi (ne întreabă dacă sîntem librari), cît şi de gest (aşa ceva probabil că nu i s-a mai întîmplat).

Miercuri 25 decembrie

De abia ne emoţionasem şi realizasem din nou cît ţinem la Mircea E. (schimb interminabil de telefoane cu Giza zilele acestea), că dăm în *Suplimentul Scînteii Tineretului* peste... un articol al lui despre Maitec.

Joi 26 decembrie

Suport greu discurile cu o ţigancă, Puceanu, asupra prostului gust al căreia Cristovici şi V. divaghează. Mahalaua nu era pitorească decît atunci cînd te duceai spre ea, la grădină, chef etc., ca spre un exotism sau o expediţie antropologică. De cînd s-a instalat la cîrmă, domină totul, proliferează, e intolerabilă. Într-un fel, o regăsisem şi ieri, cînd Marina ne-a pus o casetă cu nişte *sketch*-uri de Anul Nou de prin 1970 şi ceva ale lui Toma Caragiu (mort în cutremur). Curajoase, cu „şopîrle“, dar pe acelaşi fond, greu suportabil, al vulgarităţii. Ori de cîte ori ies din cercul de intelectuali care par ca pe vremea noastră, mă înfior şi-mi spun că n-aş mai putea trăi acolo. Dar cum n-avem, în nici un caz, vreo şansă de a ne întoarce vreodată, ce importanţă.

Mi-e frică totuşi că au reuşit să schimbe un popor.

Duminică 29 decembrie

Telefon surpriză (şi ce surpriză!) de la Goma, la trezire: *Sunday Times*, pe prima pagină, reia „afacerea Pordea“ cu mult mai multe detalii: cum a fost instruit la Viena Pordea pentru infiltrarea într-un partid politic, cum a intrat în contact cu Le Pen, cum i-au fost transmişi prin fiul unui bancher elveţian soţiei lui Le Pen 500 000 de dolari, cu nume de persoane şi adresa exactă din Paris unde au fost

livraţi bani. (În treacăt, mai confirmă şi venirea lui Pacepa la Paris pentru interviul cu Agathe.)

Telefoane toată ziua: cu Agathe, evident mulţumită, cu Europa Liberă, cu Marie-France (Mihnea, care ar fi fost cel mai bucuros, e plecat la Veneţia), cu Dinu Zamfirescu, care-l cunoaşte pe ziarist. Îmi spune în trecere că Ion Varlaam umblă cu o contradeclaraţie în care se plînge că prin prima se face „jocul stîngii"! El face jocul Bucureştiului.

Luni 30 decembrie

Seara, cu Jeanne Hersch.

Două pagini în *Le Matin*, una în *Libé* cu litere de o şchioapă pe prima pagină reproducînd atacul din *Sunday Times*. Notă în *Le Monde*.

Pagini întregi în *Libé*, *Le Matin* cu *Sunday Times*. În *Le Monde*, Agathe (care nu semnează) e de o prudenţă de traumatizată: pune „selon la journaliste britannique" la fiecare două rînduri. Reacţii: Pordea care se plînge că e campanie sovietică şi maghiară împotriva lui şi declară că va face proces, soţia lui Le Pen care dezminte şi ameninţă şi ea cu proces.

Telefon de la Stroescu (şi Gelu) cu felicitări de Anul Nou şi ştirea că dau tot articolul din *Sunday Times* la „Actualitatea românească", dar trebuie să refacă emisiunea: Urban le-a cerut să rezume şi să se limiteze la scurte citate ca să nu încalce copyright-ul lui *Sunday Times*.

Marţi 31 decembrie

Spre seară, cu V. la Biemel, unde m-a convocat Jeanne Hersch ca să ne descrie şi să analizeze forumul de la Budapesta. Comunicatul final a fost într-adevăr sabotat de români. Chiar rugată de sovietici, delegaţia românească, în frunte cu Aninoiu, nu şi-a dat acordul. Asta zic şi eu independenţă!

Astfel, ca totdeauna, profundă şi originală. Nu spune o frază care să nu fi fost gîndită. O înregistrez pe magnetofon pentru o posibilă emisiune, dacă va publica un articol în *Esprit*.

Senzaţia ei cînd vorbea cu sovieticii: că Armata Roşie era în sală.

1986

Joi 2 ianuarie

Bernard Poulet îmi trimite un gazetar de la *Nouvel Obs.*, Pierre Blanchet, care, de abia întors din Afganistan, vrea să plece peste două zile în România (unde a mai fost în 1981), impresionat de articolul din *L'Express*. Telefonîndu-i la *Le Monde* Agathei să ştiu mai precis cine e, aflu că Varlaam i-a scris sau a contactat-o prin telefon, să-i aducă noi probe împotriva lui... Pordea. Tocmai el care umblă în dreapta şi în stînga cu o contradeclaraţie, pretinzînd că prima ne face să cădem într-o capcană a... stîngii!

Cu Pierre Blanchet, care soseşte la cafea cu fetiţa lui de 4 ani, mai mult decît explicaţii asupra situaţiei din România (pe care are aerul de-a o cunoaşte destul de bine), discutăm despre contactele pe care să le ia acolo (Botez, Paler, Nedelcovici), ca şi a celor de aici. Îi dăm numărul de telefon al lui Mihnea la Veneţia, îl pun în contact cu Gane, şi mai ales insist să-l vadă pe gazetarul de la *Antenne 2*, Olivier Warrin, care a avut plictiseli la Bucureşti şi crede că a fost „dat" de una dintre persoanele pe care i le recomandase Mihnea. Presupun că nu este adevărat şi că a fost doar urmărit, cel puţin din clipa în care l-a văzut pe Botez. Şi el, ca şi Blanchet nu au cerut viza ca jurnalişti (nu se mai dau din 1984), ci ca turişti. Riscuri, evident, suplimentare. Gane îmi spune că lui Warrin, Quai d'Orsay nu vrea să-i restituie pelicula sosită prin valiză. Or, reportajul său e prevăzut pe 9 ianuarie.

Sîmbătă 4 ianuarie

O nouă scrisoare de la Tudoran, care ne retrimite în alb semnătura sa pentru declaraţia „Pordea" şi ne-a telefonat de mai multe ori fără

să ne găsească. (Cred şi eu, cu decalajul orar.) Îl plînge pe Paler, dar nu uită să adauge că n-are decît ce merită: din 1974 l-a îndemnat în van să se radicalizeze. Cînd l-a văzut, la plecarea din România, Paler recunoştea că Dorin avea dreptate. Prea tîrziu?

Felicitări şi de la părintele Calciu.

Aflu că Petrişor îi înregistrase toate comentariile mele despre el şi i le-a dat spre ascultare la ieşirea din închisoare.

Duminică 5 ianuarie

Telefon de la Pintilie cu mesaje de la Paler. Aflu:

— că victima celui de-al doilea proces, Mînăstire, e căpitan de miliție!!

— au vrut să lovească în „oameni de-ai lor“ şi, în plus, prin această alăturare, să-l şi discrediteze pe Paler în ochii scriitorilor care, şi aşa, nu s-au îmbulzit să-l susțină. Au fost doar patru, din care Pintilie nu-şi aminteşte decît de trei: Dinescu, Dana Dumitriu, Al. Paleologu;

— s-ar pregăti un astfel de „proces“ şi împotriva Anei Blandiana (dar eu cred că se va opri mişcarea).

Mai prost: Paler nu vrea decît în iunie gazetari. Or, am dat adresa ziaristului de la *Nouvel Obs.*, care ne-a telefonat cu vreun sfert de oră înainte de Pintilie că pleacă la aeroport.

Marți 7 ianuarie

Ieri, după emisiune, cu Sanda Sto (care a venit să-mi aducă *Sunday Times* cu Pordea), cu Antonia (care vine cu Dan Ionescu de la documentarea din München) şi cu Cristovici, la cafenea. Discut cu Dan Ionescu despre atmosfera de la FE la München: noua generaţie — nou-veniţii, spune el — e mai pragmatică, foarte diferită de militantismul celei precedente: ştie că nu mai există întoarcere. Totuşi el e „militant“, membru activ în asociaţia lui Gane pentru monumentele istorice, făcînd cronici regulate la radio asupra distrugerilor şi demolărilor din Bucureşti.

Seara tîrziu, Mihnea întors de la Veneţia. E rîndul meu să-mi vărs sacul de ştiri. Aflase de *Sunday Times* de la televiziunea italiană

şi din *Stampa* pe care o cumpărase Ion Vianu. Erau împreună la Veneția.

Miercuri 8 ianuarie

În *La Croix*: un grup de deputați laburişti şi conservatori britanici au cerut Parlamentului european să deschidă o anchetă asupra lui Pordea.

Joi 9 ianuarie

De neînchipuit reportajul lui Warrin care a trecut totuşi azi la „Résistances“ pe A2. Centrul Bucureştiului (Uranus) e ca un cîmp sublunar. Filmat în ceață şi pe ascuns, totul seamănă cu o zonă din Tarkovski (apropierea de *Stalker* a remarcat-o Goma, și are dreptate). Zguduitor şi macabru.

Mihai Botez, foarte curajos, dă un interviu pe față (lui V. îi e teamă că de data asta îl arestează). O voce de femeie (aflăm de la Mihnea că e soția lui) comentează inteligent şi într-o franceză perfectă acest peisaj al morții.

Convorbire telefonică de la Paris cu Stănescu, căruia nu-i spun numele.

Mai vorbesc (bine) şi doi candidați la emigrare, Lavinia Derşidan şi Adrian Derşidan, un doctor care a făcut şi greva foamei pentru emigrare, fără rezultat. România întoarsă în urmă cu vreun secol: căruțe, femei cu broboadă pe străzile Bucureştiului sau ce-a rămas din ele.

Sinistru. Degeaba mai sperăm. Ceauşescu a şi distrus acest popor. Poate că e cea mai densă ceață istorică pe care a cunoscut-o vreodată.

Sîmbătă 11 ianuarie

Banu a scos la CNRS un mare volum *Peter Brook*, asupra căruia vom face o masă rotundă luni, şi cu Basarab N. care — natural — a scris capitolul despre „tradiționalismul“ lui Brook. Cum cunosc bine teatrul lui Brook, aveam de gînd doar să frunzăresc impunătorul volum. Dar cele două studii ale lui Banu sînt atît de interesante, încît ajung să citesc — cu note — cele vreo 400 de pagini. O singură

reticență, referința constantă la Gurdjief și la Brook (a făcut — se știe — și un film după o carte a lui G., pe care nu l-am văzut) și la Basarab N. — evident — și la Banu (contaminat). Or, pentru mine, Gurdjief rămîne un mag escroc. Iar la Brook — contrar obiceiului — importantă nu e teoria inițială, nici demersul, ci rezultatul scenic excepțional. Satirizînd pe căutătorii de tradiții orientale, Cioran vorbea de cei *qui ont l'Inde facile*. Chiar dacă B. are *l'Inde difficile*, tendința e aceeași; nu cred în exotisme, fie ele spirituale, și nu mă pot împiedica să presimt un fel de demagogie în căutarea contactului nemediat cu publicul „brut".

Rigoarea spectacolului brookian pare însă a dovedi că orice cale — dacă e parcursă cu o severitate inițiatică — poate duce spre Adevăr. Deoarece despre ce altceva e vorba în regiile lui Brook, dacă nu de adevărul artei?

Luni 13 ianuarie

Masă rotundă cu Banu (interesant ca totdeauna) și Basarab Nicolescu (care devine pedant ori de cîte ori depășește terenul științei) despre Brook.

Banu pare — curios — sub fascinația lui Basarab, pe care eu îl găsesc de data asta — contrar dialogului cu el asupra cărții lui — întortocheat.

Miercuri 15 ianuarie

Mihnea a vorbit aseară cu Mihai Botez, care ne trimite „nominal" felicitări. Steinhardt a făcut-o printr-o scrisoare adresată Ioneștilor. Ce oameni!

Tocmai săptămîna asta nu ne sosește *Săptămîna* lui E. B. în care, aflu prin telefoane din tîrg, e un mare articol al lui Vadim Tudor în care face — între altele — gafa enormă de... a-l apăra pe Pordea! Buni băieții, buni și ei la ceva! Bucureștiul care sare, pe față, în ajutorul agentului său — așa ceva era greu de inventat. Îi telefonez — între altele — Agathei, care (probabil în continuare greu încercată de pierderea proceselor) se bucură, dar nu cît ar trebui. Iar se va trezi în ultima clipă. Îmi spune, în schimb, că vine în *week-end* un deputat european britanic să-i ceară documente despre

Pordea. Speranţa acum se desenează dinspre Anglia. Vor fi mai serioşi britanicii decît francezii?

Joi 16 ianuarie

Seara, la *Mahabharata* (prima parte) la Bouffes du Nord. Decepție. Totală pentru V., parțială pentru mine. Dacă rigoarea scenică e impecabilă, în schimb, la cîțiva dintre actorii negri nu se înțelege ce spun (obsesia lui Brook pentru distribuția internațională, dacă-l face indiferent la accente, n-ar trebui să-l ducă în acest impas al unei dicțiuni total defectuoase), distribuția e inegală (unii, tot negrii, săracii, nu depăşesc nivelul amatoristic), momentele de emoție estetică sînt rare, cele de emoție umană — inexistente.

Vineri 17 ianuarie

A ieşit cartea lui Thierry Wolton: *Le KGB en France*, care — după trecerea lui la „Apostrophes" — s-a epuizat în două zile. Mi-o aduce V. astă-seară (a doua ediție a şi ajuns în librării). N-am decît timpul să văd că România are două capitole (primul cu Afacerea Caraman, al doilea cu noi toți, de la Goma şi Tănase la Virgil şi cu mine) şi că e plină, în ce priveşte agenții Moscovei, de revelații excepționale.

A sosit şi *Săptămîna.* C. V. Tudor atacă presa franceză (şi pe noi, fugarii îndîrjiți, care am „inspirat-o") că dezvăluie demolările din Bucureşti, pe care el le ridică în slăvi. Şi în această polilogie — două pagini întregi — introduce şi binecuvîntata paranteză... Pordea.

Sîmbătă 18 ianuarie

Agitație la români. Îmi telefonează Aurora că un arhitect Pârjol (!) a asigurat-o că Ceauşescu, în ultimul hal de cancer, soseşte la spitalul din Créteil la 28 ianuarie. Asta ieri. Azi, românaşii noştri l-au şi ucis. Cristovici a primit două telefoane că Ceauşescu a murit de două zile şi că l-au pus în „frigider", să regleze succesiunea! Totul din surse medicale şi... sigure. Nici nu-i mai telefonez lui Vlad a doua ştire (prima i-o comunicasem ca total incertă ieri). Nemaiavînd decît această speranţă, românii se agață de orice zvon, oricît de aberant ar fi el.

Telefon şi de la Rainer: cu Mouton, ar vrea să lanseze un apel al foştilor profesori francezi în România, pentru un ajutor alimentar. Ca să-l primească cine? Tot regimul? Ca în Etiopia?

Duminică 19 ianuarie

Telefon de la Sanda Sto. În *Herald Tribune* din 17/I, se cere oficial deschiderea unei anchete la Parlamentul European împotriva lui Pordea şi Le Pen.

Pe de altă parte, Geta D. îi telefonează din Bucureşti, alarmată, lui Marie-France: va apărea în *România literară* un interviu al lui Cioran acordat lui Florian! Telefonez lui Cioran: l-a primit pe Florian şi au stat de vorbă. Dacă Florian povesteşte doar întrevederea, nu va reacţiona; dacă o prezintă sub formă de interviu, va da o dezminţire prin FE. Eu i-o cer, pentru prima oară, destul de dur. E afolat, jură că nu va mai primi români etc. Florian este marxistul care a scris bine despre el. Cînd mă gîndesc că Cioran îl atacase pe Mircea că a dat un interviu lui Păunescu! Îi spun că e acelaşi lucru. Protestează moale.

Luni 20 ianuarie

La Radio, directorul publicației *Les Cahiers Panait Istrati*, Golfeto, vine să înregistreze pentru emisiunea lui V. Apoi, la cafenea, cu el (probabil cam anarhist, dar anticomunist, nu ca înfeudatul ambasadei Godebert, cu care de altminteri se tot luptă în „comitet“), Talex cinstit ca totdeauna şi ca totdeauna incapabil să se ocupe mai mult de cinci secunde de altceva decît de Istrati (de altminteri aproape numai fidelitatea lui extremă l-a scos din uitare; forța celor care nu urmăresc toată viața decît o singură idee şi fără de limite) şi dna Istrati, care mă întreb — ca de fiecare dată — dacă e prostuță sau gafeuză. Mă întreabă din nou ce ne vom face V. şi cu mine cînd unul din noi va muri. Opresc convorbirea cu ea ca să n-o reped. Omul era probabil extraordinar, dar am ajuns la o adevărată indigestie. Care mă pune pe gînduri (rele): povestitorul P. I. m-a plictisit totdeauna (am încercat să-l recitesc acum mai mulţi ani — vreo zece–cincisprezece?—, la Megève, dar fără succes), revoltatul împotriva revoluției ucise din URSS are toată admiraţia mea, dar îm-

părtăşesc părerile lui Boris Souvarine (în broşura pe care i-a consacrat-o) asupra naivităţii sale şi a incapacităţii de a raţiona altfel decît prin interjecţii. E oare o simplă întîmplare dacă de Panait Istrati sînt în primul rînd atraşi autodidacţii generoşi?

Joi 23 ianuarie

Seara, la a doua parte din *Mahabharata* decepţia se confirmă.

Vineri 24 ianuarie

Telefon Hăulică. I s-a dat drumul să vină la un congres. „Procesele" publice sînt din iniţiativa Ei. Cele două de pînă acum, doar un preludiu. Vor să dea în Mălăncioiu şi Blandiana.

Telefon de la Stroescu pentru un manuscris al lui Sergiu Dan pe care ni l-ar fi trimis Cismărescu. Aflu, uimită, că C. ţinea de 30 de ani un jurnal şi că nu s-a mai găsit după moartea lui... nici o filă! Stroescu e convins că l-a furat Securitatea cît era Cismărescu în spital.

Primim în acelaşi pachet cartea lui Thierry Wolton cu o dedicaţie amuzantă („une bonne dose d'antisoviétisme primaire comme vous l'aimez") şi a lui Cioran *Exercices d'admiration*. Pe Thierry Wolton (*KGB*-ul lui s-a vîndut la 60 000 de exemplare într-o săptămînă şi a provocat ruptură de stoc pînă şi în serviciul de presă) îl citisem între timp aproape în întregime; ca şi la Conquest pentru *La Grande Terreur*, „cazurile", chiar dacă le ştiai, puse unele după altele creează prin cantitate o realitate nouă, covîrşitoare. Una dintre cele mai pesimiste cărţi asupra incapacităţii de reacţie a Occidentului.

Sîmbătă 25 ianuarie

Pe Canal Plus, un reportaj de Anne de Coudenhove asupra lui Ceauşescu şi a demolărilor, făcut cu imaginile televiziunii austriece şi comentariile lui Mihnea şi Ştefan Gane. Comentat, la rîndul lui — reportajul de Jean Daniel, care vorbeşte de „demenţa" şi „caligulanismele" lui Ceauşescu. Totul excelent. Telefonez la München şi-l anunţ pe Vlad că voi face un program special, la montajul căruia lucrez de altminteri toată ziua.

În *L'Express*, excelent articol al lui Rinaldi despre cartea lui Cioran. Îi telefonez — e încurcat de succes şi mai ales de convorbirea apărută în *Le Nouvel Obs*. E un interviu acordat unei nemţoaice.

Mi-am petrecut o parte din noapte recitind cu aceeaşi încîntare prefeţele şi studiile ce alcătuiesc acest volum şi pe care le cunoşteam de la apariţie.

Duminică 26 ianuarie

Bucureştiul, ca să se apere de „indiscreţiile" gazetarilor, nu numai că nu le mai dă viză, dar a decretat că directorul agenţiei France Presse de la Viena, Didier Fauqueux, e „indezirabil" şi *persona non grata* pe cinci ani în România, din pricina articolelor lui din noiembrie. Albanizare crescîndă şi gafe în serie.

Luni 27 ianuarie

O telegramă de la „Droit de Réponse" cerîndu-mi să-i chem urgent. În primul moment, am crezut că-i pentru cartea lui Thierry Wolton: *Le KGB en France*. Dar Thierry, căruia îi telefonez, îmi spune că nici nu i-a trimis cartea lui Polac, într-atîta e de tendenţios şi nu poţi şti ce-ţi va pregăti şi nici cu cine te vei afla pe platou. Mihnea îmi dă *le mot de l'énigme*: Polac i-a telefonat Agathei Logeart. E deci în jurul afacerii Pordea. Ca pretext probabil pentru a da doar în Le Pen. Nici Mihnea nu vrea să meargă; pînă şi Agathe — se pare — ezită. Nimeni dintre noi nu e pentru Le Pen — dimpotrivă —, dar chiar să servim electoralismului lui Polac!

Marţi 28 ianuarie

După-masă casa literalmente invadată de Twenty Television de la Londra. Andrew Bell vine nu numai cu traducătoarea Danielle Hartmann şi cu o gazetară, dar şi cu vreo cinci tehnicieni ducînd lăzi ce ocupă toată camera. Stil britanic, totuşi, parc-ar ieşi toţi de la Cambridge, nu-i simţi, nu-i auzi. Vine şi Goma — răcit. Şi acelaşi scenariu: agresiunea, cum, cînd etc.... Ne filmează şi pe scări, şi în grădină, totul de atîtea ori repetat... Aş renunţa evident cu plă-

cere la această... celebritate de fapt divers, dacă n-ar sluji să denunțe terorismul de stat de la București. Cafele, whisky, amabilități.

Joi 30 ianuarie

Cu o punctualitate ce nu-i stă în fire, la 3 și jumătate precis: Hăulică. Dintre știri, presimțiri, interpretări:

— se pregătește o plenară ideologică ce va întări linia de la Mangalia;

— cele două procese cu „cititori" erau pregătite să preludieze adevăratele procese (tot cu cititori, împotriva Ilenei Mălăncioiu și a Anei Blandiana). Vor să arate că cititorul are aceleași drepturi ca și critica (teza Ungheanu, pe care l-am atacat într-o cronică) și că scriitorii nu sînt la adăpost. Au început cu Paler (pe care nu-l consideră scriitor, ci activist de-al lor) și cu căpitanul de miliție Mânăstire, socotind și mai gravă revolta ce vine din rîndurile lor;

— cel care l-a înlocuit pe Ștefănescu la cultură: Dulea, redutabil. Din pricina lui nu este acceptat nici un scenariu de Pintilie;

— s-a reactivat și agravat decretul împotriva raporturilor cu străinii. Nu numai că nu-i poți vedea decît de față cu doi martori, dar la ziare s-a atras atenția redactorilor-șefi (ca și pentru Uniune) că nu pot fi primiți decît într-un anume salon (probabil bine echipat cu microfoane). Rezultatul reportajelor gazetarilor occidentali despre România?

— în America, bietul Stroe a avut un accident cardiac. E singur într-o universitate în afara orașului și nu i s-a dat voie soției sale să vină la el („dacă e bolnav, să se întoarcă în țară" — i s-a spus). Ea ne-a trimis albumul lui în sfîrșit apărut: *Orestia I — Agamemnon*. În plus, rectorul american care se luptă pentru el nu mai e în post. Stroe mereu, statornic, păgubos!

Restul: iarnă blîndă, dar multe accidente cu gaze. Și o singură speranță la orizont: sovieticii au invitat la Moscova pe Iliescu — singurul schimb posibil al lui Ceaușescu. În ultima vreme, Ea dictează din ce în ce mai mult și mai toată campania anticulturală vine de la Cabinetul II.

La 6 ne despărțim de Hăulică pentru a vedea ultima parte din *Mahabharata* și cea mai bună, bătăliile obținute cu o extremă economie a mijloacelor sînt remarcabil de variate. Din cînd în cînd

ca un *arrière-plan* shakespearian. Dar nici o clipă de mare emoție estetică.

Sîmbătă 1 februarie

La „Droit de réponse" Thierry Wolton! Cel care îmi explica de ce nu trebuie mers la Polac. (Dar a insistat Grasset etc.) Pentru a da în grupul Hersant și în Le Pen. Polac nu-l pune să vorbească decît despre „cazurile" românești, nu numai Pordea (ne citește declarația), dar și Hamelet, Hersant și chiar Bernard Margueritte. Util, în ciuda intervenției deplasate a lui J. F. Kahn și a apărării (electorale) a lui Robert Margueritte de către... Dominique.

Tot ieri, telefon de la Cioran — iarăși povestea cu interviul, îmi taie orice pornire rea, recunoscînd singur că e ridicol.

Ieri a apărut în *Nouvelles Litt.* un interviu al lui Cioran cu o gazetară română din Elveția, Anca Vișdei. Îi telefonez, delectîndu-mă dinainte de jeremiadele pe care le voi auzi: că n-a vrut, că n-a spus, că n-a dat. Vorbesc numai cu Simone (Cioran *dîne en ville*). Aflu că a fost catastrofat. I se spusese că e pentru un ziar elvețian! Și se vede deodată pe prima pagină din *Nouvelles Litt.* Simonei, Cioran i-a spus, într-un acces de furie, că nu va mai da interviuri decît în... Australia. Umor, dar deloc realist. Ori nu dă (ca Beckett, Blanchot etc.), ori dă oriunde. Ce mai înseamnă secretul și discreția dacă sînt inegal distribuite, după meridiane?

Luni 3 februarie

Telefon la birou de la Vlad Georgescu, care mă tot caută de vineri încoace: nu poate veni marți la Paris, cum era convenit, deoarece va fi mare ședință la FE: se schimbă mai toți șefii, în frunte cu Urban (cel mai intelectual dintre ei), pentru — se teme el, deși nu e prea temător — a aduce FE pe o „linie" mai apropiată de Vocea Americii. Bineînțeles, americanii sînt în stare de orice, chiar și a-și sabota singuri arma cea mai eficace. Dar nu-mi vine să cred într-o astfel de catastrofă, deoarece ar fi una, pentru România în orice caz, FE fiind ultimul ei balon de oxigen. Nu-mi vine să cred, cu toate că e în logica politicii americane ca tocmai sub Reagan să se petreacă așa ceva. Afacerile Departamentului de Stat sau un gest

de bunăvoință înainte de… destindere și pentru a o pregăti. Cum spune V. cînd comentăm — sumbri —, Occidentul ar merita cu adevărat să fie înfrînt. Prea face totul pentru asta!

Marți 4 februarie

Explozie cu bombă la Gibert.
Ieri, pe Champs-Élysées, la Galeria Claridge.
Telefon de la Hăulică: colocviul condus de el, mare succes.

Miercuri 5 februarie

Explozie cu bombă la FNAC (Halles).

Interesantă conferința lui Vlad G. la Seminarul lui Niculescu despre ideile politice din sec. al XIV-lea — rezultat al unei lucrări pe care a făcut-o cu ordinatorul! De fapt, V. și cu mine venisem mai mult ca să aflăm ce s-a întîmplat la FE. Dar pe cît de alarmat (dacă se poate spune așa ceva despre el) era la telefon, pe atît de calm, detașat e acum: e plictisit că va trebui să re-explice administrativ lucrurile unor noi directori, iar pe Urban nu-l regretă: prea era… intelectual! Și nu știe — sau se face — de ceea ce-mi spusese Stroescu cu comisia însărcinată pe lîngă o ambasadă americană din Germania să controleze emisiunile. *Bref, le calme plat.* Cu atît mai bine dac-o fi așa. Altfel, conferința de ținută și intervențiile la fel (Cazacu, Neagu Djuvara etc.)

Plec de-acolo cu V. să luăm un sandviș. Pe urmă eu spre casă, el spre FNAC-urile lui. Se întoarce mai devreme să mă prevină, să nu cumva să fi aflat știrile și să mă sperii: cînd intra la Pygmalion, a auzit de bomba pusă la FNAC. Ieri la Gibert, alaltăieri la o galerie din Champs-Élysées: o serie de bombe (una dezamorsată la timp la Turnul Eiffel) prin care Beirut-ul pare să se instaleze la Paris. Ipotezele merg mai toate spre șiiții lui Khomeiny, care au patru ostatici francezi la Beirut și ar vrea să-i schimbe cu teroriștii lor închiși în Franța. Dar nimic nu este, bineînțeles, sigur.

Joi 6 februarie

Azi, tot felul de panici localizate: la Beaubourg, la Operă, teroriștii sau glumeți siniștri anunță prin telefon că au pus bombe. Și nu

mai e mult pînă ce panica se va generaliza. Exact ce vor şi aşteaptă „organizatorii".

Aseară, telefon de la Goma: a primit o scrisoare de la Jack Lang: e numit „chevalier dans l'ordre des arts et lettres". Se temea să nu-mi bat joc de el. Dimpotrivă, ne bucurăm şi V., şi eu. Ce ştire pentru Bucureşti!

Sîmbătă 8 februarie

La Londra, cu Marie-France. Drumul atît de scurt cu avionul (45 de minute), încît nici n-am timp să-mi fie — ca de obicei — frică.

Cu taxiul londonez, şi primele case de stil georgian trec din realitate în film (singurul care m-a familiarizat cu ce-ar risca altfel să-mi pară de-a-ndoaselea şi insolit). Surpriza — cît există — e mereu agreabilă. În afară de hotelul din South Kesington (The Prince in 5 Summer Place) care e un b.b. (*bad and breakfast*) şi unde acesta din urmă se serveşte în sufragerie între 8 şi 9 dimineaţa (!) Panicate (mai ales eu), fugim în cartier după *nescafé*, pe care-l voi bea cu apă caldă în cameră. Găsim de toate — pînă şi cornuri franţuzeşti — în magazine ţinute de indieni (Maghrebinii lor). Cinăm într-un restaurant... italian şi, ajunsă în cameră, telefonez lui V. (Telefonul e direct.) A nins peste Londra.

Duminică 9 februarie

Strada noastră e un „rezumat" al Londrei. Căsuţe cu două etaje, toate identice — aliniate cuminţi.

După o noapte foarte proastă, întîlnire în oraş cu Mihai Niculescu. Cinăm împreună la BBC. Uitasem că are 77 de ani. Bolnav (inimă), cu probleme de circulaţie la cap, este împuţinat, dar de aceeaşi reconfortantă discreţie. Modestia e la el ca o vocaţie sau o boală. Singura bogăţie pe care şi-a permis-o vreodată a fost... stilul.

La National Gallery redescopăr, după cîţiva ani de relativă trecere printr-un deşert emoţional, bucuria exaltată a privirii. Şoc în faţa *Nativităţii* lui Piero della Francesca (cu grupul îngerilor muzicanţi). Îl înţeleg pe V. care va spune seara la telefon că îşi începea fiecare zi la Londra cu un popas în faţa lui Piero. Îl lăsăm pe Mihai să ne aştepte în această sală şi fugim, Marie-France şi cu mine, cam

în acelaşi ritm şi cu aceleaşi pasiuni, oprindu-ne mai ales la primitivi, la Paolo Uccello: *Bătălia de la San Romano*, în fața *Autoportretului* lui Rembrandt — ultimul, la 63 de ani, Vermeer, Turner etc.

Trei ore de nebunie, după care nici nu putem fuma o țigară la cafeteria Muzeului — e interzis. Prima o fumez deci afară, privind Trafalgar Square, silueta lui Nelson din spate şi perspectiva spre Buckingham Palace.

Pe la 7 (tot cu Mihai) ceai (!) la Mititelu (şeful secției române de la BBC, inginer, coleg cu Ionuț Galeriu) şi care ne reproşează — amabil — că avem ceva contra BBC-ului, iar lui Marie-France că Eugen nu le-a dat interviu!

Seara cinăm într-un restaurant... francez! Nu din cine ştie ce fidelitate gastronomică, ci pur şi simplu fiindcă *pub*-ul din colțul străzii noastre e prea înfumat şi zgomotos.

Telefon lui V. să-i spun entuziasmul meu de la National Gallery. La Paris sînt minus 10°. La Londra minus 5°. Dar nu simt frigul.

Luni 10 februarie

Tate Gallery de la 11 şi ceva la 5 şi jumătate după-amiaza, cu o scurtă întrerupere pentru dejun în *self-service*-ul unde nu ne dăm seama decît prea tîrziu că există şi un colț pentru fumători. Iar cafeaua — ca la New York — o catastrofă.

Nici un raport cu entuziasmul de ieri.

Totuşi, totuşi. Turner mai întîi, pentru care am şi venit, cu seria Veneției şi furtunile sale maritime, dar şi — surpriză — peisajele sale de munte aproape numai în pastă albă (*Mountain Scene* şi *Mountain Landscape*), un Richard Dadd pe care nu-l cunoşteam deloc, suprarealist *avant la lettre*, Blake, năucitor cu ilustrațiile *Divinei Comedii*, *Casa Morții*, seria biblică. Moderni: o *Pasăre măiastră* a lui Brâncuşi, Giacometti excelent pus... în sală (era să scriu în scenă), Francis Bacon suficient de monstruos, dar cu un *Studiu de cîine* care-mi place, Max Ernst, Magritte şi o întreagă sală vişinie Mark Rothko.

De acolo, extenuate, ne tîrîm totuşi de-a lungul Tamisei (de unde bate un vînt înghețat) pînă la Westminster Palace (copie delirant de precisă: aşa îşi închipuia secolul al XIX-lea goticul), ascultăm

Big-Ben. Sunînd ora 6, trecem prin fața Abației Westminster (de ger sau de dezamăgire, nu intrăm înăuntru).

Nemaisimțind oboseala — dar frigul da — luăm un autobuz în sens invers, apoi un taxi, aterizăm la Piccadily Circus unde Marie-France nu mai regăsește nimic (totul e înfofolit pentru reparații) și din nou cu un taxi spre casă, cu un popas la același restaurant italian.

Marți 11 februarie

British Museum de dimineață pînă la 4 și jumătate. Decepție la egipteni, indiferență culpabilă în marea sală cu friza Parthenonului, participare entuziastă la asirieni, nu numai în fața monstruoasei masivități a porții palatului de la Khorsabad, a transeptului și statuilor palatului lui Assurbanipal al II-lea la Nimrud, dar și a basoreliefurilor cu vînătorii de lei de la același palat sau scenelor de bătălie de la Ninive.

La egipteni, totuși, un cap cu surîs de Gioconda. *Cap Regal* (*Green Schist Royal Head*) din dinastia a XVIII-a (1490 a. Chr.).

La ceai apoi, la Michel și Monique Monory, care erau la Institutul Francez din Torino în același timp cu Marie-France. El dirijează acum Institutul Francez din Londra și ea ne-a rezervat hotelul. Cu ea la Centrul Barbican (un fel de Beaubourg al lor) pentru a vedea *As you like it* cu Royal Shakespeare Company, în regia lamentabilă a unui oarecare Adrian Noble.

Shakespeare modernizat ca prin anii ’30 (*in free*) și căzînd în *music hall*. (Cum să nu înțelegi de ce a fugit Brook de-acolo!) Actorii însă excepționali.

La un restaurant apoi „de artiști“, Sheekey’s, prima noastră „noapte albă“ londoneză. Ne întoarcem pe la 1 noaptea. Monique M. și artistă (a fost decoratoarea — costume — a lui García), și fină, și inteligentă. Și ea, și soțul ei, cum îți închipui — străin fiind — că ar trebui să fie toți cei care reprezintă cultura franceză.

Miercuri 12 februarie

Dimineața o luăm pe Monique M. de la Institutul Francez (unde beau prima cafea bună de la Londra) și plecăm la Hampstead cu un taxi (mașina ei refuză să demareze). Traversez pentru prima oară

Hyde Park-ul înzăpezit. Ajungem la Kenwood House, un mic castel din secolul al XVIII-lea, transformat în muzeu. Privesc mai mult afară spre grădina înzăpezită, care-mi aduce aminte — nu ştiu de ce — de *Nostalghia* lui Tarkovski.

Reţin totuşi — cum aş putea face altfel? — un Vermeer, *The Guitar Player* şi un autoportret al lui Rembrandt. Şi aici, ca şi în toate muzeele de pînă acum, nu se plăteşte şi gardienii sînt de o uluitoare amabilitate. De altminteri străzile Londrei (în ciuda murdăriei lor), ca şi metroul, sînt o constantă lecţie de civilizaţie. Pe lîngă Londra, Parisul e un adăpost de sălbatici.

Dejunăm într-un *pub* şi Monique, oprind taxiul, ne plimbă prin zăpadă să ajungem la o pergolă nesfîrşită de pe care s-ar vedea — dacă n-ar fi ceaţă — Londra. La dejun ne povesteşte călătoria ei în URSS şi cît de şocat a rămas Derrida după ce i s-au pus droguri în camera lui de hotel de la Praga, unde se dusese să ia contact cu semnatarii *Chartei '77*. Şi-a jurat atunci că nu va mai călători decît cu fiul său.

De-acolo, tot în taxi, la Turnul Londrei, pe care-l văd doar pe dinafară (nici n-aveam de gînd să fac turism de amintiri sîngeroase). Faimosul Tower Bridge mă impresionează mai puţin: transepturile sînt pictate într-un albastru de turtă dulce.

Iar acasă, să ne încălzim (vîntul rece al Tamisei), dar prea puțin: la 7 şi jumătate avem la BBC *rendez-vous* cu Mihai să-i cunoaștem soţia şi fiica. Amîndouă foarte drăguțe (soţia are 29 de ani mai puțin ca el) — se comportă de parcă n-ar fi nici bătrîn, nici bolnav. Fug pe străzi de parcă le-ar mîna vîntul, şi-l lasă în urmă — firav — de-abia tîrîndu-şi picioarele. La BBC, la cantină, apare şi Baranga. Aflu, după ce gafez întrebîndu-l de soție — că i-a murit de un cancer acum vreo doi ani şi a rămas cu un băieţaş pe care-l creşte singur.

Îl invităm pe Mihai şi cele două „fete" ale sale (el le spune aşa) într-un bar de lîngă Covent Garden.

Ne despărțim cu tristețe de Mihai. Cu toate că ne-a arătat fotografiile casei lui de lîngă Londra — decentă —, hainele îi sînt tot atît de uzate ca pe vremea cînd murea de foame la Paris şi ne aducea la Radio cronici aproape ilizibile, într-atîta uza pînă la capăt indigourile.

Joi 13 februarie
(*tot Londra*)

Dimineață de fugă după cașmiruri, poșete și discul pentru V. de negăsit.

Apoi încîntare din nou la National Gallery, pe care n-o putusem epuiza data trecută. Lăsasem de o parte pe francezi și francezii sînt excepțional de bine reprezentați: Van Gogh cu *Scaunul* și două *Tournesols* strivind cu lumina galbenului lor toate pînzele din jur; Douanier Rousseau: *Orage tropical avec tigre*; Monet cu niște *Nenufari* poate tot atît de tulburi ca cei de la Orangerie; Cézanne — sînt mult mai sensibilă de data asta la un portret de bătrînă (*avec rosaire*) decît la peisaje, Daumier cu *Don Quichotte și Sancho Pancha* și un Corot: *Avignon vu de l'Ouest*. Apoi Zurbarán *Sainte Marguerite* (dar fără a ajunge la acei călugări care ne uimiseră, pe V. și pe mine, la Cadiz: El Greco, Goya cu mai multe tablouri, dar mai ales unul — mic — aparținînd parcă deja ciclului său fantastic *Les ensorcelés*, Canaletto, Guardi, un Bosch *La couronne d'épines*, neutru în partea de sus (Isus), dar admirabil în cea de jos cu două fețe patibulare.

Revenim apoi ca într-un pelerinaj la Piero della Francesca și Paolo Uccello.

Seara, telefon V.: bombă în afacerea Pordea — spune el — trei pagini în *Libé*: Pordea un fel de agent dublu — spusese totul la DST, iar dosarul lui se află la Elysées! Superîncîlceală de serie neagră sau de mefistofelisme mitterrandiste.

Vineri 14 februarie (Londra)

Marie-France se duce la un colocviu cu filme asupra teatrului modern la Institut (se dă filmul lui Bablet despre Kantor); eu fug singură, lansîndu-mă curajos în Londra și în limba engleză — la Institutul Courtault.

Acolo, în ciuda impresionismului și postimpresionismului reprezentate doar prin tablouri de primă însemnătate, ușoară decepție. Cu excepția unei *Route tournante* cu toate nuanțele de albastru, culorile șterse ale lui Cézanne mă jenează: ale lui Gauguin la fel, în afară de secerișul unui cîmp de grîu, *Haymaking*.

Manet desigur cu celebrul *Un bar aux Folies-Bergère* şi *Le Déjeuner sur l'herbe*, dar mai ales Monet *La Seine à Argenteuil*, un Degas sumbru *Femmes à la fenêtre*, Daumier — la care sînt mai sensibilă ca oricînd (iarăşi *Don Quichotte şi Sancho Pancha*), Douanier Rousseau (*The Customs House*), Van Gogh, *Autoportrait à l'oreille coupée*, un mic Boudin *La Plage de Trouville* care mă împacă cu acest pictor pentru mine cam insipid, mai mulţi Renoir care mă lasă din ce în ce mai indiferentă.

O sală Rubens, tablouri mici şi sumbre, pentru mine mai acceptabile decît supraabundenţa cărnurilor sale luminoase, dintre care o coborîre de pe cruce, cu o irezistibilă mişcare descendentă.

În rest, un triptic Bernard Daddi, un Van Dyck, un Breughel *La fuite en Egypte* şi în vitrină un Mantegna — minuscul — *La mise au tombeau*, pe care l-aş fura.

După-masă cu Marie-France, care vine să mă ia la hotel, vedem la Institutul Franţei un film despre spectacolul lui Garcia de la Sao Paolo (anii '60?) cu *Balconul* lui Genet. Prost filmat, cu o cameră ce se roteşte sistematic pînă la vertij, îmi arată şi de ce Garcia a fost important — la Sao Paolo a transformat sala şi scena într-un fel de puţ din care actorii ieşeau goi, căţărîndu-se ca într-un alt infern al lui Dante; şi de ce aveam dreptate să nu mă intereseze: teorii violent antiburgheze, obsesii sexuale, violenţă declamatorie. Plus homosexualitate ditirambică.

Bablet dirijează dezbaterile, în cursul cărora Monique Monory (care a făcut costumele pentru *Gilgamesh*) spune lucruri interesante — şi concrete — despre materialele alese de Garcia.

Refuzînd cina la care eram invitate, plec cu Marie-France de acolo. Mergem pe jos în Chelsea — atît de frig, că mi se face aproape rău — şi cinăm într-un restaurant francez (Oriel) pe lîngă teatrul Royal Court, în Sloane Square, unde altădată erau jucate *Scaunele* lui Eugen, pe vremea cînd regizor la *Rinocerii* îl avea pe Orson Welles şi actor pe Laurence Olivier.

Londra e ca o incursiune în civilizaţie. Cînd ajung sîmbătă seara la Roissy, parcă mă întorc la ţigănie şi acasă. Cu impresia, pe care n-o ai decît atunci cînd n-ai rămas decît la suprafaţă, că ştiu totul despre Londra.

Sîmbătă 15 februarie

Întoarcere la Paris seara.

Luni 17 februarie

Paris: Interviu cu Oana Orlea despre cartea ei *Un sosie en cavale*, care apare la sfîrşitul lunii la Seuil.

Lung telefon Vlad G.

Marţi 18 februarie

Annette Laborey toată după-masa, cu lista bursierilor ei — pentru raportul anual. Promite să încerce a obţine o bursă pentru Tudoran.

Joi 20 februarie

Ieri cină cu Hăulică. Ştiri de la Stroe — punem la cale o emisiune despre *Orestia I, Agamemnon*, al cărui disc ni l-a adus. Îmi confirmă că Robescu n-a fost asasinat, cum pretinde Bossert, şi cum voia să scrie Anneli. Vlad *dixit*.

Vineri 21 februarie

Ieri şi azi, telefoane despre sinuciderea lui Bossert în Germania şi asasinarea în Canada a unui colaboraţionist cu regimul de la Bucureşti, Dima Drăgan, care scotea o fiţuică: *Tricolorul*.

Duminică 23 februarie

Gerul continuă. Ieri a nins.

Aseară, la „Droit de réponse", emisiune intitulată „Exercices d'admiration" şi deci consacrată în bună parte lui Cioran. Îi telefonez azi: e încîntat că nu l-a atacat prea violent A. Spire (nu ştiu de ce se aştepta la orori din partea lui). E drept că, în ultima vreme, Edern Hallier, pe care l-a primit pentru a-i spune că nu-i dă interviu, l-a anunţat că se va răzbuna, iar Alain Bosquet i-a scris o abominabilă scrisoare de injurii. În schimb, Florian, în *România literară*, n-a publicat decît anostele sale impresii, ca pentru a se scuza, în limbă de lemn, că el, materialist dialectic, s-a ataşat de o gîndire de dreapta. Cioran tot a învăţat ceva: i-a scris lui Morariu că refuză

orice editare a lui cu o „prefață“. A mers deci și mai departe decît îi sugerasem.

Luni 24 februarie

La Radio, fotocopiez seria de articole asupra cazului Pordea: un interviu al lui Pierrette Le Pen, confirmînd banii primiți de Le Pen — *Le Monde* (19 feb. ’86); „L’étrange affaire Pordea“, excelent, în *La Croix* (18 febr.); „Le Roumain de Le Pen soumis à la question“ în *Le Canard enchaîné* (19 febr.); „Affaire Pordea: Messieurs les Anglais, tirez les premiers“ în *Libé* (19 ianuarie), asupra lașității Parlamentului European care nu-i pune mandatul în chestiune, lăsînd justiția britanică să se pronunțe mai întîi (Pordea face totuși proces lui *Sunday Times*). Dacă se pronunță ca cea franceză! (Apelul la al doilea proces *Le Matin* e în 8 martie.)

După aceea la Ella, unde-l reîntîlnesc pe V. Și amîndoi la filmul lui Fellini *Ginger e Fred*, nu numai satiră a imperiului Berlusconi (care și-a început și aici emisiunile pe Canalul 5, dar, din fericire, nu-l prindem), dar și un emoționant (pînă la sfîșiere) poem ironico-sentimental despre bătrînețe.

Marți 25 februarie

Seara, Cristovici ne cheamă brusc, de parcă ar fi incapabil să mai suporte singur vizionarea casetei primite de Mihnea cu producțiile Televiziunii Române, un omagiu adus în 1985 lui Ceaușescu la 40 de ani de domnie comunistă și telejurnalul din 30 decembrie 1984 cu urările din fața Comitetului Central. Noi care știm totul, citim totul, îi vedem pe toți, trăim în fond la București, ne dăm seama că nu știam nimic atîta timp cît imaginea nu ne adusese revelația mitocăniei, prostiei, inimaginabilului prost gust sigur de el. E ca o transformare biologică a acestui popor, nu numai a limbii, dar și a înfățișării sale. Imposibil să crezi că țara asta a fost odată civilizată. Uluitor: orice rîs îngheață pe buze. Se confirmă marea noastră spaimă: va mai putea fi recuperat ceva? Nu printre scriitori și artiști (cu ei nu e nici un decalaj), dar în toate celelalte pături sociale. S-au îngroșat cefele, s-au mitocănit fețele, s-au idiotizat expresiile.

Fascinant de sinistră perspectivă.

Joi 27 februarie

Mereu sub impresia emisiunilor de la Televiziunea Română. Mai avusesem, de fapt, revelația mitocănirii — reversibile? — cînd am văzut *Reconstituirea* lui Pintilie sau *Proba de microfon* a lui Daneliuc. Dar acolo mahalaua era denunțată de artiști ce nu-i aparțineau — prin artă și prin virulența acestui denunț, efectul putea părea terapeutic. Pe cînd aici, mahalaua în frac și rochie lungă domină și se celebrează pe ea însăși la putere. Aș vrea să fac o cronică și mi-e frică: de prea mare violență în termeni sau de prea multe semne de exclamație. Cum să găsești tonul just cînd e depășit Caragiale și ironia e neputincioasă?

Vineri 28 februarie

Totul e înghețat. A nins și gerul de vreo lună și mai bine nu contenește. În România e sinistru: s-a oprit toată circulația și pentru a-ți duce bagajele de la aeroport, trebuie să le tîrăști vreo 15 km pe o săniuță.

Pentru a mă întoarce în Franța — unde sînt de fapt atît de puțin — nu-mi pot stăvili indignarea. Beckett, alături de alți intelectuali — e drept, mai mult străini decît francezi (Strehler, Brook, Eco etc.) — a semnat o petiție în favoarea lui Jack Lang. Să ieși dintr-o neutralitate și tăcere respectată cu strictețe de-a lungul unei vieți pentru a semna nu un apel esențial — pentru Saharov, de pildă —, ci un manifest electoral, nu scade doar o statură, pentru mine ruinează o operă clădită pe această tăcere. E și Marguerite Yourcenar printre semnatari. Mă stingherește mai puțin. Contrar atîtor contemporani ai mei, nu sînt deloc sigură că e o mare scriitoare.

Duminică 2 martie

După ce am văzut ce înseamnă „cultura oficială", parcă prețuiesc și mai exact ce admirabil lucru face H. acolo cu *Secolul 20.*

Luni 3 martie

Îi telefonez lui Vlad să-i anunț textul de la Botez semnat „Un om care rîde" și care cred că nu e al lui. Prea e mediocru. Alain vine

cu romanul Oanei *Un sosie en cavale* foarte frumos prezentat. Dac-ar putea avea succes!

La cafenea, Radu Stan să ia benzile cu *Agamemnon (Orestia I)* al lui Stroe pe care l-am copiat după discuri (opt!). Ne confirmă că Horaţiu Rădulescu este acela care i l-a revelat lui Halbreicht pe Scelsi. La 80 de ani, Scelsi îi datorează deci lui Horaţiu de a se fi văzut, înţeles şi apreciat înainte de a muri! Şi eu care socoteam ego-ul lui H. R. prea hipertrofiat pentru a se ocupa de altcineva decît de el.

Soleil de nuit de Taylor Hackford, cu un dansator sovietic transfug jucîndu-şi într-un fel propriul rol — Mihail Barişnikov — şi cu Skolimovski. Cel mai profund şi mai realizat estetic dintre toate filmele antisovietice pe care le-am văzut pînă acum. Emoţie pe toate planurile. Titlul american e *White Nights*.

Marţi 4 martie

După-masă, la noi, Talex cu dna Istrati. Încerc să regăsesc în ea pe cea care a dus dialogul savuros cu Dana Dumitriu, din *Secolul 20*, şi nu reuşesc decît în parte, dacă nu chiar deloc. Am mai scris, cred, despre sentimentul ciudat care mă cuprinde în faţa lor: am toată admiraţia pentru cinstea şi fidelitatea lui Talex, şi a ei mă emoţionează, nu pot însă să mă dezbăr de senzaţia de litanie, manie etc.... Nu poţi schimba două fraze fără a reveni la Istrati: restul vieţii pare îngheţat, golit, inexistent. Talex cel puţin şi-a pus această obsesie în acţiune: în mare parte datorită lui „reabilitarea“ lui Istrati în România nu s-a transformat în farsa pe care o voiseră — şi o începuseră — E. Barbu şi Oprea.

Un detaliu totuşi — care nu e unul — asupra generozităţii lui Istrati. A pus o condiţie la căsătoria lor: să nu-l întrebe niciodată ce-a făcut cu banii. Deoarece îi dădea oricui cerea. Într-o zi, împrumutase să plece în Elveţia la un sanatoriu. A venit să-i ceară bani de tren spre România un tînăr (compatriot) şi i-a dat pe toţi, curmînd orice explicaţie. „E deja atît de greu să ceri, să mai dai şi explicaţii — e o crimă.“ O replică ce face deodată concretă pentru mine legendara-i generozitate. Dădea de unde n-avea.

Miercuri 5 martie

Telefon lui Dorin Tudoran: să accepte postul la BBC.

Joi 6 martie

Tot ieri, scrisoare de la Dorin Tudoran: i se oferă, dacă trece cu bine examenul, un post de redactor la BBC. Şi întreabă ce trebuie să facă. Îi telefonăm imediat să accepte: e nevisat.

Azi îl caut pe Mititelu şi i-l recomand călduros. Ar fi, pur şi simplu, salvarea. Poate n-aş fi pus atîta stăruinţă dacă nu m-aş fi întors recent de la Londra.

Joi, telefonînd a doua oară lui Tudoran să se grăbească cu răspunsul pentru BBC (dacă se grăbeşte, Mititelu închide dinainte concursul şi-l păstrează singur candidat), îl simt nu atît şovăitor (n-are perspective decît „chelnereşti" în America), pe cît obosit: iar s-o ia de la capăt. A ajuns la capătul lumii! Să se mai întoarcă înapoi? Dar o va face. Numai să iasă bine şi să nu ne reproşăm apoi că l-am împins. Îi scriu şi o scrisoare. Nu prea ajung să înţeleg cum poţi ezita între chelnerie şi BBC.

Sîmbătă 8 martie

Lucian Pintilie după un mare succes la Washington cu *Raţa sălbatică*. Înfuriat că românii nu i-au prelungit viza privilegiată, a dat un interviu în *Washington Post* spunînd ce şicane i se fac şi cum îi este telefonul supravegheat. Cum pune în cauză numai pe unii „birocraţi şi funcţionari", iar nu cuplul, probabil că la Bucureşti nu îl vor „sancţiona". Prudent însă, pentru prima oară P. vine cu un plan dacă nu i s-ar mai reînnoi viza. Toate teatrele cu care are contacte, plus redactorul de la *Washington Post* (David Richards) de alertat de către mine. De fapt, aş trimite adresele lui Nestor Rateş, prin Vlad. Stabilim minuţios toate detaliile, de la 9 seara pînă pe la 1 dimineaţa, cu cvasicertitudinea (în ceea ce mă priveşte) că nu voi avea de intervenit: presupun că-i vor reînnoi vizele, ca să nu aibă scandal. Dar, evident, mai ştii?

Duminică 9 martie

Ştirea prin telefon cu Aurora: în echipa lui A2 răpită la Beyruth se afla şi Aurel Cornea. Consternare. Aurora se stăpîneşte bine şi vrea doar linişte, să facă tabloul „astral" al lui Aurel. Dar ce va fi în inima ei!

Seara tîrziu, telefon cu Eliazii, la Chicago: Mircea împlineşte 79 de ani.

Luni 10 martie

Înainte de Radio şi în timp ce înregistrează V., mă duc la Aurora. N-o văd decît puţină vreme singură, deoarece vine un jurnalist de la TF1 și curg telefoanele.

E desfigurată, dar neaşteptat de puternică. Îi propun să vină la noi sau eu la ea; n-are nevoie decît de linişte să încerce a-şi exercita „magia" asupra fanaticilor proiranieni care l-au sechestrat pe Aurel. E sigură că el va lua lucrurile cu umor, e — spune ea — excepţional în momentele excepţionale. Mă uşurează, evident, s-o găsesc aşa, ce-aş fi putut altfel să găsesc a-i spune cînd nici o speranţă nu mijeşte de niciunde. Gafeurii de socialişti au expulzat doi opozanţi irakieni spre Irak, sfidînd dreptul de azil pe care-l tot invocă atunci cînd e vorba să livreze terorişti adevăraţi spre ţări democratice ca Italia, Germania, Spania. Or, irakienii nu le vor mai da drumul înapoi — asta e condiţia pusă de hezbolahi (fanaticii proiranieni). Fabius face cu aere demne şi dramatice declaraţii de fermitate la televiziune, în timp ce hezbolahii declară că au executat pe un ostatic mai vechi (cercetătorul Seurat). Socialiştii sînt incapabili, contaminaţi parcă de tipul de minciună comunistă, iresponsabili. Dar nici opoziția, dacă ia puterea după alegeri, nu va putea rezolva ceva prin negocieri cu fanaticii.

Îşi anunțase vizita pentru azi — de vreo săptămînă — un gazetar de la *France-Soir*, François Corre, care scrie o carte despre KGB (alta!). Şi brusc, aseară, cînd ascultăm jurnalul televizat pentru veşti (atît de improbabile) cu răpirea de la Beyruth, alunecînd pe acest teren lunecos al terorismului, mă întreb: şi dacă n-ar fi de la *France-Soir*, şi dacă n-ar fi ziarist, şi dacă... Dimineaţă telefonez la *France-Soir* (chipurile să confirm *rendez-vous*-ul). Răspuns: nu mai lucrează acolo, e la *Figaro*. Noroc că-mi aduc aminte cine mi-a

vorbit de el. Mathias de la FE. Îl chem: îmi confirmă, şi mai are şi inspiraţia să mi-l descrie: se uită saşiu, are nasul turtit etc. Altfel poate că nici nu i-aş fi deschis: capul unui ucigaş care te taie în bucăţi şi te bagă apoi în frigider sau în valiză. Psihoza mea avea şi o altă cauză: V. nu era acasă.

În fond, cel mai deschis, mai informat (a făcut pe teren marile reportaje asupra terorismului, acum şi-a luat un an sabatic să-şi scrie cartea, iar la *Figaro* doar colaborează din cînd în cînd), dintre ziariştii care au venit aici. Mai interesat de fapt de discurile de aici (în special Monteverdi) decît de Securitate. Descriindu-i contextul politic în care acţionează Securitatea, determin două etape de activitate şi două forme care mi se par pentru prima oară evidente şi mie: spionajul pur, pînă în anii '70 (după ce distruseseră opoziţia internă); dezinformarea şi terorismul de stat, după 1977, cînd, surprinşi de noul vînt de disidenţă (Goma, mişcarea pentru drepturile omului), decid infiltrarea şi intoxicarea exilului — sau suprimarea celor ce-i jenează în acest exil (de la FE în primul rînd). Totul devine clar ca o epură.

Seara, Cristovici: Tarkovski e pe moarte şi se dă un concert pentru susţinerea materială a familiei sale.

Vineri 14 martie

Telefonează Dorin Tudoran din America şi, tot grăbindu-mă să nu-l coste prea mult, nici nu mai ştiu dacă sfaturile pe care i le dau sînt cele bune. I-a telefonat Vlad G. să-i ofere un post pe un an şi jumătate la Washington (corespondent?) şi sfătuindu-l să nu părăsească Statele Unite. Între patru ani la BBC şi doar unul la FE, mi se pare că alegerea e deja făcută. V. e de aceeaşi părere. Totul depinde dacă se poate sau nu aranja cu actele pentru cetăţenia americană lucrînd în... străinătate. Asta e concluzia la care ajung eu. El? Nu prea ştie. Am impresia că e în plină dezorientare. Aproape că nu m-ar mira dacă ar rata amîndouă posibilităţile. Şi nu atît din vina lui.

Sîmbătă 15 martie

O dată pe zi îi telefonez Aurorei. Fără a şti ce să mai spun. Iau şi toate jurnalele televizate (şi tipărite) şi nu văd mai clar. Ce poţi ve-

dea clar cu fanaticii Jihad-ului islamic? Răpirea echipei de la A2 e de altminteri revendicată de un alt grupuscul necunoscut pînă azi. Doar sovieticii (*et pour cause!*) au ştiut să „trateze“ cu ei: au răpit şi ei nişte rude de-ale răpitorilor, au tăiat unuia o ureche sau un deget, l-au trimis la destinaţie, au mai omorît un ostatic, pînă ce au făcut schimbul. Sălbaticii între ei se înţeleg. Dar o democraţie (sinonim cu slăbiciune?) poate şi trebuie să ia ostatici?

Acestea fiind spuse, Mitterrand cu socialiştii lui fac cea mai detestabilă dintre politici: fermitate în cuvinte şi tocmeli cînd e prea tîrziu.

Duminică 16 martie

Votăm pentru legislative. Vom scăpa de socialişti (pe Mitterrand, vulpe bătrînă, îl păstrăm în orice caz)? Au fost detestabili nu atît din pricini de demagogie economică (la care ne aşteptam), cît prin felul de a minţi, preluat de la comunişti, de parcă din trunchiul ideologic comun ar porni acelaşi venin. A minţi, a se contrazice fără ruşine. A fi iresponsabili. Pentru fiecare gafă ministerială sau elyseană plătesc *les lampistes*. Şi cîte alte păcate.

Numai că cei ce vor veni — şi pentru care votăm — nu vor fi pe plan de politică externă faţă de Est mai buni. Poate chiar mai puţin fermi. Cel puţin să se pună capăt miasmelor socialiste şi insolenţei lor. Măcar atît.

Seara rezultatele (mai precis estimaţiile) la televiziune. Opoziţia nu va avea majoritatea confortabilă care i-ar fi permis să-i ţină piept lui Mitterrand, ci, în cel mai bun caz, una la limită. Iar socialiştii depăşesc scorul visat de 30 la sută. Bineînţeles, Mitterrand a ştiut ce face cînd a impus proporţionala. În schimb, comuniştii au scorul cel mai mic de la război încoace — nici 10 la sută, ajunşi din urmă şi depăşiţi probabil de Le Pen.

V. şi cu mine nu sîntem sumbri, ci doar dezamăgiţi: cinci ani de socialism n-au fost deci de ajuns pentru a dezbăra pe francezi de obsesiile lor de stînga. E un soi de boală la ei pentru care nu s-a inventat nici un vaccin.

Marţi 18 martie

Aseară, după emisiune, cu V. pentru a vedea noul Ettore Scola *Macaroni*. Mai puţin bun ca *Teresa*, dar aceeaşi privire asupra trecerii anilor pe un fond de omenie — cum numai cinematograful italian ştie să-l dezvăluie. De-acolo, într-o *pizzeria* în care chelnerii sînt toţi italieni. Am trecut fără tranziţie de pe ecran (Napoli) în realitate (un colţ de Napoli la Paris).

Telefon de la Poghirc: vrea să organizăm un omagiu la Sorbona pentru Cioran (75 ani!). Îl disuadez: Cioran ar detesta — sau cel puţin ar declara că detestă, ceea ce e acelaşi lucru.

Joi 20 martie

În zilele din urmă s-a format primul guvern Chirac. Am vrea, ca mai toată lumea, să reuşească mult hulita — dinainte — colaborare. Mihnea — la telefon — ne tratează de naivi. Conflictul, după el, e în plină desfăşurare şi peste o lună-două trebuie să ne aşteptăm la noi alegeri. Dac-ar fi aşa, ar însemna că Franţa pierde nu numai un prilej de maturizare politică, dar şi stilul de democraţie anglo-saxon şi de alternanţă la care o invită de fapt actualul scrutin. Că se resemnează la inevitabila sa diviziune în doar două tabere pe picior de război ideologic.

Avea dreptate pînă la urmă Ralea cu titlul său, ceva în genul: „Cele două Franţe". Numai că cea bună nu e de găsit — cum pretindea el — la stînga. Nici la dreapta, de altminteri. Marele avantaj al dreptei (dacă nu singurul) este că n-are — ca stînga — buna conştiinţă absolută cu care sînt dotaţi socialiştii, pentru care orice duşman este *un salaud*.

Aş vrea ca această coabitare (chiar glacială) să aibă o şansă, şi egoist: pentru a putea să mă dezinteresez din nou de politica franceză, dacă nu pot de politică în general.

Sîmbătă 22 martie

Aurora ia un avocat. Pentru ce, prea bine nu ştie nici ea. Mai ales pentru a nu avea remuşcări că n-a făcut tot ce se poate: demersurile pe lîngă nici ea nu ştie bine cine. Nimic nou din direcţia ostaticilor,

în schimb atentat ucigător cu bomba pe Champs-Elysées şi o bombă (cu explozia ratată) în metrou la Châtelet.

Duminică 23 martie

Scriu despre cartea de proze scurte a Mariei Mailat, *Intrare liberă*. Altă textualistă. Intru (ca să spun aşa) greu în cartea ei, care nu mă cucereşte decît spre final — iar din pagina de teoretizare finală, mi se confirmă ce înseamnă depăşitul (aici) textualism pentru ei: nu numai un cod pe care nu-l pot descifra şi mima activiştii, dar şi un act precis de rezistenţă. O scrie atît de clar, încît mă mir cum a putut să apară.

„Limba ne-scrisă este singura formă de rezistenţă şi dedublare pozitivă, în tăcere, în speranţă.“ Sau:

„Fiecare pre limba lui piere. Invadat de text. Test de singurătate. Sîngerare. Protest. Pro-text.“

Marţi 25 martie

Guturai. Transformată într-o astfel de fîntînă, încît, ţinînd mereu batista la nas, dau telefoane să-mi decomand *rendez-vous*-urile. Vlad G. vine mîine la Paris pentru două conferinţe — una la Saint-Simon (seminarul lui François Furet), a doua la Maison de Sciences de l'Homme (seminarul lui Hassner) — şi o înregistrare cu mine, joi. Îl anunţ, îi fixez o înregistrare cu Cazacu — în locul meu — şi apoi mă reapuc în pace — e un fel de a vorbi — de strănuturile mele arteziene.

Miercuri 26 martie

Din fericire, V. e în picioare, necontaminat şi reprezintă „familia“ la conferinţele pe care Mihnea i le-a organizat lui Vlad.

Acasă, printre picături (concret vorbind), citesc textul trimis de Tudoran lui V. pentru „Povestea vorbei“, cu excelente scene şi portrete, pe marginea grevei foamei şi a luptei sale mai întîi împotriva şi apoi pentru emigrare. Excelente.

Din păcate — îmi spune V. revenit de la Saint-Simon —, Vlad le reţine pentru „Actualitatea românească“. E poate totuşi mai bine, dată fiind lungimea lor inegală.

Joi 27 martie

Mi-e mai bine, dar nu destul pentru a ieşi. „Dejurnă“ deci din nou V., care se întoarce cu interviul luat de Cazacu lui Vlad şi pe care-l montez spre seară.

Vineri 28 martie

Telefon cu Mihnea. Vlad a fost la el cu Poulet şi Thierry Wolton şi i-au telefonat lui Mihai Botez. Întîi nu era acasă, probabil iar la Secu (i s-a difuzat la FE textul despre relaţiile româno-americane), deoarece soţia lui — care în general se ţine foarte bine — aproape plîngea. Apoi au dat şi de el. Cum va mai fi rezistînd? Avea dreptate Dorin Tudoran să-i dedice — ca unui simbol — textele ce le-a trimis la FE.

Mihnea îmi spune că Yves Daoudat de la *Présent* îi face proces lui Wolton. E cel intoxicat de falşi exilaţi, trimişi ai Bucureştiului şi care au dus campania anti-Europa Liberă, denunţată de Wolton în *Le KGB en France*, în acest ziar de extremă dreaptă a lui Le Pen. Cum V. şi cu mine sîntem, alături de Vlad G., agenţii KGB la F. E., iar trebuie, probabil, să ne pregătim ca „martori“. Ceea ce, după experienţele cu Pordea, mă enervează prodigios.

Duminică 30 martie

Ieri, pe Canal Plus, filmul trucat cu Saharov, trimis de KGB în străinătate, pentru a arăta că S. e sănătos şi aprobă dezarmarea propusă de Gorbaciov! Nimeni nu mai cade în plasă. Ziaristul francez care comentează stăruie în planurile filmate cu o cameră ascunsă. Prima reacţie a Elenei Bonner în Statele Unite: Saharov e în primejdie!

Nici cu ostaticii din Liban nu stăm mai bine. Telefonez din cînd în cînd Aurorei, continuînd a nu şti ce să-i spun. Azi îmi replică ciudat: dacă nu se întoarce Aurel, ea vrea să intre într-o mînăstire, dar din Grecia (să fie soare). Ce pot să-i răspund? Că-şi pierde minţile. Cine nu şi le-ar pierde? Caută adresa părintelui Scrima din Liban. Pe care n-o avea decît Aurel. Monahul nostru e bine cu palestinienii.

Luni 31 martie

Azi acasă. Nu înregistrăm decît mîine, e Paştele catolic.

Dau telefoane pentru o masă rotundă pe lunea cealaltă asupra ultimei cărţi a lui Mircea, *Briser le toit de la maison*, alcătuită din studii mai vechi răspîndite prin reviste.

Între altele, lui Barbă, care credea că a făcut cineva o intrigă de nu-l mai invit la mesele rotunde. Îl liniştesc. A vorbit din Statele Unite (unde a fost recent) cu Christinel (se pare că ne tot caută). *Jurnalul* n-ar fi ars, dar corespondenţa, da. Mircea ar fi într-o stare de depresiune accentuată, deşi cu anemia ar sta mai bine.

Marţi 1 aprilie

După emisiune, cu V. la un film georgian, *Les Montagnes bleues*, mult lăudat de către presa de aici pentru nonconformismul lui. E într-adevăr o satiră a birocraţiei şi a dezorganizării (un manuscris mereu necitit într-o editură), care cu greu înţelegi cum a putut să treacă la cenzură. Dar nivelul e mai mult de Courteline decît Ionesco şi Beckett, cum pretindea nu ştiu ce critic cinematografic. Destul de „uşurel“ pentru a nu ne „angaja“ nici pe mine, nici pe V. şi Dumnezeu ştie ce lesne sîntem angajabili.

Miercuri 2 aprilie

Din nou răcită (nu se mai termină), cu o febră destul de mare pentru mine ca să-mi ofer luxul de a sta întinsă şi a citi fără note (deci fără gînd de cronică). Lectura e facilă, nu şi literară. Înghit într-o zi cartea lui Kostov *Le Parapluie bulgare*, în care descopăr că unele practici pe care le credeam specifice regimului ceauşist aparţin de fapt „blocului“: fuga ambasadelor după moşteniri, de pildă. Mai mult, credeam că „intoxicarea“ exilului de către Securitate şi atentatele începînd din 1977 se datorau revelaţiei regimului că se poate naşte o nouă formă de contestare (mişcarea Goma, Helsinki, drepturile omului). Văd că în 1977 a avut loc o conferinţă generală şi a partidelor din Est, şi a Securităţilor sub egida KGB, în care s-a hotărît noua fază a luptei împotriva emigraţiilor — mai precis a disidenţelor din exterior.

Joi 3 aprilie

Îi propun lui Thierry Wolton nu o analiză, ci o nouă tactică pentru procesul pe care i-l intentează Daoudat: să nu ne ia martori, ca să nu răsturnăm procesul: apărîndu-ne împotriva calomniilor; ci să se slujească de dosarul complet al presei din țară împotriva noastră și — poate — de luări de poziție (de tipul declarației anti-Pordea) ale principalelor ziare și organisme din exil. E cu totul de acord. Dar cine le va cere și va organiza totul? Vom vedea.

Vineri 4 aprilie

Oana Orlea la „Apostrophes". Avem trac pentru ea, care, dintre cei șase debutanți, plus o vedetă (Régine Desforges), nu intervine decît penultima.

E foarte bine, în ciuda faptului că Bernard Pivot pare mult mai la largul lui în subiectele la îndemînă decît în descrierea unui univers totalitar. Sînt citați totuși Orwell (de Régine Desforges) și Kafka de traducătorul său, care prezintă la emisiune romanul lui Süskind *Le Parfum*, de care Parisul a început să se extazieze ca de o capodoperă.

Sîmbătă 5 aprilie

Ieri, toată ziua am continuat să citesc cărți despre terorism și dezinformare (Jacquard și Volkov). Din curiozitate — amestecată cu dezgust —, inerție și un interes pentru cuibul de vipere de la Beyruth, pe care mi le-a stîrnit — sau întărit — faptul că Aurel Cornea e ostatic acolo.

Telefon de la Goma: vrea să intervin la Eugen pentru ca să i se dea Premiul „Liberté" al Pen-clubului lui Nedelcovici.

Duminică 6 aprilie

Mîine masă rotundă asupra ultimei cărți a lui Mircea, *Briser le toit de la maison*, și n-am conștiința împăcată: n-am pregătit-o îndeajuns.

Luni 7 aprilie

Masă rotundă Eliade cu Barbă, Alain — alcătuitorul ediției și prefațatorul —, Cazaban, Poghirc. Totul decurge bine şi lin, ştiut dinainte.

Miercuri 9 aprilie

Îmi telefonează Annette Laborey pentru invitațiile la Liège. Din nou o listă lungă de poeți, stabilită cu V. Chiar dacă nu vin (nu li se va da drumul), să înnebunească cel puţin D. R. Popescu cînd va primi invitațiile la Uniune: Dan Deşliu, Ion Bogdan Lefter, Liviu Antonesei, Mircea Dinescu, Ileana Mălăncioiu, Liviu Ion Stoiciu, Angela Marinescu, Dimov, Mircea Cărtărescu, Victoria Ana Tăuşan, Florin Iaru, Mariana Marin, Gabriela Negreanu.

Nu Ana Blandiana, pentru că e la Londra şi a doua oară e exclus să-i mai dea drumul.

Vineri 11 aprilie

Seara, la Mihnea (fără V., care are un concert). Mă întîlnesc mai înainte cu Marie-France la o cafenea, la Châtelet. Vine cu traducerea ei din *Nu*, apărută la Gallimard — cu o prefață a lui Eugen, în care-mi mulțumeşte că am ajutat-o la traducerea poemelor (astă-vară, la Cassis). Îi spusesem să n-o menționeze.

Aduc un număr din *Stindardul*, în care V. şi cu mine sîntem prezentați drept acoliții lui Goma care am introdus comunismul disident la FE, semnat de un „specializat" în calomniile împotriva noastră: Octavian Vuia — psihiatru nebun (a nu se confunda cu filozoful). Îmi dau seama că avea dreptate deunăzi la telefon Mihnea, cînd discutam despre alcătuirea dosarelor pentru procesul lui Thierry: mă gîndeam la un fel de declaraţie în stilul celei semnate de vreo sută de oameni, reprezentînd asociaţii şi ziare, de data asta de indignare faţă de calomniile ce ne sînt aduse (nu numai lui V. şi mie bineînțeles, dar FE în general, lui Goma, lui Mihnea etc.). Mihnea prefera un text semnat doar de cîteva nume, patru-cinci, cunoscute în Franța: Ionescu, Eliade, Besançon, Ladurie etc., spunînd că, dacă ne cantonăm în exil, partida „adversă" poate aduce tot atîtea semnături (ziare, asociaţii etc.)

Într-adevăr, manipulatorii Securităţii lucrează pe un teren cu totul prielnic: extrema dreaptă, proştii, invidioşii, vanitoşii, naţionaliştii fanatici etc. ... Un amestec de prostie şi rea-credinţă năucitor.

Seara, la Mihnea, nu mai discutăm despre asta (şi eu sînt în fază de saturaţie şi dezgust). Ieşim din „aria calomniei" în faţa unui foc ca în vatră. Ca la Megève, pe vremuri, la Alla...

Mi-ar mai trebui o vacanţă şi o plecare, să pun totul în paranteză. Vacanţă voi avea, nu însă şi plecare, rămîn la Paris: V. trebuie să-şi pregătească o carte (îl aşteaptă Răuţă), voi încerca şi eu să încep lucrul pentru volumul II din *Unde Scurte*. De parcă n-am avea doar două săptămîni în faţa noastră. Pentru asemenea proiecte ne-ar trebui două luni. Ca pe vremuri, cînd plecam cu dosarele la Megève sau la munte la Georges şi lucram.

Luni 14 aprilie

După emisiune (V. înregistrează plagiatul lui I. D. Bălan), la Ella, care a ieşit din guturai şi răceală mai repede ca mine.

Marţi 15 aprilie

Reagan a bombardat Libia. Geddafi rănit.
Au murit Simone de Beauvoir (ieri) şi Genet (azi).

În mijlocul agitaţiei politice create de riposta americană în Libia şi al morţii Simonei de Beauvoir şi a lui Genet (oricît am detestat-o pe prima, parcă ceva din tinereţea mea pariziană pleacă şi cu ea), alte româneşti ştiri — la Casa Română *a ars* Biblioteca, o dată cu întregul depozit unde aştepta noua casă dată de Primărie. Asta în timp ce Biblioteca de la Freiburg e în pericol, iar Biserica de la Paris nu stă mai bine. A ars deci şi Biblioteca Fundaţiei care era depozitată acolo. Praf şi pulbere. Ne scrie Neagu Djuvara, vorbim cu Cristina Sturdza. Ne jelim. Ce altceva să facem?

La „fete", o scrisoare nesemnată din Londra (Ana Blandiana?). Cu *mot de passe* (Baudelaire), mai ales ştirea că ar fi ameninţate cu desfiinţarea „rubricile" din ziarele literare.

Miercuri 16 aprilie

În sfîrşit, vedem expoziţia *Viena* de la Beaubourg. Cum doctorul meu de ochi are un permis de liberă trecere în plus (stă pe rue Ram-

buleau şi-l văd înainte de a merge la expoziţie), V. cu acest bilet şi eu cu cartea de jurnalist scăpăm de vreo două ore de coadă. Tot e bun doctorul la ceva. Dacă nu mă face bine la ochi (o inflamaţie) de vreo trei luni de zile, măcar să ne scape de cozi la expoziţii.

Revelaţia Gustav Klimt (pe care-l bănuiam doar din cîteva reproduceri) şi ale cărui femei şi chiar peisaje îl plasează printre cei mai moderni — şi originali — ai sfîrşitului-începutului de secol. Revelaţiile şi desenele şi picturile lui Schönberg (aduse masiv de la Los Angeles). Ca şi pentru Klimt, e aproape o retrospectivă. Nu-l ştiam deloc pe desenatorul Alfred Kubin (probabil pentru că le-am văzut de curînd, mă urmăreşte o asemănare cu cele ale lui Blake). Nimic neaşteptat în schimb la Kokoschka, iar la Egon Schiele ne reţin mai mult desenele decît pictura. De fapt ori de cîte ori expresionismul e prea virulent, mă înstrăinez.

În ultima sală, în care pe un ecran trec fotografiile tuturor celor care s-au exilat din Viena (majoritatea la intrarea lui Hitler), pe un zid mai dosnic tocmai acuarele fotografico-academice ale lui Hitler. Şi nu te poţi împiedica o clipă să te gîndeşti că, dacă i s-ar fi întîmplat să fie apreciat ca „pictor" chiar academic, poate că nu şi-ar mai fi căutat ieşirea în istorie şi aceasta ar fi luat un alt curs.

Prea masiv ilustrată din punct de vedere arhitectonic, expoziţia are mari lacune: Berg, Webern etc.... şi, fiind concepută la Viena, n-are nici deschiderea pe care o arătau Paris-Berlin sau Paris-Moscova. Orice ar fi, chiar în reuşitele cele mai evidente, Viena nu justifică locul central — mitul — pe care începe să-l dobîndească în post-modernism.

Dar este una din cele mai mari bucurii estetice de cînd m-am întors de la Londra.

Vineri 18 aprilie

Mircea Eliade: atac cerebral şi cancer.

Prin Goma, de la dna Culianu: Eliade, la spital, la reanimare. Toată ziua telefonăm la Chicago: Giza, Marie-France, eu. Seara, pe la 1-2, Giza primeşte tot de la Culianu, plîngînd, ştirea: nu ar mai fi speranţă: apoplexie şi cancer.

Nedelcovici a obţinut, împreună cu Gustav Hulim, Premiul „Liberté" al Pen-clubului. Din juriul prezidat de Eugen: Le Roy

Ladurie, Georges Emmanuel Clancier, Stolîpin, René Tavernier. Telefonez lui Vlad Georgescu şi lui N. C. Munteanu: se va da ştirea astă seară la FE.

Sîmbătă 19 aprilie

Mircea Eliade condamnat: cancer galopant la plămîni.

Mircea: cancer galopant la plămîni, condamnat. Absolut, dar absolut nici o speranţă. Telefoane — cu Giza, Marie-France şi la Chicago cu Sanda Loga.

Duminică 20 aprilie

M. E. pe moarte. De pe o oră pe alta — aflăm de la Chicago.

Ieri se spunea că moartea lui Mircea e o chestiune de zile. Azi, de ore.

Intolerabil. De 48 de ore ştim — brusc — că Mircea e pe moarte.

A început cu un telefon al dnei Culianu: (Culianu e la Chicago). A continuat printr-un demenţial cerc vicios de telefoane între: Giza şi Marie-France la Paris; Culianu, Christinel, Sanda Loga la Chicago; Eugen Ionescu la New York, unde se află la o conferinţă. Treptat, dar vertiginos; începe cu vestea unui atac cerebral, continuă cu cancer galopant la plămîni. Lui Christinel nu i se lasă decît alegerea de a-l trezi din letargie pentru dureri cumplite şi moartea fără să-şi fi regăsit conştiinţa. Alege — just şi eroic, a doua soluţie. Mircea E., luciditatea personificată, e redus la starea de „legumă".

Telefoane complicate: Christinel şi Culianu stau la spital (acasă, cînd telefonez, nu dau decît de femeia de menaj şi de Sanda Loga).

Am o criză de lacrimi. Apoi — absenţă şi cu ameţeli. Telefonez la prieteni. Duminică seara îl avertizez totuşi pe Vlad Georgescu. Să ne pregătim. Nu, să scriem. Incapabilă — cît mai e un fir de viaţă — să scriu despre moartea lui.

Bolnavă, fulgerată. Mi se fură o parte de viaţă (oricare ar fi fost enervările împotriva lui). Nu cred şi cred. Un lucru însă am învăţat: că nu mai pot spera.

În acest timp, la Bucureşti se sărbătoreşte (Geta D. i-o spune clar lui Marie-France la telefon) premiul lui Nedelcovici, aflat imediat prin FE. Paler l-a sărutat. Alţii i-au organizat o mică sărbă-

toare. Ce doliu va fi cînd... Azi, duminică noaptea, M. n-a murit încă.

Dorm prost, puțin. Ideea dispariției lui e insuportabilă. Ca atrofiată.

Marți 22 aprilie

Azi, la 9, 53 (ora de la Chicago și 18, 53 — ora de aici) a murit Mircea Eliade.

La Radio, să copiez și să trimit *in express* la München patru interviuri, discuții cu Mircea Eliade: primul din 1967, la apariția omagiului de 60 de ani (cu V.); al doilea pentru *Zalmoxis* (1970); al treilea *Noaptea de Sânziene* — la Cușa — 1971; ultimul despre *Histoire des croyances*.

Ideea mi-a venit ieri și am căzut imediat de acord cu Vlad: astfel, o dată pe lună, M.E. va fi prezent pe unde și se va răspunde și neoproletcultiștilor care pretind că M.E. n-a avut niciodată de-a face nici cu noi, nici cu FE.

De acolo telefonez lui Christinel la spital. Miracol: vine la telefon. Hohotind, dar vine. Nimic nou. Poate să mai țină așa cît va ține inima, cîteva zile, i s-a spus.

Mă întîlnesc pe urmă cu V. la Deux-Magots. Ne întoarcem din oraș pe la 7 și jumătate.

Chem imediat pe Giza: Mircea a murit la 18,53 (ora 9,53 la Chicago). A avut știrea prin standardista spitalului. Deși așteptîndu-ne, siderați. Trebuie totuși să-l sun pe Vlad pentru a pune la punct nenumăratele emisiuni despre Mircea pe care le va difuza FE: o bio-bibliografie mai întîi, sîmbătă editorialul lui Vlad, apoi cronicile: V. și cu mine. Și, în fiecare joi, timp de o lună, interviuri de ale mele cu Mircea.

Apoi îi telefonăm lui Ch. acasă (îi spusese Gizei c-o putem face). Sfătuită de Giza și Dinu, încerc să găsesc argumente de supraviețuire: Mircea are mai mult ca oricînd nevoie de ea..., opera etc. V., mai scurt decît mine, e probabil mai credibil; în exacerbarea încurajărilor, tonul trebuie să-mi sune fals. Cînd știu că nu mai e nimic de făcut — că, într-un cuplu de vase comunicante ca al lor, moartea unuia înseamnă, într-un fel sau altul, și sfîrșitul celuilalt.

Pînă la 1 noaptea, lanțul neîntrerupt al telefoanelor. Din necesitate (V. va face un număr omagial din *Limite* şi, în acelaşi timp cu transmiterea ştirii, cere colaborările) şi pentru a evita să mă aflu singură în fața acestei intolerabile realități.

Joi 24 aprilie

Telefon Christinel: în campus s-au pus drapelele în doliu.

Azi trei pagini în *Libé*, articole în *Le Monde*, *Figaro*, *Le Matin* şi chiar (extrem de favorabil) în... *L'Humanité*.

Scriu cronica pentru F.E. de trimis express mîine.

Vineri 25 aprilie

Ieri, zi năucitoare de telefoane, de la 12 la 8 seara, fără întrerupere. Alte cîteva remanieri în programul FE, alt ceas şi ceva la telefon cu Gelu. Şi cu Anneli Ute Mayer de la Documentare. Îndelung cu Cioran.

Lupaşcu mă pune să-i rezum într-o frază opera lui Eliade: să-şi poată scrie articolul. Îi place prima frază, mă opreşte: „C'est parfait. J'écris ça et je signe!" Îi replic că nu e de ajuns, dar e încîntat aşa.

Prin Sanda Loga aflu (de la Giza, de la Marie-France?) că lui Mircea i s-a descoperit un cancer generalizat: la plămîni făcuse metastaze. Cum, cînd era controlat mereu?

Telefonat şi cu Jianu „pupat piața Endependenți". Pretinde c-a rămas singurul din generația lui (are 81 de ani). Îi răspund: „Dar Ionescu, Cioran?" „Cum, se indignează cu umor, erau puşti, mai tineri cu patru-cinci ani. Noi i-am lansat!"

Sîmbătă 26 aprilie

Slujbă la biserică pentru Mircea E.

Marie-France organizează la biserică o slujbă pentru Mircea. Toată lumea: Eugen, năucit, Rodica, Cioran, Simone, Jianu, Payot, Natalia D., Goma, Maria B., Ella etc. etc. Cînd plecăm de la biserică, pe stradă, cineva iese din maşină şi-mi spune: cînd eram copii, am fost operați de apendicită în acelaşi timp şi am stat în aceeaşi cameră la spital. Îl cheamă Necşeşti — sau aşa ceva.

După ce V. pleacă acasă, unde îl aşteaptă Ştefăniţă, iar Jean Blot îi aduce acasă pe Ioneşti, eu plec cu Marie-France la „Balkans" să mîncăm ceva.

Şi trăim o scenă ca într-o nuvelă de M. E.

Chelnerul, auzindu-ne vorbind româneşte, ne pomeneşte mai întîi de Panait Istrati, apoi, brusc, ne întreabă: „Dar pe Mircea Eliade îl cunoaşteţi?" Uimite, îi răspundem că venim tocmai de la slujba pentru el. Apoi: „Dar *Forêt Interdite* aţi citit? Dacă l-aţi cunoscut, poate îmi puteţi spune: credea în Dumnezeu?" Năucite: parcă de undeva Mircea, cu pipa-n gură, rîde de noi sau cu noi.

Seara, la noi, mai întîi Sorin Alexandrescu (venit de la Amsterdam pentru slujbă). Mergem cu el şi cu Marie-France la restaurant. Christinel i-a telefonat indignată că popii de acolo n-au vrut să facă slujbă deoarece Mircea a fost... incinerat. Se întreba dacă aici n-am avut dificultăţi. Nici una. Cu atît mai mult cu cît Marie-France nu le-a spus popilor că M. E. fusese incinerat. Îmi aduc aminte că la incinerarea tatei spusese rugăciunea un popă răspopit. Din aceeaşi cauză.

Luni 28 aprilie

Christinel vorbeşte la telefon cu Marie-France, nu numai că ortodocşii au revenit asupra primei decizii, dar s-a dat ordin (de la Episcopal — presupun) tuturor bisericilor române ortodoxe din America să ţină slujbă pentru Mircea. Christinel era — cum spune Marie-France, punînd bineînţeles termenul între toate ghilimelele cu putinţă — „încîntată". Se leagă şi ea de ce poate. Şi, în primul rînd, evident, de ceea ce i-ar fi făcut plăcere lui Mircea.

Marţi 29 aprilie

Recviemul de la Chicago.
Parastasul de la Bucureşti.

Pe la ora prînzului, telefon de la Christinel, care s-a trezit la ora 7 pentru a fi sigură că ne găseşte. E impresionată de Recviemul de la Universitate, unde erau mii de studenţi şi toţi profesorii. Au vorbit Paul Ricoeur şi Saul Bellow.

Pe mine — dar evident nu e acelaşi lucru — mă emoţionează mai mult modestul parastas pe care i l-au făcut la biserica Silvestru din Bucureşti Nicu Steinhardt, Alecu Paleologu şi Sorin Dumitrescu. A slujit părintele Galeriu, confesorul lui Sorin D. Coliva a pregătit-o Nicu St. Erau de faţă Geta D., Paler, Aurel Dragoş Munteanu (!) care a şi scris primul articol din presa din ţară (în *Luceafărul*) despre Mircea. Bineînţeles, Geta e cea care i-a telefonat lui Marie-France spunîndu-i c-au auzit „la radio“ şi vocea lui Eugen, şi pe a lui Mircea (în discuţiile cu mine, dar asta n-a adăugat-o totuşi!) şi au fost foarte mişcaţi. Era evident vorba de Free Europe, dar Geta nu se mai fereşte!

Miercuri 30 aprilie

Cină la Eugen. Înainte de a ieşi la restaurant, iau un interviu pentru *Nu*.

E încă sub şocul morţii lui Mircea, total abătut, dar în faţa microfonului reînvie. Vorbeşte peste treizeci de minute, eu găsesc interviul bun, el, slab. Eugen e emoţionat, iar româneasca sa este plină de cuvinte pe care aproape le uitasem.

Eugen a mai scris şi un text pentru *Limite* (numărul omagial Eliade) excelent şi cu o formulă pe care Cioran o va invidia desigur. Spunînd că nu-şi dă seama dacă Mircea era credincios sau nu (nimeni dintre noi n-a dezlegat acest mister), adaugă: „*Il a rendu à Dieu des services incalculables.*“*

Vineri 2 mai

Zi bruscă de vară, în care-mi vine să-mi caut sandalele prin dulapuri. N-am însă timp şi probabil că nici nu va dura: primăvara a venit şi a plecat pînă acum de vreo trei ori (cu tot atîtea răceli), vara va face probabil la fel. Privind însă cerul, mă gîndesc la norii care transportă acum peste o parte a Europei substanţele radioactive de la explozia dintr-o centrală atomică de lîngă Kiev. Vor înţelege cu acest prilej diverşi ecologişti şi „verzi“ nemţi că nuclearul cu primejdiile lui se află *şi* la sovietici şi nu numai în Occidentul pe care

* I-a făcut lui Dumnezeu servicii inestimabile.

vor să-l dezarmeze? Întrebare retorică — din moment ce cunoaştem dinainte răspunsul.

Sîmbătă 3 mai — Sîmbăta Paştelui

Renunţăm să mergem la Maria B. unde eram invitaţi — avem prea mult de lucru. Mereu Eliade. V.: „Povestea Vorbei“, eu: „Teze“ cu reacţiile presei franceze — au mai fost în *Le Monde* (interviu), *Le Nouvel Obs.* (interviu), *L'Express* şi în plus şi o cronică despre *Nu*. Dacă timpul frumos (dar iar s-a răcit) n-ar aduce hărmălaie de copii sub ferestre, am avea chiar spor.

Duminică 4 mai

Printre „creştineştile“ telefoane cu „Hristos a înviat“ de azi, îl chem şi pe Dinu Tătărescu. Nu fiindcă mi-e vag văr (asta uitasem de mult), dar Giza e plecată la Christinel şi vreau veşti de la ea.

Îmi spune cum s-a produs atacul lui M. E. Se retrăsese în birou să citească din Cioran (*Exercices d'admiration)* şi după vreo zece minute Christinel îl cheamă şi el nu răspunde. Doar apropiindu-se şi văzîndu-l imobil înţelege c-a avut un atac — zîmbea însă. Parcă zîmbea. Şi dacă, dacă atacul, coma, moartea apoi vor fi luat pentru el figura de lumină pe care se încăpăţîna s-o caute, s-o închipuie, s-o cerceteze mereu, ca într-o pedagogie a optimismului?

Luni 5 mai

Frédérick Tristan, în *Figaro Magazine*, despre M. E.

Seara, după emisiune, Mihai Şora, la restaurant şi apoi acasă. Primul care nu se plînge de schimbarea firii românului. Ne descrie, în detaliu, cîte tramvaie trebuie să aştepţi, să nu iei, să te lupţi necruţător ca să intri, pentru a ajunge dintr-un colţ al altuia din Bucureşti. Eşti nevoit, pentru a trăi, să fii arţăgos, indiferent la ceilalţi etc.

Îl vede şi nu-l aprobă pe Noica şi optimismele sale culturale. Dragomir îl vede şi el, dar nu discută cu N. filozofie. Aprobă atacul lui Pleşu împotriva lui N., nu e de acord, pe plan filozofic, cu cel al lui Liiceanu.

La Bucureşti se vorbeşte stăruitor că Secu n-ar fi străină nu numai de moartea lui Marin Preda (ceea ce poate fi discutat), dar şi

de a lui Mazilescu şi Robescu (ceea ce mi se pare aberant). Şora în plină formă cunoaşte pe toţi tinerii. Horasangian îi place cel mai mult, dar şi Ioan Groşan, profesor la o şcoală lîngă Bucureşti (cum a scris el pe tablă printre sarcinile de partid, colectarea de sticle, fier vechi etc. şi aceea de viermi şi a fost luat în serios de toată lumea, intrînd... în plan).

Şora şi curajos: întrebat de Secu dacă ne cunoaşte şi ne vede, a răspuns imediat: „Da. Îmi sînt excelenţi prieteni." „Dar Ierunca a fost legionar" (deci a prins la nivel de Securitate calomnia lui E. B.). Şora explică: „Dimpotrivă " „Şi M.L. ce are cu noi?" Şora: „Mama moartă pe nedrept în închisoare. Dvs cum aţi fi reacţionat?" Iar s-au prefăcut mişcaţi: nu, nu ştiau.

Poate că Şora nu e atît de pesimist şi pentru că din februarie stă la München la Mariana şi nu se va întoarce decît în vară: a mai uitat. Dar iarna trecută avea în casă minus trei grade!

Miercuri 7 mai

În *Le Matin* de ieri (pe care l-am avut azi), două pagini româneşti: un interviu cu Gherasim, un articol bun al lui A. Spire despre *Bonifacia* lui Goma, altul scurt şi îndoit despre Breban; cartea Oanei anunţată.

Ieri am primit de la Culianu (pentru numărul din *Limite*) „jurnalul" ultimelor clipe ale lui Mircea. Scris cu pudoare şi patetism în acelaşi timp: un document de neînlocuit. Pînă s-a descoperit cancerul, în primele două zile s-a crezut că-şi va reveni complet. Şi surîdea mereu. A intrat deci în moarte cu acest surîs. O moarte care-i seamănă.

Îi telefonez lui Cioran, care — ca de obicei, grimasează: poate că nu era surîs, ci rictusul de pe urma atacului. E în fond jenat (sau poate culpabilizat) că Mircea a avut atacul pe cînd îi citea cartea (pe care *nu* i-o trimisese). Eugen îi telefonează să-i vorbească de acelaşi surîs, e însă refuzat de Simone.

De ce nu-l va fi iertînd nici după moarte Cioran pe Eliade?

Joi 8 mai

Tot marţi, telefon de la Pintilie venit de la Vancouver, unde a remontat *Carmen* şi s-a certat cu dirijorul. Nu ştia nimic de moartea

lui Mircea. Îşi ia şase luni de pauză — va monta doar la iarnă un Tennessee Williams în Statele Unite şi un Pirandello la Paris.

Telefon ieri cu Aurora reîmbărbătată de o vizită la un astrolog vietnamez (sau chinez) entuziasmat de *kharma* lui Aurel şi pentru care răpirea actuală nu e decît un accident de parcurs, benefic deoarece îi va îngădui să... se regăsească. De la *A2* se arată foarte optimişti, în curînd, în curînd. În acest timp, ieri, la Beyruth, au mai răpit un bătrîn de 84 de ani, surd şi bolnav.

Telefon, tot ieri, cu Dan Petraşincu (care a scăpat cu greu şi el dintr-un atac cerebral) şi cu Yvonne, care-mi spune mereu „Rodica" şi nu mai pare a înţelege mare lucru. Fie a cam surzit, fie...

Vineri 9 mai

După-amiază, Papilian cu soţia sa şi cu mama, dna Stoichiţă, venită de vreo lună şi pe care numai agitaţia şi înmărmurirea din jurul morţii lui Mircea ne-a împiedicat s-o vedem mai devreme. Într-adevăr, V. şi cu ea au fost în acelaşi „lot" de tineri studenţi la Fontenay-aux-Roses, iar pe Papilian-fiul l-a cunoscut cînd avea... o zi. Decenţi, nu mai întrebăm nimic despre sinuciderea fiului lui Cândea (soţul surorii lui Papilian) căruia i se refuzase plecarea, gurile rele — dar şi mai bune — spunînd că tocmai tatăl lui se opusese. Decenţa noastră nu mă miră, prea marea lor discreţie, da.

Sîmbătă 10 mai

Telefoane agitate ieri şi alaltăieri cu Dupoy de la *Le Quotidien*, care credea că directorul său, fratele lui Toubon, a căzut într-o cursă acceptînd informaţii de la un domn Robert de Charnassé, din partea unui Consiliu naţional românesc despre situaţia din ţară. Şi noi, şi Mihnea, şi Goma socoteam că e o manipulare a Ambasadei, dar Marie-France şi-a amintit că o doamnă cu acest nume vine la Sorbona la Seminarul lui A. Niculescu. Agitaţie deci inutilă şi căreia i se pune capăt cînd Dupoy primeşte „informaţiile" — toate negative. Femeia era deci de bună-credinţă. Dupoy şi vedea Securitatea vrînd să infiltreze R.P.R.-ul, acum cînd infiltrarea prin Pordea la Le Pen nu-i mai slujeşte la nimic. În ciuda proceselor cîştigate, Pordea e totuşi „brûlé".

Duminică 11 mai

Se află — de-abia de ieri — că norul radioactiv a trecut şi peste Franţa. Chiar dacă nu era radioactiv — cum se pretinde —, de ce nu s-au dat informaţiile la timp? Rumori, enervări ecologiste — şi nu numai…

Noi n-avem timp să ne enervăm. Pregătim masa rotundă de mîine asupra Vienei. *Cacania, ţara pentru genii* a lui Musil, *Apocalipsul vesel* al lui Broch — nu e numai o planetă pe care am circulat prea puţin, dar şi una care mi s-a părut totdeauna neliniştitoare. Curios totuşi, intelectualitatea bucureşteană, atît de aproape geografic de o Vienă care chiar între cele două războaie era încă prestigioasă cultural, nu privea — ca şi azi — decît spre Paris.

Luni 12 mai

Masă rotundă despre Viena cu V., Cristo, Pupăzan. De abia cînd sîntem pe la mijlocul ei ne dăm seama c-ar fi trebuit să facem două. Prea mult material. Încerc să grăbesc ritmul, ne enervăm, ne bîlbîim. Bîlbîielile nu sînt grave — dispar la montaj —, dar toate fişele sînt răspîndite pe masă şi nu le-am putut folosi cum ar fi trebuit.

Ceea ce nu mi-a adus în fond expoziţia atunci cînd am vizitat-o, mi-au adus această masă rotundă şi pregătirea ei. În timp ce vorbeam sau ascultam iritată că nu vom putea spune totul, brusc mi-am dat seama cîte aveam de spus: Viena devenea pentru mine un fenomen magic şi eram din ce în ce mai năucită că nu numai eu îl putusem ignora, dar şi întreaga intelectualitate bucureşteană ce-o avea vecină şi la îndemînă. Cînd mă gîndesc că în trecerea mea nevoit clandestină de frontieră, cînd ruşii m-au întors de la Ensdorf spre Viena şi în peregrinările mele pe la serviciile franceze de ocupaţie acolo, n-am văzut Ringul (nu ştiam ce e), n-am avut un gînd pentru Freud (cel puţin pe el îl citisem), nu m-am gîndit la Klimt (nu-i văzusem nici o reproducere), nici la Musil sau Broch (pe care i-am citit doar mai tîrziu la Paris, cînd au apărut în traducere franceză). Pe Kokoschka îl situam în expresionismul german, dodecafonismul — chiar dacă ştiam de el, îmi rămînea străin, sensibilitatea mea muzicală nu depăşise pragul unor Stravinski sau Satie.

E drept că, chiar dacă aş fi ştiut ce ştiu acum (şi bineînţeles nu numai de la această expoziţie), tot n-aş fi putut face „turism cultural". Plecasem din Bucureşti (era în septembrie 1947) cu toate actele în regulă, dar sovieticii, la podul de pe Ens, mai voiau o ştampilă în plus pe paşaport. De unde „eroica" şi ratata mea trecere clandestină pînă m-au descoperit. Nu aici îmi voi reaminti de ea. Dar asupra ei am scris ultima mea „nuvelă" publicată prin anii '50 în *Înşir-te mărgărite* (revista lui Baciu cred, apărea prin Argentina) şi care se intitula *Acum se moare*. Aş reciti-o cu plăcere, nu ca literatură — era sigur, ca toate prozele mele de tinereţe, răzgîiată şi proastă — dar ca document psihologic. Deoarece îmi amintesc că, scriind-o, am avut aproape revelaţia că nu pot lăsa pe cei rămaşi acolo să „plătească" pentru mine, că solidaritatea cu ei era inevitabilă, că ceva trebuia într-adevăr să moară în mine, pentru a „plăti". Atunci cred c-am început să mă obişnuiesc cu gîndul că voi renunţa la literatură.

Vineri 16 mai

Cioran şi-a trimis în sfîrşit şi el textul pentru numărul din *Limite* dedicat lui Eliade. Nici acum nu s-a potolit — „Enfin une existence accomplie" şi-l intitulează, pentru a vedea apoi maliţios tot ceea ce o astfel de împlinire are dubios. Nu pe faţă, bineînţeles, ci subtil, cum ştie el să „admire".

Altfel, cu toate aparenţele modestiei, îi scrie lui V. că, dacă nu găseşte textul destul de elogios, poate să nu-l publice etc. Dar în convorbirea telefonică de a doua zi, cere neapărat să-şi revadă corecturile. Dacă i-ar fi deplasată o virgulă, ce catastrofă în perspectivă! Nu sînt rea. „Admir" doar şi eu în stilul lui.

Sîmbătă 17 mai

Dacă n-ar fi necesitatea de a scrie despre ea, rareori aş fi citit cu mai mare pace lăuntrică, cel puţin în ultima vreme, o carte ca aceea a lui Lucian Raicu, *Scene din romanul literaturii*. Poate şi din pricina situaţiei inedite: m-am instalat pe terasă, printre plante, pe un timp văratic, dar nu prea, simţindu-mă în afară de oraş şi de obiceiuri — deci oarecum în afară din timp.

Apoi Raicu a scris cartea în ani de oboseală şi îndoială (vîrsta, ce se întîmplă în ţară, moartea lui Sorin Titel care-i era bun prieten) şi pe de o parte, aripa zădărniciei atinge şi litera scrisă, iar pe de alta, ajunge la aceleaşi concluzii pe care îndrăznisem să le aduc acum vreo douăzeci de ani cînd critica era în plină euforie estetizantă: nu se poate păşi în estetic decît de pe un prag etic (într-un astfel de regim).

În rezumat: sîntem pe acelaşi portativ: de oboseală, de bilanţ sumbru, de închidere a orizontului, de pierderi — mereu pierderi. Şi conversăm oarecum molcom.

Marţi 20 mai

Înainte de a pleca la Radio, telefon de la Vlad care-mi spune (dar aşa, în trecere, telefonase pentru altceva...) că Europa Liberă e în pericol să fie închisă din lipsă de fonduri (scăderea dolarului). Şi într-adevăr, sosind la Radio vedem articolul din *New York Times* reprodus de *International Herald Tribune* — şi FE şi R. L. (ce nefericire, cînd li s-au legat destinele: R. Liberty e un post foarte slab, aşa spun toţi ruşii cu Soljeniţîn în frunte...) nu mai au bani decît pînă la 4 iulie. Dacă nu li se acordă, presupun de către Congres, un supliment de vreo douăzeci de milioane de dolari, nu mai au cu ce să facă emisiunile.

După-amiază Vlad, mai senin: aşa ceva i se pare imposibil. Mie mai puţin, amestecul exploziv de om de afaceri şi naivitate ce mi se pare a caracteriza pe americani îi poate duce spre astfel de absurditate. Colegiul Europei de la Strasbourg l-au închis tocmai cînd au sosit studenţi buluc, după revoluţia maghiară!

Pentru România — aşa ceva ar însemna literalmente piatră de mormînt. E ultimul lucru pe care-l mai aveau cei de acolo. La ei mă gîndesc în primul rînd. Apoi şi la noi care ne-am făcut din această punte de legătură „operele complete".

Îi propun lui Vlad — dacă poate fi util să reunim semnături — să facem ceva aici. Reacţionează moale. Pînă la sfîrşit ne cuprinde şi pe noi (V. şi cu mine) un fel de fatalism. La urma urmei, de ce n-ar merge americanii (şi de altminteri Occidentul, în general) pînă la capătul sinuciderii? (FE a fost mai eficace decît întregul Pact

Atlantic, zice V. şi are dreptate.) De ce într-o astfel de lume de-andoaselea să mai stea ceva în picioare, cum trebuie?

Vineri 23 mai

Îmi telefonează Ioana Andreescu, care pleacă mîine la Christinel (nu poate dormi încă singură, iar Giza se întoarce duminică).

A reapărut Curtiss Cate, păgubos şi plin de proiecte. A pus la punct un fel de almanah al ţărilor comunizate, dar nu-i lipseşte decît... editorul. Ceea ce nu i se pare un impediment major. Ne cere adrese, idei, personaje. Dăm totul... minus articole.

În *Nouvel Obs.*, în sfîrşit reportajul despre România care trebuia să apară în ianuarie-februarie (!!) Excelent de altminteri. Al lui Pierre Blanchet.

Sîmbătă 24 mai

Şedinţă la Mămăligă. Jos, la Hyperion: omagiu lui Eliade. Sus, la cenaclu — unde a invitat biata „Apoziţia" de la München, lectura de poeme a lui G. Ciorănescu, pe care Marin Tarangul are curajul s-o numească „poezie de sorcovă" , şi Chihaia, cu un fragment de roman, prea sentimental.

Vin şi Matei Călinescu — sosit pe cîteva luni la Paris —, şi Nego, cu care vom face (cu V.) o masă rotundă asupra lui *Nu*. Dar Nego citeşte despre Eliade un text de-al lui din *Viaţa Românească* de acum cincisprezece ani, iar Matei are o intervenţie cam scurtă şi neesenţială cu hermeneutica.

În orice caz, vizita „Apoziţiei" (cenaclul de la München) prezintă totuşi un avantaj: cenaclul lui Mămăligă, aşa oarecare cum e, cu lecturile hibride — uneori penibile —, cu balastul lui de medici şi fizicieni, pare un luceafăr de profesionalism pe lîngă cei sosiţi de la München. Dacă Mămăligă ar avea ceva mai multă rigoare, ar putea fi chiar onorabil. Dar aşa... Mai e şi încăpăţînarea tuturor celor care n-au nimic de spus (nici de făcut cu literatura), de-a lua cuvîntul. Mai ales ei. Parc-ar fi invers proporţional cu competenţa. Şi cam e.

Luni 26 mai

Mihnea a vorbit cu Vlad — care i-a spus că nu e pericol pentru FE. De altminteri a şi fost numit un nou director, jurnalist de la *Time*, de origine poloneză.

Masă rotundă asupra lui *Nu*, cu Matei, Nego, V. Excelentă.

După: la cafenea, unde vin şi Goma, şi Mihnea pentru a se întîlni cu Nego. Are un mesaj pentru noi toţi de la Polack (un neamţ care se ocupă cu bursele româneşti): partidul liberal german vrea să împace pe intelectualii unguri şi români.

Tîrziu seara, cu V. la *Sacrificiul* lui Tarkovski. Amîndoi dezamăgiţi de a nu putea fi total entuziaşti. Imagini admirabile, autentificarea scenariului prin propria sa suferinţă (cancerul de care moare), spiritualitate certă, dar o filozofare constantă nu de cea mai bună calitate. (Nietzsche după ureche...) Totuşi cea mai intensă culoare cehoviană.

Miercuri 28 mai

Telefon ieri cu Giza (venită de la Chicago); azi, de aproape un ceas, direct cu Christinel care s-a sculat la 6 dimineaţa, să mă poată chema la ora prînzului. Îmi repovesteşte totul — şi-mi citeşte scrisoarea lui Noica — admirabilă — pe care — îmi spune ea — o recită ca pe o rugăciune. E acum cu Ioana Andreescu. (Nu poate dormi singură...) Ce va deveni, ce va putea deveni? Deocamdată e excesiv de atentă cu ce s-a scris despre Mircea (i-a trecut Mircea şi obsesia asta. Din fericire, o ţine în picioare.)

Telefon luni seara şi de la Stroe, căruia i s-a prelungit catedra pe un an. Dar ar vrea să-şi cheme soţia şi bineînţeles nu-i dau drumul. Vrea o copie a emisiunii despre el.

Sîmbătă 31 mai

Slujbă la biserică pentru Mircea (parastasul de patruzeci de zile), aranjat de Barbă). Şi, mult mai reuşită decît mă aşteptam (va să zică tot a avut Barbă oarecare dreptate), şedinţa la Sorbona (amfiteatrul Edgar Quinet), cu participări corecte: cîţiva universitari, doi romancieri (Frédérick Tristan care-şi citeşte pur şi simplu articolul din *Figaro Magazine — il fallait y penser...*), Henry Montaigne (de

care n-am citit nimic) şi Claude-Henri Rocquet (cel cu întrevederile din *L'Epreuve du Labyrinthe*), fiecăruia dintre ei Eliade deschizîndu-i calea. Ionel Jianu vorbeşte primul (ajung prea tîrziu, cu Giza, care mi-a adus o casetă şi presa de la Christinel) şi nu prind decît sfîrşitul, Poghirc „prezidează" onorabil, Mămăligă (din păcate) face teorii. Dar ansamblul prezentabil peste aşteptare.

Seara tîrziu îi telefonez lui Christinel, să i-o spun, apoi pînă la 4 dimineaţa „montez" elementele înregistrate, plus banda cu Recviemul de la Chicago — şi din care V. va face o emisiune („Povestea Vorbei").

Marţi 3 iunie

Aseară, cu V., în sfîrşit la *Out of Africa*, excelentul film al lui Pollack.

Azi, timpul măcinat de telefoane şi scrisori. Telefon de la Ioniţoiu: e în posesia unei reviste de şaptezeci de pagini, în româneşte, *Noua dreaptă*, numerele 13-14-15, care apare în America şi e condusă de Burlacu (apărătorul lui Pordea) şi de un preot care s-a singuralizat la Traiskirchen ca „bătăuş", Tudor Crăciun, de un antisemitism virulent şi care dă în noi toţi (ca şi în Reagan).

Perla e cînd spune că un autor dramatic pe numele lui adevărat Eugen Ionescu-*Isaac*, nebucurîndu-se de succes în Franţa, are drept singuri sprijinitori pe... Ierunca şi Goma. De ce comuniştii noştri au nevoie de agenţi atît de imbecili? În orice caz, îi spun lui Ioniţoiu, care se duce la München, s-o dea lui Vlad la fotocopiat. Document.

Joi 5 iunie

În St. Unite, Reagan impune reînnoirea clauzei pentru România, fără să ştim dacă vestea eliberării lui Radu Filipescu este sau nu confirmată. I-a ajuns că românii au dat drumul la vreo mie de emigranţi spre America...

Vineri 6 iunie

Culianu mi-a trimis, din partea lui Mircea E., înainte de a avea atacul, o carte de povestiri a unui debutant de vreo şaptezeci de ani, să scriu despre ea: *Desculţe* de Radu Albala. Între Eliade şi Mateiu Caragiale. Bucureştiul desfrîului imediat postbelic: o încîntare. Car-

tea e veche — din 1984 — şi văd că scrisese entuziast despre ea şi Manolescu. Dar cum a spus cam totul: ce-mi rămîne? Cu atît mai puţin inspirată, cu cît săptămîna asta scriu şi alte două cronici despre *Uşor cu pianul pe scări* a lui Sorescu şi a trata cu umor despre un autor de umor nu e simplu.

Duminică 8 iunie

Ieri, telefon de la secretara regelui, dna Constantinescu — regele voia neapărat să ne invite la o slujbă în Alsacia la mormîntul unor soldaţi români morţi în cursul Primului Război Mondial. E multă zarvă în jurul acestei comemorări organizate — între alţii — de Raţiu, Comaniciu şi Radina. Dar în care încearcă să se bage şi Pantazi (cel cu *Stindardul* probabil cumpărat de Legaţie). O pun în gardă pe dna C. — care ştia — şi o refuz politicos. E încîntată de tonul meu urban: cineva îi spusese că „sîntem împotriva Regelui". Poate Cernovodeanu, care s-a autoproclamat „şef al protocolului".

Vanitatea — ca şi ridicolul — nu ucide.

Luni 9 iunie

Seara, acasă, Mihnea căruia îi dau piese de dosar pentru procesul Thierry Wolton. Toată ziua de ieri am petrecut-o înfundîndu-mă din nou în murdăria acestor calomnii răspîndite prin agenţi simpli, dubli, plătiţi sau inconştienţi, în publicaţiile de extrema dreaptă.

Marţi 10 iunie

Seara Marie-France cu Matei C. şi Toma Pavel. Acesta din urmă, copilăros, vesel, apropiat, ca atunci cînd a sosit pe vremuri din România. (Şi cînd îl simţeam atît de aproape.)

După plecarea lor, îi citesc comunicarea la un congres pentru care a venit la Paris: după cîteva textualisme şi hermetisme obligatorii pentru o reuniune întru savantlîc, pagini dintre cele mai profunde despre „spaţiul racinian".

Niciodată Todorov (ca să rămînem în domeniul „poeticii") n-ar fi fost în stare de aşa ceva. Încîntată.

Miercuri 11 iunie

Telefon de la Eugen căruia Marie-France i-a pus pe casetă masa rotundă despre *Nu*. Vrea să-i mulțumească lui V. care l-a emoționat cel mai mult. Niciodată — spune el — criticii francezi n-au fost în stare de așa ceva. Îi face lui Marie-France un elogiu delirant al culturii române.

Joi 12 iunie

Telefonez lui Rainer care (aflu tot prin Cioran, purtător de cuvînt entuziast al tuturor bolilor) se teme că are un cancer la intestine.

Și între timp citesc pe terasă — e cald, și-mi dă impresia de vacanță — pe Paler, *Un muzeu în labirint*.

Vineri 13 iunie

Seara, Calciu, cei doi Pupăzan, soția lui Marcel Petrișor, Dana, Marie-France.

Stau vreo trei ore. Ce impresie? Pe plan intelectual nu comunicăm: filozofia, zero; Heidegger, neesențial; un cioban care vorbește cu Dumnezeu prețuiește mai mult etc. etc. Nu insistăm. E vital, mic și surîzător. L-am fi vrut tragic? Ajunge să fi fost martir.

Cînd să plece, vede (în sfîrșit) cărțile. Și-l întreabă pe V. dacă nu e, cu atîtea cărți... livresc!

Sîmbătă 14 iunie

A murit Borges. A telefonat, plîngînd, Christinel, după ce ascultase emisiunea lui V. despre comemorarea lui Mircea la Paris.

Duminică 15 iunie

Rainer n-are nimic grav.

Luni 16 iunie

La Radio, Toma Pavel, pentru o emisiune cu V. (răspuns lui Mihai Șora) și alta cu mine, pe marginea comunicării sale la Congresul de Tematologie, asupra spațiului tematic racinian. Discuție tot atît de remarcabilă ca și eseul lui. Mimetismul său intelectual l-a dus

acum spre postmodernism — chiar dacă el îl numeşte postformalism şi această renunţare la dogmele uscate ale structuralismelor, în folosul hermeneuticii, îi prieşte într-adevăr.

Miercuri 18 iunie

Primim de la FE fotocopia revistei *Noua dreaptă*, anunţată de Ioniţoiu. Şi mai delirantă decît mă aşteptam: şi Papa şi Reagan sînt iudeo-masoni? Vreo cincizeci de pagini pe care le-ar vrea şi Mihnea. Are dreptate: ar putea servi pentru Apelul lui Agathe, deoarece Burlacu a trimis o declaraţie pentru Pordea. Dar cine să analizeze şi să traducă o asemenea demenţă? Mi se face rău numai răsfoind-o.

Lung telefon cu Catherine Durandin pentru a organiza emisiunea asupra colocviului „românesc“ de la începutul lui iulie la Paris. Pentru care invitaţii lor oficiali (Liiceanu, Botez, asistenţii lui Zub) par a nu fi primit nici măcar scrisorile de invitaţie. Vrea să vorbească despre această „cenzură“ la Radio. E clară, precisă şi… furioasă. Trei condiţii ca să ne înţelegem foarte bine.

Vineri 20 iunie

Seara, la Horia Bernea, în atelierul lui din babilonia cartierului Beaubourg. Sub ferestrele lui, pînă la patru dimineaţa zgomotul restaurantelor, iar ziua cosmopoliţii mai mult sau mai puţini urlători. Cît să-l facă să viseze şi mai intens la mînăstirile moldoveneşti în care se retrage cînd se întoarce în România. Ortodoxism declarat. Replica noastră nu întîrzie. Nu justifică, dar admite că mulţi preoţi ortodocşi îi reproşau lui Calciu de a fi înfruntat puterea temporală. Ca şi cum Patriarhia n-ar fi în plină „temporalitate“, supunîndu-se, aşa cum o face, lui Ceauşescu. Patriarhul n-ar fi vrut să semneze memoriul pentru nedemolarea Văcăreştilor, ca să nu închidă Ceauşescu bisericile. Eternitatea în care se situează şi cei mai „sfinţi“ dintre călugării citaţi de el — şi vizitaţi stăruitor — are ceva din inerţia vegetalelor. Nu pare a-i combate nici cînd condamnă Solidaritatea sau mai precis sprijinul pe care i l-a adus Biserica poloneză. Nu avea ea să se coboare în arenă. Ce-i mai rămîne atunci Bisericii, să dăinuie în inerţia Bizanţului?

Discuţie totuşi neiritată. Îi reproşează cu decenţă lui V. atacurile împotriva lui Bălăiţă (care are meritul de a-i fi publicat pe taică-său şi pe Ioan Alexandru care e... ortodox).

Din pictura lui, şi lui V. şi mie ne place mai puţin seria „prapurilor“ — sau chiar unele peisaje de cimitire (ca cel de la Tescani) decît nişte peisaje de stratificări savante în mijlocul cărora — singur element figurativ — stăruie amintirea unui pom (minuscul).

Îndoiţi oarecum şi în faţa iconostasului, în ciuda curajului pe care i-l recunoaştem de a îndrăzni o pictură atît de direct religioasă.

Nu tratăm deloc cu neglijenţă această întîlnire după atîţia ani, prima în care discutăm serios cu un intelectual şi artist de talia lui, despre acest subiect.

Luni 23 iunie

Venind de la Radio, în autobuz o întîlnesc pe Dana Petrişor. Tot aşa de vitală. După o noapte de veghe la căpătîiul unchiului ei — Leon Negruzzi (ex-colaborator notoriu) care are 97 de ani! Petrişor n-ar prea vrea să vină, că nu mai are atunci cine să-l hrănească şi să-l... asculte pe Ţuţea!

Marţi 24 iunie

Nu ştiu de ce mă pornisem pe biata Desdemona Petrescu, care de o lună tot vrea să mă vadă şi o tot amîn. Probabil pentru că mă tot bătea la cap că a fost prietenă cu tata şi credeam că inventează. Apoi nici nu-mi aminteam că am văzut-o, cum pretindea ea, în 1969. Azi, în sfîrşit, mă hotărăsc să „lichidez“ povestea şi trec s-o văd la Ioana Georgescu Raţiu, unde stă, în Marais. Şi cum o văd bătrînă şi puţintică, mă apucă remuşcările. Venise cu „amintiri“ despre tata, Elena Farago, Călinescu şi Vianu, să i le public... aici! Înţelege destul de repede că nu e posibil. În 1969 îi spusesem să se ducă la Marin Preda cu ele. Dar îi ţinuse drumul... Geta D. şi rămăsese fără răspuns.

O dată acasă, le citesc (amintirile), foarte onorabile şi, în ce-o priveşte pe Elena Farago, chiar interesante (cum a îngrijit de copiii lui Caragiale şi timpul petrecut cu ei). Îi telefonez să le ducă (prin

Cioculescu, care i-a mai dat o recomandare) la *Manuscriptum*. Fără poezii însă, care datează. Îi pare rău (de ce datează?) dar acceptă. Cîți ani să aibă? Peste 80?

Joi 26 iunie

Ieri, telefoane interminabile cu Goma care vrea să recomande cartea lui Pleşu *Pitoresc şi melancolie* la Albin Michel. I-o dau lui Cristovici pentru un referat, telefonez lui Bernea să-i transmită mesajul lui Pleşu, ca la rîndul lui să-i trimită vărului lui Liiceanu o împuternicire. Aflu prin el că Liiceanu n-a primit decît acum două săptămîni invitația trimisă de Catherine Durandin de... şase luni! Pentru colocviul ce se deschide la Sorbona săptămîna viitoare şi la care deci nu va fi prezent. (Se repetă situația de la Madrid din toamna trecută.) Nu mai dau drumul la nimeni.

Vineri 27 iunie

Pe caniculă, cu V., să vedem la un cinema de lîngă Hôtel de Ville, la Latina, un film de Veroiu, în cadrul unei „săptămîni excepționale a filmului românesc". Excepțională într-adevăr: trei filme, din care unul, *Luchian*, mai fusese o dată trimis la Paris, iar al doilea, *Horia*, e patriotic şi probabil greoi, ca *Ion* după Rebreanu, pe care-l văzusem deja (regizor: Mureşan). Cît despre Veroiu: decădere totală: filmează (frumos) luptele imaginare ale partidului comunist din ilegalitate. Minciuna de stat pe peliculă. Un partid cît un club, transformat într-o forță vie (în anii '30) ce organizează sabotaje şi evadări spectaculoase. Această epopee a minciunii se intitulează *Să mori rănit din dragoste de viață*.

Sîmbătă 28 iunie

Scriu (tot pe caniculă) despre „săptămîna excepțională", profitînd să răspund astfel la mai multe solicitări directe şi indirecte şi să pomenesc din nou şi de interzicerea filmului lui Nicolae Oprițescu, *Sezonul pescăruşilor*. Se pare că prima cronică, din octombrie trecut, a salvat pelicula de ciopîrțire. Nu cred că a doua o va salva de interdicție, dar dac-aş interveni doar cînd e speranță... acum cînd

nu mai e aproape deloc... Situația fiind total blocată în țară, mi s-au tocit şi argumentele, mi s-a blocat strategia. Fără poftă deci şi fără inspirație. Dar scriu: s-ar putea altfel?

Duminică 29 iunie

Dana Petrişor îmi trimite prin Pupăzan scrisorile primite de la Calciu (cu rolul jucat de FE în salvarea lui), pe care i le cerusem pentru procesul lui Wolton. Traduc pasajele principale: dacă nu cîştigă procesul cu aşa ceva, nu-l mai cîştigă W. cu nimic. I le voi trimite lui Mihnea pentru avocatul lui W. (care între timp a fost trimis în nu ştiu ce îndepărtate țări şi l-a lăsat pe Mihnea cu procesul...).

Marți 1 iulie

După-amiaza la Congresul de Studii Române, organizat de Catherine Durandin şi Karnoouh (şi subsidiar de Sorin Alexandrescu). Asaltați de profesorii veniți din Statele Unite.

Sala de conferințe (unde nu stau decît cinci minute cînd vorbeşte Frunză şi unde are apoi loc cocteilul), baie de aburi. Discutăm şi stăm pe culoarele mai aerisite.

În fugă, acasă, unde sosesc Goma cu Tudoran (venit azi-dimineață din Germania). Îl chemăm şi pe Cristovici şi stăm pînă pe la 2 dimineața. Şi mai întinerit, Tudoran e şi mai echilibrat. Implacabil cu diverşi scriitori din țară, dar deschis contradicției şi dialogului. Aproape o surpriză. Niciodată nu l-am văzut într-o formă mai fericită. E o enciclopedie a Bucureştiului literar. Am putea vorbi zile de-a rîndul şi nu ne-am plictisi o clipă.

Joi 3 iulie

Azi după-amiază, iar colocviu la INALCO, iar mulțime (nici nu mai intrăm în sală), iar discuții pe culoar. Cu Gelu printre alții. Amabilități. Din nou asediu — Shafir, Frunză cu volumul de poeme al lui Tudoran editat de el prin Caraion (a scos dedicația pentru noi din unele poeme, fără a-l avertiza pe D. T.), Mary Ellen Fischer (cea cu studiile despre dna Ceauşescu) etc. etc.

Plecăm mai întîi cu Tudoran şi Vlad G. la o bere pe cheiurile Senei şi ne bucurăm că relaţiile dintre ei sînt de un umor sănătos. („La noi nu e cenzură, pretinde Vlad. Suprimăm doar ce e de prost gust." „Da, replică D. T. Aşa-mi spunea şi mie cenzorul de la Bucureşti, că nu taie din motive politice, ci estetice.")

Apoi cinăm cu D. T. la Balkani. Aceeaşi reconfortantă încredere şi înţelegere cu D. T.

Sîmbătă 5 iulie

Cină cu Vlad, ni se confirmă bunele sale dispoziţii faţă de D. T. Îl găseşte acum foarte bine, prevede colaborări repetate ale lui de la Washington şi cum va fi un post liber... (Numai să-l ţină.) Vrea însă să-l „americanizeze". Visează — e absurd şi i-o spunem — să impună ascultătorilor obişnuiţi cu un stil latinesc de gazetari — altul anglo-saxon.

Vlad e deschis, vorbindu-ne de toţi de la FE ca altădată Bernard, şi expunîndu-ne şi teoriile lui despre „ţărănime" ca factor responsabil al caricaturii actuale din România. Nu sîntem de acord: ţărănimea dezrădăcinată, devenită mahala, da, cea „de la ţară" nu.

Luni 7 iulie

La Radio, cu întîrziere (credea că-i mîine şi şi-a dat seama de abia în ultima clipă), Catherine Durandin, pentru un interviu inenarabil ca accent (l-a scris şi repetat la Mihnea, unde toţi cei prezenţi se prăpădeau de rîs), dar exact ce trebuia ca fond: indignarea Universităţii şi mirarea Quai d'Orsay-ului că n-au fost lăsaţi să vină invitaţii români în frunte cu Liiceanu, Pleşu, Mihai Dinu Gheorghiu (plus asistenţii lui Zub ale căror nume nu le reţin). Mi-aduce şi Matei Cazacu reportajul, dar redus (25 de minute în loc de 35 şi fără elemente sonore, n-a mers magnetofonul sau aşa ceva).

La cafenea, după aceea, cu Socor (Tudoran ne povestise cum se adaugă la Bucureşti: „băiatul Imnului") şi o „dulcinee" (expresia îi aparţine) a lui, care nu ştie decît engleză şi germană, deci stă cu noi la masă, citind un ghid al Parisului. Socor, la un moment dat, ţine să ne amintească — *à-propos* de Tismăneanu, cred — „ca mine, din părinţi evrei şi ştabi". Îl liniştim imediat: copiii nu sînt vinovaţi

de părinţi şi fiecare trebuie judecat prin ceea ce face. Or, ce face el la documentare la FE e excelent. Se tot luptă cu „mitologiile" independente ceauşiste. Şi Socor, ca şi Tudoran, ne vorbeşte foarte bine de Tismăneanu.

Joi 10 iulie

Ieri, din nou la FE pentru a înregistra „Tezele..." cu colocviul şi să ajungă la timp. Am umplut minutele ce-mi rămîneau cu un extras despre studiile brâncuşiene ale lui Pleşu, din cartea lui recentă, *Ochiul și lucrurile*, mai întîi pentru a face astfel prezent pe unul dintre marii absenți (împreună cu Liiceanu) ai Congresului, apoi deoarece Karnoouh susținuse într-una din cele trei-patru comunicări ale sale că Brâncuși n-are absolut nimic de a face cu folclorul românesc. Între această exagerare şi cele nu mai puţin exacerbate ale „specificului naţional", Pleşu, ca în tot ce scrie, aduce măsură, cumpănă, profunzime. În tot capitolul consacrat lui Brâncuşi nici nu-l citează pe Jianu, ceea ce înseamnă că acestui prea înţelegător şi într-un fel chiar blînd critic, toate clişeele lui Jianu i-au fost cu adevărat intolerabile.

Sigur e că Pleşu şi Liiceanu sînt cei mai europeni (în toate sensurile) din generaţia lor. Cum să scrii despre ei? Numai în semne de exclamaţie? Poate doar în citate.

Marţi 15 iulie

La Radio, Tarangul vine să înregistreze despre cele două cărţi, recent traduse, ale lui Vattimo. Heideggerizează timp de douăzeci de minute, ceea ce nu e deloc anormal, dat fiind că una dintre cele două cărţi ale lui Vattimo e o *Introducere la H.* Nu e anormal, dar e desigur prea mult şi prea tehnic pentru bietul ascultător mediu, chiar intelectual. Cum să-l determin să fie mai „gazetar" cînd, ascultînd prima dintre cronicile mele despre Pleşu, îmi spune — însă cu o anumită candoare şi în orice caz fără răutate — că Pleşu nu e filozof, e... gazetar! Îmi promite, cu umor, că ne va dovedi că el singur e... filozof. Cam seamănă a Amăriuţei declaraţia asta şi nu i-o ascund. Altfel simpatic şi de bună calitate — poţi discuta cît vrei cu el, despre el — nu se supără.

Ne aduce şi un text mai clar: conferinţa lui la Congres, un fel de „autocritică românească“ — întrucît sîntem şi noi de vină pentru ce ni se întîmplă (ieşirea din istorie prin *Mioriţa* şi în spaţiul mioritic, ca şi apariţia noului tip biologic: specimenul născut din mitocan). Probabil exagerat, dar interesant: V. îi va consacra una sau două emisiuni.

Joi 17 iulie

Luni seara, cu Matei Călinescu şi Marie-France la cină (V. şi cu mine). E din nou cald, cinăm afară pe stradă, la Balkani, şi discutăm mai ales despre Breban (Matei e în plină „brebanizare“). Dar Matei e mai ales excitat de cartea unui intelectual ceh care semnează cu un pseudonim, Fidelius, şi care a apărut la Seuil cu titlul *L'esprit post-totalitaire* şi cu o prefaţă de Glucksmann. Încep s-o citesc cum ne întoarcem acasă (V. o şi cumpărase, bineînţeles) şi-mi vine să temperez — acum la distanţă — entuziasmul lui Matei, doar prefaţa lui Gl. e pasionantă, ca şi primul capitol al lui Fidelius despre „inflaţia semantică“. Punerea în aplicare însă, analiza acestei inflaţii în *Rude Pravo*, de-a dreptul dezamăgitoare.

Vineri 18 iulie

Am primit de la Vlad G. fotografii cu demolarea Bucureştiului, luate din blocul scriitorilor şi trimise clandestin şi nesemnat la FE Le voi da lui Mihnea, căruia Véronique Soulé tocmai îi ceruse iconografie pentru articole despre România.

Sîmbătă 19 iulie

După cum ne anunţase Hăulică prin Pintilie, *Săptămîna*, într-un interminabil articol al lui Corneliu Vadim Tudor împotriva *Caietelor critice*, atacă, în trecere, şi *Secolul 20*, că nu iese la timp, ca să evite „aniversările“. Or, Hăulică, probabil teribil de presat, a scos tocmai un „număr omagial“ (65 de ani de la înfiinţarea PCR) cu un editorial care începe băşcălios: „Într-un cuget şi într-o simţire cu organele de presă din România“ etc. etc.

Pentru a răspunde, cum mi s-a sugerat („Uite că şi *Secolul 20* păcătuieşte“), citesc toate atacurile din ultima lună şi-mi dau seama

că e din nou vorba de adevărate campanii (una în special împotriva lui Talex şi Iorgulescu — cheia mărturisită în *Luceafărul*: E. Barbu vrea să i se mai publice un volum de traduceri din Panait Istrati din celebra şi nociva ediţie cu Al. Oprea, amîndoi făcîndu-şi moşie din literatura lui P. I.).

Demontez, analizez, remontez — ies două cronici, cred utile, pentru a opri operaţia în curs (sau a o amîna).

Dar a petrece atîta timp într-o astfel de mîzgă e greu suportabil.

Miercuri 23 iulie

Cu Mihai Niculescu (care a venit la un prieten din *banlieue*), *rendez-vous* la prînz. Dejunăm pe lîngă Châtelet. A avut (anul trecut?) un mic atac şi de-atunci dimineaţa cam încurcă lucrurile. Altfel bine, mai bine chiar decît l-am găsit la Londra. Vreo două–trei ore liniştite de vorbă (mai mult despre trecut, la vîrsta asta...). Are capul întreg. Aflăm de la el, uimiţi, că adjunctul lui Mititelu la BBC este Stoian (cel cu „Meditaţia transcendentală" şi cu scandalul din ţară). Cel puţin suspect. Şi-l mai ţin acolo. Inamovibil.

Joi 24 iulie

Telefonează Goma, apoi ne confirmă Cristovici (de la Tomaziu): a murit Caraion. Telefonez imediat lui Stroescu: ştia, dăduse ştirea de marţi seara. Aranjez cu el: nu vom vorbi nici V., nici eu. Nu că i-am mai purta pică, *mais le coeur n'y serait pas*... Face Negoiţescu o cronică.

Seara, ne telefonează Chihaia: va scrie şi el ceva pentru FE. Chihaia vrea să ne liniştească: bine am făcut că l-am criticat atît de aspru la ultimul cenaclu: i-a prins bine etc. Ce reacţie rarisimă!

Marţi 29 iulie

Se forează pe Villa Verlaine. Zgomotul — o crimă. Telefon de la Cristrovici: au ieşit în *Le Quotidien* sub semnătura lui Dupoy şi sub titlul generic „Ils sont fous ces roumains..." trei cronici despre Goma, Oana Orlea şi Breban. Toate favorabile, pentru Oana chiar ditirambică.

Seara, telefon la Chicago, lui Christinel (îmi ceruse Giza s-o chem). E fericită cu Marie-France (vorbesc şi cu ea...).

Vineri 1 august

Telefon de la Georges Dupoy (revenit din Nicaragua de unde trimitea reportaje): a murit Patriarhul. Ar vrea detalii, n-am aproape deloc: îl trimit spre Mihnea, eternul Mihnea.

Telefon mai lung şi cu Radu Dumitru (pe care-l voi revedea la întoarcere): se fac lucrări în centrul Bucureştiului şi pe vreo zece kilometri nu se poate circula. Ce însemnăm pentru ei... Dar pentru el mult însemnase şi Horia Lovinescu — îl lansase cred —, vrea o recomandaţie la Annette L. pentru „bursă". Îi voi da.

Sîmbătă 2 august

Seara George Munteanu cu soţia. Voia aproape patetic să ne vadă (soţia lui ne lasă un volum de poezii roneotipate — el îmi ia cartea şi numere din *Ethos* şi *Limite*). Are el pe cineva la vamă. Ne cam mirăm de atîta curaj şi atunci ne povesteşte (cinic, naiv, inocent?) cum după prima lui venire prin '70 şi ceva — cu o bursă Drăgan — deja semn prost şi o recunoaşte cel dintîi — la un joc de cărţi cu Bodnăraş (!) a spus că marii exilaţi sînt anticomunişti, dar au sentimente naţionale şi pe planul ăsta ar trebui... colaborat cu ei. Bodnăraş i-a cerut un memoriu — i l-a dat, şi la cîţiva ani după aceea (B. murise) a fost chemat de secretara lui Burtică — dacă n-ar putea fi el trimis ca „sol". A răspuns că situaţia nu mai e poate aceeaşi (între timp avuseseră loc şi agresiunile împotriva noastră), că nu ştie dacă memoriul lui e actual etc. etc. Noroc că între timp a căzut şi Burtică. „Dacă m-ar fi trimis — v-aş fi spus de la început", adaugă. Îl credem, dar impresia e totuşi cam ciudată. Vede de altfel pe toată lumea (lui Alain i-a şi spus că poate V. nu e bolnav, ci doar nu vrea să-l primească), a fost coleg cu Barbă la cinematografie, dar aparţine mai ales la ceea ce ne dăm seama că e un fel de „mafie" bucovineană. Aşa a ajuns şi la Cotos (la St. Tropez) care e dintr-un sat vecin. (Îi fusese recomandat de Vintilă Horia.)

Altfel simpatic, cam „stufos" cum spune nevastă-sa — vorbeşte aproape de unul singur de la 9 la 12 noaptea şi ar mai continua, dacă

l-aş lăsa. În ciuda ataşamentului pe care ni-l arată, a laudelor obişnuite (ce reprezentaţi pentru noi etc.), a căldurii lui reale, ne face o impresie nu prea clară. Sîntem siguri că nu e „trimis“, în ţară nu se compromite, şi totuşi nu-l simţim ca pe ai noştri. Poate că fusese iniţial puţin pus pe învîrteală. Poate că nici măcar. Dar povestea cu Bodnăraş şi memoriul ne lasă perplecşi.

Povestea însă cea mai importantă, pe care mi-o anunţase prin telefon şi pentru care l-am primit în ciuda stării de şantier în care era casa, priveşte „interviul“ pe care Dinu Săraru i l-a luat mamei lui V. şi care a dezgustat pînă şi pe „duşmanii“ noştri. George Munteanu l-a auzit pe fotograful care-l însoţise şi care mărturisea la Casa Scriitorilor că au făcut o adevărată descindere: cu jandarmul, cu primarul, au percheziţionat să găsească scrisorile, au ameninţat-o: ce „bandit“ are ca fiu (vrea să răstoarne regimul). Mirarea tuturor era „ce bine s-a ţinut bătrîna“, ce demnă.

„Crima“ asta a lui Săraru e singurul gen de crimă pe care n-o voi ierta niciodată.

Miercuri 6 august

În cursul nopţii, pe la 2, vin să ne ia cu maşina, pe Marie-France şi pe mine, Oana şi Rodica.

Vom ajunge joi la St. Tropez, pe la orele 12, acasă la Lucie (Rosetti) (dar fără Lucie, plecată în Sardinia).

Vacanţă fără istorie, numai cu istorii.

Joi 7 august

St. Tropez

Cinat într-o seară cu Cotos (Popov) şi Marie-France. Ar vrea s-o cunoască pe Oana (a fost prieten cu Bâzu Cantacuzino), să ne invite acasă să-i vedem picturile, dar Oanei îi displace atît de mult ideea, încît inventez o minciună spre a decomanda.

Altfel Cotos a îmbătrînit bine: ţăran bucovinean suprarealist, vînzînd îngheţată la St. Tropez şi pictînd în proprietatea lui de lîngă Lyon unde şi-a reconstruit Bucovina.

Duminică 24 august

Plecarea de la St. Tropez spre Paris pe la 10 seara. Înainte de Aix, autostrada trece, la distanță doar de cîțiva kilometri, de o serie de dealuri în flăcări.

Ca și anul trecut, părăsim Coasta sub semnul focului.

Luni 25 august

Sosim dimineața la Paris — pe la 8 și ceva — frînte de oboseală. N-am închis ochii. Nu știu de ce călătoria a fost mult mai obositoare decît la dus.

De abia îl întrezăresc pe V.: el se duce la Radio, eu nu mai pot de somn. Dorm de două ori cîte două ore și între timp încerc să-mi deschid valizele și să fac puțină ordine.

N-am încă destul curaj să-mi deschid corespondența.

Miercuri 27 august

A murit Abellio.

Seara, Radu Dumitru (care a telefonat din nou și-n absența mea). Călduros, atașat de noi (deși n-am vorbit, dacă-mi amintesc bine, de piesa lui care s-a dat pe vremuri la Paris).

Sîmbătă 30 august

Ieri, Radu Stan îmi telefonează: altă pățanie a etern păgubosului Aurel Stroe. A plecat din America, unde totul îi era asigurat pe un an, la Darmstadt, după ce se interesase la nu știu ce serviciu de imigrare de la Chicago dacă se poate întoarce. Răspuns afirmativ. Numai că acum e în Germania și nici un consulat american nu-i dă viza de întoarcere. Blocat și disperat. A vrut să se întoarcă în România, dar soția lui i-a spus clar prin telefon să nu cumva să facă așa ceva.

Telefonez lui Vlad să văd dacă are pe cineva la Departamentul de Stat. N-are pînă în noiembrie (s-au schimbat echipele). Ca de obicei, cu Stroe situație inextricabilă.

Duminică 31 august

La trezire, V. mă anunță că a fost cutremur la București (6,5 pe scara Richter): nici o victimă, nici o pagubă, dar panică. Țara asta

a ajuns cu adevărat blestemată: ce nu distruge mîna omului, năruiește natura și ce lasă intact natura, e demolat de oameni. (Adică de un singur om: mitocanul nostru de tiran paranoic.)

Am scris totuși în „Teze..." despre Abellio. „Totuși", pentru că mi-e greu să comentez — scurt și expeditiv — pe autorul romanului-fetiș al primilor ani parizieni, *Les Yeux d'Ézéchiel*.

Luni 1 septembrie

Dimineață telefon de la Golfeto, revenit din București: voia chiar înainte de a sosi la Paris (stă în provincie), să mulțumească — probabil din partea lui Talex — pentru cronica mea despre încercarea de neanexare a lui Istrati. Se pare că a avut efectul unei „bombe": a intrat panica în neoproletcultiști și s-a renunțat la proiectul de a se continua ediția Eugen Barbu. *Trop beau pour être vrai.*

La Radio, Maria Mailat venită să aleagă libertatea în Franța cu doi copii (dintre care unul cu o boală gravă de ochi) și să-l aducă apoi și pe Dan Culcer cu un al treilea copil.

O părăsim o clipă, pentru a ne duce la Ella care e obsedată la modul bolnăvicios de problema bibliotecii și de la care aflăm că Cristina Sturdza e „pe moarte": un virus la creier.

Marți 2 septembrie

La St. Eustache cu V. pentru a asculta *Recviemul polonez* al lui Penderecki, care dirijează el însuși orchestra și corurile din Cracovia. Nu l-am mai însoțit de mult pe V. la un concert, și rău am făcut: regăsesc toate emoțiile mele muzicale tocite de disc. Mai ales în *Lacrimosa*, comandată lui P. de Walesa pentru inaugurarea monumentului de la Gdańsk. Evident, lacrimile care sînt gata să mă podidească n-au numai motive estetice. P., despre care auzisem că fusese în audiență la Jaruzelski (dar cine ne-a spus-o?), dă acum în presa pariziană interviuri foarte curajoase. Împăcare deci pe toate planurile, și uman, și estetic.

Miercuri 3 septembrie

Scrisoare de la soția lui Oprițescu (Ann Dodd-Oprițescu) venită în Germania cu o bursă Humboldt (e arheoloagă), pentru a-mi mulțumi de a fi „salvat" de două ori filmul soțului ei, *Sezonul pescăru-*

şului. A doua oară, Dulea ar fi chemat la 7 dimineaţa pe toţi directorii caselor de filme pentru a afla cine a dat informaţii. Iar aceştia la rîndul lor… O adevărată panică. Ce succes! L-aş aprecia şi mai mult dacă n-aş fi aflat, anul trecut, că acelaşi Opriţescu (prieten cu Banu) şi azi la ananghie ar fi încercat să facă un film despre Ceauşescu.

Joi 4 septembrie

Telefon de la un alt „suspect", Ion Coja, pe care mai toţi îl cred agent provocator sau, în orice caz, în legătură cu Secu. Acum mulţi ani avusese o intervenţie curajoasă la un Colocviu de teatru la Cluj, după aceea a aterizat cu articole „pe linie" la *Luceafărul*. N-avem timp şi mai ales poftă să-l vedem. (V. l-a întîlnit acum vreun an-doi, cînd i-a remis o scrisoare de citit la radio „împotriva" lui Gelu.)

Acum ne-a adus un text al lui Ţuţea (85 ani) publicat sub pseudonim, rugîndu-l pe V. să-l comenteze. V. l-a numit odată pe Ţuţea, şi acesta a fost extrem de fericit, redobîndind forţa de a continua. I s-au confiscat o mie de pagini în 1977, dar le-a scris.

Vineri 5 septembrie

În ultimul roman al lui Dinu Săraru, *Dragostea şi revoluţia*, II, un personaj poartă numele de Sever Ierunca. Parcurg la repezeală paginile (doar n-o să citesc aşa ceva!) şi văd — în diagonală — că nu pare nici măcar, în întregime, negativ. E un ilegalist care îşi scrie „memoriile" şi a fost foarte dur. Atunci, de ce? Măcar să-l fi făcut cine ştie ce călău pe la Siguranţă. Doar ca să-şi facă uitat abjectul „interviu" luat mamei lui V.?

Sîmbătă 6 septembrie

Din nou telefon Coja. De data asta pentru directorul teatrului din Constanţa, Iancu Lucian, condamnat în februarie '85 la douăzeci de ani pentru a fi încercat să fugă în Turcia şi care ar fi foarte bolnav în clipa de faţă (glaucom şi diabet). Nu cred să fie provocare, deoarece mă roagă să dau cazul la Ligă, şi nu la Radio.

Marţi 9 septembrie

Telefon de la Neagu Djuvara: Cristina Sturdza e pe sfîrşite: e în cărucior şi nu mai mişcă decît pleoapele. Virusul îi devorează creierul.

Înconjurați numai de vești negre și de... atentatele cu bombă care se țin lanț. Chirac declară Franța „în război". Dar își vor oferi oare armele războiului pentru a riposta? Foarte îndoielnic.

Miercuri 10 septembrie

După dentist, dau întîlnire la cafenea unei doamne Elvira Iliescu care vrea să-mi dea un manuscris din care remisese o copie lui... Manolescu, s-o trimită la Europa Liberă.

Și mă aflu în fața unui caz (încă unul) cvasidisperat. E profesoară de română la Constanța. Soțul ei, „economist". Au venit aici cu doi copii (18 și 16 ani) și un cîine... să rămînă. Rudele lor: ostile, nu vor să-i țină, le e frică să le cadă pe cap. Ea conta pe manuscris — să cîștige bani și să țină familia. Lui îi e frică să nu devină muritor de foame (deși e dispus — dar toți spun același lucru — să facă orice). Sînt complet dezorientați și n-au decît trei zile să decidă. Le dau adrese, informații, nu și sfatul decisiv.

Acasă, îi citesc proza. Între *Urzica* și povestirea fantastică de tipul Abraham Terez (mai bun ca el). *Rîsul* se intitulează. Și așa și începe: cu cineva care rîde în plin congres. Speriați de acest rîs care contaminează totul, Ceaușescu și Ea (nenumiți dar supertransparenți) încearcă să-l domesticească de-a lungul unor „vizite de lucru" și ședințe care, toate, sfîrșesc în fantastic. Pînă la sfîrșit Rîsul îi îngroapă sub o piramidă de excremente.

E, din păcate, imposibil (în condițiile de puritanism care domnesc în noua conducere americană) de trecut așa ceva la FE.

Vorbesc și cu Vlad (fără a-i spune numele) care-mi confirmă după ce îi citesc cîteva pagini. În nenumăratele telefoane prin care o țin la curent cu ezitările lor, o felicit și în același timp o avertizez că manuscrisul nu poate fi difuzat și că nu va găsi editor etc...., dar că nu e un motiv să nu rămînă.

Sîmbătă 13 septembrie

La trezire, telefon la Christinel, care a sosit azi-dimineață. Giza stă cu ea pînă îi va sosi „bona" (o negresă, se pare, enormă și devotată) de la Chicago.

Seara — revederea. Cînd deschide ușa la apartamentul în care nu mai este Mircea, izbucnesc (în ciuda efortului de-a mă ține tare)

în lacrimi. Ne așezăm stîngaci toți patru, cu fotoliul gol al lui Mircea în față.

De cîte ori plînge — stingheriți. De cîte ori rîdem (se mai întîmplă și asta vorbind de unii, de alții)... la fel. Sînt în fond terorizată de durerea ei pentru care nu există absolut nici un remediu. Plecăm pe la 12, s-o lăsăm să doarmă (n-a dormit deloc în avion și apoi mai e și fusul orar).

Luni 15 septembrie

După emisiune, cu tînărul Tismăneanu, ale cărui analize politice ne-au interesat și care ne-a fost cald recomandat de Dorin Tudoran. Copil de ilegalist, Tismăneanu e unul din cele mai „pozitive" prototipuri ale revoltei fiilor de demnitari. Extrem de interesant.

După cină (cu el) iarăși la Christinel, de data asta și cu Marie-France.

Aceeași alternanță de lacrimi și rîsete. Ne-am mai obișnuit. Ne e mai puțin greu.

Marți 16 septembrie

Telefon de la Monica Săvulescu (căsătorită în Olanda) și care era în țară cînd a fost difuzată cronica mea despre ea. Brusc, toată lumea a început s-o salute. Vrea o copie, pentru prelungirea șederii ei în Olanda.

Seara cu Dan Hăulică. A asistat la ședința Consiliului Uniunii și pune lucrurile la punct. Bine că l-am așteptat, înainte de a scrie cronica. Zvonurile îmi sosiseră exagerat.

— Zaciu nu l-a tratat pe Dulea drept „criminal". A spus doar ferm că dacă el poate fi distrus, Dicționarul lui colectiv — nu;

— Paler ar fi fost cam lung. Și el, și Buzura s-au ridicat împotriva proceselor înscenate cu cititorii. Dar totul pe un ton mult mai moderat decît mi se relatase. Într-un fel, toți mulțumiți: scriitorii că și-au spus păsul, partidul că n-a fost și mai grav.

Și așa, din mulțumire în mulțumire...

Altele:

— după punerea în aplicare a decretului privind contactele cu străinii, nu mai pot vedea nici pe ambasadori, nici delegații oficiale

(mă refer la scriitori) decît într-o cameră rotundă plină cu microfoane;

— invitațiile la ambasade nu sînt transmise — sau cu mare întîrziere;

— nou pericol pentru edituri: li se cere să calculeze rentabilitatea nu pe întreg planul, ci carte de carte;

Și în toată această atmosferă sinistră se petrec lucruri suprarealiste:

— o expoziție de modă organizată excentric, chiar de artiști.

Sorin Dumitrescu pictează direct icoane, iar Hăulică merge imperturbabil mai departe, pregătindu-se pentru al 300-lea număr din *Secolul 20.* Imperturbabil e totuși un fel de a vorbi. Iar nu l-au lăsat să iasă cu soția, și echipa Barbu e pornită împotriva *Secolului.* Erau chiar să publice un articol reproșîndu-i că se ferește de „onomastice“ (și de aia nu iese la timp) cînd a fost difuzată punerea mea la punct.

Dar aici — lăsînd la o parte întrevederea cu Hăulică — nu trebuie să-mi fac prea mari iluzii. Golfeto ne telefonase că atacul meu în problema Panait Istrati stîrnise panică în neoproletcultiști, făcîndu-i să abandoneze proiectul cu ultimul volum Barbu. Or, în *Luceafărul* citim că la Brăila a fost acordat „Premiul Panait Istrati“ lui... Eugen Barbu, iar securistul de Iulian Neacșu scrie o paralelă P. I.–B. și pe plan literar, și pe plan... uman! Îmbibată de dezgust. Iar va trebui să scriu. O asemenea blasfemie nu trebuie lăsată necomentată (nepedepsită în orice caz va rămîne).

Telefonez (miercuri) lui Gelu să-i spun mai ales recomandația lui H. (fără a-l numi): să nu mai cerem convocarea unei conferințe a scriitorilor (de data asta ar fi sigur fără vot secret, deci o catastrofă). La rîndul lui, îmi spune că Ion Coja s-a dus și la Vlad să-l convingă cu fostele lui intervenții la Asociația Scriitorilor din București că nu e... agent. Tocmai acest gen de intervenție a convins pe toată lumea că e agent provocator. Iar lui Matei Cazacu același Coja i-a dat un articol cu Transilvania, în care susținea exact teza regimului.

Joi 18 septembrie

Alt telefon de la Hăulică. A fost ales președinte la CAMERA (consiliul audiovizual mondial pentru edituri și cercetări asupra artei)

de un comitet în care figurează Antonioni, Arjan, Hartung, Kantor, Jean-François Lyotard etc. Ce sprijin pentru situaţia lui (echilibristică) în ţară. De dat cel mai tîrziu la FE, la 25 oct., dacă pînă atunci nu primesc detalii suplimentare.

Sîmbătă 20 septembrie

Mihnea mi-a telefonat la începutul săptămînii că a intrat în redacţia revistei *L'autre Europe*. Vor face la vară un număr consacrat literaturilor din Est şi să scriu eu studiul, să aleg ce trebuie tradus. Ar trebui într-adevăr. Dar cînd?

Duminică 21 septembrie

Trecut vineri pe la Christinel şi lungi telefoane sîmbătă. Voia să ne dea biroul (imens) pe care lucra Mircea, ca şi biblioteca (ar vinde apartamentul din Paris). Mă întorc cu o sfoară, să măsor spaţiul disponibil. Imposibil de pus, nici jos, nici sus. Mai mare decît camerele noastre reunite. Cînd află că nu-l putem lua, e gata să păstreze mai departe apartamentul, numai să nu încapă masa de lucru a lui Mircea pe alte mîini decît ar fi dorit el.

Patetică şi dezorientată.

Luni 22 septembrie

Greg: miniatac cerebral.

La Radio, dialog cu Banu despre cartea lui *L'acteur qui ne revient pas* (Japonia). Apoi Răuţă, venit de la Madrid cu macheta *Limitelor* (numărul închinat lui Mircea). În afară de cîteva contribuţii cerute de el (Bârsan şi *ejusdem farinae* cu „marele om", „ilustrul român" etc.), numărul ar putea fi ceva mai mult decît onorabil.

Credeam că V. va avea de lucru toată seara cu el. Dar lichidăm destul de repede, la cafenea, puţinul cît era de făcut şi, cum Don Aurelio era invitat nu ştiu unde la cină, cum la Christinel se afla un preot — prieten al lor, David — care nu vorbeşte decît englezeşte, ne întoarcem acasă. La timp, ca să primim un telefon de la Laura. Ne caută de vineri cînd Greg, nemaiputînd să se ţină pe picioare, a fost internat în spitalul neurologic de la Marsilia. Scaner: nimic la creier. După primele analize se crede c-a fost ceva la creie-

rul mic. Înmărmurită. Parcă el, cel mai tare, mai invulnerabil, trebuia să ne păzească pe noi toţi. Se duc certitudinile, sprijinele, se duc...

Marţi 23 septembrie

Telefoane, bineînţeles, încă de aseară, lui Odile (rămasă singură la ţară şi niciunul din copii nu se gîndeşte să se ducă nici măcar în *week-end*!), apoi azi, la spital, lui Greg. S-ar părea că s-a astupat o arteră ce ducea la creierul mic şi, adaugă Laura, cu care vorbesc din nou, ce bine că prima alertă n-a fost şi mai gravă.

Optimism sau insensibilitate? Deocamdată Greg nu poate umbla. Evident, ar fi putut fi mai grav.

Miercuri 24 septembrie

Hăulică a primit fotografia lui Mircea — excelentă — făcută de Matei Lăzărescu, şi pe care i-am trimis-o pentru *Secolul*.

Mă înştiinţează că a murit Iorgu Iordan (96 de ani, dar voia să devină centenar — avea destulă răutate în el pentru a dura). În ciuda atitudinii sale deschis anticeauşiste, nu-i pot ierta ce-a fost şi a reprezentat de-a lungul stalinismului.

Vineri 26 septembrie

Telefoane mereu la spital la Greg. Îl vor duce în recuperare pe două-trei săptămîni (tot nu merge). A fost un accident circulator. O mică dambla, cum spune el. Dar nici mie, nici lui V. nu ne place vocea lui. Îl ţin sub anticoagulante şi antiblocante (a făcut şi tensiune).

Imbroglio Cioran–Christinel. Primul ne telefonează afolat: n-a suportat să ridice tonul Christinel (că n-a vrut să dea un interviu despre Mircea traducătoarei lui, care scoate un volum omagial în Germania) şi i-a replicat (îi pare rău): „Da' ce, Mircea a scris despre mine?"

Alt lung telefon cu Christinel, s-o împiedic să rupă cu el.

Sîmbătă 27 septembrie

Oprescu a primit (prin soţia lui Pleşu) şi mi-o va trimite, procura pentru *Pitoresc şi melancolie*. Dacă Albin Michel reacţionează la referatul lui Cristovici, iar Goma nu s-a certat cu editura.

Telefoane de la Corina şi Sorin Alexandrescu, care sînt la Christinel. Prima să ne mulţumească pentru emisiunile despre Mircea, cel de-al doilea să se plîngă de ce ARA organizează singură (fără el şi asociaţia lui) omagierea lui Mircea. Christinel exasperată: îi vorbeşte mereu de testamentul lui Mircea, vrea să ştie ce cuprinde.

Duminică 28 septembrie

La cina de la Marie-France, Christinel a mărturisit că, la cererea lui Noica, va trimite cărţile româneşti din biblioteca de la Paris a lui Mircea... Academiei Române. Inconştienţă?

Aflu de abia azi că a murit vineri Cristina Sturdza. Era în comă de vreo săptămînă.

Înconjurată numai de veşti rele.

Şi în tot acest timp, lucrez în neştire: „Teze..." cu cartea contelui de Maranches (fost patron al SDECE-ului) în dialog cu Christine Ockrent, şi care m-a sedus prin aristocraţia ţinutei şi tonului (parcă e rătăcit din Evul Mediu printre noi: „a servi", „onoare" — cuvinte de nepronunţat azi).

Şi două cronici despre cartea lui Iorgulescu: *Spre alt Istrati*. Excelentă, curajoasă, implicată, necesară, odihnitoare, după atîtea „exerciţii de stil" cu literatura văzută dintr-un biet Sirius al inactualităţii totale.

Luni 29 septembrie

La Radio, Mihnea pentru trei înregistrări cu disidentul ungur din Transilvania, G. M. Tamás, care a ţinut şi o conferinţă la Sorbona vinerea trecută. N-am timp să le ascult dialogul (pe care-l trimit direct lui Vlad), dar după aceea, la cafenea, stăm îndelung de vorbă. Tamás, bine, în afară de filozofie e atras doar de pragmatişti anglo-saxoni. După aceea, la Christinel, cu Marie-France.

Marţi 30 septembrie

Le Matin — articol despre a doua capitală, „Tîrgovişte", anunţată de delirul ceauşist.

Miercuri 1 octombrie

Autorul, Vincent Giret, ne telefonează mie şi lui Mihnea.

Telefon de la Florin Niculiu (pictor). Îl mai văzusem o dată, acum cîţiva ani. E inconştient, delirant sau… curajos. Vrea să i se trimită o maşină de scris extraplată prin… valiza diplomatică. Cum n-ar fi înregistrată, s-ar putea scrie manifeste pe ea. Aşa nu mai poate dura. Încerc să-l calmez şi îl sfătuiesc, dacă nu îi e frică, să ia contact cu Botez. Îi mai explic că a fost nevoie de patru ani pentru a-l scoate din închisoare pe Filipescu (tot cu manifeste). Dar Filipescu, îmi răspunde, a fost imprudent.

Altceva decît să-l îndemn tocmai la prudenţă nu pot.

Cît despre maşină de scris şi valiză diplomatică, nici gînd. Să bagi omul la închisoare prin ajutorul tău!

Joi 9 octombrie

De la Barbă aflu că Apostu mai are doar cîteva zile de trăit. Telefonez lui Gelu şi Pupăzan (să fim gata cu înregistrări mai vechi). Doar n-o să-i scriem necrologul înainte de moarte… Cu el — spune Barbă — dispare muzeul a ce-ar mai fi putut sculpta. N-are decît cincizeci de ani.

Seara telefon cu Culianu — care e la Christinel. Vreau să ştiu dacă sora lui, Tereza Petrescu, s-a întors în ţară. Primisem de la ea, pe la sfîrşitul lunii trecute, o scrisoare patetică pentru a-mi spune cum i-am salvat soţul (Dan Petrescu), foarte ameninţat în povestea de la revista *Dialog* — manuscrisul transmis lui Culianu printr-un profesor (lector) francez de la Iaşi, care a fost prins la frontieră.

Acum e din nou sub anchetă din pricina unor denunţuri şi nu i s-a dat drumul să vină cu ea.

Din scrisoarea emoţionantă — deşi prea laudativă — evocare a raporturilor dintre noi doi de aici şi ei de-acolo, rezumată — după ea încă insuficient — de o dedicaţie a lui Petru Creţia de pe o carte pe care n-am primit-o niciodată (*Norii*) „cu nesfîrşită gratitudine, din umbra veacului“, reţin nu gratitudinea, ci umbra veacului. Neagră ca în *Duhovniceasca* lui Arghezi. De parcă nimeni n-ar mai bate „în fundul lumii“.

Duminică 12 octombrie

A murit, la 89 de ani, Dumézil. La „Apostrophes“, acum cîteva luni, viu ca un tînăr. Congestie cerebrală.

A murit şi V. V. Stanciu. Ultimul proces la care a pledat (prost) a fost al lui Goma împotriva lui C. V. Gheorghiu. Iar eu nu l-am mai văzut de la episodul cu Maria Botta la Paris, cînd se îndrăgostise de ea. Deci din anii '60.

Luni 13 octombrie

As-noapte a murit Apostu. Telefonez de la Radio la München. Îi avertizase deja Jianu. Gelu va difuza din nou cronica mea despre expoziţie şi dialogul cu Jianu, apoi pentru „Teze...", Pupăzan a pregătit o cronică.

Din necrolog în necrolog.

La Radio înregistrează mai ales V.

Seara la Christinel cu Marie-France. Pentru completarea ultimului volum de *Memorii* al lui Mircea (în original va apărea în *Ethos*, în traducerea lui Alain, la Gallimard — în acelaşi timp în Statele Unite) îi ducem lui Christinel „Fragmentul autobiografic" care a fost publicat în numărul 7 din *Caete de Dor* (1953) şi de atunci niciunde altundeva. Doar noi l-am reluat la FE. E unul dintre cele mai clare şi bune texte ale lui Mircea asupra coexistenţei în el a scriitorului cu savantul. Şi sfîrşeşte cu una din cele mai patetice pagini asupra generaţiei sale (prima şi ultima care a avut şansa de a nu mai face artă militantă). E o completare mult mai bună decît fragmentele de *Jurnal de călătorie* din *Vremea* (1938?) prost fotocopiate, de altminteri, de Culianu (e chiar atît de zăpăcit?). În orice caz, completarea volumului cu o nuvelă, cum o sugera editorul englez, era o aberaţie.

Miercuri 15 octombrie

I-a telefonat Dumitru Mircescu (Veteranul) dnei Cristovici, şi n-a avut decît timpul să-i spună că a fost o percheziţie la el, că soţia i-a căzut pe fereastră de la etajul opt şi a murit şi că vrea paşaport. Cînd a rostit: „Au doborît-o", s-a tăiat comunicarea. Nu ne dăm seama dacă trebuie înţeles la figurat (s-a speriat atît de tare, încît a sărit pe fereastră) sau la propriu (au împins-o). Apoi ore întregi la telefon (cu FE — Vlad — N. C. Munteanu, pentru a-i sensibiliza să nu o dea ca o simplă ştire — reuşesc), N. C. Munteanu va face două

pagini; apoi cu Mihnea, rapid şi eficace ca de obicei: Canetti pentru France Presse, ziare. Cînd e ceva important, e de neînlocuit.

Telefon de la Cioran: vrea să ştie cine e Balotă, care i-a trimis zece pagini despre el (pe care le trimisese şi la *NRF*). Cioran pare încurcat, să nu-şi închipuie cumva Balotă că el ar putea interveni la *NRF*, cu care de altminteri nici nu e prea bine. Eterna derobadă; doar penultimul număr începea cu aforismele lui.

Cioran foarte impresionat de ultimul număr din *New York Revue of Books* cu un articol în chenar negru despre România, a cărui obiectivitate e mai necruțătoare ca orice ţipăt.

Vineri 17 octombrie

Articole despre Mircescu în *Le Matin*, *Le Monde*.

Mihnea a lucrat admirabil — în *Le Matin* articol mare Mircescu, mărişor în *Le Monde*, o notă în *Libé*. Măcar de l-ar pune la adăpost pe Mircescu de noi bătăi şi persecuții. Soţia tot nu-i va fi înviată, iar paşaportul, dacă i s-ar acorda, ce țară l-ar mai primi ca emigrant la 74 de ani?

Sîmbătă 18 octombrie

Am scris două emisiuni. Prima sub formă de necrolog (Dumézil, Apostu, V. V. Stanciu şi cîteva rînduri despre Cristina Sturdza). A doua: Nathalie Sarraute cu interviul adus de Monique Sueur. Cît timp V. e în casă, pot lucra oricît (cu toate că am un guturai homeric completat de tabacica mea bronşită). Cît despre săptămîna viitoare…

Luni 20 octombrie

Operaţie V.

Miercuri 23 octombrie

Mergînd la poştă, găsesc un pachet cu casete de la Dean Milhovan. Cum e omul regimului de la Bucureşti şi ne înjură copios în ziarul lui din America, *Dreptatea*, mi se pare suspect, deşi recunosc după titluri (*Tămădău*, *Moartea lui Maniu* etc.) că trebuie să fie casetele

memoriilor lui Carandino (care mi-a mai trimis primele două prin Atena, acum mai mult timp).

V., la spital, mă îndeamnă să chem DST-ul să vadă dacă nu conţin cumva exploziv. Telefonez lui Goma care ia contact cu ei: nu vor veni decît mîine dimineaţă (în zori de zi!).

Între timp aflu (prin Cella Minart şi apoi Vlad G.) că s-au alăturat (la un apel semnat de unguri, cehi, polonezi) şi trei români: tocmai Carandino, Coposu şi Puiu. Dar ştirea vine prin Raţiu, deci mi se pare incertă.

Vineri 24 octombrie

Mă scol la 9 dimineaţa. Cei de la DST (Allegret şi Siorac) nu vin decît la 11, cu o mare maşină de deminaj de la Prefectură. Bineînţeles, nici un exploziv. Mă simt cam ridicolă, dar era mai prudent.

Luni 27 octombrie

La prînz, în bistroul de lîngă Radio, gata să mi se facă rău (mă obsedează precedentul cu Noica). Numai eu ştiu cum fac faţă emisiunilor (iarăşi două!).

Marţi 28 octombrie

Zi în care par a încăpea mai multe. Începe cu telefonul (trezindu-mă din somn) al unui gazetar de la *L'Express* căruia Alain Besançon îi dăduse numărul nostru, să-l informăm asupra Ambasadei române din Paris (face o anchetă asupra tuturor ambasadelor din Est).

Miercuri 29 octombrie

Telefoane nenumărate: cu Goma care nu mai vrea (se încăpăţînează) să colaboreze la FE (nici la mesele rotunde) pentru că nu i-au trecut (fără explicaţie) ultimele texte trimise (într-un fel are dreptate; într-altul nu, cronicile lui sînt într-adevăr prea violente şi i s-a spus de atîtea ori, pe cît i se reproşa, pe atît le făcea mai tari...). Apoi Adrian Oprescu (vărul lui Liiceanu). La cererea mea l-a întrebat (*à mots couverts*) pe acesta din urmă dacă să se vorbească de faptul că a fost scos de pe programul de conferinţe al Universităţii

de vară de la Sibiu (iniţiată de Noica). A răspuns: fără importanţă. Deci nu. Aşteaptă să-i apară cartea (corespondenţa despre *Jurnalul de la Păltiniş*) în ianuarie-februarie.

Pe de alta, Dana Dumitriu le-a telefonat — sau scris — „fetelor" că a primit Premiul de proză pentru ciclul romanesc *Prinţul Ghica*. Dar palmaresul n-a fost încă publicat în ziare.

S-ar acorda acum mai uşor paşapoarte. „Debordată", Elena C. ar fi numit o comisie să deblocheze ce-a blocat ea. Au şi început să sosească. De pildă Dan Lăzărescu, care-mi lasă la Radio un număr de telefon greşit.

Duminică 2 noiembrie

Telefon de la Christinel. A vorbit cu Corina: a murit ieri Sorana Ţopa. Improvizez o cronică. O merită de n-ar fi decît prin demnitate.

Luni 3 noiembrie

Dan Lăzărescu îmi aduce o fotografie a cenaclului „Sburătorul", pe care o are de la Dinu Nicodim (unchiul său). Întrevedere cu el la cafenea. Acasă, mă aşteaptă un interminabil telefon cu Cioran.

Marţi 4 noiembrie

Dan Lăzărescu a venit cu un volum din cele treizeci pe care le scrie despre România văzută de călătorii străini, şi cu aceeaşi superactivitate optimistă. L-a întîlnit pe Carandino înainte de plecare. Nu crede că el şi Coposu au semnat Apelul. Dacă Raţiu s-a lăsat indus în eroare de vreun provocator? Aşa s-ar explica şi trimiterea casetelor cu *Memoriile* lui Carandino de către Dean Milhovan. Sperau oare că mă voi arunca pe ele şi le voi difuza la Radio? Spre a-i face lui Carandino şi celorlalţi un proces?

Carandino crede că Vinogradovski din Germania ar fi nu doar socialist, dar şi suspect.

Miercuri 5 noiembrie

Telefonez lui Vlad pentru „afacerea Carandino–Coposu–Puiu". Carandino a şi trimis o scrisoare Europei Libere să dezmintă, ceea

ce nu dovedeşte încă nimic. (L-ar fi putut forţa Securitatea.) Ceea ce pare a dovedi mai multe e că Botez (căruia i-a telefonat Mihnea înainte de a pleca la Veneţia) nu era la curent cu Apelul, deşi îl vede deseori pe Puiu. Îl sfătuiesc pe Vlad să fie prudent.

Vineri 7 noiembrie

Telefon cu Aurora pentru problema ostaticilor, pentru care guvernul francez menajează aproape ruşinos Siria.

Sîmbătă 8 noiembrie

Lung telefon cu Marie-France întoarsă de la Viena. Totul a ieşit foarte bine: Eugen a dat o remarcabilă declaraţie la o emisiune foarte populară a Televiziunii austriece, iar la prezidiul contraconferinţei (Oglinda lui Helsinki) organizate de Internaţionala Rezistenţei şi de Comitetul Saharov, a stat în bună vecinătate cu un Daniel Cohn Bendit extrem de prevenitor. Unde eşti mai '68?!

De altminteri, de atunci nu Ionescu s-a schimbat, ci Cohn Bendit a evoluat de la anarhie spre… ecologie şi democraţie.

Marie-France a dat şi ea o serie de interviuri (Radio FE, dar nu numai, şi Radio Solidarnosć şi Radio Vatican), a cules semnături, au proiectat filmul despre distrugerile Bucureştiului etc. etc.

Duminică 9 noiembrie

Primul rezultat de la Viena s-a şi ivit. Soţia lui Al. Niculescu (primul pe lista Ligii) a fost vizitată de un securist care a regretat că s-a făcut un atare scandal, că doar „proştii de la învăţămînt" au cerut bani (Niculescu fusese ameninţat de Statul român cu un proces pentru bani, pe care ar fi trebuit să îi verse din salariul său de la Sorbona).

Luni 10 noiembrie

Suspans în problema ostaticilor. Sosită acasă de la emisiune, se anunţă la televiziune eliberarea a doi dintre ei. Toată lumea crede că e vorba de Aurel Cornea şi de colegul său de la Antenne 2. Pe la 12 noaptea aflăm că au fost eliberaţi alţi doi, un bătrîn de 84 de ani şi un sirian de-abia naturalizat francez şi cam dubios. Pentru asta

s-a compromis Chirac luînd apărarea Siriei! Şi atribuind Mossad-ului atentatele siriene într-un interviu, repede dezminţit, dar nu mai puţin autentic, în *Washington Times*.

Marţi 11 noiembrie

Prin Gelu, mesaj de la Mihadaş: dacă V. a primit un manuscris autobiografic al lui, trimis anul trecut printr-un marinar. N-a primit nimic.

Prin Maria Brătianu: colegialitatea dintre Eugen şi Cohn Bendit la Viena era atît de mare, încît acesta din urmă l-a îndemnat să aleagă pentru televiziune dintre două versiuni de declaraţie pe cea mai „tare".

Miercuri 12 noiembrie

Maria Mailat îmi aduce un roman al ei, pe care l-a propus la trei edituri româneşti înainte de a pleca. Citesc primele pagini şi nu înţeleg cum de n-au arestat-o imediat. S-au dus textualismele: în clar situaţia din România şi chiar referinţe la Ceauşescu (piticul). De necrezut.

Joi 13 noiembrie

Întîlnire cu Sorescu într-o cafenea la Châtelet. Mulţumindu-mi pentru cronica scrisă despre cartea lui şi spunînd că avem mai multă importanţă „decît toţi criticii din România". Şi despre felul în care ne-am sacrificat etc. După ce epuizează tema, atent să dea cît mai puţine informaţii. Ca de obicei. „Las-o încurcată", conform formulei sale.

Premiera lui Strehler (Châtelet) cu l'*Opera de Quat'sous*. Tehnic, perfect pusă la punct, decor inspirat etc. etc. Dar — mai întîi în franţuzeşte sărăcia textului brechtian, sumar didactic, de nivelul ideologic al unei gazete de perete, reiese supărător. Cum mai poţi fi brechtian după aşa ceva?

Apoi, în afară de Milva (extraordinară), nici un actor nu e convingător. E ca şi cum Strehler n-ar fi găsit nici unitatea, nici stilul, şovăind între realism şi caricatură.

Doar *song*-urile lui Kurt Weill rezistă timpului. Şi încă numai cele interpretate de Milva.

Îl evit pe Bernard Dort în pauză. Ce să-i spun brechtianului mereu de serviciu?

Sîmbătă 15 noiembrie

Îi trimit lui Annette Laborey o listă de cărți pentru Manolescu (ca și un abonament la *Lire*, pe care ni-l cere de mai multă vreme și n-am avut timp să i-l facem).

Duminică 16 noiembrie

Telefon (uimitor) al lui Nicodim cu V.: Hăulică amenințat să fie demis de la *Secolul 20*. „Uimitor" nu e pornirea puterii, ci concursul dat ei de D. R. Popescu.

Cum să mai visezi că intelectualii români ar putea ajunge să alcătuiască un KOR, cînd cei mai buni dintre ei nici nu sînt în stare să-și dea seama ce citadelă de neînlocuit e *Secolul 20*. Dezolant.

Luni 17 noiembrie

Masă rotundă cu Mihnea, Goma, Cazacu despre cartea Elenei Bonner: *Un exil partagé*. Profit, în comparațiile pe care le stabilim între KGB și Securitate, să amintesc cazul lui Mircescu și a sinuciderii-uciderii soției lui. Îi va mai fi slujind la ceva sau între timp l-au lichidat și pe el?

Marți 18 noiembrie

La cafea Oana cu Rodica. Au venit cu șampanie pentru ziua mea de mîine. Oana poartă o minervă (pe care o suportă stoic) și le regăsesc cu plăcerea de dinainte de vacanță. Rodica va scrie despre Premiul Goncourt; Sanda Sto găsește toate premiile prea proaste anul ăsta. Discutăm împreună și un posibil program de Crăciun.

Lung telefon cu Arielle Thédrel de la *Figaro* care așteaptă viza pentru a pleca în România. Cu Mihnea a aranjat *rendez-vous*-urile clandestine: Botez, Puiu. De la mine ar vrea scriitori. Îi propun să ceară prin Uniunea Scriitorilor (oficial deci) să vadă și doi „răi" (Barbu-Păunescu) pentru a-i întîlni pe cei „buni": Hăulică, Manolescu, Nedelcovici. Nu știu dacă și cît va merge combinația.

Miercuri 19 noiembrie

În oraş, după un aparat de compact disc (ne-a convins Cristovici care şi-a luat unul). E într-adevăr o revoluţie: nici urmă de suflu, *bruit de fond* etc. Şi o puritate a sunetului incredibilă.

Un nou telefon de la Arielle Thédrel care-mi mărturiseşte că îi e cam frică să umble cînd se lasă seara în bezna bucureşteană. N-a uitat probabil de aventura lui Poulet. O sfătuiesc şi eu să fie prudentă, spre exasperarea lui Mihnea care ar dori-o intrepidă pentru întîlnirile clandestine.

Joi 20 noiembrie

Ieri telefon de la Sandra Vulcănescu, azi de la soţul ei, de Hillerin, care a fost la Bucureşti, unde i-a văzut, printre alţii, pe Paler şi Geta. Paler i-a dat toate cărţile lui, să vadă ce poate „plasa“ în Occident. Iluzii, iluzii. L-a văzut şi pe... Romoşan. Mulţumiri de la Adina Keneres pentru cronică.

Scrisoare de la Haga de la Walewska (atît m-a înnebunit biata de ea cu acest pseudonim, că i-am şi uitat adevăratul nume). Tot cu oxigen, tot patetică (bieţii de ei, nu le-a mai rămas să se agaţe decît de FE în general, iar cultural de emisiunile noastre). Răspundere şi tristeţe. Îi telefonez seara la Haga, ar fi gata să vină la Paris, dar n-are viză. (Data trecută, la peste şaptezeci de ani, a venit clandestin, cu un autobuz cu turişti olandezi.)

Vineri 21 noiembrie

Aflu că Henriette Labrunie e la un spital, la doi paşi de mine, lîngă Porte de Pantin. Nici nu prea ştiu de ce mă duc: n-am mai văzut-o de la moartea Christianei. Izbucneşte în lacrimi, parcă intru în alt timp, cînd Christiane era aici şi toţi, în jurul ei, rămîneau nevătămaţi. Eu nu plîng, dar mi-e gura amară. Trecerea – petrecerea — cum ar spune V., insuportabila, ireversibila trecere.

Tot la spital, la Bochum, zace Poghirc: l-a călcat o maşină şi va trebui să meargă în cîrje încă două luni după ce a petrecut una în pat. Îi telefonez şi-i jinduiesc optimismul: ar fi putut să fie şi mai rău — îmi spune. Desigur.

Sîmbătă 22 noiembrie

Christinel se pregătește de plecare: îmi va lipsi. Puneam lumea la cale — și la bîrfă — în fiecare seară, ca intrarea în somn să nu fie după plîns, cu plîns. Dar n-o făceam, n-o fac din milă. Nu credeam că-mi va fi atît de ușor să-i stau alături. Din două motive mai ales (presupun): foarte buna-i calitate umană pe de o parte; pe de alta, exacerbata mea imaginație, puterea de a mă pune în locul ei.

Se va întoarce în iunie pentru „Zilele Eliade" de la Beaubourg și Congresul ARA cu omagiul pentru Mircea. Culianu — revenit și el pe două zile la Paris — insistă să vorbim, V. și cu mine, la Beaubourg. Încerc — tot telefonic — să-l conving de contrariu. Laborios.

Duminică 23 noiembrie

Pregătesc masa rotundă (cu aceiași) pentru cartea lui Glucksmann și Thierry Wolton *Silence, on tue*. Asupra felului în care, crezînd că salvează pe etiopieni de foamete, occidentalii — de la guverne la asociațiile umanitare — au intrat în strategia comunistă, finanțînd în fond deportările de populație și *la villagisation* — adică, altfel spus, colectivizarea.

Pamflet util, inspirat, în care probabil că Thierry Wolton a adus datele iar Glucksmann tușa de eseistică filozofică: unele pagini foarte bune despre rolul televiziunii nu numai în această teleteroare destinată să obțină fondurile, dar și în filiația rousseau-istă de la *Bon sauvage* la optimismul prezentatorului care deplasează în spectacol ceea ce e în istorie.

Luni 24 noiembrie

Masă rotundă cu aceeași echipă și aceleași rezultate, cred, corecte.

Seara la Christinel: seară de rămas-bun cu V. La plecare, Christinel plînge. Și mie mi-e greu.

Marți 25 noiembrie

Barbă a organizat un colocviu pentru centenarul lui Guénon. Cum nu vreau să fac masă rotundă (ar trebui să-l recitesc pentru a-mi reîmprospăta argumentele împotriva lui), îi dau de ales între o discuție

cu Cazaban sau cu Cristovici. Şi aflu, din telefoanele cu Dorel şi Barbă, că s-au certat.

Miercuri 26 noiembrie

Am citit cu încîntare — şi azi scriu cronica — al treilea volum din *Prinţul Ghica* de Dana Dumitriu. Roman de idei politice, mai mult decît roman istoric, şi alungarea pitorescului. Mă surprind nostalgică după secolul al XIX-lea, cînd românii se agitau atît în politică şi făceau, bine, rău, istorie. Acum totul e stătut şi fără orizont. Iar cînd se agită în exil, nu e politică, ci ţigănie. Să fie iremediabilă degenerarea?

Telefon de la Gheorghe Barbul (fostul secretar al generalului Antonescu).

Joi 27 noiembrie

Telefon de la Anca Dumitrescu pentru vărul ei, Tocilescu (regizor care a montat anul trecut un *Hamlet* foarte apreciat). Nu i se dă viză de turism. Ce să facă şi ce cărţi să-i trimită. O dirijez spre Pintilie (ar putea să-i obţină o invitaţie de la Théâtre de la Ville) şi spre Banu.

Mă lupt cu premiile literare. Rodica a scris despre Goncourt, dau părerile criticilor despre celelalte: e atîta vreme de cînd romanele franceze mi se par atît de neinteresante, încît nu-mi aleg nici unul spre a-l comenta. Românii sînt mereu mai interesanţi (fie din afectivitate, fie pentru că se află în situaţii-limită şi nu mai sînt nevoiţi să şi le inventeze).

Vineri 28 noiembrie

Arielle Thédrel s-a întors azi după-amiază de la Bucureşti. Vorbesc seara cu Mihnea: a găsit realitatea mai neagră decît i-am descris-o noi.

Depusese la Uniune, unde a fost primită de Balaci (şi mai înainte la Consulul din Paris, care-i replicase „Da' ce, Nedelcovici mai e în ţară?“) lista de scriitori pe care i-o dădusem eu. N-a putut vedea pe nici unul, în afară de Nedelcovici care a venit la Botez şi i-a recomandat să nu scrie că l-a văzut, însărcinînd-o cu salutări pentru

noi toţi şi mulţumiri pentru Goma. Cu Botez a fost tot timpul. El şi cu soţia lui au rămas singurii care au curaj să vadă gazetari străini.

Fostul consul securist Badea i-a „organizat" călătoria. Cinic şi rău. A simţit deodată ce înseamnă un securist.

Pentru referendumul de faţadă organizat de Ceauşescu, a fost la Uzinele 23 August. Cu toate că în dreptul lui DA şi NU (pentru... pace) trebuia să-ţi pui numele şi adresa, Botez a votat NU, şi ţine să se ştie. E atît de curajos şi discret asupra presiunilor şi anchetelor la care îl supune periodic Securitatea, încît pe la unele ambasade pare chiar... suspect. Şi asta trebuie să intre în calculele Securităţii.

A fost urmărită pas cu pas. Ambasadorul Franţei refuză să treacă prin valize manuscrise etc.

Sîmbătă 29 noiembrie

Telefon de la Arielle Thédrel. S-a întors bolnavă şi de o bronşită, şi de ce-a văzut acolo. N-a respirat decît atunci cînd avionul a părăsit solul României.

Luni 1 decembrie

Telefon cu Vlad G. Au avut o reuniune — cred cu noii șefi, emisiunea românească a fost considerată cea mai bună, iar programele de la Paris excelente. Bine că şi-au dat seama şi noii directori. Dar nu vor fi schimbaţi acum, o dată cu dizgraţia lui Reagan (Irangate — un nou Watergate: s-au vîndut prin Israel arme Iranului contra eliberării a doi ostatici americani).

Marţi 2 decembrie

Aseară lung telefon cu Lucian Pintilie, venit cu o serie de ştiri şi vorbind cu înnăscutul lui simţ al deriziunii de euforia apocaliptică de la Bucureşti, un fel de ciumă cu chefuri.

— De la Hăulică. L-a întrebat cînd i-a dat semnalul: „Să vorbească Monica?" „De ce să nu vorbească?" — a mormăit în stilul lui inefabil H. Deci mai aştept. Mereu chemat la Uniune. Mereu luptîndu-se. „De ce-l superi pe... preşedinte?", îi spune Ţoiu, gudurîndu-se pe lîngă D. R. Popescu.

Vor să scoată din număr un tablou al lui Bernea — din pricina unei cruciuliţe, şi să nu se mai numească *Secolul 20* — revistă de

„sinteză". (Să nu mai fie decît literatură.) Hăulică ține piept. La toată redacția nu le-a dat, din două chenzine, decît una.

— Nu s-a putut scrie despre Apostu.

Doar Hăulică, incorijibil, optimist, se zbate și recoltează material. La parastasul Apostu — care s-a lăsat — bucureștean — cu chef, popa l-a invitat pe Pintilie, cu un sculptor, Napo, să le arate gravurile sau desenele lui. Le ținea într-un caiet și întorcea cîte trei foi deodată, ascunzînd astfel portretele pe care i le făcuse lui Ceaușescu, și arătînd doar cele bisericești. Probabil, conchide P., că pentru partida inversă procedează în același stil: îl arată pe Ceaușescu și le ascunde pe celelalte. De altminteri P. vede Caragiale peste tot.

— Lui Daneliuc i s-a dat în sfîrșit să facă un film după *Iacob Dionisie* (nuvela lui Bogza cu minerul). Daneliuc fiind ce e și subiectul arzînd, P. nu e sigur că-și va „finaliza" filmul.

Joi 4 decembrie

Telefon marți dimineața de la Christinel „șantajată" sentimental de niște nepoți pe care nici nu-i cunoaște!

Vineri 5 decembrie

De la Gelu telefon marți: au sosit la Heidelberg Raicu cu soția și Ileana Mălăncioiu (mereu apărîndu-l pe D. R. Popescu). Norman Manea va trece doar o zi prin Germania, în drum spre Statele Unite.

Mihnea, Anne Planche, Liga, cam speriați. Paraschiv vrea să vină în Franța cu fiica, bolnavă de o boală incurabilă. Cine să-l țină și întrețină? Și îngrijească? Are, se pare, un mesaj de comunicat Occidentului.

Sîmbătă 6 decembrie

Să ne întoarcem spre Paris (doar în principiu aici trăim). În ultimele zile, manifestații studențești masive pentru retragerea legii Devaquet (un vag început de selecție și restaurarea profesorilor în drepturile devorate de '68). Degenerînd (ultimele două) în înfruntări cu poliția. În chiar noaptea asta au fost ridicate baricade în Cartierul Latin. Un nou '68 în '86? Stînga o speră, dreapta se teme și toată lumea subliniază apolitismul angelic al studenților. Evident — ideo-

logia nu mai joacă rolul din '68. Dar cu ce a fost înlocuită? Din interviurile studenţilor (citite în *Libé*) — maestrul lor e Coluche (băşcălia vulgară pînă la scatologic) — *hard-rock*-ul şi solidaritatea cu imigranţii (*touchez pas à mon pote*). Referinţe infantilizante şi total aculturale.

În faţă, la dreapta, politicieni cam debili. Totul gata pentru o criză.

Duminică 7 decembrie

Telefon cu soţia lui Alexandru Niculescu, pe care protestele Ligii şi acţiunea lui Marie-France la Viena au scos-o din ţară. Emoţionată. Iarăşi despre emisiunile noastre — oxigen.

As-noapte a fost ucis un student de către poliţişti. Studenţii au acum martirul lor.

Luni 8 decembrie

În taxiul care ne duce la Radio, ştirile la radiojurnal: Chirac a cedat, retrăgînd proiectul Devaquet. Cu asta s-a salvat în imediat, dar a pierdut alegerile prezidenţiale. În mass-media zeificarea tinerilor. Adulţi demisionari. În '68 a fost şi mai grav. Doar Raymond Aron mai rămăsese în picioare. Restul — „une nation d'allongés".

Să revenim spre Bucureşti. Telefon cu Gelu: de la Iorgulescu (cu care a dejunat) şi Raicu (Heidelberg): Barbu şi cu Corneliu Vadim Tudor ar fi scris un memoriu împotriva lui Dulea (ce le refuzase dreptul de a răspunde unui articol violent antiprotocronist al lui Gogu Rădulescu), tratîndu-l de „om al Europei Libere"!!

Dulea în conflict cu Enache, al cărui adjunct pentru cultură, Ghiţă Florea, ex-stalinist pocăit, ar fi preferat de scriitori. Trebuie deci să continuăm a-l ataca pe Dulea, care blochează acum şi planurile editoriale şi premiile, chiar dacă Gogu Rădulescu a devenit... agentul nostru!!

În sfîrşit o veste bună prin Mihnea: Thierry Wolton a cîştigat procesul intentat lui (după publicarea lui *Le KGB en France*) de Yves Dandal şi *Présent*, cel care ne atacase (pe baza calomniilor emigranţilor-agenţi) pe noi şi pe Vlad G. ca agenţi KGB-işti infiltraţi la FE. Primul mare succes împotriva campaniei iniţiate de

Bucureşti (via extrema dreaptă franceză) împotriva noastră. (*Présent* condamnat la cheltuielile procesului şi 3 000 de franci amendă.)

Marţi 9 decembrie

(*Feu vert* de la Hăulică prin Nicodim pentru *Secolul 20*. Deci V. a înregistrat ieri o cronică foarte tare întru apărarea *Secolului*)

Telefon dimineaţă de la Eugen Simion şi întîlnire seara. Nu ne-am mai văzut de patru ani, îl găsim mai deschis ca niciodată. Se apără: pe Hăulică nu l-a atacat public, ci numai faţă de Nicodim. Îl apără şi pe Iorgulescu: n-a fost în nici un fel „prelucrat" de Dulea. Îmi pare foarte bine. Noi ecouri asupra efectelor „demenţiale" ale emisiunilor. I. D. Bălan s-a făcut de rîsul lumii după emisiunea lui V. asupra plagiatului lui (şi de aceea n-ar mai fi fost numit decan) etc. etc. Simion îşi apără cîţiva prieteni, de pildă Piru. Unul a venit cu un întreg dosar de articole după o cronică a lui V. ce-l ataca, pentru a-i dovedi că de vreo doisprezece ani n-a mai scris pentru regim, cei atacaţi se văd desconsideraţi de copii, rude, vecini etc., şi aceleaşi ecouri asupra disperării din România.

Cînd asist la laxismul şi iresponsabilitatea de aici, nu pot să nu admir pe aceşti atît de huliţi — şi de mine chiar desconsideraţi, pentru a nu se fi urcat pe baricade — intelectuali români care luptă cu încăpăţînare de decenii pentru a salva o cultură ce reprezintă singura lor formă posibilă de rezistenţă.

Nu-mi pare rău că mi-am petrecut existenţa alături şi pentru ei.

Miercuri 10 decembrie

Cioran ne trimite *Lacrimi şi sfinţi* tradus... în franceză de Sanda Sto şi publicat la *L'Herne*.

Seara Bouffes du Nord: Broch în regia lui Grüber.

Manifestaţie studenţească — ultima.

Sîmbătă 13 decembrie

Miercuri, telefon cu Cioran (mulţumiri pentru carte). E furios împotriva studenţilor şi de acord (ca şi V., şi Eugen) cu un editorial al lui Pauwels care, acuzîndu-i de „sida mental" a produs rumoare,

scandal, indignare. Dezideologizată sau nu, Franța intelectuală, și mai puțin (mass-media, învățămînt etc.) tot de stînga rămîne.

Marți — seara — cu V. și Banu la Bouffes du Nord pentru ultimul spectacol al Festivalului de toamnă, *Mărturisirea servitoarei Zerlina*, după romanul lui Broch *Iresponsabilii*, în regia lui Grüber și în unica interpretare a lui Jeanne Moreau. Mă plictisesc elegant. Nu mă mai pot duce la teatru doar pentru text sau actor.

Mihnea a primit o scrisoare a fiului lui Ursu — cadavrul lui purta vizibile urmele torturii. Din punctele asupra cărora s-a insistat la „anchetă": contactele cu noi și descrierea casei noastre. În vederea a ce? Îi interesau și contactele cu Barbăneagră.

Luni 15 decembrie

După emisiune, la cafenea, Ion Omescu, care și-a terminat *Shakespeare*-ul pentru Presses Universitaires, și-a lăsat barbă și se ia drept un... hidalgo.

Se duce să descopere Spania și practică o ironie încifrată.

Acasă, Mihai Dinu Gheorghiu, din grupul de la *Dialogul* ieșean. Așteptam versiunea completă a dizlocării grupului după incidentul cu manuscrisul.

În locul ei, o surpriză — M. D. Gheorghiu — îndelung anunțat de Gelu — ar vrea să rămînă; tocmai din pricina Securității, care a încercat să facă din el, înainte de plecare, un agent. Totul depinde de Bourdieu (al cărui traducător e), la care trebuie să țină o ședință de seminar cu o comunicare în sociologia culturii. Dacă i-ar găsi ceva... Altfel, contrar Mariei Mailat, deloc descurcăreț (sînt prieteni). Nu-și revine din tulburarea și dezgustul de a fi stat de vorbă cu un ofițer de Securitate venit — amabil — la o cafea. Aceeași reacție ca la Norman Manea (care e acum la fratele lui în America. De tot?). Telefonez imediat lui Mihnea pentru el. M. D. Gheorghiu ar rămîne și din pricina exilului, a cărui importanță în „sociologia culturii" i se pare indeniabilă. E atît de răvășit de necesitatea de a alege (a rămîne în vînt — a se întoarce spre și în umbra Securității), încît nici nu-i priește Parisul. Îl înțelegem și nu putem să-i dăm nici un sfat.

Miercuri 17 decembrie

Ieri, la o cafea, Maria Mailat care lucrează deja la o şcoală de handicapaţi de pe lîngă noi.

Joi 18 decembrie

Îmi telefonează Banu. A insistat Pintilie să-l invite pe Tocilescu (cel cu *Hamlet*) prin Vitez. Vitez a făcut-o şi îi telefonez Ancăi Dumitrescu — vara lui Tocilescu — să-i dau vestea cea bună. O ştia deja.

Seara — Eugen Simion. Mergem la restaurant sub ploaie, ne întoarcem asemenea. În cotidian pare mai urmărit de inimiciţiile personale (Grigurcu — Hăulică) decît de necesitatea unui front comun. Opune mereu *Caietele critice* — *Secolului 20*, de parcă, în loc de bună vecinătate de citadele asediate, s-ar pune problema vreunei concurenţe.

Sîmbătă 20 decembrie

Telefon cu Raicu — emoţionat şi emoţionant — de la Kiropol. Ne dăm întîlnire pe luni.

Telefon şi cu Mihai Dinu Gheorghiu: comunicarea lui la seminarul lui Bourdieu a fost un succes. B. îl îndeamnă să scrie o carte, se arată foarte înţelegător pentru dorinţa lui de a rămîne: îl trimite la Le Goff şi la... Chiva, dar n-are, fireşte, loc la Centrul său. Îi spune că e prost văzut şi de stînga, şi de dreapta (de dreapta e mai normal — e cotat ca singurul care a mai rămas la stînga).

Deocamdată M.D. Gheorghiu nu este mai avansat: va depinde de întrevederile ulterioare aranjate de Bourdieu. Moral mai bun sau discreţie telefonică. Pare, în orice caz, mai puţin răvăşit.

Luni 22 decembrie

Greve de metrou şi tren (modelul studenţesc: dacă s-a cedat o dată, de ce să nu se continue?). Facem un ceas şi jumătate cu taxiul la dus, două ceasuri cu autobuzul la întors.

La Radio, Alain (căruia i-a murit tatăl) vine din provincie, unde stă pe cîtva timp cu maică-sa.

Seara — Marie-France cu Lucian Raicu şi Sonia Larian. Emoţii şi mii de bucureştene ştiri. Sînt mai mulţi, nu numai I. Mălăncioiu, care încep să-l găsească *un moindre mal* pe D. R. Popescu. S-ar zvoni că va fi înlocuit cu Ion Brad! De unde probabil şi articolul lui Iorgulescu favorabil acestui oarecare.

Breban a venit la Bucureşti să obţină un premiu. Atît a insistat pe lîngă critici (în primul rînd Manolescu), încît nimeni nu l-a votat. În orice caz premiile sînt blocate.

Marţi 23 decembrie

Saharov şi Elena Bonner au sosit la Moscova (la iniţiativa personală a lui Gorbaciov). Saharov a şi dat interviuri (pentru prizonierii de opinie şi contra războiului din Afganistan), la gazetarii occidentali şi chiar unei televiziuni americane, punîndu-i-se la dispoziţie un studio la Televiziunea sovietică!

E greu să mai crezi într-o simplă manevră a lui G. pentru a face uitată moartea lui Martcenko în închisoare şi pentru a înşela Occidentul.

S-au înlocuit preşedinţii la Uniunea Scriitorilor şi Cineaştilor. Se dau drumul filmelor şi cărţilor interzise. Pare începutul unei destinderi. Şi chiar dacă ar fi manevră, trebuie profitat de ea.

Miercuri 24 decembrie

Vestea zilei (deci mai sînt şi veşti bune): ostaticul căruia i se vestise eliberarea în Liban e, în sfîrşit, Aurel Cornea. O aflăm spre seară (îmi telefonează Cella Minart) şi nu o chem decît mult mai tîrziu pe Aurora, ocupată cu gazetarii şi televiziunea. Dar îi spun că-i vom lăsa în pace să-şi revină Aurel. Bucuriile ţi le poţi consuma şi singur, doar în nefericire simţi nevoia participării celorlalţi.

Seara telefonez lui Christinel la Chicago.

Joi 25 decembrie

Dejun (vine Henriette să ne ia cu un taxi) la Laura acasă (Asnières) cu Odile (întinerită) şi Greg (îmbătrînit). Mi-e milă de Greg, teribil de milă, dar reuniunea mi se pare greu de suportat: fără Christiane nimic nu se leagă, e ca o parodie tristă a Crăciunului la ea.

Seara, la Ioneşti acasă, cu ei şi cu cei trei Balotă. Ca de obicei cînd e organizată (pusă în scenă) de Marie-France — sărbătoarea perfectă.

Bietul Balotă: a scris un articol despre *Nu* a lui Eugen şi se aşteaptă probabil să i-l plaseze E. în vreo revistă. Aşa a făcut şi cu Cioran. Şi în amîndouă cazurile — n-a mers.

Telefon de la Eugen Simion — brusc patetic, că el nu e demonstrativ din fire, dar să ştim că ne iubeşte mult.

Vineri 26 decembrie

Greva la metrou, care s-a oprit pe cîteva zile, reîncepe luni. Cea de la căile ferate continuă — îndîrjită.

În acest timp manifestaţiile studenţeşti de la Paris au făcut emuli (infinit mai serioşi) la Şanhai şi Beijing. Studenţii cer libertate şi democraţie. Măcar ei ştiu pentru ce o fac şi sînt justificaţi.

Luni 29 decembrie

După Radio, după cafeneaua cu Sanda Sto, la restaurant (Montessuy) cu Mihai Dinu Gheorghiu. Surpriză: s-a hotărît brusc să se întoarcă. Presupun că bine face, de la Bourdieu n-are nici o siguranţă că s-ar putea găsi ceva în sociologie, şi, în fond, în acest domeniu nu-l interesează decît sociologia culturii române. E cam încurcat, de cînd e la Paris; are insomnii. Măcar acum cînd a ales, să se liniştească puţin. I-ar fi mai uşor, bănuiesc, dacă altcineva ar lua hotărîrea pentru el. Dar bineînţeles nu noi o vom face. Aşa cum arată, n-ar fi de mirare să se mai răzgîndească încă o dată. Atîţia au avut aceeaşi, de altminteri foarte explicabilă, ezitare, încît deşi înţeleg întru totul, nu mai reuşesc să particip afectiv. Uzura repetiţiei.

Marţi 30 decembrie

Telefon Ariana Nicodim: efectul cronicii V. pentru *Secolul 20:* răsunător. Afacerea a devenit publică şi e mai greu (niciodată imposibil) să se suprime revista. Se pare că Hăulică e încîntat. Efectul emisiunilor continuă — din fericire — să fie inexplicabil de mare. O serie de bătălii cîştigate, care trebuie însă mereu recîştigate.

Telefon şi de la Ileana Mălăncioiu — o vom vedea săptămîna viitoare, dacă nu reîncep grevele de la metrou: cele de la căile ferate continuă din plin.

Miercuri 31 decembrie

Un an atît de prost nu merită un revelion. Nici nu-l facem. Refuzăm o minipetrecere la Cristovici şi lucrăm ziua întreagă, cu o pauză la miezul nopţii, pentru a asculta — pe disc compact — Mahler şi Monteverdi.

1987

Joi 1 ianuarie

Seara, Eugen Simion. Noroc că prevăzusem o cină acasă — afară plouă constant şi e atît de cald, că putem sta cu fereastra deschisă. Prima lui scrisoare, mi-amintesc, am primit-o la începutul liberalizării — acum un veac — la Megève şi, de la început, el cu V. şi cu mine ne-am înţeles. Evoluţia lui, remarcabilă — după Lovinescu, după Paris — se simte în scrisul său. Încercăm să-l convingem să nu-l atace pe Nego (care i-a pus în chestiune idolul, pe Marin Preda), pentru a nu intra într-o campanie împotriva emigranţilor, ce-ar conveni regimului.

Vineri 2 ianuarie

Telefon Cioran. Îmi aminteşte că el e cel care ne-a pus în gardă pe noi şi pe Mircea împotriva lui Marino. Unui editor sau director de revistă francez care voia scrieri româneşti de ale lui Fondane, Ambasada română de la Paris i-a spus să se adreseze direct lui... Marino.

Telefon de la Aurel. Doar obosit. Altfel, toate analizele bune. În schimb, nervii Aurorei au cam cedat: îmi povesteşte cum a dat cu telefonul de pămînt — chiar l-a spart — în primele zile, cînd nu mai înceta să sune.

Nu-l întreb nimic despre condiţiile de detenţie. Le-a povestit probabil de atîtea ori...

Luni 5 ianuarie

La restaurantul Montessuy, cu Ileana Mălăncioiu: povesteşte cu detalii (dar toate semnificative) aventura apariţiei ultimei sale cărţi de poezie, ce a provocat scandal şi s-a soldat cu darea afară a lui

Sîntimbreanu (care totuşi îşi luase toate precauţiile, trimiţînd volumul spre cenzurare la Consiliu...). Ne confirmă ivirea unei noi „tabere“, animată de Mircea Iorgulescu, dar mai ales de Dimisianu, Geta şi Paler, care, furioşi pe Bălăiţă (şi deci şi pe D. R. P.), militează pentru înlocuirea acestuia din urmă prin... Ion Brad. De unde şi articolul lui Iorgulescu pentru Ion Brad, care-l indignase pe V. Cronica lui V. despre Ileana Mălăncioiu a venit la momentul cuvenit. Are, evident, dreptate, între D. R. P. şi Ion Brad, cum să eziţi? Ne confirmă rolul mai „pozitiv“ al lui Ghiţă Florea (adjunctul lui Enache) — acesta din urmă în conflict cu Dulea.

Marţi 6 ianuarie

Blocaţi în casă de greve. Seara, timp de un ceas ni se taie şi lumina.

Telefon dimineaţă de la Mircea Iorgulescu de abia sosit — pînă nu se calmează grevele, nu putem să-l vedem.

Telefon şi de la Pintilie, cu mesaje de la Hăulică: cronica lui V. extrem de binevenită şi de abilă: revista şi-a reluat activitatea şi le-au dat salariile, dar numărul incriminat tot n-a fost pus pe piaţă. Problema se va redeschide peste vreo două săptămîni pentru numărul viitor. Pe Hăulică l-a chemat un ştab mai mic, „foarte tremurînd“, să-i spună că „nu merge coperta“, să se scoată „revistă de sinteză“. H. nu vrea să cedeze. Dacă-l dau afară, ne va comunica prin Pintilie să facem „scandal“.

Miercuri 7 ianuarie

Trece Maria Mailat să-i aducă lui V. mai multe numere din *Dialog*.

Primul articol al lui Arielle Thédrel în *Le Figaro* despre România: excelent.

Telefon de la Christinel — nici nu comentează numărul din *Limite* cu Mircea.

Nedelcovici a sosit în Germania. Goma se zbate să-l aducă în Franţa, unde e sigur de data asta că vrea să rămînă. Vorbesc cu Gelu: a stat cu el vreo şase ore.

— Premiile au fost în sfîrşit atribuite (a doua zi după cronica mea, dar presupun totuşi fără legătură cu ea), însă Consiliul — fără

a mai consulta juriul — a șters două nume: pe Norman Manea și pe D. R. P. cu „asentimentul“ lui.

— De la *Viața Românească* dați afară Ioanichie Olteanu (scos la pensie) și Pituț pentru a nu fi scos din *Almanah* „fotografii licențioase“ (de fapt, îmi spune Ileana Mălăncioiu căreia îi telefonez s-o înștiințez — e redactoare la *V. R.* —, ilustrații de Pucă). Pituț va fi supus și unei anchete pentru „matrapazlîcuri“ cu *Almanahul*.

Balaci girează revista. Candidați la șefia redacției: Anghel Dumbrăveanu și Bălăiță (care s-ar fi săturat de riscurile cenzurii la Cartea Românească).

Cu Goma, discuție lungă (din nou!). Vlad G. voia să-l aducă la München să facă o serie de emisiuni care să țină peste o lună, la cei zece ani de la „mișcarea Goma“ din ’77. Ar fi fost, evident, excelent. Goma refuză cu îndîrjire: nu i-au trecut, fără explicație, mai multe cronici și nu i-au mai scris din mai trecut. Acum, Vlad G. i-a telefonat, i-a scris, i-a spus chiar că-l „iubește“, nimic nu-l mai înduplecă.

Mă străduiesc să-i explic că deasupra jignirilor personale există un alt interes și că seria de comemorări are o însemnătate care depășește susceptibilitatea, chiar justificată (cronicile erau probabil prea violente, dar s-ar fi putut cel puțin justifica sau scuza nedifuzarea lor). Nimic de făcut. În fundal se aude vocea Anei care țipă.

Vor mai insista și Mihnea și Marie-France. Dar pornirea e atît de intensă, încît nu văd cum ar juca argumentele raționale.

Sîmbătă 10 ianuarie

La Sorbona, la teza de doctorat (de stat) a lui Culianu: *Recherche sur les dualismes d'Occident.* Juriul prezidat de Pierre Aubenque pe care-l credeam sever, dacă nu chiar fioros (și Liiceanu se înscrisese la un doctorat cu el). E mai curînd blînd. Culianu, ale cărui răspunsuri nu le auzim, trece teza cu *très honorable* și ne oferă după aceea tuturor o mică recepție, tot la Sorbona.

E ger și greva la metrou continuă. Găsim un taxi, ca prin minune. Dar „evenimentul“ săptămînii i-a fost relatat lui Marie-France de Pintilie: cei doi Raicu (unul mai neajutorat ca altul) au venit ca să... rămînă. Și-ar fi depus chiar actele și nu l-au autorizat pe Pintilie

să ne spună decît nouă și lui Marie-France. O asociație evreiască le garantează șase luni de existență. Și apoi?

Telefon de la Cioran: entuziasmat — zice el — de numărul din *Limite* consacrat lui Mircea, care tocmai a ieșit. Dar pachetul cu cele vreo două sute de exemplare trimis de Răuță n-a sosit: blocat poate în cine știe ce tren în grevă. N-avem decît patru-cinci, nici pentru colaboratori. Cioran e încîntat, textul lui (în franceză) a ieșit (după cîte corecturi numai noi știm) fără nici o greșeală de tipar.

Criza socială încă nelichidată. Dar nu mai sînt tăieri de curent la electricitate, singurele care au provocat reacțiile unui public altfel pasiv, resemnat, înțelept sau nerod.

Marți 13 ianuarie

Ninge și e un ger nemaipomenit. Voi hiberna toată săptămîna.

Seara, Iorgulescu, anxios să spună în cît mai scurt timp cît mai mult. Răspunzînd la acuzațiile Getei și ale lui Paler (transmise prin Pintilie), rectifică, și îl cred: evident, nu l-a convins Dulea, dar e adevărat că l-a întîlnit la Uniune (ca președinte al juriului de premii) unde a fost amenințat că, dacă juriul dă premii „necorespunzătoare“ unor cărți „neagreate de Partid“, va fi dizolvat juriul. A replicat — și iar cred — că Partidul ar încălca astfel statutul. Dulea: Partidul a acordat statutul, Partidul îl poate lua înapoi. Schimb de replici dur, în limitele politeții (?). Iorgulescu nu l-a pus la curent cu amenințările decît pe Manolescu. Au hotărît amîndoi să nu țină seama de ele. Și fiecare a votat cum a vrut. El pretinde chiar că l-a votat pe Paler. Dar n-a ieșit.

Alt punct nevralgic: articolul său despre Ion Brad. Îi dă dreptate lui V. că l-a „impuns“ (alături de Manolescu, care scria despre Păunescu, și de Doinaș, despre Anghel Dumbrăveanu). Dar spune că articolul lui era în doi peri și de altminteri nu există nici un risc să fie numit Ion Brad în locul lui D. R. P. (din ce în ce mai laș și nociv).

Joi 15 ianuarie

Parisul înzăpezit, cu întreruperi de electricitate nu din pricina grevelor (s-au cam lichidat), ci a gerului — noi n-am avut de suferit —, complet dezorientat în asemenea situații extreme care se repetă cam

în fiecare an (deşi acum e probabil mai ger ca niciodată) şi se uită imediat după. Franţa e o ţară fără imaginaţie pentru frig.

Telefonează Mihai Dinu Gheorghiu, liniştit de cînd s-a hotărît să se întoarcă.

Sîmbătă 17 ianuarie

Telefon de la Sonia Larian. Raicu şi cu ea n-au îndrăznit să ne spună din prima zi că vor să rămînă, ca să nu ne... supărăm!! Sau aşa ceva. Luăm cu ei *rendez-vous* pe miercuri, să discutăm împreună ce să pună lá motivele pentru care cer azil politic (se credeau ameninţaţi cu moartea de Securitate). Eugen, căruia îi telefonez, se propune să le dea o „recomandare" pentru OFPRA.

Citesc ultima carte a lui Bedros Horasangian. Se pare că la cenzură i-au scos un sfert. Ceea ce ar explica poate atenuarea violenţei — ca şi a interesului. (*Parcul Ioanid*)

Duminică 18 ianuarie

Telefon de rămas-bun de la Ileana Mălăncioiu.

Spre seară, Mihnea mă avertizează că Acţiunea Română Democrată (care ne trimisese deja un document de constituire) a lansat manifeste în Bucureşti ca nimeni să nu iasă din casă la 23 ianuarie. I-a spus-o Vlad, şi Mihnea a dat ştirea la AFP, la *Libé* şi lui Arielle Thédrel. Probabil că, de frică, românii, dimpotrivă, vor ieşi cu toţii de 23 ianuarie.

Luni 19 ianuarie

Seara, după cină, la noi: Iorgulescu. Aproape nu se mai duce la Naţională, să nu-l întîlnească pe Marino, care se agaţă de el. Suspiciuni.

Ne povesteşte cu dar de romancier şi mult haz călătoria lui în Grecia cu dna Istrati şi Talex, pentru sărbătorirea lui Panait Istrati şi nivelul folclorico-socialist la care s-au limitat manifestaţiile. Dar ce nu ne povesteşte?

Marţi 20 ianuarie

Dezgheţ: am început să ies în oraş.

Lung telefon cu Vincent Giret de la *Le Matin* — detalii pentru manifeste şi sărbătorirea lui Ceauşescu. Va scrie un articol.

Miercuri 21 ianuarie

Seara: Lucian Raicu, Sonia Larian şi, puţin mai tîrziu, Kiropol. Veniseră de la început hotărîţi să rămînă. N-au îndrăznit să ne-o spună deoarece ştiu cît „ne luptăm“ ca să continue acolo cultura română. Lungi sfaturi pentru OFPRA, unde voiau să dezvăluie, la motivele cererii de azil, că Secu îi omoară pe scriitori (vezi zvonurile în jurul morţii unui Marin Preda, Virgil Mazilescu etc.). Ei înşişi erau urmăriţi de Secu şi dacă ar fi fost nevoiţi să se întoarcă, „se sinucideau“. Le temperăm psihoza şi facem un plan de bătălie (în care Mihnea va telefona dnei Petrulian, dar îl va pune în contact pe Raicu şi cu cei de la *l'Age d'Homme* pentru studiile asupra literaturii ruse: Gogol, Tolstoi. Mirific de cinstiţi: nu vor să ia ajutoare din două părţi, nici să exagereze, nici să înşele, pe oricine ar fi. Raicu şi-a lăsat toate însemnările literare acasă. Speră ca Mircea Dinescu (care are cheia) să se gîndească să le ia. Dar cum, din moment ce nu ştie că nu se mai întorc?

Joi 22 ianuarie

Nedelcovici (cf. 23 ianuarie). *Le Matin*, articol foarte critic despre Ceauşescu.

Îi telefonez lui Vlad să-i anunţ (în acord cu Raicu) rămînerea încă secretă a acestuia aici şi o viitoare colaborare la FE. Nu-l impresionează deloc.

În schimb, foarte excitat de povestea cu manifestele. Americanii nu i-au dat voie să treacă ştirea (noroc că se difuzase articolul din *Libé*). Îi semnalez pe cel din *Le Monde*. S-a luptat cu ei, a cîştigat, a convins şi pe Mititelu de la Londra, s-o dea, se bate ca un... cruciat. Presupun că-şi face iluzii asupra rezultatului concret, dar bine că se înflăcărează.

Seara, Nedelcovici, care şi-a trăit cartea după ce a scris-o, se prezintă deci ca „Al doilea mesager“, infinit mai echilibrat ca prima oară, ne povesteşte cu un umor blajin ceea ce ne rezumase mult mai percutant de altminteri Norman Manea: peripeţiile lui la întoar-

cere. Nimeni, în fond, nu voia „scandal". Așa că „direcția operativă" a Uniunii a înghițit cu ușurare versiunea cărții rescrise aici (publicarea în acest caz n-ar fi încălcat nici un articol de lege). Pus „doar" să demisioneze din funcția de președinte al secției de proză (Asociația Scriitorilor București). Al doilea manuscris, cenzurat cu persistență de Bălăiță — N. n-a vrut să accepte suprimarea nuvelei principale. Tot ce ne spune confirmă trei constatări pe care le-am făcut de mai multe ori:

— nu vor scandal cu ecouri în străinătate;

— cronicile noastre au efect imediat;

— scriitorii s-au radicalizat. Goma fusese izolat; Dorin Tudoran cvasiizolat, în jurul lui au fost mai mulți: nu numai Botez și Manolescu, dar și Paler și alții.

Nedelcovici (care s-a și prezentat la Prefectură) vrea și el să amîne cîtva timp știrea rămînerii, pînă ce niște prieteni îi vor scoate și lui din casă ce-a lăsat.

Fericit de a găsi la noi noul său roman trimis din țară la FE pentru mine. Sperăm cu toții să fie bun.

Telefon de la Iorgulescu: Marino l-a invitat la cocteilul de la Ambasadă. „N-am invitație", i-a răspuns el. „N-are importanță, dacă vii cu mine", a replicat Marino.

Lui Dinu Zamfirescu i-a telefonat din România Veteranul (Dumitru Mircescu) plîngînd: să-i trimitem noi la Banca centrală română cincizeci de dolari pentru o călătorie turistică la Roma. Bineînțeles, o vom face, dar ce va fi căutînd bietul de el la Roma?

Sîmbătă 24 ianuarie

În *L'Express* notă despre manifestele de la București.

Miercuri 28 ianuarie

Petrecem toată ziua căutînd documente pentru Raicu și Sonia Larian și scriind „scrisori" de recomandație. La OFPRA, dna Petrulian le-a cerut rapoarte de la noi, de la Mihnea, extrase de presă etc. — să le facă un dosar „beton armat". Și nu detest nimic mai mult decît acest gen de referate „administrative". Dar oameni de calitatea lor — și în plus păguboși — merită toate eforturile. Cînd mă gîndesc că,

dacă nu-i puneam în gardă, s-ar fi dus ca nişte flori, spunînd doar că Secu omoară pe scriitorii anticonformişti şi convinşi că vor fi primiţi cu braţele deschise.

Joi 29 ianuarie

Un nou telefon de la Mircescu lui Zamfirescu — dac-am depus cei cincizeci de dolari la bancă şi „să facem scandal" că i s-a confiscat un manuscris fără proces-verbal de confiscare. Nu vom face nici un scandal deoarece Securitatea i-a promis un paşaport. Vrea să meargă la Roma şi-i repetă lui D. Z. că se va întoarce. Figură de stil şi de prudenţă?

Duminică 1 februarie

Telefon cu Cioran. Din nou despre ultima lui carte: *Aveux et anathèmes* (am şi scris o cronică), lăudată şi de *Nouvel Obs.*, şi de Matznef în *Le Figaro Magazine* (şi primită cu semne de exclamaţie la „Droit de Réponse"). Lui Cioran i-a plăcut atît de mult articolul lui Matznef, încît vrea să-l citească şi fratele său. V. i-l trimite pe Iorgulescu, încîntat de acest prilej de a-l cunoaşte pe Cioran.

Luni 2 februarie

Raicu şi Sonia Larian la Radio să-şi ia „documente". Vin cu o jumătate de oră înainte, să le fotocopiez totul. Soseşte şi Mihnea cu o excelentă scrisoare de recomandare. O au şi pe a lui Eugen. Sînt încîntaţi de dosarul cu care pleacă în grabă la OFPRA. Au un stil de a fi aiuriţi care mi-e foarte simpatic.

Nu acelaşi lucru aş putea spune despre Mihai Dinu Gheorghiu, pe care-l regăsim seara acasă şi pe care-l simţim — nu o spune, e mereu politicos — revendicativ. Ne reproşează indirect — oh, e foarte fin — că nu-l sfătuim să rămînă, că nimeni nu-şi ia răspunderea pentru el. I s-au oferit şi nişte vacaţiuni la Universitatea din Amiens, cu 3 000 de franci pe lună. E evident puţin, dar era un început. În astfel de condiţii, convorbire neutră, deşi din scris personajul părea interesant.

Marți 3 februarie

Mihnea îmi confirmă — la telefon — impresia cu Mihai D. Gheorghiu. La el a venit direct revendicativ: de ce românii nu sînt organizați în exil să ajute etc. etc. Păcat de el: cu asemenea ocazie nu se va mai întîlni.

Miercuri 4 februarie

Telefon cu o veste uimitoare de la cei doi Raicu — comisia le-a și aprobat azilul politic: îl vor avea peste două săptămîni. Așa ceva n-am mai auzit de ani de zile — e nevoie de un minimum de trei luni. E drept că nimeni nu s-a mai prezentat probabil cu un asemenea dosar: „beton", cum spune Raicu. Sîntem bucuroși să-i vedem cîștigători pe acești păguboși (în sensul bun al cuvîntului — e drept că pentru mine nici nu există alt sens decît bun).

Joi 5 februarie

Nedelcovici la telefon: a fost la dna Petrulian care-i va prezenta rapid și lui dosarul. Din fericire, nu depusese nici un pașaport, așa încît nu vor fi probleme. Sîntem deci în serie fastă.

Și el însă, și cei doi Raicu vor să se mai păstreze secret, ca prietenii — care au primit mesaj de la Nedelcovici, nu însă și de la Raicu — să le mai adune de prin casă manuscrise și lucruri.

Cel puțin Nedelcovici n-a lăsat nici un manuscris, iar Raicu doar notații literare — nu și jurnal.

Vineri 6 februarie

Scrisoare de la Norman Manea cu detalii asupra antisemitismului oficial și... popular. Și cu scene ale vieții literare. Dar nici el nu vrea să le spună-scrie încă: are părinți bătrîni în țară. E cu o bursă la Berlin, pe un an, după care presupun că va rămîne. Tot un refugiu politic, dar secret. Nu e un reproș. Ne scrie hiperbolic despre rolul nostru acolo.

Detaliul cel mai umoristic din ultima vreme: Goma a primit doar azi o scrisoare din 20 ianuarie a lui Vlad Georgescu (pe care o aștepta și din pricina nesosirii căreia era supărat) pentru că pe plic se-

cretara scrisese Paris — U.S.A. Deci plicul trecuse mai întîi prin Paris — Texas. Ca în filmul lui Wim Wenders.

Sîmbătă 7 februarie

Țin o... conferință la Casa Română. Mai exact, citesc cronica despre *Mitul pagubei* de Sanda Golopenția și apoi propun tema „limbii“ în exil, pentru discuție. Care iese destul de lamentabilă. (Cei care ar fi putut s-o salveze tac.) Ceea ce, dată fiind și exiguitatea localului, pe la porțile Parisului (Porte de Montreuil), într-un bloc modern — două camere și o sală — dă o impresie de exil subdezvoltat. Parc-am fi o emigrație de prin Tombuctu.

Duminică 8 februarie

Ieri, la Casa Română, Cernovodeanu îmi dă, ceremonios, un plic din partea lui... Boutmy (cumnatul-erou din închisori al lui Poghirc). Înăuntru... cartea lui Pordea, cu discursurile parlamentare și o scrisoare a lui Boutmy, care-l apără, îi atacă pe cei de la FE și pe Goma, și mă cam somează să repar nedreptatea făcută lui Pordea și să vorbesc de carte la Radio.

Întoxicarea a început deci să depășească cercurile strîmte de vanitoși-intriganți, pentru a se lărgi spre Rațiu (prin Cernovodeanu). Iar Boutmy, care era apărătorul lui Goma, pentru că Le Pen l-a lăsat să ia cuvîntul la o reuniune a sa, trece și el în aceeași tagmă a veleitarilor, vanitoșilor, proștilor care nici măcar n-au nevoie să fie cumpărați. Se compromit pe gratis.

Luni 9 februarie

Acasă, seara, Nedelcovici. Vine și Cristovici. Discutăm, din nou, noul său roman pe care l-am citit zilele trecute. Avem, Cristovici și cu mine, cam aceleași obiecții, pe care N. le primește (chiar atunci cînd, bineînțeles, le discută sau nu e de acord) cu o rară bună-credință.

Ne spune formula sub care erau înglobați la București cei doi Raicu: „frații Raicu“ (pentru că sînt nedespărțiți). Știe și el de rămînerea lor. Iorgulescu a înțeles de îndată. Doar „frații Raicu“ se cred încă în clandestinitate.

Marţi 10 februarie

Alain Besançon ne trimite noua sa carte, *Une génération*. Îi telefonez imediat: are un lumbago şi e — ca de obicei — sumbru în perspective. Nu crede absolut deloc în „destinderea" Gorbaciov (manevră etc.). Nici eu nu cred, dar îi amintesc că de pe urma primei destalinizări (cu toate limitele ei) s-a ivit Soljeniţîn. De n-ar fi decît asta. Îi semnalez şi interviul Allei Demidova (actriţa de la Taganka în turneu la Paris), care în *Le Monde* a vorbit despre obişnuinţa cu minciuna în termeni aproape soljeniţieni. Nu-l mişc. Mă întreabă cum îi găsim articolele din *L'Express*. Cam pesimiste — îi răspund. Vrea părerea noastră despre „autobiografia" lui. De abia aştept să am timp s-o citesc.

V. întorcîndu-se de la FNAC: cele două cărţi ale lui Cioran s-au şi epuizat. Îi telefonez lui Cioran. Răspuns: „Je m'imaginais les pires choses qui pouvaient m'arriver. Mais, j'avoue, pas celle-là." O cochetărie care-i stă bine.

Joi 12 februarie

Cu Mihnea şi Catherine, pe rue de l'Odéon, să aleg un covor pentru camera mea. Vînzătorul, un armean din Turcia, prieten cu Mihnea, care-l citeşte pe Bennigsen (!) şi ne oferă ceai de mentă. Vream un covor, nu un chilim şi mă întorc, bineînţeles, cu un chilim. Atmosfera locului? De cînd m-am refugiat în provincia mea din Buttes-Chaumont, am cam pierdut din vedere acest Paris insolit, în care vînzătorii de covoare pot să-l citească pe Bennigsen.

Chilimul e frumos.

Vineri 13 februarie

Nedelcovici telefon. Cererea lui de azil politic a primit şi ea aprobarea comisiei. Niciodată n-a mers mai repede ca în aceste două cazuri din urmă („fraţii Raicu" şi el). A fost şi la Albin Michel cu Goma.

Pentru masa rotundă asupra mişcării Goma, reiau „documentele" de acum zece ani (din *Limite* mai ales). Parcă sînt de pe alt continent. Mi-e greu să mă mai aşez (fie chiar în amintire) în atmosfera de atunci: speranţă, evenimente, manifestaţii, orizont des-

chis. Acum totul s-a stins: trăim sub semnul demolărilor şi noroiului. Iar exilul e complet infestat şi infiltrat de Securitate (*à-propos*, i-am răspuns, pe o carte de vizită, lui Boutmy, scurt, politicos şi retezat).

Toate amintirile nu sînt trandafirii: nu numai represiunea împotriva celor din ţară, dar şi agresiunea împotriva mea. Dar şi ea făcea parte dintr-o luptă. Din viaţă. Acum, cînd (sinceră sau tactică) destalinizarea reîncepe în Est (în Rusia mai ales), la noi mai nimic. Cîteva manifeste şi o nouă „mişcare“ cu pseudonime nu au cum destupa orizontul.

Duminică 15 februarie

Le telefonez — ieri, alaltăieri? — „fraţilor Raicu“, pentru a şti cum este Gheorghiţă Geană (un necunoscut) care-l atacă pe Liiceanu în *Viaţa Românească*. Aflu: are 45 de ani, a studiat filozofia, Ileana Mălăncioiu îl susţinea, pînă a început să-l combată constatînd evoluţia lui... protocronistă.

Dar mai aflu un lucru: „fraţii Raicu“, extenuaţi de atîtea demersuri administrative, încearcă să-şi înceapă viaţa cea nouă: să se apuce — îmi spune Sonia Larian — de citit şi de scris. Nici prin gînd nu pare a le trece c-ar trebui să se gîndească la felul cum îşi vor organiza *material* viaţa (după sfîrşitul primelor ajutoare). Dumnezeu cu mila.

Luni 16 februarie

Masă rotundă — cum mă aşteptam — neinspirată: 10 ani de la mişcarea Goma.

Ion Galeriu, o revelaţie: vorbeşte curgător, de parcă s-ar fi născut cu microfonul în faţă. Paul înregistrează după aceea scurtele lui comentarii pentru seria de emisiuni pe care i-o va face V. la „Povestea vorbei“. Cu toţii la cafenea, nu mai veseli ca la masa rotundă. Sau mi se pare mie, sau asupra noastră a tuturor apasă irealizarea speranţei de atunci.

Marţi 17 februarie

Telefon de la Nicodim, întors în grabă după expoziţia lui de la Bucureşti — „în grabă“ deoarece a fost avertizat într-o dimineaţă de per-

soane binevoitoare că, dacă nu pleacă imediat, îl vor ține acolo cu familia (ce imprudență, să meargă cîteșitrei).

Expoziția, Kafka în plin sau, cum spune el mai înspăimîntat ca de obicei, demență și rea-voință. A trebuit să se lupte să nu i se cenzureze lucrările. Seria „Inimilor" i-a înspăimîntat pe toți, în frunte cu directorul Muzeului care-l invitase, Cebuc. Numai amenințîndu-i că face expoziția la el în atelier a avut cîștig de cauză.

În schimb, n-a apărut catalogul: o fotografie a lui în atelier cu Ariana: imposibil — nu există în România decît un singur cuplu. Interviul cu Charbonnier și un articol al lui Mândrescu cenzurate. În dedicația către mama lui figura cuvîntul „amar". Cenzurată dedicația. N-a mai rămas nimic. Au fost înspăimîntați mai ales de o inimă săgetată. Expoziția de la Muzeul RSR (Palatul Regal) urma să fie itinerantă și nu va mai fi. Dar la vernisaj mulțime entuziastă, iar Uniunea Artiștilor Plastici l-a susținut tot timpul.

În ce privește *Secolul 20*, după cronica lui V., efect imediat. D. R. Popescu l-a convocat să-l accepte pe Dinu Flămînd — ce-i fusese impus fără voia lui. L-a acceptat, dar revista tot n-a ieșit. Blocaj complet. Îi voi telefona lui Gelu să se repete cronica lui V.

Revista *Arta* blocată și ea, cu un număr dedicat lui Baba, la cei 80 de ani ai săi. Pe copertă era un rege nebun, iar în cuprins Baba declara că nu mai pictează „decît regi nebuni și schizofreni".

Pe plan mai general: s-a început distrugerea în Cotroceni, iar taxiurile nu mai au voie să circule în centrul Bucureștiului.

Spaimă, frig, întuneric (s-au sporit economiile la lumină).

Nicodim e înspăimîntat.

Vineri 20 februarie

Pleacă Mihai Dinu Gheorghiu. S-a dus ieri V. să-l vadă în oraș și să-i ducă discuri. Eu m-am cam săturat de ezitările sale. Dar probabil n-am dreptate: își joacă omul viața, cum să nu șovăie?

Sîmbătă 21 februarie

Telefon de la Berlin: Norman Manea. Emoționat — emoționant. A ieșit cu soția, și după anul de bursă în Germania vrea să rămînă. Chinuit ca de obicei și uimit de seninătatea și hotărîrea fraților Raicu.

Va încerca ceva cu cetățenia germană: e născut în Bucovina. Și are promisiuni că i se vor traduce două cărți în germană.

Primim de la Ion Vianu un text foarte simplu și mișcător pentru emisiunile lui V. cu mișcarea Goma. Ne și telefonăm.

Duminică 22 februarie

Telefon de la Pintilie, frînt de repetițiile cu Pirandello. Dar speră că rezultatul va fi bun. Și eu.

Telefon lui Alain Besançon căruia i-am citit cartea *Une génération*. Explică, mai profund ca ceilalți, și adeziunea sa din tinerețe la comunism — și ruperea. E de o modestie neașteptată: își pune în chestiune inteligența (el, care e incapabil să n-aibă idei originale acolo unde alții nu produc decît clișee). Și talent literar. Dar nu va avea succes. Simt, presimt. E prea aparte, prea neconvențional, prea pesimist, radical, și nu aparține nici unei coterii pariziene.

Marți 24 februarie

Telefon de la Mihnea: Botez a fost atît de bătut de Securitate, încît a fost nevoit să se interneze în spital. Știrea vine prin Vlad căruia Botez i-a cerut să nu spună nimic. Mihnea e de un aviz contrar și are dreptate: telefonul lui Botez se întrerupe după cîteva secunde de convorbire cu soția lui, trebuie imediat făcut ceva. Adică scandal: articole în presa de aici repercutate de E. L. E singurul sistem care mai funcționează și are efecte aproape imediate în România.

Joi 26 februarie

Mihnea a muncit toată ziua de ieri. Rezultatul — depeșă AFP — articole în *Libé* și *Le Quotidien*, pe care Vlad le transmite și la „Actualitatea românească“, și la „Programul politic“.

Vineri 27 februarie

Articol și mai lung despre Botez în *Le Figaro* (Arielle Thédrel care l-a și cunoscut la București).

Vorbesc de mai multe ori cu Vlad. Trec tot și aranjez ca Biroul din Paris să-i și trimită textul.

Bineînțeles, rezultatul e imediat: telefonul lui Botez e restabilit: pot să vorbească cu soția lui şi Marie-France, şi Mihnea. Botez nu era acasă, dar a ieşit din spital. Mihnea va reveni.

Între timp primim *New Spectator*, revista „clandestină" a Ambasadei din New York. Înjurați: Mihnea, Virgil, Vlad, FE; lăudaţi: Pordea, Drăgan, Sergiu Manoliu. Totul e în ordine. E poate singurul tărîm pe care „băieții" lucrează cu spor: exilul. Intoxicare neîntreruptă. N-ar trebui să mă enerveze, totuşi, totuşi...

Sîmbătă 28 februarie

Mihnea a vorbit cu Botez: Vlad a înțeles greşit. A fost bătut mai demult şi tot mai demult a ieşit din spital. Dar minicampania a fost utilă: i-au restabilit telefonul. Ne mulțumeşte la toți pentru „mobilizare". Tot nu i se dă viza pentru America. Sînt ilogici şi proşti, ar trebui să viseze la plecarea lui: extenuat cum e, poate să rămînă. Nu voia inițial să facă scandal din pricina vechii lui obsesii: să nu sperie pe români cu Secu, să le arate pilda unuia care îndrăzneşte şi nu i se întîmplă nimic. Bietul de el: pentru cît îi este de urmat exemplul...

Duminică 1 martie

Alt caz: Dumitru Mircescu îi telefonează lui Cristovici: Ei îl mint, nu-i dau paşaport şi să facem scandal să i se restituie manuscrisele care i s-au confiscat la percheziția în cursul căreia soția a fost aruncată (sau a căzut) pe fereastră. Iar s-a apucat bietul om de scris şi — ca toți veleitarii — din ce în ce mai mult. Voi telefona mîine la München să i se reia din nou „cazul".

Am ajuns — ca în fiecare an — pe acel prag de saturație cînd trebuie să plec. Telefonez deci la Megève să rețin un apartament, fără chef, dar din necesitate. Voi încerca să-l tîrăsc după mine pe V. care face mai departe teorii cu „vacanța e un mit" şi n-a mai părăsit Parisul de vreo doi ani. De fapt nu atît Parisul vreau să-l părăsesc, ci coşmarul bucureştean cu ecou imediat în Buttes-Chaumont. Pentru a continua să mă „lupt" fără a crede în victorie, îmi trebuie cel puțin două paranteze de aer neîmbîcsit pe an.

Telefonez lui Greg care nu e încă total restabilit.

Luni 2 martie

„Masă rotundă“ (e un fel de a spune) cu Sanda Stolojan și Poghirc despre colocviul Cioran de la Bochum. Cum toată lumea e de acord, e o convorbire, nu şi o discuţie. Poghirc entuziasmat că Cioran se recunoaşte... român. Dar a făcut-o totdeauna, chiar dacă nu vorbeşte decît franţuzeşte.

Cu Sanda Sto la cafenea. Sanda a intrat în contact cu Liehm pentru *Lettre Internationale.* La o prietenă a ei de la Denoël, a venit Tănase cu romanul lui Buzura (*Vocile nopții*) refuzat la Flammarion. Refuzat şi aici. Regret, dar înţeleg: ceea ce este exploziv în România apare doar încîlcit aici, unde aluziile nu sînt de-ajuns. Tot luni seara, cină la restaurant cu „frații Raicu“ care şi-au primit hîrtiile de refugiaţi. Acum Raicu ar vrea ca Marie-France să-i traducă treizeci de pagini din Gogol pentru *L'Age d'homme.* Le spun să-i vorbească direct.

Miercuri 4 martie

Iosif Petreu, care ne telefonase de la Tel-Aviv pentru a ne anunţa vizita sa pariziană.

Vineri 6 martie

Mihnea vrea neapărat să-i scriu un studiu despre literatura română actuală pentru un număr consacrat de *L'Autre Europe* literaturilor din Est. Şi asta pînă în iunie. Şi să-i găsesc texte. Ce texte? În timp ce polonezii şi ungurii vin cu proze incendiare, la noi domneşte făcutul cu ochiul sau literatura atemporală.

Să mai adaug cît de obositor e să te îndoieşti de propriul tău neam, acţionînd mai departe ca şi cum ai avea încredere în el?

Duminică 8 martie

Telefon ieri cu Nedelcovici. Înlocuieşte — prin Teleagă — nişte paznici în imobilul din avenue Montaigne în care Ilie Constantin introdusese pe toţi românii. Vrea în sfîrşit să aibă o discuţie la FE.

A primit şi el refugiul şi îşi caută o casă. Pare echilibrat. Dar poţi să ştii la fragilitatea lui nervoasă?

Marți 10 martie

La café de Cluny, întîlnire cu Irina Mavrodin, care de cîteva luni, cît a stat aici, a fost mai mult în spital (operație de vezică biliară și abces la ficat). Înfiorată de mecanizarea și confuzia spitalelor franceze, dar toată această spaimă și încercare a umanizat-o: îi dau ușor lacrimile (la plecare) și o simțim mai aproape.

După aceea cu V. la filmul lui Klimov, *Adio Matiorei*, ținut în dulap vreo șapte ani și ieșit după ce Klimov a devenit președintele Asociației cineaștilor (dezghețul Gorbaciov). Dispariția vechii Rusii, după romanul lui Rasputin, dar prudent și simbolic prea apăsat. Și apoi o undă de slavofilism, refugiu dintotdeauna al Rusiei cînd vrea să se dezvinovățească. Decepționați. Nici urmă de Tarkovski, pe care Cristovici ni-l anunțase entuziast. La întoarcere, îl convocăm și-l „certăm".

Miercuri 11 martie

Seara: în sfîrșit masă rotundă cu Nedelcovici și V. Nimic incendiar, nici o punere în discuție a pasivității scriitorului român. Venind însă după Goma, care n-are decît această obsesie a reproșului (de-a lungul emisiunilor lui V. consacrate mișcării Goma), contrastul e benefic.

Joi 12 martie

Premiera Pintilie cu *Ce soir on improvise* de Pirandello la Théâtre de la Ville.

Mi-era teamă oarecum de această întîlnire pe care o presimțeam factice dintre Pintilie și Pirandello. M-am înșelat și sînt fericită să-i pot telefona imediat lui Pintilie entuziasmul meu și al lui V.

Orice regie a lui Pintilie ținea de jurnal intim. De data asta e un jurnal teoretic. Pintilie a vrut (probabil și ca o revanșă pentru eșecul cu *Arden*) să arate tot ce se poate face în teatru, cu teatrul, și a arătat. Niciodată poate un titlu n-a fost mai dezmințit. Nici urmă bineînțeles de improvizație, mecanicitatea comediei *dell'arte* cu precizie de ceasornic, cea mai strict matematică dintre confuzii. Dar în afară chiar de modul discret (pentru a nu cădea în clișeu) în care se servește de cinematograf, parodic pentru operă, lectura e inedită, felli-

niană, salvînd melodrama (zidurile de fum care o zidesc ca într-o temniță pe Momina) prin repetiție (sfîrşitul e repetat la moduri diferite de trei ori).

Ne aflam ca într-o stare de grație pur estetică: rîdem de bucurie chiar cînd ar trebui să plîngem.

Sîmbătă 14 martie

Criticii francezi sînt nesăbuiți. Marcabru (poate cel mai bun dintre ei) scrie o cronică aproape negativă la spectacolul lui Pintilie. Să nu mai înțelegi nimic. Se va repeta scenariul cu *Turandot*, cînd au trebuit să vină să-l apere scriitorii de opacitatea criticii?

Telefon-bombă de la Balotă: a fost percheziție la el acasă, i-au luat jurnalul (de ce, dar de ce îl lăsase la Bucureşti?) şi s-a hotărît în sfîrşit să rămînă şi să ceară azil politic. Ceea ce va fi foarte greu după ce a stat cinci ani în Franța la modul oficial. Pleacă astă-seară la München să se sfătuiască cu Stroescu.

Luni 16 martie

Vlad, zilele acestea la telefon: voia să ştie cine se ascunde sub pseudonimul de Grigore Negrescu. Am trimis spre difuzare un text astfel semnat, lucid, bine scris, împotriva resemnării şi laşităţii. Supărător doar faptul că dă lecții de curaj sub... pseudonim. Îi replic evident lui Vlad că nu pot să-i dau numele, am promis secretul. Nu insistă, deşi îl simt jignit.*

Antonia l-a publicat şi ea în *Lupta*. (Tot de la mine.)

Matei Cazacu cu Maria Mailat la Radio. Vlad le-a cerut o dare de seamă asupra a trei volume despre Transilvania publicate de Academia din Budapesta şi care produc scandal la Bucureşti (pe drept, pe nedrept). Dar Vlad e bolnav şi vorbesc cu Stroescu, la care se află şi Balotă.

Marți 17 martie

Telefon de la o doamnă Simona Wertfel (?) de la serviciul de observație (cenzură) de pe lîngă Europa Liberă. Vrea să ştie dacă sub nu-

* În 2000, cînd revăd acest Jurnal, pot să-i dau numele: Mircea Iorgulescu. (*N.a.*)

mele de Negrescu (iarăşi el!) se ascunde real cineva din ţară. Îi confirm, şi o liniştesc (le era frică să nu fie o provocare din exil pentru a se dovedi apoi că FE împinge la revoltă). Sper cel puţin ca ascultarea propriului său text să-i fi produs lui „Negrescu" tot atîta bucurie pe cîte probleme mi-a creat aici.

După-masă, acasă, Véronique Soulé. Îşi pregăteşte un ipotetic voiaj în România — nu ştie dacă îi vor da sau nu viză. Punem la punct acelaşi plan care a ratat cu Arielle Thédrel: să ceară la Uniune să-i vadă şi pe răi (Barbu, Păunescu), şi pe buni: Hăulică, Paler, Manolescu, Iorgulescu. O îndemn să mai ia contact, înainte de plecare, cu Nedelcovici şi Maria Mailat. Asupra romanului acesteia din urmă a făcut un referat entuziast la Denoël şi Sanda Sto (după cel al lui Alain).

Telefon de la Berelovici pentru numărul special cu literaturile din Est pe care-l pregăteşte *L'Autre Europe*. I-am promis lui Mihnea şi că voi face prezentarea românească. Dar cînd?

Joi 19 martie

Masă rotundă la Radio asupra spectacolului lui Pintilie, cu Marie-France, Banu, V. A apărut o pagină întreagă entuziastă („cel mai frumos spectacol al anilor '80") de Robbe-Grillet. Iarăşi scriitorii suplinind carenţe ale criticii profesionale (rezervele lui Marcabru). Prea parizian, ca de obicei, Banu face din Grüber „figura emblematică" a teatrului actual, şi-l apără pe Brecht de atacurile lui V.

Cu toţii la cafenea, şi cu Alain, căruia Banu a reuşit să-i atribuie un premiu pentru traduceri, al nu ştiu cărei asociaţii latine (nu cea infiltrată de comunişti, sper).*

Vineri 20 martie

S-a descoperit o reţea de spioni în jurul rachetei Ariane. Printre ei o româncă, preşedinta unei Asociaţii normando-române „Ion Creangă", mult lăudată de Virgil Cândea în *Tribuna României* şi de Drăgan. Detaliile mi le dă Mihnea cînd telefonez miercuri seara să-i urez bun sosit mamei lui, destul de speriată — mi se pare — de po-

* Ba da (cf. 13 aprilie). (*N.a.*)

lemica privind Transilvania, a cărei „helvetizare“ ar propune-o autorii *Istoriei* de la Budapesta.

Sîmbătă 21 martie

Îmi telefonează Sandra de Hillerin pentru a mă înștiința de moartea mamei ei — dna Vulcănescu. Avea 90 de ani sau peste, era oarbă și țintuită de reumatisme. Stătea într-o cameră cu Măriuca și încă o rudă a lor și viața îi era un chin. Mintea îi rămăsese întreagă și-i scria mereu Sandrei.

Duminică 22 martie

Îmi telefonează Rainer — alertat de Cioran — că un sat întreg de sași a cerut emigrarea în urma suprimării școlii în limba germană. Îl consolez: ei măcar au unde pleca. Dar nu înțeleg panica lui Cioran.

Lucrăm înzecit pentru a pregăti vacanța la Megève, unde am reușit să-l conving și pe V. să vină și unde de altminteri mă duc fără plăcere. Dar am ajuns la punctul de saturație bianual în care o săptămînă-două nu mai vreau să aud de nimic.

V. face două cronici și un program Besançon, eu montez masa rotundă Pintilie și mai scriu și o cronică despre ecourile spectacolului în presa franceză (cf. Robbe-Grillet), nu mai avem nici timp să respirăm.

Luni 23 martie

La Radio, multe telefoane cu Münchenul pentru a aranja repetițiile de vacanță, dar și din pricina... Transilvaniei. Maria Mailat și Matei Cazacu sînt foarte prost impresionați de cele trei volume asupra Transilvaniei editate de Academia de la Budapesta (sub direcția ministrului Culturii), în care se reiau toate tezele vechilor revizioniști (neprezența românească înainte de venirea ungurilor, prezentare mereu tendențioasă etc. etc.). L-a rugat Vlad să-i facă un referat. De data asta problema minorităților e depășită și Budapesta pare a-i oferi lui Ceaușescu argumentul: vor să ne ia Ardealul.

Seara la Balotă cu Marie-France. Ne citește proiectul său de declarație de refugiați, în care intervenim cînd e nevoie. Plecăm mai

devreme, pe la zece seara, să-l poată bate pînă mîine, cînd are întîlnire cu dna Stoicescu.

Marţi 24 martie

Între 7 şi 8 la „Vernisajul“ desenelor-caricaturi ale lui Zinoviev, într-o prăpădită de galerie de pe bulevardul Beaumarchais. Dacă un Zinoviev nu-şi poate oferi la foarte mondiala lui glorie altceva, ce să ne mai plîngem noi de proporţiile reduse şi de situarea excentrică a Casei Române! Zinoviev semnează noua lui carte (o luăm şi noi) şi, văzîndu-l, n-ai impresia că e chiar atît de paranoic (acum cîteva săptămîni a dat o declaraţie la un ziar că singurul semn al unei reale schimbări în Rusia ar fi doar publicarea lui acolo).

Îl reîntîlnim pe Solianov, îl cunosc pe Berelovici.

După aceea la Mihnea, să-i vedem mama, de abia sosită, şi atît de încercată de iarnă, încît nici nu-i vine să iasă din casă. Altfel, bravă, neînfricată, directă, aşa cum o ştiam. Gabi Bossie s-a mutat nu departe de ea şi se văd mereu. Îmi vorbeşte şi de o altă prietenă comună, Leşi, şi-mi dau seama că-i uitasem numele de peste douăzeci-treizeci de ani. Tinereţea noastră comună, ce biată colecţie de fantome. Toţi cei despre care ne vorbeşte sînt bolnavi, încercaţi, scuturaţi de iarnă şi mizeria alimentară. Chiar şi aşa-zişii privilegiaţi. Ca Valentin Lipatti, de pildă.

Miercuri 25 martie

Telefon de la Balotă: bine primit de Dna Stoicescu. Eugen bolnav. Marie-France speriată.

Vineri 27 martie

Goma l-a văzut pe Veroiu, care speră să facă film în „exil“, pe banii lui Drăgan. Se apără de cronica pe care am scris-o acum vreun an împotriva lui (în care ilustra legenda faptelor mărețe de sabotaj ale partidului comunist şi ilegalitate) spunînd că am exagerat şi că, la urma urmei, nici Pintilie n-a făcut altceva în primul lui film. Fals: *Duminică la ora 6* era într-adevăr o poveste de iubire între doi ilegalişti, dar nu e aberant de a presupune că dintre cei vreo opt sute de comunişti — cîţi erau — vor fi fost şi doi care se vor fi iubit.

Pe cînd la Veroiu, prin anii '30, ilegaliştii aruncau în aer uzine germane păzite de ofiţeri în uniformă germană. Veroiu nu e deci doar compromis, ci şi de rea-credinţă. În acest timp Barbă se agită să-l ajutăm, că avem în sfîrşit pe regizorul genial care să ne reprezinte în lume. De-ale exilului valuri.

Sîmbătă 28 martie

Plecăm diseară la Megève, fără o poftă reală de vacanţă. V. deloc (se sacrifică pentru a-mi ţine companie). Eu, limitat.

Duminică 29 martie

V. suferă că e în vacanţă şi se uită la Mont Blanc de parc-ar fi un HLM. Serile vedem toate filmele pe care le-am ratat la Paris, în frunte cu *Thérèse* al lui Cavalier şi *Le nom de la Rose* (spectacular, cu un Ev Mediu simplificat şi tendenţios).

Într-o zi, o întîlnesc pe Lucette. Dacă scot un ţipăt de fericire este pentru că o clipă — absurd — am impresia că timpul s-a întors în loc, că ne vom întoarce sub *Le Toit* şi o vom regăsi pe Alla.

Umblu pentru un an de imobilism. Sfîrşim cu două zile sub ploaie. În tren, cum ajungem la Paris, din gară, V. se trezeşte ca dintr-o toropeală şi dă semne de fericire. Sîntem uşor bronzaţi. Va trece repede.

Vineri 10 aprilie

Întoarcere la Paris.

Tot o primăvară cu iarnă (nu se mai sfîrşeşte) ne aşteaptă şi aici, împreună cu tot curierul pe care V. se duce să-l ia de la poştă încă de la 8 dimineaţa.

Telefon Vlad Georgescu. Sumbru: nu mai sînt bani, bugetul n-a fost votat, poate ne închide... Îi răspund: aşa a fost şi anul trecut. E hotărît pesimist: acum, cu perspectiva de înţelegere între ruşi şi americani, s-ar putea să se sfîrşească şi cu F E.... Sînt impermeabilă — *pour une fois!* — la astfel de anxietate. Fatalism, resemnare sau — dimpotrivă — forţa dobîndită în această scurtă vacanţă? Nu ştiu, dar deocamdată nu-mi pasă.

Sîmbătă 11 aprilie

Seara, cină cu Marie-France la ea în cartier.

Ultimele ştiri:

— Goma: Tudoran ne cere texte pentru revista pe care vrea s-o facă în Statele Unite. Împotriva lui... Calciu! care, cu Ion Raţiu, a întemeiat o Asociaţie „Democraţie şi Credinţă". Vrînd fonduri de la aceeaşi Asociaţie căreia i se adresase şi Tudoran, l-ar fi denunţat ca fiind... comunist! La aşa-zisa Asociaţie a lui Calciu şi-a dat adeziunea (bineînţeles) şi Virgil Tănase;

— Alain: îi telefonez să-l felicităm pentru premiul primit de la Cultura Latină (aceeaşi care mai înainte era cu Badea şi ambasada) şi pe care i l-a obţinut George Banu (Marele Premiu pentru traducere). Se pare că în discursul lui de mulţumire a dat şi în regimul lui Ceauşescu tocmai pentru că Matei Cazacu îl avertizase de „antecedentele" Culturii Latine.

De la el aflu că în mai apar *Huliganii* lui Eliade şi *Amintirile* lui Goma, de care sînt entuziasmaţi la Albin Michel.

Sîmbătă 18 aprilie

Fără a mai trece pe la biserică (unde unii preoţi îi denunţă pe ceilalţi că sînt agenţi, ceea ce, adăugîndu-se atmosferei de „cafenea" ce domneşte de sărbători, ne îndepărtează de „sfîntul lăcaş"), direct pentru Paşte la Maria B., unde regăsim pe cei trei Ionescu, pe Mihni, Stolojani, Korne cu Laura, Romanescu (la care s-a produs acum ani de zile cearta noastră cu un Noica ieşit din fire atacînd pe Soljeniţîn şi găsind justificări lui Ceauşescu) şi băiatul Cristinei Sturdza cu soţia lui.

Zi aproape de vară, anormală pentru anotimp. Insensibilă anul acesta la „folclorul" ouălor roşii. Dar seară agreabilă.

Duminică 19 aprilie

Balotă a primit aprobarea de azil. Dar lipsesc punctele de exclamaţie. El are o insuficienţă hepatică, soţia lui o vagă depresiune, nu par a-şi da seama ce-ar fi însemnat să mai aştepte trei-şase luni. E drept că să iei calea asta la peste şaizeci de ani nu te poate pre-

dispune la cîntece de bucurie. În plus, ea mai are un tată şi un băiat în ţară. Bieţi oameni, mereu bieţi oameni...

Telefoane pascale: Rainer (mereu preocupat, bătrîneşte, de lucruri mărunte), Lucie R., Greg (care a rămas obosit încă de pe urma atacului) etc. etc.

Maria Mailat, în schimb, mereu cîştigînd. Va semna contractul cu Laffond de pe o zi pe alta. Mihnea o împinge să facă scandal să-l aducă mai repede pe Culcer. Ea vrea să mai aştepte. Îi dau dreptate.

Luni 20 aprilie

Un telefon al lui Nedelcovici pune capăt unui *qui pro quo*. Manolescu scrisese Oanei şi Rodicăi o carte poştală, strecurînd o frază „clandestină“: „Cornel Grigorie poate bea cafele“. Cum cafeaua reprezenta în limbajul codat cu Nedelcovici cererea să-i trimitem gazetari, am crezut că va fi lăsat acelaşi cod lui Manolescu. Nu era nimic adevărat în fantasmarea mea şi trebuie imediat să le telefonez lui Mihnea şi lui Goma să nu cumva să trimită lui Manolescu gazetari ce se pregătesc să plece în România şi cărora — ca totdeauna — nu le putem da decît o singură adresă, Mihai Botez.

Marţi 21 aprilie

Petrec toată ziua de luni străduindu-mă la o cronică despre „memoriile“ lui Virgiliu Monda *Viață și vis*, de un rar convenționalism și — la limită — platitudine. Dar cum omul s-a purtat bine, cum are 89 de ani, cum a fost medicul tatei, reușesc — dar cu ce greutate, prin ce echilibristică! — să scriu de bine fără a-l transforma în ce nu e: bun scriitor sau memorialist însemnat.

O cronică ce aduce a coşmar, salvată doar — pentru mine — de bucuria pe care îmi închipui c-o va avea acest bătrîn auzind că se vorbeşte de el la FE. În ţară nici un critic serios n-a scris — fireşte — despre carte. Sentimentul concesiei nu mă părăseşte însă o clipă şi evident cronica e slabă. Nici nu e de mirare. Scrisă cu un asemenea avînt! Ca să mă consolez, mă gîndesc mereu că omul e cinstit, modest, discret şi c-a îngrijit ca medic generaţii de scriitori. Singurul păcat e că el însuşi nu e în fond scriitor. Dar de păcatul

acesta nu sînt de vină eu, ci tata, care, cu rezervă dar tenacitate, l-a întronizat scriitor. Asum, asum.

Joi 23 aprilie

Marți primim în grabă pe Ioana Ieronim. Surpriza e totală, și-mi pare rău că nu putem sta de vorbă mai mult de două ore. Prietenă cu Gabriela Adameşteanu. Ca ştiri, nu prea multe — lista premiilor pe 1985, blocate tot la Dulea și multiplicitatea aberantă a formelor de cenzuri. Ei i s-au scos treizeci de poeme din volumul pe care mi-l aduce și titlul din *Poeme electronice* a devenit — simplu — *Poeme*. Electronica e... subversivă.

Ieri seară telefon lui Christinel: la 22 s-a împlinit un an de la moartea lui Mircea.

Astă-seară cinăm cu Monica Cesianu, pe care regret că n-o vedem mai des.

Vineri 24 aprilie

Telefon de la Pintilie ieri:

Hăulică a fost convocat acum cinci-șase zile la Dulea (de față și Balaci). Discuția în punctul mort pentru revistă. Echipa nu mai e unanimă. Unii ar vrea să se cedeze (iar li s-a oprit salarizarea). H. are de gînd să scrie o scrisoare lui D., asumînd totul și lipsindu-se de semnătura lui Doinaş, care nu e prea „cald". Ar vrea (Dulea) să-l facă pe H. să-și dea demisia. Dar H. rezistă. Să-l dea afară. H. cere o nouă intervenție prin Radio. Cele două cronici sau mai curînd cronica repetată a lui V. a evitat pînă acum suprimarea revistei. V. își și începe revista presei cu *Secolul 20*. Va fi transmisă săptămîna viitoare. Toți (grupul Geta — Paler — Alecu) au crezut că textul difuzat sub pseudonimul „Negrescu" era scris de... Bujor Nedelcovici, și erau furioşi pe el că le-a luat ideile discutate şi pe care Paler urma să le dezvolte la următorul Consiliu obținînd aprobarea lor.

În România atmosferă de panică la responsabili din pricina democratizărilor lui Gorbaciov și aceeași reacție ca în lagărele naziste la apropierea trupelor aliate: sînt din ce în ce mai răi.

O ţigancă, la o coadă la care ţipau oamenii că le trece înainte, se întoarce spre ei şi blestemă: „Să dea Dumnezeu să nu moară cine vreţi voi."

Duminică 26 aprilie

Vineri seara la „Apostrophes" pe marginea apariţiei *Memoriilor* lui Walesa la Fayard: interviul pe care Pivot i l-a luat clandestin la Gdansk. Atît de autentic, de profund, de înţelept, încît îi consacru o întreagă emisiune „Teze...", la care lucrez o noapte şi o zi în şir pînă la extenuare. Dar în timp ce V. şi cu mine sîntem entuziasmaţi, articole răutăcioase în *Le Monde* şi *Le Quotidien*. Parisul iremediabil frivol.

Telefon şi lui Vlad G. pentru a aranja emisiunile cu *Memoriile* lui Walesa, care-mi povesteşte — pe alt plan — cum a asistat la un cenaclu ridicol al „Apoziţiei" consacrat lui Eliade. Gongoric şi liricoid.

Luni 27 aprilie

Zi de „reluare" la FE, înregistrări laborioase (cu programul Walesa), telefoane cu München-ul.

O depeşă France Presse (din absenţa noastră) pe care Suzy a păstrat-o pentru Alain — despre acordarea Premiului Latina. Alain — se relatează — şi-a încheiat cuvîntarea dedicînd acest premiu culturii române împilate de „un dictator nebun". Şi se întreabă dacă fraza va fi trecut în reportajul pe care Matei Cazacu l-a făcut pentru FE.

Marţi 28 aprilie

Aflăm, uimiţi, că Cicerone Poghirc adăposteşte în cadrul Centrului de Cercetări un colocviu Blaga organizat de... Pişcoci! I-a telefonat lui Mihnea Berelovici, căruia acelaşi Pişcoci i-a cerut să pună colocviul şi sub egida revistei *L'Autre Europe*. Pişcoci ca Pişcoci, dar Poghirc? Nici măcar nu-l anunţă pe V. care e „şeful" secţiei de filozofie şi vicepreşedinte al Centrului (sau aşa ceva) şi, neputînd să nu-şi fi dat seama de subnivelul amatorilor de discursuri, îşi bate joc de Blaga. Activism cultural cu orice preţ — chiar de sub-

prefectură — sau influența lui Boutmy care-l îndepărtează de noi înspre maluri lepeniste? Devine, în orice caz, penibil. Facem sau nu scandal? Colocviul „internațional" urmează să se țină la 26 iunie la Sorbona IV și „asociația" lui Pișcoci se intitulează: „Centre de prospective sociale et politique". Iar ne facem de rîs! În acest timp, după refuzul lui Payot de a publica *Antologia Blaga* pregătită de Noica, acesta din urmă iar se agită. I-a scris o scrisoare lui Payot, pe care ne-o transmite Simina Noica. L-a alertat și pe Rațiu, care ne telefonează, dar nu pare deloc dispus (cum presupunea Noica) să dea banii ce i-ar permite lui Payot-Pidoux să tipărească o carte ce, altfel, crede el pe drept cuvînt, nu va afla cumpărători. V. îi dă lui Rațiu telefonul lui Payot să descurce poveștile „materiale" cu el.

Între Rațiu și Pișcoci se joacă deci soarta postumă a lui Blaga. Ce impostură!

Vineri 1 mai

Seara, Mihnea și Catherine, să vadă la noi emisiunea (A2) „Resistances" în care prima secvență e dedicată României. Warrin (cel care a făcut și reportajul cu distrugerea Bucureștiului) a fost la Viena unde, în lagărul de la Traiskirchen, a intervievat mai mulți români asupra metodelor prin care Ceaușescu luptă împotriva avorturilor (controale ginecologice în uzine, la școli etc.). „Ne tratează ca pe niște animale" — spun toate. Mihnea e satisfăcut: Warrin s-a servit de toate datele pe care i le-a furnizat (chiar și de poemul Anei Blandiana tradus de V. în *Esprit*), dar din cele treizeci-patruzeci de minute de film n-au trecut decît vreo zece. Bune și ele.

Am aranjat de luni ca o copie în casetă video să fie trimisă de Geneviève lui Vlad și s-o comenteze acolo. Eu am emisiunile ocupate cu Walesa. Cartea *Un chemin d'espoir* are șase sute de pagini, pe care le citesc febril cînd în metrouri și autobuze, cînd, mai cu folos, pe terasă, la soare. Cum a fost „ajutat" de doi intelectuali din Solidarnosć, Walesa e mai puțin profund în carte decît la televiziune. Și mai convențional.

Sîmbătă 2 mai

Ieri sau alaltăieri, telefon de la Tudoran pentru revistă. Ne cere articole.

Telefonează și Ioana Ieronim să-și ia rămas-bun. A uitat să ne spună lucruri pe care le consideră importante și nu prea sînt: planul editorial n-a fost încă aprobat pe anul acesta, învățămîntul e distrus, cei „răi“ vorbesc pe la ședințe mai liber ca „cei buni“ (ex.: Cezar Ivănescu sau Iulian Neacșu), Gabriela Negreanu ar vrea să treacă la *Luceafărul*. După ea și după Gabriela Adameșteanu, a cărei prietenă este, moartea lui Marius Robescu a fost totuși suspectă. Cineva fusese în casă.

Telefon zilele acestea și de la Oprescu: a primit o scrisoare de la Liiceanu, în care noi purtăm numele „Agatha“. — „Ne ajută mult că Agatha nu ne-a uitat.“ Altfel, îi iese *Epistolarul* pe marginea *Jurnalului de la Păltiniș* și lucrează la o nouă traducere din Heidegger. După aceea se va ocupa de Cioran.

Aflăm că Pleșu și Bernea sînt amîndoi cardiaci.

Luni 4 mai

Psihodramă cu cartea corespondentului lui *Le Figaro* la Bonn, Picater, *Le Pont invisible*, pe care o văzusem anunțată în *Figaro Magazine* în termeni care mă lăsaseră să presupun că autorul — intoxicat, ca și *Présent* — avea din nou să ne trateze de agenți infiltrați. Și că va trebui să-i facem proces etc. etc. Psihodrama nu ia capăt decît în clipa în care V. îmi aduce cartea din oraș: dimpotrivă, *Le Pont Invisible* e pentru FE și reia aproape *mot-à-mot* paginile lui Wolton despre agresiunile și atacurile împotriva noastră. Dar (cum se scrie istoria!) despre Noël Bernard — nimic; Vlad G. devine vedeta care a asigurat succesul secției române etc. etc. Respir. Ideea unui nou proces mă irită dinainte. Și acum iată-ne proclamați, V. și cu mine, alături de Vlad, bineînțeles, „cei mai populari în România“. Nu asta mă interesează, ci denunțarea campaniei bucureștene de dezinformare.

Luni la Radio, Giret de la *Le Matin* telefonează că nu vine. De la Mihnea și din ziare aflu că e criză și grevă la *Le Matin* — în stare falimentară. Așa că plecarea proiectată de Vincent Giret la București…

Seara cină cu „frații Raicu“. La fel. El scrie acum despre… Eugen. Nici unul — în afară de Tudoran — nu se gîndește să scrie despre condiția scriitorului în regimul de care fuge.

Cu Mihnea la telefon, văzînd sumarul promis de cehi sau polonezi pentru numărul din *L'Autre Europe* consacrat culturii în Est, suspinăm. Noi nu avem aproape nimic. Eseiştii noştri, chiar exilaţi, fac... literatură.

Joi 7 mai

Masă rotundă despre Bernard-Henri Lévy — *Eloge des Intellectuels*, Alain Finkielkraut — *La défaite de la pensée*, Allan Bloom — *L'âme désarmée* şi Michel Henry — *La Barbarie.*

Din pricină că sîntem presaţi de timp (prea multe cărţi), e superficială. Iese totuşi bine, ritmul fiind nervos.

După aceea la cafenea cu Marilyn Harris de la CBS News — care pregăteşte un reportaj despre România unde va încerca să se ducă. Iarăşi şi iarăşi agresiunea, şi apoi situaţia culturală din România.

Va veni după călătoria în România (n-a primit încă viză; nici Véronique Soulé) să filmeze acasă... agresiunea.

Specialitatea mea: faptul divers.

Sîmbătă 9 mai

Zilele acestea, telefon de la Pintilie, căruia îi trimisesem pe casetă masa rotundă despre spectacolul său. În România n-o „putuse" asculta şi prietenii (grupul Geta — Paler etc.) îi spuseseră că Banu fusese enervant şi critic. După ce o ascultă, e furios pe prietenii bucureşteni: au rămas cu „mentalitate stalinistă" — spune el — şi nu ştiu ce-i aia o discuţie. După o zi, nou telefon, mai rezervat: va fi sfîrşit prin a se lăsa şi el „enervat" de Banu?

Vineri telefon la 3 dimineaţa de la Christinel. Uitasem că poate fi ea şi m-am speriat. Vine la Paris la 3 iunie.

Marţi 12 mai

Telefon interminabil de la Mămăligă. Meslin şi Becque au primit la Sorbona o lungă scrisoare de denunţ (nesemnată). De fapt, demenţa specifică a textului care-i tratează drept agenţi KGB-işti nu numai pe noi, dar şi pe mai toţi din ARA, FE, Ligă etc.... aparţine ca stil nebunilor manipulaţi de Bucureşti. Uitasem, e cuprins şi Hyperion în litanie. Şi Mămăligă, care nu se sinchisise pînă acum de

toate denunțurile împotriva noastră, refuzînd să semneze împotriva lui Pordea, se trezește brusc cînd e pus în cauză. E indignat, alarmat (îi e frică de un atentat la Congresul ARA) și vrea numerele de telefon ale celor de la DST. I le dau, bineînțeles, și nu-i mai amintesc indiferența culpabilă de pînă acum.

Miercuri 13 mai

Alt telefon, aproape tot atît de agitat, de la Sanda Sto, atacată în același text ca „interpretă personală a dnei Ceaușescu" și prietenă cu dna Manole (spioana cu Ariane). Și ea vrea să telefoneze la poliție. E foarte bine că încep să se agite toți care n-au făcut-o pînă acum.

Telefon de la Mihnea: ieri a născut Catherine, cu o lună înainte de termen. Îl cheamă Vlad. Întors din Olanda, Mihnea n-a mai găsit-o pe Catherine acasă, o dusese Matei Lăzărescu în grabă la spital, nici un taxi nevrînd s-o ia...

Telefon Balotă pentru planul mesei rotunde de luni, cînd va explica a doua oară (prima cu Stroescu) opțiunea sa pentru exil.

Duminică 17 mai

De la Vlad G. prin Mihnea, căruia i-a telefonat să facă un comunicat al Ligii care, transmis prin France Presse, îi va îngădui și lui să treacă știrea la FE:

În luna martie, manifestații studențești la Iași (în jurul statuii lui Cuza). Tinerii au cerut căldură, lumină, mîncare, au cîntat *Internaționala* și *Hora Unirii*, și au avertizat că dacă vor fi arestări și represalii, vor veni din ce în ce mai numeroși la manifestații. N-au fost represalii și s-a cedat pe toată linia: căldura și lumina.

Alte manifestații studențești la Cluj, Timișoara și Brașov, în aprilie.

La București, manifestații, îndeosebi la Facultatea de Drept, cerînd demisia lui Ceaușescu și solidaritatea cu populația în luptă. Se mișcă totuși ceva?

Luni 18 mai

Masă rotundă cu Balotă, care uită însă, circumstanțial, să enunțe între cele trei atitudini posibile pentru un intelectual în regim comunist

(luate după modelul primilor creştini din Imperiul Roman) — şi prin care a trecut el însuşi — pe aceea a „colaborării". Enumeră martirul (închisoare), fuga (exilul lui de azi), dar pentru perioada lui „colaboraţionistă" îndulceşte toţi termenii. Oare chiar va fi crezînd că toată lumea a uitat? Altfel masă rotundă onorabilă cu V. şi cu el asupra „traumelor" literaturii române contemporane. Se fereşte sistematic să dea lecţii. Presupun că va plăcea.

Joi 21 mai

A apărut în sfîrşit în *L'Express* interviul lui Mihai Botez, inteligent, curajos şi mergînd de data asta pînă la capătul problemelor.

Telefonez imediat lui Vlad. Apoi lui Mihnea.

Telefon ieri de la Berelovici, căruia îi expun materialul pentru capitolul românesc din *L'Autre Europe* (numărul în pregătire) şi pare încîntat.

Vineri 22 mai

Mămăligă, îmi spune Sanda Sto, vrea s-o pună pe ea să se zbată în problema calomniilor (cu poliţia, cu un eventual proces). El s-a mulţumit să înştiinţeze „sus de tot" ca să obţină o pază bună pentru Congresul ARA. Îşi dă importanţă şi nu face esenţialul.

Mă mulţumesc şi eu cu sfaturi, dar nu mă ofer să iau direcţia contraatacului. N-am poftă de procese (după ce-am văzut ce-a ieşit din cele cu Pordea), n-am poftă să las însă lucrurile aşa — prea devin demenţiale, de fapt nu mai am poftă de nimic. Dar nu asta speră prin calomniatori interpuşi şi Bucureştiul?

Sîmbătă 23 mai

Excepţional editorialul extrem de violent din *Le Monde* împotriva lui Ceauşescu, pe marginea călătoriei lui Gorbaciov la Bucureşti.

Marie-France îmi telefonează încîntată de editorial. Parcă l-am fi scris noi (de fapt l-a scris Amalrik). Sper să-l dea la FE întocmai, în ciuda violenţei cu care-l atacă pe Ceauşescu.

În previziunea sosirii lui Gorbaciov la Bucureşti, mare foială printre jurnalişti. Véronique Soulé a primit viza şi a şi plecat. Zia-

ristului de la *Le Matin* i s-a refuzat. Pe ceilalţi îi vede Mihnea luni, cu dosarele Ligii, la reuniunea prevăzută.

Seara tîrziu, V. se întoarce de la cenaclul Mămăligă.

Luni 25 mai

Gorbaciov la Bucureşti.

Toată presa continuă cu articole despre România: *Le Point*, *Le Monde* (din nou), *Le Matin* şi bineînţeles corespondenţa lui Véronique Soulé din *Libé*. Şi *La Croix*. Fotocopii după fotocopii de trimis la München. Telefonez lui Stroescu, vorbesc cu Gelu: nu par prea încîntaţi de atare abundenţă; şi în Germania a apărut mult, nu mai ştiu cum să dea de capăt. Aproape că s-ar plînge. Exagerez, dar prea puţin — patru gazetari, dar nu ai noştri, au fost daţi afară de la frontieră. Printre care austriacul care făcuse reportajul televizat cu distrugerea Bucureştiului.

Marţi 26 mai

Gorbaciov ar fi făcut cîteva aluzii la „nepotism“ şi „produse proaste“, în discursurile din România. Dar, în rest, cam „pupat toţi piaţa endependenţi“.

Miercuri 27 mai

Ieri, spre seară, V. vine de la poştă cu o scrisoare de injurii (de o vulgaritate nereproductibilă) şi de ameninţări cu bătaia, de la George Barbu. N-o semnează, dar e acelaşi stil (deşi agravat pînă la greaţă) şi mai ales aceeaşi maşină de scris. E nebunul (real) pe care Liga şi noi toţi l-am scos din ţară ca „disident“. El şi cu cei doi Manoliu (pictorul şi cu mama lui), de ciudă că le-a luat Goma locul, duc campania de dezinformare visată de Securitate.

E prea tîrziu să telefonez la DST. Îl chem pe Goma, care-i va avertiza.

Le citesc „capodopera“ şi Sandei Sto, şi lui Mihnea, care-l văd azi pe un inspector de la Prefectură sau de la Renseignements Généraux, Damien Soufflet.

După-amiază telefonează şi Siorac de la DST. Va trece marţea viitoare.

Îi comunic şi lui Mămăligă textul scrisorii. O vrea neapărat. Va vedea, pe la 8 iunie, „o persoană importantă, nu spun cine“ (mereu actualizatul Caragiale) care va comanda poliţiei să „le pună pumnul în gură“ Manoliilor şi lui G. Barbu.

Sînt evident supărată pe mine că m-am enervat atît. Asta vor şi ei şi n-ar trebui să le fac jocul. Apoi, atîtea lături vărsate asupra noastră de vreo douăzeci–treizeci de ani ar fi trebuit să mă obişnuiască, să nu mă mai surprindă „aria calomniei“. Şi poate că m-aş fi enervat mai puţin dacă aş fi putut face ca Vlad: să arunc scrisoarea la coş. Dar nu pot. Trebuie, dimpotrivă, să culeg din nou piesele mai importante din dosarele pregătite pentru procesul lui Wolton, să-mi bag nasul iară şi iară în toată această murdărie. Un dosar pentru DST, altul pentru Soufflet care vrea şi el să mă vadă, să-i explic etc., o zi pierdută cel puţin, una-două, plus *la nausée*.

Telefon de la Stroescu: îi propusesem să-i strîng presa franceză într-o ediţie „Teze…“. Dar îi e vizibil teamă de termenii prea tari: „paranoia“ nu poate trece, spune el. — Chiar într-un editorial din *Le Monde*?

Chiar. Aşa că fac ei cenzură acolo. După care mai au îndrăzneala să scrie împotriva cenzurii din ţară — chiar dacă nu e acelaşi lucru. Totuşi, totuşi — să cenzurezi *Le Monde*. Nu lupt, pentru că nu e esenţial. Şi poate pentru că sînt într-o fază de saturaţie.

Sîmbătă 30 mai

Telefon ieri de la Soufflet. Pare, cum spuneau şi Sanda, şi Mihnea, inteligent şi destul de la curent. Un intelectual — se mirau ei. Luăm *rendez-vous* pe miercuri. Va fi o adevărată săptămînă „poliţistă“. Tot ce detest. Dar dacă nu se face acum ceva împotriva acestui cuib de năpîrci teleghidate, cînd se va face? Deşi sînt sceptică. Soufflet îmi spune că *Présent* a mai publicat ceva în acelaşi sens şi după ce a pierdut procesul făcut lui Wolton. Am impresia că au înnebunit şi la Securitate: ce sens avea să atace ARA şi să atragă atenţia poliţiei franceze? Şeful le transmite nebunia. „Paranoia“ — termenul interzis de FE.

Duminică 31 mai

Scriu despre *Huliganii* lui Mircea, apărută în traducerea lui Alain la *L'Herne*.

Telefon de la Maria Mailat. Véronique Soulé l-a văzut pe Dan Culcer, care a dus-o la... Dana Dumitriu.

După întoarcerea sa la Tîrgu-Mureş, Secu l-a înştiinţat pe Culcer că va primi paşaportul pe l august dacă e cuminte! S-au speriat de contactul cu V. Soulé.

Luni 1 iunie

Săptămîna „poliţienească" a şi început azi la Radio, unde Alain îmi face fotocopii după dosarele pe care le-am pregătit pentru DST şi Prefectură. Atît de multe, încît maşina se încălzeşte prea tare şi ameninţă să cadă-n pană. Continuăm deci la un birou de lîngă cafenea, unde mă duc cu Alain şi Sanda Sto, care a venit şi ea cu maldăre de calomnii, fotomontaje etc., trimise de aceiaşi.

Seara la Cristovici, Barbă cu primul lui film care-mi place integral (sau aproape) *Mircea Eliade*. În afară de cîteva mici detalii (cîteva repetiţii cu soare sau explozia atomică), Barbă a renunţat şi la litanie şi la didacticism. În afara chiar a emoţiei noastre de a-l revedea pe Mircea, filmul şi estetic e foarte convingător. „Vezi — insista Eugen către Cioran în taxiul care-i readucea de la Barbă — ce prezenţă spirituală avea Mircea"? Şi Cioran: „Recunosc că infirmă tot ce-am spus despre Mircea". Se va fi căind? Nu-mi vine a crede.

Marţi 2 iunie

Siorac de la DST. Îl primesc cu V. şi cu documentele. Înţelege repede, ştie mai tot. Dar va face ceva?

Îi va convoca în orice caz pe Manolii şi le va atrage atenţia asupra lui Barbu care le trimite lor, la Interne, tot felul de denunţuri — aceleaşi probabil.

Miercuri 3 iunie

A sosit Christinel. Năucită nu doar de somn — ci în general. Mai prost ca anul trecut. Mergem la ea seara, cu Marie-France, şi-o re-

găsim acolo pe Ioana Andreescu care stă pentru cîteva zile cu Christinel. Plînge, e supernervoasă; de luni de zile doarme doar cîteva ore pe noapte.

Mai înainte, acasă, de data asta îl primesc pe Damian Soufflet, de la Prefectură. Şi el informat şi foarte interesat de dosar. Dar sceptic. Pe ei nu-i interesează decît securitatea reprezentanţilor Sorbonei sau ai guvernului care ar veni la ARA. Îi spun că Siorac ar vrea să ia contact cu el. Singurul lucru neştiut pe care-l aflu e că emigrarea poloneză e tot atît de lucrată ca şi a noastră, cea bulgară nu stă nici ea mai bine. Doar ungurii fac excepţie. Deci Securităţile locale şi KGB-ul central infiltrează în toate exilurile extrema dreaptă. Plus cea din Franţa — singura ce pare cu adevărat a-l interesa pe Soufflet. Respir cînd termin cu amîndoi. Nu e într-adevăr domeniul meu şi nu mă simt bine în el. Poate că, în fond, are dreptate Vlad să arunce totul la coş. Dacă am conta pe poliţiile occidentale să ne apere…

Marţi 9 iunie

Masă rotundă cu Goma şi Alain despre *Le Calidor*. Carte frumoasă, plină de graţie — poate cea mai „frumoasă" a lui Goma, dar despre care nu e nimic de discutat. Cum nici el, nici Alain n-au auzit de sintagma „pactul autobiografic" a lui Lejeune, n-o să fac eu pe grozava cu teoria literaturii. Iese deci ceva scurt, agreabil şi convenţional. Tot ceea ce în fond nu este cartea. Din care şi V. va face cîteva emisiuni pentru „Povestea vorbei". Sper să fie mai inspirat ca mine. Cu Pupăzan şi ei doi apoi la cafenea, înainte de a-l întîlni împreună cu V., la altă cafenea şi apoi la restaurant, pe Ilia Constantinovski. Ca totdeauna, cu teorii originale şi profunde. Nu ştiu dacă şi adevărate. Şi cu mania celor din Est după care numai cei care trăiesc acolo pot analiza ce se întîmplă. *Bref*, ne spune I. C., ce se întîmplă în Rusia e o minune şi o tragedie. Minunea: Gorbaciov — care vrea cu adevărat reforme în profunzime. Tragedia: poporul rus, abrutizat de şaptezeci de ani de regim, nu e pregătit pentru aşa ceva. Lui Gorbaciov i-ar trebui… poporul polonez. Furios pe Besançon care spune în toate editorialele din *L'Express* că totul e înşelătorie. Ce se petrece — cît se va mai petrece — i se pare lui I. C. spectacular. Dacă cineva i-ar fi spus aşa ceva acum şase luni, n-ar fi vrut să creadă. Deocamdată, pe plan cultural, profită doar cinematograful.

La Uniunea Scriitorilor opoziția celor instalați în fotolii. În literatură mişcă în schimb revistele.

I.C. a îmbătrînit. El, care se asculta cu bucurie vorbind ore-n şir, după numai vreo două ceasuri oboseşte.

Îl depunem la Gare St. Lazare, în drum spre Christinel.

Vineri 12 iunie

Două ore la coadă azi cu V., la primărie, pentru a ne prelungi buletinele de identitate. Cînd sîntem mai furioşi pe lipsa de organizare şi coada prea mare, ne amintim unul altuia ce înseamnă a obține un paşaport în… România. Și ne calmăm brusc. Îmi aduc aminte că și acum zece ani (la același tip de coadă, cu același scop) am procedat la fel. Rezultatul identic. Tot serveşte şi „exemplul" românesc la ceva.

Ieri, după dentist, din nou la Christinel. Colac peste pupăză: i-au sosit nişte nepoți îndepărtați din România (soție—bărbat—prunc) care vor să profite de ea, să-i ia banii și să mai și locuiască la ea. Asta-i mai trebuia.

Sîmbătă 13 iunie

Dramă la Christinel unde irup „nepoții" obraznici și revendicativi. I-au telefonat şi lui Eugen, din partea lui Șora — și Eugen le-a răspuns, scurt, furios şi cuprinzător: „Îl sictiresc pe Şora!" I-au telefonat şi lui Glucksmann, că vor să… discute filozofie cu el! La Christinel veniseră să se instaleze. Noroc că erau Matei și Alain, care i-au dus la un hotel. Iar Christinel n-a mai dormit nici cele două-trei ore pe care şi le oferă pe noapte.

Au început să sune și la noi telefoanele.

Se apropie colocviul de la Beaubourg, Congresul de la Sorbona, și mai sosesc și clandestini… Dan Laurențiu, de pildă, pe care-l vom vedea luni la Aurora. Ne scrie Dan Petrescu de la Culianu (în Olanda) cu care va sosi la Paris.

Duminică 14 iunie

Alt telefon „amenințător" de la Roma. Dan Petraşincu soseşte şi el cu o comunicare pe care ne anunță că a scris-o în nu știu cîte

limbi. Vine peste o săptămînă. Nu vom putea să nu-l vedem îndelung: mai întîi a avut un atac cerebral, apoi, cînd am fost ultima oară la Roma, ne-a plimbat peste tot cu maşina.

Dar cînd, oare cînd?

A sosit şi Matei Călinescu. Am vorbit cu el la telefon de la Christinel.

Luni 15 iunie

La cină la Aurel şi Aurora cu Dan Laurenţiu. Ascultăm toată seara meduzaţi pe Aurel (e unul dintre cei mai extraordinari povestitori din cîţi am întîlnit) descriindu-ne detenţia lui la Beyruth. Ne dezvăluie tot ceea ce nu se spune (mai sînt ostatici acolo şi, în ciuda celor cîteva milioane de dolari pe care i le-au oferit americanii pentru o carte, n-o poate scrie): lanţurile, ameninţările cu tortura, condiţiile inimaginabil de atroce în care au fost ţinuţi ostatici. Cu observaţii de adevărat romancier: cocoşii care în pauza dintre două bombardamente (erau pe linia de foc) cîntau... răguşit; cîinii născuţi în războiul civil care lătrau ca mitralierele şi mai ales felul în care a înmuiat pînă la sfîrşit sufletele paznicilor săi mascaţi. Plîngeau (sub glugi) cînd a plecat. Umorul continuă să fie negru: mai sînt ostatici acolo şi chiar şi ultimul său coleg de la Antenne 2, Normandin. Cum îi ameninţase cu greva foamei, paznicii îi aduseseră şi cărţile cerute, mucegăite, tot felul de romane populare *à l'eau de rose*, printre care se strecurase un Chateaubriand pe care-l învăţase pe de rost.

Ce pierdere că omul ăsta nu scrie.

Marţi 16 iunie

Telefon de la Mihnea: Botez a fost numit la un centru de calcul la... Tulcea (un Gorki românesc...), iar Ion Puiu arestat de la 20 mai. Ar fi vrut să-i înmîneze un memoriu lui Gorbaciov.

Miercuri 17 iunie

La Beaubourg, toată ziua: omagiu lui Mircea. Deschide Eugen, apoi o conferinţă (plată) a lui David Trecy, alta nu mai inspirată a lui Frédérick Tristan şi seara o masă rotundă în care Culianu e la-

mentabil (Eliade mistagog și Heliade poligraf) și Sorin Alexandrescu... structuralist.

Trece și filmul lui Barbă care de abia dacă-l poate comenta — a avut un accident de mașină din care a scăpat ca prin minune, dar îl doare tare în coșul pieptului. Mămăligă fuge și el repede: cumnată-sa, la spital: acident de mașină.

În sală, în schimb, nu sînt accidente: Christinel se ține bine (doar un scurt pre-leșin) și stă pînă la capăt. Nivelul totuși mai mult decît onorabil. Îl întîlnim pe Dan Petrescu (cumnatul lui Culianu) care pare curajos (se așază în văzul lumii lîngă mine, el care e atît de persecutat de Secu și mereu sub anchete), lucid și, în unica-i intervenție, vorbește franțuzește ca un francez. Îi întîlnim și pe Matei C., pe Sorin A., și cinăm în grabă între două ședințe, cu Christinel și ceilalți participanți. Ziua se petrece bine, în ciuda organizatorului-dezorganizator al manifestației: un poet mereu băut.

Vineri 19 iunie

A doua zi Eliade la Beaubourg. Mai încordată decît în prima zi, pe care am suportat-o totuși cu o sîcîitoare durere de dinți și antibiotice, deoarece seara V. trebuie să participe la o masă rotundă condusă de Rocquet asupra „timpului(?) și scriiturii“ la Eliade, și are o migrenă aproape „orizontală“. Reușește totuși să se țină pe picioare și-și citește „comunicarea“ chiar dacă-i sar rîndurile de sub ochi.

Mult mai bun nivelul decît miercuri: Marie-France aplică ingenios mitul orfic răsturnat în *La țigănci*, Mihaela Bacu e clară, Rocquet conduce bine, Matei e neașteptat de „școlăresc“, dar totul are ținută.

Lui Christinel iar i se face rău la sfîrșitul mesei rotunde; se sperie pînă și Cioran.

Sîmbătă 20 iunie

După ce termin o cronică urgent cerută de Hăulică prin Pintilie, ne ducem la Cristovici, unde se află Dan Petrescu cu Maria Mailat, nepoata lui Lavastine, Nedelcovici și Papilian (care a semnat contractul pentru roman la Albin Michel).

Îl răpim pe Dan Petrescu la noi. Este de o severitate mai mare ca a noastră cu scriitorii: „Toți sînt ticăloși, degeaba vedeți dv. buni și răi." Se va întoarce mai ales pentru că Secu l-a cam îndemnat să... rămînă.

Vin cu toții apoi la noi, dar eu sînt la telefon cînd ei pleacă. E drept că nu orice telefon. *Secolul 20* fiind iar în pericol (nici un număr de opt luni). Pintilie o îndeamnă pe Ariana Nicodim (pe Nicodim deocamdată îl țin acolo) să-l întîlnească pe Jean Michel Arnold, de la Cameră, iar ea pe mine să-i telefonez pe la 12 noaptea. Ne înțelegem cu o rapiditate uimitoare. Va încerca să grăbească acordarea pentru H. a decorației „Médaille de la ville de Paris" (deja prevăzută) și să obțină un premiu al Primului Festival Beaubourg pentru *Secolul 20*. Argumente de aur pentru cronicile noastre.

Luni 22 iunie

Emisiune azi oarecum „aleatorie" deoarece integrez direct reportajul (excelent) al lui Alain despre Omagiul Eliade la Beaubourg. În plus, și V., și eu înregistrăm cîte două cronici, spre a păstra toată săptămîna liberă pentru Congresul ARA, cînd va trebui să fim mereu prezenți și vom fi „năpădiți" de români.

Seara, acasă: Dan Laurențiu mult mai „bavard" ca prima oară și care ne povestește toate certurile și intrigile de la *Luceafărul*, ca și moartea lui Velea, ce nu era nici măcar atît de beat ca de obicei cînd a căzut în zăpadă și a murit înghețat.

Mai deschis și în același timp mai neliniștit: a leșinat de mai multe ori (D.L.), ultima oară după înmormîntarea lui Velea, cînd s-a regăsit întins într-o casă străină, fără nimeni, ca într-o nuvelă a lui Eliade, spunea el.

Marți 23 iunie

Telefon, din nou, de la Pintilie: a primit un mesaj în miez de noapte de la Hăulică. L-a trezit să-i spună că e bucuros, a primit un premiu din Franța. Dar Pintilie, adormit, n-a înțeles bine care. Și Jean-Michel Arnold e plecat pe o săptămînă. Să fie cel de la Beaubourg sau de la Ville de Paris?

Miercuri 24 iunie

Prima zi de Congres ARA în Aula mare a Sorbonei. Alură. Sosim după-amiază și stăm mai mult în hol decît în sala unde i se aduc lui Mircea elogiile pe care le-am mai auzit la Beaubourg. Întîlnim pe părintele Calciu (cu care ne îmbrățișăm), pe Gugu Bellow, pe Nestor Rateș (pe care-l vedem pentru prima oară) și o serie de necunoscuți sau prea puțin cunoscuți care vin să ne congratuleze, elogieze etc. etc. Sorbona colonizată de români. Sînt patru sute de congresiști sosiți de pretutindeni.

Seara, la cină, cu Petrașincu și Roberta (acum soția lui). Dan Petrașincu slăbit după atacul cerebral, dar tot atît de vorbăreț.

Joi 25 iunie

Congres ARA în continuare, în trei amfiteatre de la Sorbona. Tot mai mult pe afară, deși pătrund o clipă la Descartes unde dirijează Marie-France și la Guizot să-l ascultăm pe părintele Calciu (bine). V. a fost la masă cu Dan Petrescu, a cărui intransigență continuă să-l încînte — apoi spre seară la un *pot* cu Sorin Alexandrescu, care vrea mereu să ne vadă și să ne vorbească. Îl lăsăm apoi cu Marie-France și Matei și fugim acasă.

Vineri 26 iunie

ARA.

Cu Vlad, la prînz, la Cluny. Vrea să mai treacă o dată *Cutremurul oamenilor* a lui Goma. Sînt zece ani de la „mișcare", să mai ia Goma niște bani, argumentează el. Alt *pot* cu Dan Petrescu, apoi de la 5 la 7 masa rotundă pe care o dirijez la Sorbona, despre „Supraviețuirea culturii române", în care Nedelcovici e onorabil, V. despre poezie, excelent, Matei C. relativist și rămas la criteriul estetic împotriva celui etic și Maria Mailat (despre proza generației '80) — bine. Surpriza vine din partea lui Sorin Alexandrescu (cu o scurtă, dar excepțională intervenție), abandonînd, pentru o dată, structuralismele în favoarea „conștiinței apocaliptice". Ca să nu lipsească și Caragiale, la discuții (în ultimele zece minute) ia cuvîntul interminabil Elena Nestor, iar Furdui vine să citească, nepoftit, un

poem de... Pâcă. Spre a nu rămîne pe acest final de cîrciumă, citesc în final un poem al Ilenei Mălăncioiu (mai înainte analizată de V.) cu... potopul. Sala plină pare încîntată. Aud din dreapta, din stînga că a fost momentul cel mai plin din Congres. Bine că a trecut. Nu pregătisem mai nimic. Solacolu îmi cere voie să transcrie masa rotundă în *Dialog*. Mititelu (de la BBC) e numai elogii, iar Nestor Rateş îmi spune că „i-am dat o lecţie"...

Sîmbătă 27 iunie

Cea mai penibilă seară ARA. Cultură şi mahala: Caragiale în plin: Banchetul de la George V la care nu putem să nu participăm pentru că sîntem „premiaţi", V. şi cu mine. Mia Braia (săraca, 76 de ani) cîntă în falset cîntece de inimă albastră, Barbă îl laudă pe Zamfir că asigură „anamneza" poporului român, Mămăligă îl asigură pe Basarab Nicolescu că are geniu, iar Basarab că Mămăligă e cel mai mare romancier în viaţă (sînt cu toţii premiaţi).

Noroc, noroc că sîntem la aceeaşi masă cu Marie-France şi Vienii, şi putem rîde în pace. Noroc că Răuţă nu e prezent să-l elogieze pe V. care-şi primeşte premiul sobru. Şi mai ales „noroc" că pentru prezentarea mea a trimis Dorin Tudoran un text atît de plin de umor, încît elogiul (zdrobitor) devine formulă de stil. Sînt sincer emoţionată şi o clipă ajung chiar să cred că e adevărat ce spune el şi că am... destin.

În rest, totul se termină cu *Periniţa*, de te apucă ruşinea de a fi român.

Cu lăutarii în cultură...

Luni 29 iunie

Masă rotundă cu V., Sorin A. şi Matei C., în prelungirea celei de la Sorbona, despre supravieţuirea culturii sau cultura supravieţuirii (cum preferă Matei).

Anul acesta nu-l regăsim cu totul pe Matei: relativismele lui mai înainte performante îl duc parcă spre o moliciune a gîndirii, judecăţile sale sînt plictisite înainte de a fi neaşteptate. Sorin A. se menţine însă la acelaşi nivel care ne-a surprins pe V. şi pe mine.

Marți 30 iunie

Seara de luni la Christinel, cu care cinăm într-un restaurant alături, și forfecăm banchetul caragialesc de la George V (botezat acum, cred de Cristovici, Ghiță V). Dar Christinel mai liniștită, greul „comemorării“ a trecut și, în ansamblu, a ieșit bine.

Miercuri 1 iulie

Rainer ne telefonează de la o clinică: are cancer la plămîni și va fi operat.

Mi se pare intolerabil. Chiar dacă nu-l vedeam des, Rainer face parte din viața mea, nu numai ultimii ani bucureşteni cînd lucram împreună corecturi pentru Institutul Francez, dar și Parisul cu agenția noastră literară... Și mai ales Christiane spre absența insuportabilă a căreia totul revine și, cu cel mai mic prilej, se învolburează. Impresia asta de a fi din ce în ce mai asediați. Ca un cerc care se strînge, se strînge.

Vineri 3 iulie

Nu mai plec, cum proiectasem, în vacanță cu Lucie, la St. Tropez. Ea are un început de arterioscleroză (altă veste bună!) care-i dă amețeli și leșinuri, și n-o prea văd făcînd plajă, iar eu o infecție dentară, e mai prudent să nu mă îndepărtez încă de dentist. Deocamdată fără vreun alt proiect.

Scriu — moale ca și vremea: au început căldurile — cronici. Despre Agopian, al cărui ultim roman — *Sara* — îmi este împrumutat de Maria Mailat. Somptuos și obsedat de o materialitate densă și scîrnavă: viscere, secreții, digestie: personajele — cît le îngăduie autorul să se constituie (a trecut și peste el o dîră de textualism) n-au psihologie, ci doar fiziologie. Iar istoria în cadrul căreia se înscrie narațiunea (Transilvania la începutul sec. al XVIII-lea) numai sînge și ștreanguri. Fantasticul (magia) nu se poate spune că ar coborî în real sau ar urca din el, deoarece realul e sistematic deconstruit. Cruzimea acestei povești a mădularelor n-are sfîrșit. Dar sens? Nu-mi dau seama și scriu destul de prost despre o carte ce mi se pare totuși remarcabilă.

S-ar spune că, pe măsură ce situația în țară se degradează, apropiindu-se de gradul zero al mizeriei fiziologice și culturale, scriitorii devin mai rafinați, mai experimentaliști. Pentru a face să explodeze o realitate devenită insuportabilă? E teza ispititoare, a lui Sorin A. Nu înlătur însă ipoteza — contrară — a evaziunii în deliciile esteticului și rebusurile teoriei literare.

Luni 6 iulie

De la Radio, telefon lui Vlad să-l rog să scoată trei nume din reportajul lui Cazacu, care, poposind mai mult în holuri și la cafenea decît în sălile Congresului, i-a pus prezenți la ARA pe Olivier Clément și Edgar Morín — care nu veniseră — și pe Antoaneta Bodisco vorbind despre Busuioceanu, absentă și ea.

Vlad în toate stările (cît poate fi el în toate stările); primise o scrisoare cvasiinjurioasă de la Tudoran, pe care iar îl cenzurase.

Miercuri 8 iulie

Nu putea să fie mai rău: pe Rainer l-au deschis și l-au închis la loc: cancerul la plămîni era prea întins spre a mai putea fi operat. Ca la Bernard. Și tot ca la Bernard, el nu știe, Mimi mi-a cerut tăcerea, să nu afle Cioran, care ar spune la toată lumea și ar ajunge și la urechile lui Rainer. El crede că n-a avut decît un abces care a fost scos.

Joi 9 iulie

Seara, la Christinel, cu Marie-France, Gomii, Giza (care a venit din Argentina să stea o lună cu Christinel). Bîrfim, bîrfim, dar fără prea mult drag. Prea multe nenorociri în jur.

Vineri 10 iulie

Cu Mihnea două telefoane prelungi săptămîna asta. Botez ar fi primit viza pentru plecarea (nu definitivă) în America, soția lui e în Africa și de la escala pe care o va face, la întoarcere, la Malta, Mihnea ar vrea s-o aducă pe o săptămînă la Paris.

Sîmbătă 11 iulie

Marți, la telefon, Gelu îmi semnalase că în *România literară* se anunță premiul ce va fi acordat la primul Festival Beaubourg *Secolului 20* ca „cea mai bună revistă internațională de artă". Deci Jean-Michel Arnold și-a ținut promisiunea, dar numai pe jumătate: a uitat că trebuia să mă avertizeze ca să comentăm știrea cum trebuie. Îi telefonez și nu-i mai reproșez nimic: cel puțin Medalia orașului Paris să mi-o anunțe la timp. Dar de data asta îl voi hărțui eu. V. comentează tactic știrea în „Revista presei" ca să forțeze tipărirea numerelor din *Secolul 20* blocate la Dulea.

Conflictul Calciu — Tudoran în plin. Calciu i-a spus lui Pupăzan că Tudoran l-a reclamat la senatorii americani ca „fascist" și că de-acum încolo îl „va rade" ori de cîte ori îl va întîlni în cale. Și s-ar fi și dus — o știu mai de mult, prin Tudoran — la Asociația care-i dă lui T. bani pentru revistă, să-l denunțe ca „agent comunist". Atunci? Iar n-avem noroc.

Luni 13 iulie

Convorbire inutilă cu Gelu: nu vrea să scoată de la „Perspective europene" indicativul din Șostakovici pe care l-a anunțat ca pe o mare găselniță, indignînd Bucureștiul. Perspectivele europene sub semnul unui rus compromis!

La Radio, Maria Mailat, Sonia Larian și Lucian Raicu care-mi aduce textul său pentru *L'Autre Europe*. Excelent. Rareori a fost explorată mai în profunzime starea de spirit a intelectualului sub actualul regim. Și fără nici o reținere. Îl va traduce Cristovici.

După o cafea cu ei toți, la Cluny, unde-l așteptăm în zadar pe Dan Laurențiu. Nu vine. Plecăm să vedem un film ceh pe care-l credeam important — și nu e — și cinăm printre pocnitorile de 13 iulie pe rue de la Harpe. Un taxi ne scapă — repede — de sărbătoare.

Marți 14 iulie

La adăpost de zgomote. Au plecat și copiii, și negrii din cartier, care a redevenit pașnic și provincial. Lucrăm. Vești nu prea bune de la Rainer prin Mimi, în fiecare seară la telefon. Nu prea mănîncă, nu

respiră bine, şi cînd am încercat să-i vorbesc la clinică, mai mult tuşea decît vorbea. Să fie evoluţia atît de rapidă?

Miercuri 15 iulie

V. vine de la poştă cu — surpriză — cartea lui Ion Pantazi şi o scrisoare a lui, cu „consideraţii", „stimă" şi alte formule de politeţe, deşi nu înţelege că am „aliaţi" printre cei care au ocupat funcţii de răspundere în Partid. Probabil Goma, pe care ne învinuia nu de mult în *Présent* că l-am „inventat" V. şi cu mine.

Să fie o nouă tactică? Pordea îmi trimite cartea prin Boutmy, Dean Milhovan îi cere lui V. să-i permită a reproduce din *Limite* („Nu pot, deoarece nu vă consider o revistă de exil", îi răspunde V.) şi acum directorul *Stindardului*... Dacă e o încercare de captare prin bunăvoinţă, se înşală şi de data asta. Dacă nu, tot se înşală, dar individual şi nu colectiv.

Joi 16 iulie

Ne telefonează Cazaban: a murit Fărcăşanu. Pierise de mult dintre noi, dar ştirea ne loveşte amintirile. V. se resemnează să-i scrie... necrologul. Altul. Devine cvasicotidian.

Telefon de la Pintilie sosit de la Bucureşti. Articolul meu (despre sechestrarea numerelor din *Secolul 20*) a fost imediat urmat de chemarea lui Hăulică la Enache.

Mai încearcă să tergiverseze. Miercuri, Hăulică a fost chemat la D. R. P., care i-a spus că se dă imediat drumul la revistă dacă... scoate de pe copertă tabloul lui Bernea cu cruciuliţa. Adică ce-i ceruseră de la început. Hăulică le-a rîs în nas. Balaci s-a apropiat şi a spus în aşa fel să nu poată fi auzit prin microfoane „există complexul Sfînta Vineri". Dărîmarea bisericii Sfînta Vineri, acum vreo lună, a creat o atmosferă apocaliptică şi a provocat solidarităţi neaşteptate în protest. Pînă şi Fănuş Neagu li s-a asociat. Pintilie găseşte că nu s-a exploatat destul la FE, că pentru aşa ceva trebuia „tonul apocaliptic al lui V.". Telefonez imediat la FE, dau de Stroescu şi încerc să-l incit la mai ample comentarii. Mai aflu că Dulea este fiul şoferului lui Horia Sima.

Hăulică, încurajat de premiul anunțat al Festivalului Beaubourg, e convins că sînt ultimele încercări de cenzură şi că vor ceda, că au directive în acest sens. Sînt, după el, ultimele lor zvîrcoliri.

Sîmbătă 18 iulie

Mimi a chemat-o în sfîrşit pe Anne-Marie din „vacanță". Dar am impresia că nici ea nu vorbeşte mai tăios cu chirurgul, care nu mai face nimic şi i-a declarat lui Mimi: „Il a une grosse tumeur et il est vieux, voilà tout."

Duminică 19 iulie

Christinel e cu Marie-France la Roma pe două zile, să urce, în genunchi, Scala Santa.

Afară plouă ca în noiembrie şi nu-mi vine să cred că la sfîrşitul lunii plec la mare.

V. a scris un text cu adevărat inspirat despre Fărcăşanu.

Luni 20 iulie

Seara, surpriza: urma să mergem cu Mihnii la Cristovici. Şi sosesc cu... Mariana Botez şi cu o prietenă de a ei de prin Elveția. Mariana a fost la nişte prieteni în Africa şi după o escală la... Sofia, a sosit deci şi la Paris, cînd n-o mai aşteptam.

Seamănă puțin cu Sandra de Hillerin, în mai tînăr şi mai hotărît. În atmosfera care se creează la cină la Cristovici între pruncul Mihnilor care mai țipă, într-o cameră alăturată, şi zăpăceala de a fi prea mulți în jurul mesei, nu se încheagă — evident — nici o convorbire serioasă. Nu mai puțin reală însă bucuria de a fi văzut-o chiar aşa, obosită, după 24 de ore de avion.

Miercuri 22 iulie

A murit Mariana Parlier.

Mihnea îmi spune că Mariana Botez probabil se va întoarce la Bucureşti numai ca să-i dea la toamnă viza cerută de Botez pentru Statele Unite.

Vineri 24 iulie

A venit Oprescu să ne aducă trei exemplare ale *Epistolarului* lui Liiceanu, care era să nu iasă pînă în ultima clipă. Cu toate că am citit mai toate aceste scrisori, primite cu prilejul apariției *Jurnalului de la Păltiniș*, mă rețin cu greu să nu le recitesc imediat. Mă oprește doar faptul că trebuie să scriu despre ultima carte a lui Steinhardt, *Escale în timp și spațiu*, nu totdeauna entuziasmantă de altminteri. Uneori, „sfîntul" nostru devine și inchizitorial — în contratimp. Așa e cu articolul *Catharii de la Păltiniș*, unde se arată prea clar furios că n-a fost numărat printre prietenii lui Noica (el și Paleologu). Urme de vanitate literară sau înverșunare de a-l apăra pe Alecu, considerîndu-l atacat (și era) în *Jurnalul de la Păltiniș*? În orice caz dă dovadă de ceea ce în *Epistolar* Pleșu numește „blîndețe sîngeroasă".

Dar, de scris, scriu, bineînțeles, numai de bine. Cu o singură rezervă: a... „catharilor", nerezistînd ispitei de-a cita fraza lui Pleșu.

Duminică 26 iulie

Dramă cu Nego, la telefon. În *Curentul*, Constantin Mareș a publicat un articol pentru Pordea (!). Nego susține că dacă nu colaborăm noi la ziar, renunță și el la pagina literară. Rămîne să vadă dacă directorul *Curentului* va publica o notă că nu e de acord cu punctul de vedere al lui Mareș.

Vești zilnice și deloc bune de la Rainer. E mereu cu tubul de oxigen în nas, din cînd în cînd face temperatură: mi se pare destul de alarmant.

Marți 28 iulie

Plecare seara la Cassis.

Miercuri 29 iulie

Cassis
La Hotel de la Rade, alegere totuși mai bună decît credeam. În prima săptămînă marea e înghețată (18°) și înot în piscină, conștiin-

cios şi plicticos, de treizeci de ori în lungime şi de două ori pe zi, să ajung aproape de un kilometru pe zi.

Marea o încerc prima oară singură. Marie-France pleacă pentru o zi la Aix (Lully la Festival) la Gilles şi se întorc a doua zi seara. N-o însoţesc — nu mă ispitea deloc Lully — şi nici nu mi-am revenit bine din bronşita mea.

De-a lungul vacanţei (o primă parte cu marea îngheţată, a doua, fără mistral, deci cu marea oarecum caldă, dar şi cu zăpuşeală afară, unele seri aproape irespirabile), o ştire şi mai multe vizite.

Ştirea din păcate aşteptată, dar nu atît de repede, îmi e dată de V. cu care vorbesc în fiecare zi, uneori chiar de două ori pe zi: moartea lui Rainer la 1 august. I-a comunicat-o telefonic Mimi, la 4 august... după înmormîntare. A murit uşor, în somn. Cînd mă gîndesc la suferinţele lui Noël Bernard timp de vreun an, sfîrşitul acesta benign mă mai linişteşte.

Un nepot al lui Rainer, Dietmar, care-şi petrece vacanţa la Cassis, vine din partea lui Mimi, la hotel, să mă vadă şi să-mi povestească ultimele clipe. Cinăm în apartamentul pe care-l închiriază de cinci ani, pe un balcon de unde vederea e mirifică. Pe acest Dietmar, Rainer l-a primit adolescent la Paris, cu bucuria de a avea şi un fiu. Dar i-a pus drept condiţie a adoptării să înveţe franţuzeşte după *Cîntăreaţa cheală*. Adică, învăţînd piesa lui Eugen pe dinafară. Cum n-a fost în stare, Rainer s-a supărat pe el şi nu l-a mai văzut... zece ani! Se împăcaseră însă în ultima vreme.

Nu-mi fuge doar o parcelă de adolescenţă cu dispariţia lui Rainer, parcă, într-un fel, mai moare o dată şi Christiane.

Altă vizită: Greg cu ai săi, pe care-i invităm la cină, la Cassis. Dintre ei toţi, doar Greg îmi este drag.

Şi apoi, bineînţeles, Gilles cu un prieten, profesor de istorie la Rennes, pe care l-a scăpat de comunism şi de idealurile „revoluţionare“ lectura lui François Furet.

Atît la capitolul mondenităţilor.

Restul, marea, odihna, înotul la care trebuie să renunţ în ultimele două zile din pricina unui lumbago, pe care doctorul local mi-l tratează mai rapid şi mai bine ca cel de la Paris. Şi mă întorc neagră-tăciune.

Între timp, V. mă avertizase la Cassis că se reiau atacurile împotriva noastră, de data asta în *Minute*. Cu prilejul unui articol asupra spioanei Manole, sîntem „implicați“ cam aceiași.

Luni 17 august

Întoarcere seara la Paris.

Discut cu V. despre procesul de intentat sau nu — el ar fi mai mult pentru proces — privesc cam speriată la cantitatea curierului acumulat.

Marți 18 august

Telefon de la Cristina Hăulică sosită la Paris cu fetița. A ieșit în sfîrșit numărul din *Secolul 20* și toate cele în așteptare au fost deblocate. Succes în care, după ea, am fi jucat rolul determinant. Pleacă în Bretania, și ne vom vedea săptămîna viitoare. Prima veste bună, de multă vreme. Sandrine Lavastine a primit un mesaj de la Dan Petrescu să vină la începutul lui septembrie la Iași, c-o așteaptă ceva „sensas“. Nu pricepe ce-ar putea fi. Nici noi. Nu sîntem în Polonia, unde o manifestație se organizează dinainte. Atunci?

Seara la Christinel. Stă cu ea Liliana Alexandrescu, după ce a fost Sorin. Știm că, în curînd, ne vom despărți iarăși și convorbirea nu e decît fals animată.

Vineri 21 august

Ieri după-amiază, la Christinel, să-i duc *Miserere* de Lully pe care voia mult să-l aibă. Fiind epuizat, V. îl scoate din discoteca lui pentru ea. Iarăși emoții, iarăși despărțire.

Azi lung telefon cu Vlad, căruia i-a ieșit cartea despre ideile politice și ar vrea să se organizeze ceva la Mămăligă pentru a fi discutată. Îi sugerez și seminarul lui Mihnea. Nu vrea pentru emisiuni masă rotundă (din modestie de șef?), ci doar un articol al lui Matei la „Teze...“. Vine săptămîna viitoare la Paris să-i ia un interviu lui Rațiu, care tot insistă (a scos o carte în englezește). Îi aranjez oră de studio, dar eu nu voi fi. Asta îmi lipsește: să-l mai văd și pe Rațiu.

Luni 24 august

La Radio, fotocopii după *Minute*, de trimis celor „împricinați". Vine Goma. Și el, și Alain: să facem proces. Îl vom face probabil, cu prețul cîtor iritări. Încă de pe acum am început să mă enervez la gîndul că așa va fi un an sau doi. Îndelungat (ca totdeauna *prea* îndelungat).

Miercuri 26 august

Mihnea: aseară. Botez va fi la Paris la 4-5 sept., în drum spre Statele Unite. Vine să se sfătuiască cu noi. Cred, credem, că de data asta va trebui împins să rămînă. Ce mai poate face la Tulcea și în gradul de uzură în care se află?

Sîmbătă 29 august

Ieri telefon de la Dinu Zamfirescu în povestea *Minute*. Va scrie o scrisoare indignată la ziar, se va duce acolo, se pune la dispoziția noastră pentru proces.

Duminică 30 august

Mihnea foarte prost impresionat de reacția violentă a lui Vlad la știrea că, în loc să facă escală la Frankfurt și să-l întîlnească pe el, Botez vine să ne vadă pe noi la Paris. Nu-i mai dă bani, se dezinteresează de el, după ce promitea să-l ia director adjunct la FE. Mihnea conchide: o criză de gelozie.

Luni 31 august

Telefonez înainte de a pleca la Radio lui Annette Laborey: îmi promite „bursă" pentru Botez.

De la Radio vin să mă ia Sandrine Lavastine cu lectorul de franceză de la Iași: Bazin. Are 23 de ani, e prieten cu Luca Pițu și Al. Călinescu, și e curajos.

Marți 1 septembrie

Seara, cu V., la *La Famiglia* de Ettore Scola. Ca și pentru *La Terazza*, S. e cel care filmează cel mai pregnant trecerea timpului,

amărăciunea ei inexorabilă. Şi V., şi eu, extrem de sensibili la acest tip de umor care camuflează, cu eleganţă simplă, pura disperare.

Ştiri:

— D. R. P. a dus cu înverşunare ofensiva împotriva *Secolului 20*. Nu pus, ci din proprie iniţiativă. Balaci voia să fie numit director şi Ţoiu în locul primului la *Viaţa Românească*. Trio şi mai lamentabil decît ştiam.

— După lupta finală (acordarea premiului Beaubourg), Dulea l-a primit pe H. îmbrăţişîndu-l şi spunîndu-i un caragialesc „Am triumfat".

Joi 3 septembrie

Lung telefon de noapte cu Cristina Hăulică. În locul lui Enache (mort de infarct, epuizare şi prudenţă) a fost numit Mitea, care pare a fi cel mai puţin rău dintre toţi.

Agitaţie în jurul proiectatului proces *Minute*:

— Dinu Zamfirescu a vorbit la telefon cu autorul articolului, care părea amabil. Că nu ştie, că nu poate să-şi dea sursele, că să-i trimită elemente. Îl sfătuiesc să n-o facă. Va scrie o notă cel mult „certains nous écrivent que x, y ne sont pas des agents KGB" şi nu mai putem face nici proces. Ar lăsa cel mult impresia unui exil divizat: unii care ne găsesc buni, alţii... „agenţi";

— Sanda Sto vrea şi ea să facă proces;

— Cazacu — idem.

Mămăligă ar vrea şi el, dar ne-ar încurca la nesfîrşit.

Cu Mihnea, îl aşteptăm pe Thierry Wolton să ne recomande lui Sarda.

Telefon şi de la Christinel, care nu s-a culcat pînă la 6 dimineaţa să ne poată prinde la ora prînzului.

Sîmbătă 5 septembrie

Aseară telefon de la Mihai Botez, sosit la Paris, dar pe care Mihnea îl ratase la aeroport. Ne luăm întîlnire pe luni seara. Pleacă în *week-end* cu Mihnea la Anne şi François Planche, unde sînt Catherine cu copilul. Goma se dusese imediat la Mihnea să-l vadă. Cre-

dem, V. şi cu mine, că într-adevăr nu va mai trebui să se întoarcă în România.

Citit cu pasiune, scris cu dificultate despre *Epistolarul* în care Liiceanu a reunit scrisorile primite şi trimise la apariţia *Jurnalului de la Păltiniş*. Pleşu şi cu Liiceanu scriu atît de bine (cu o adecvare impecabilă a cuvîntului la gînd), încît nu poţi să nu fii complexat. Îţi suspectezi apoi toate cuvintele tale de a fi aproximative, alături, ornamente sau umplutură. Şi această polemică — departe de a fi numai una de idei — se desfăşoară totuşi pe un teren fără fereli şi autocenzuri, ca o insulă de „irealitate necesară“ pe care se gîndeşte. Or, în ţară, în afara teoriei literare, nu se poate gîndi. Se poate face literatură, dar nu şi gîndi. Aici în *Epistolar* pînă şi marxişti (e drept nuanţaţi) ca Ion Ianoşi par a face eforturi în acest sens. Sursa oxigenului e aici mai puţin Noica, mai mult Liiceanu şi Pleşu.

Luni 7 septembrie

Seara, după emisiune, cu Mihai Botez şi Mihnea la cină în Cartierul Latin. Botez şi mai aproape de noi ca prima oară; oboseala i-a şters orice urmă de mondenitate. Ne sfătuim deoarece clipa e a cumpenei. După cele trei luni de bursă în Statele Unite, să se întoarcă? Unde? La Tulcea, pentru ca nici un gazetar să nu mai ajungă pînă la el (deci finalul disidenţei spectaculare)? Să rămînă? N-ar face-o decît dacă i s-ar propune să fie director adjunct la FE (ceea ce Vlad sugerase mai demult). De-acolo ar putea juca acelaşi rol. O carieră de matematician în Statele Unite nu-l interesează. Obosit vizibil, şi de cei zece ani de disidenţă solitară, şi de perspectiva alegerii. Totul depinde de ce va găsi la Washington, la Departamentul de Stat, unde are mulţi duşmani în urma studiului său despre „Relaţiile româno-americane“ şi a influenţei pe care a avut-o asupra lui Funderburk. (Un american — prieten al lui — de la Ambasada din Bucureşti a şi făcut să circule prin ambasadă o scrisoare în care făcea din el un fel de agent al sovieticilor împotriva „independentului Ceauşescu“.) Ciclul mîrşăviilor e nesfîrşit. Or, Botez n-ar vrea să aterizeze la FE fără sprijin de sus, pentru a nu depinde doar de buna sau reaua-voinţă a lui Vlad.

Ce mai contează ştirile în faţa unei astfel de dileme? Există totuşi şi ştiri:

— La Tulcea e holeră (denumită „epidemie sezonieră").
— Noica, la care Botez a apelat în momentul demolărilor, i-a replicat: „Lasă, dragă, că tot nu aveam cine ştie ce mărturii în piatră ale trecutului. Aşa vom putea inventa altele, legendare."
— Mesaje de la Manolescu. Vrea să vină în decembrie.

Miercuri 9 septembrie

Ieri, telefon de la Mihnea, care l-a văzut pe Iacobi (preşedintele Federaţiei Ligilor pentru Drepturile Omului) cu Sanda Sto. Federaţia ne va da doi avocaţi pentru procesul împotriva lui *Minute* (nu-l vor pe Sarda). Aflăm — via Mihnea — că George Barbu, care-i înnebunea pe cei de la Prefectură cu jalbele lui, supus unei expertize psihice, a fost internat.

Joi 10 septembrie

Un grevist al foamei în faţa Ambasadei: George Savu.
Revin spre Botez: stilul „estet" de a rezista al scriitorilor români i se pare (în mare măsură pe drept) iluzoriu şi ineficace.
Tot de la Botez: mesaj de la Gabriela Adameşteanu care speră să vină în octombrie-decembrie. Cătălina Buzoianu a făcut din *Dimineaţă pierdută* un spectacol incendiar, un fel de dimineaţă pierdută a României. Textele pe care le-a mai propus G. A. au fost refuzate de cenzură (cel mai refuzat autor — adaugă Botez).
Miercuri seara cinăm cu Vintilă Horia mai tînăr ca oricînd. E gata să ne dea mărturie pentru proces. Cum el l-a prefaţat pe Pantazi — fără să ştie ce-i cu *Stindardul* — poate fi util.
Şi în afară de asta, seară destinsă: curent restabilit. Chiar dacă felul lui de a fi de dreapta nu-l împărtăşim. Dar ne aduce aminte de primele timpuri ale exilului cînd opţiuni diferite nu împiedicau nici prieteniile, nici „frontul unit" împotriva comuniştilor. Înainte ca Secu să „lucreze" acest exil la extrema lui dreaptă din 1977 încoace.

Vineri 11 septembrie

Interviu Botez în *Le Matin.*
Cu Botez la telefon după ziua petrecută de el cu Vlad: aprehensiuni confirmate? În orice caz, Vlad îi spune că va fi foarte greu să

fie numit la FE înainte de doi-trei ani de zile şi-l sfătuieşte să-şi stabilească noile contacte la Washington, să se dedice — în aşteptare? — carierei universitare, să se gîndească bine dacă nu vrea să se întoarcă în România pentru a nu-şi pierde capitalul a 10 ani de rezistenţă (?!)

Nimeni dintre noi (nici Botez, nici Mihnea, nici noi) nu poate determina dacă astfel de sfaturi provin din experienţa directă a lui Vlad cu Departamentul de Stat sau din „idiosincrazii“ proprii.

Sîmbătă 12 septembrie

Interviu Botez în *Le Figaro.*

Telefon Pintilie. În fază lucidă şi patetică de autocritică: „Evident trebuie apărată cultura română, dar, făcînd-o, nu contribuim oare noi toţi la consolidarea regimului? Dacă eu (Pintilie) aş lăsa trei memorii de transmis la FE şi apoi m-aş întoarce în ţară şi aş renunţa la paşaport, nu s-ar schimba ceva? Dacă Hăulică, în loc să lupte doar pentru *Secolul*, s-ar lăsa dus în închisoare, dacă, dacă...?“

E mai mult decît o nostalgie a baricadelor (constantă la el). E recunoaşterea unei laşităţi, cu un patetism lucid care — deşi nu e prima oară — m-a impresionat.

Jianu îmi telefonează pentru Iordan Chimet, are nişte cărţi pentru noi de la el. A primit o scrisoare de la Noica: disperat, nu mai e nimic de făcut pentru cultura română. Unde e adevăratul Noica în acest nod de contradicţii? Nicăieri — ca de obicei.

Duminică 13 septembrie

Seara, telefon de despărţire cu Botez, care ne-o mai recomandă o dată pe Gabriela A., prea timidă pentru a-şi dezvălui din prima oară calitatea umană.

Luni 14 septembrie

La Croix — „Botez, le Sacharov roumain“.

Marţi 15 septembrie

Goma atacat de *Revista noastră* din Israel (Iosif Petran) ca... antisemit, pe baza unui citat dintr-un articol al lui Reichmann. De fapt,

are în *Calidor* un „personaj negativ" evreu. Dac-ar fi fost român, bulgar sau ungur, nu spunea nimeni nimic. Aberant.

Împreună cu volumul său, *Hamlet*, la PUF, Ion Omescu ne trimite și o carte de vizită, *à-propos* de *Minute*, în care ne spune că asemenea „orduri" revărsate asupra noastră corespund cu un fel de Legiune de Onoare. Astfel de reacții au fost îndeajuns de rare pentru a le reține.

Joi 17 septembrie

Scriu — iarăși cu dificultate — despre ultima carte a lui Cornel Regman. E imposibil să evit polemica: toate pozițiile noastre diverg: e împotriva criticii, a textualiștilor etc. Dar o polemică ce sper că nu-l va stingheri, deoarece e precedată de o recunoaștere a cinstei sale: e unul dintre destul de rarii care recunosc cît au greșit fiind în tinerețe proletcultiști.

Cronica lui Manolescu din *România literară* nu mă ajută deloc, îl bănuiesc perfid, în fond își cam bate joc de el, ceea ce eu, bineînțeles, nu fac.

Vineri 18 septembrie

Prin Cristovici, de la Barbă, aflăm că Theodor Cazaban a avut un atac cardiac și e în spital la reanimare. Seara o găsesc pe Solveig la telefon: n-a fost propriu-zis un infarct, ci fie un spasm, fie ceva coronarian. E în afară de orice pericol, dar va mai sta, să i se facă analize.

Sîmbătă 19 septembrie

La noi seara (și cina la restaurant) Geta D. (care a sosit azi) cu Marie-France. Cîteva știri dintr-o multitudine:

— Iliescu n-a fost niciodată coleg cu Gorbaciov, cum circulă la București (zvonurile-iluzie);

— Gogu Rădulescu vexat că V. nu i-a semnalat un articol împotriva protocroniștilor, la „Revista presei". Pînă și el vrea și așteaptă...

— Geo D. bolnav și amărît: i-au dărîmat casa de la Otopeni, singurul lucru la care ținea;

— *Epistolarul* a apărut grație lui Dulea (!) căruia îi convin și „ieșirea din istorie“ de tip Noica, și atacul împotriva criticii literare. Eugen Simion era furios pe Iorgulescu că a scris bine despre *Epistolar*. Același Simion care, la un vernisaj, a dispărut brusc de lîngă Geta, cînd îi îmbrățișa pe Mihai Botez și pe soția lui... Prudență, prudență. Cum *Epistolarul* e atacat în *Contemporanul* și *Luceafărul*, criticii nu-l mai pot... „sabota“;

— filmul lui Daneliuc, după Bogza, cu mineri, extrem de dur. Geta l-a văzut. Acum Daneliuc așteaptă vizionarea decisivă și, cu toate că primise pașaport, nu pleacă pînă nu vede ce se întîmplă cu filmul;

— nu e sigur că va fi mai bine cu Mitea. E mai inteligent, deci ar putea fi mai nociv și, bineînțeles, complet înfeudat Lui și Ei;

— cînd s-a dus pentru o aprobare de plecare la Suzana Gîdea, aceasta una vorbea și alta semnifica prin gesturi către umăr: „epoleții“ Securității. Adică: vorbesc așa că sînt microfoane. Ce-au ajuns miniștrii noștri! constată Geta.

Miercuri 23 septembrie

Luni, după ce discut „radiofonic“ cu Banu despre cartea lui, *Mémoires du théâtre*, ne ducem cu el și cu Goma (într-o bună dispoziție rară) la cafenea unde vin și Raicii, în posesia primului lor pașaport. Raicu îmi promite „colaborarea“ lui la emisiuni începînd din noiembrie (s-a săturat să fie un fel de ostatic al tăcerii pentru fratele lui, Virgil Duda, care a cerut să emigreze în Israel).

Atmosferă destinsă de adevărată cafenea bucureșteană, în plină zăpușeală pariziană.

E și impresia lui George Banu care-mi telefonează mai tîrziu, încîntat și de discuția radiofonică, și de a-i fi revăzut pe Raici, și de a-l fi întîlnit pe Goma nebosumflat.

Marți la spital la Oana, operată la genunchi.

Vești, seară de seară, de la Cazaban prin Solveig. Tot în reanimare.

Vineri 25 septembrie

Mereu în șirul bolilor, Vlad telefonîndu-mi pentru a mă ruga să nu-l mai dau încă o dată pe Negrescu (textul cu resemnarea romå-

nească) în emisiunea despre *L'Autre Europe* unde a fost publicat. Ar tot vrea să știe cine se ascunde sub acest pseudonim: nu-i spun, bineînțeles. Mă anunță că săptămîna viitoare intră în spital pentru analize. Se simte foarte obosit și i-au scăzut globulele roșii. Nu pot să nu mă gîndesc la cancerele celor doi predecesori, Noël și Cismărescu, la zvonurile care circulaseră atunci că ar fi fost provocate, prin radiații, de Securitate și să mă cam înfior. Sper că n-am de ce, dar...

Luni 28 septembrie

Îmi telefonează Sanda Sto, pe care o rechem seara de acasă. A vorbit la telefon cu Iacobi, care ne așteaptă „dosarele" pînă la sfîrșitul săptămînii. Nu mai pot deci amîna: va trebui să pierd cîteva zile și să reintru pînă în gît în această mocirlă. E prima oară cînd Securitatea reușește cel puțin în parte ceea ce și-a propus: să mă sîcîie.

Vineri 2 octombrie

S-a întîmplat cum prevăzusem: mi-am pierdut două zile de nervi pentru alcătuirea dosarelor trimise azi lui Iacobi.

Sîmbătă 3 octombrie

A murit Ioan Mirea. Nu-l mai văzusem de vreo cincisprezece ani, de cînd, prins de cine știe ce nebunie (pe atunci nu era o modă teleghidată ca azi), a început să trimită denunțuri la Fundația Regală, făcîndu-ne pe toți „agenți" și sfîrșind prin a se denunța — cu același scris — și pe el însuși. Asta i-a trecut și nu de nebunie a murit. Trăia ca vai de el, cu un aparat în casă care-i oxigena plămînii ciuruiți de boală (tutun?). Și ca pictor, și ca poet, nu era indiferent.

Îi telefonez lui Vlad să dea știrea. Ne înștiințează că analizele sale de la spital (unde n-a stat decît trei zile) n-au dezvăluit nimic suspect, cum singur spune. Răsuflăm. Nu prea credeam, dar mai știi?

Telefon de la Petre Rosetti al cărui frate Mihai fusese reținut în România (unde se dusese să-și vadă familia). Mihnea a mișcat Liga și ziarele și aflu că i s-a dat drumul imediat.

Duminică 4 octombrie

Vorbesc cu Gelu la telefon — V. scrie la un articol împotriva lui Noica — care acuză Occidentul!

Marți 6 octombrie

Ieri, Matei Vişniec la Radio. Are 31 de ani, e bun poet şi dramaturg, sfios şi, din cîte ne putem da seama V. şi cu mine, de mare cinste şi calitate. Cade la Radio peste Raici (pe care tot voia să-i vadă şi care, culmea umorului, îi dau sfaturi practice pentru azilul politic). Ar prefera să rămînă în Franța. Îi vom da recomandații pentru dna Petrulian, dar nu prea înțeleg cum va face. Nu ştie decît engleza. Are, e drept, un enorm capital: vîrsta. Ne aduce volumul său de versuri şi cîteva piese într-un act.

Miercuri 7 octombrie

Dana Dumitriu a fost operată de pancreatită şi e în stare destul de gravă. Nici nu ştiam de această boală, Rodica I. pretinde că poate fi mai gravă decît orice cancer. Şi începe să ne fie frică pentru ea.

Sanda Stolojan, cu complicații: un cumnat al ei, mare personalitate de la Cour des comptes, de extremă dreaptă, vrea să intervină la *Minute* să obțină o dezmințire, ca să-i scape de proces (pe bieții lui lepenişti de la *Minute*). Cu toate că mi-ar conveni să nu mai facem proces, cădem de acord ca extremistul de lume bună să nu facă nimic: la *Minute* ar publica probabil doar o dezmințire în doi peri. Nu ne-ar spăla total de calomnie, şi ar îngreuna cîştigarea procesului.

Vineri 9 octombrie

Telefon de la Hăulică: Dana e la a treia operație. Din ce în ce mai îngrijorați. Seara, la restaurant în Cartierul Latin cu Ileana Mălăncioiu (venită din Germania şi plecînd spre Italia). Îi tăiem dintru început orice încercare de a-l mai apăra pe D. R. Popescu (ca data trecută) — deşi ea la fel susține. Altfel, ca totdeauna, pe poziții „bune". E foarte legată de Pleşu (care a slăbit cu vreo 15 kg) şi Liiceanu. Amîndoi primesc atîtea telefoane după apariția *Episto-*

larului, încît, în glumă, se laudă că vor scoate o a treia carte, *Telefonarul* — sau aşa ceva.

Ea a adus în şpalt articolul lui Noica (împotriva căruia V. a scris un excelent text) şi pe care îl refuzase la *Viața Românească*, unde e responsabilă de secția filozofică, alertîndu-i şi pe Liiceanu şi Pleşu.

De la Dinu Zamfirescu, şpalturile unui articol de apărut în *Dialog*, o analiză exemplară a dezinformării împotriva noastră. Dacă celelalte reviste din exil ar fi publicat texte asemănătoare, probabil că nu ajungeam la *Minute* şi la proces.

Duminică 11 octombrie

La prînz aflu că a murit Dana. Nu cred c-am văzut-o mai mult de două ori, dar mă simt lovită de parc-ar fi dispărut cineva cu adevărat apropiat. Era de-o calitate umană, de o rectitudine morală, de-o finețe şi discreție rare în peisajul românesc. Scriu repede şi cu durere o cronică despre *Prinţul Ghica*: roman nu istoric, ci „al conştiinţei istorice".

Telefonez lui Gelu (nu vor da ştirea la buletin, că nu anunță morțile, nefericiții!)

Luni 12 octombrie

Mă grăbesc să ajung acasă, unde avem întîlnire cu Hăulică. Grabă nesăbuită: şi de data asta întîrzie vreun ceas, şi e trecut bine de 9 cînd cinăm la restaurant.

A adus lumînări (daneze!) să aprindem în memoria Danei care va fi înmormîntată mîine.

Marți 13 octombrie

Vine după-amiază Matei Vişniec să-i scriem o recomandație pentru OPFRA şi să ne lase mica lui „avere" — o verighetă şi nişte bani. Stă într-un cămin cu tot felul de refugiați, unul mai puțin prezentabil ca altul. Ne spune că, pe o uşă la Secours Catholique, un anunț scris în româneşte avertizează pe refugiații noştri să nu se mai adreseze acolo: sînt prea mulți.

Miercuri 14 octombrie

Într-o cafenea la Châtelet, cu Bănulescu, pe care V. nu vrea să-l vadă (acum nu ştiu cîţi ani îi împrumutasem o sumă deloc mică, să-i dea în ţară mamei lui V. Nu i-a dat nici ei — i-a fost frică —, dar nici înapoi nouă — cînd s-a reîntors —, cu o nesimţire uşor patologică). Altfel mereu tragic — e drept că are o cataractă ce-l împiedică să mai scrie. Dictează. După el, ar avea un manuscris depus la editură (Univers sau Eminescu) care e mereu scos din plan. La Bucureşti se spune că nu există aşa ceva.

A venit să-şi aranjeze pentru toamna viitoare o bursă de cîţiva ani în Germania, unde vrea să-şi lase fata care are mare talent la matematici şi fizică. Pînă la Paris s-a deplasat să obţină o recomandaţie de la Eugen I. Fără să-l prevină. Eugen e în Elveţia şi probabil că nici nu i-ar mai fi dat.

După prima, obţinută prin V. şi Cuşa, nici măcar n-a mulţumit cînd a venit la Berlin! Mereu amar. Că sîntem prea indulgenţi cu oameni care ne vor dezamăgi. Revine mereu asupra Congresului, cînd cei cu care pusese la cale toată tactica („în casă la mine“) n-au mers pînă la capăt (Manolescu, Iorgulescu etc.). De atunci s-a retras. Şi de cînd s-a retras el, evident, nimic nu mai este bun, demn de atenţie. Convorbire inutil încordată, ploioasă ca şi timpul de afară.

Seara la Forum des Halles, unde Căciuleanu dă un spectacol de balet (*Un train peut en cacher un autre*). Onorabil spectacolul lui C., dar nu mai mult decît atît deoarece — în chip surprinzător — a renunţat la umorul ce-i permitea să ocupe un loc aparte în dansul contemporan.

Duminică 18 octombrie

Rodica Iulian îmi citeşte fragmente dintr-o scrisoare a Florenţei Albu, din Grecia. Disperată (şi pe atunci nici nu ştia de moartea Danei) şi cu o frază patetică despre noi.

Radu Stan ne anunţă că din actualul turneu al Filarmonicii bucureştene, la Strasbourg — au şi rămas opt. Îi transmit soţiei un mesaj din partea lui Bănulescu: iar a dispărut Stroe şi curierul care vine la Bănulescu sporeşte pe zi ce trece. La Manheim, Stroe nu mai e,

iar la Berlin nu s-a întors. Bănulescu va lăsa curierul lui Norman Manea.

Luni 19 octombrie

La Radio găsesc înregistrate cronicile lui Balotă şi Radu Stan (despre turneul Filarmonicii din Bucureşti, sub conducerea lui Mihai Brediceanu, la Strasbourg şi la Anvers). Au „rămas" opt instrumentişti, dacă nu vor mai fi pierdut şi pe alţii în Spania, unde continuă turneul. Ştefan Niculescu — căruia i se cîntă *Simfonia a II-a* — ne-a căutat în zadar la telefon, pentru a ne spune — scrie Radu Stan, admiraţia „pentru binele ce-l faceţi". Cu sau fără admiraţie, e unul din rarii pe care ne pare rău că i-am ratat.

Sîmbătă 24 octombrie

Sanda Sto: întrevederea cu avocaţii a fost fixată pe miercurea viitoare: dimineaţa la 11. Îl voi lăsa pe V. să ne reprezinte. Cu patru ore de somn, nu sînt bună de nimic şi cu atît mai puţin pentru strategii avocăţeşti.

Aflu de la Sanda (via Alexandru Niculescu) că a avut loc o primă şedinţă a procesului intentat de Anca Dumitrescu contra publicaţiei ce ne tratează de KGB-işti — *Cri* şi că dna Manoliu s-a apărat pretinzînd că ea nu ştie, nu e responsabilă de nimic etc.

Duminică 25 octombrie

Am reuşit să fac ciorna articolului meu pentru *L'Autre Europe*. Nu mi-a luat decît o zi. E prea polemic, deloc „ştiinţific" şi cam dat peste cap. Sînt probabil uşor obosită de a căuta mereu scuze şi motivaţii lipsei sistematice de curaj a scriitorilor români, subiectul nu devine doar fastidios, dar şi invariabil. Bine şi aşa, mai ales că va fi urmat de studiul lui Raicu ce coboară pînă în profunzimile acestei „resemnări" bolnave.

Luni 26 octombrie

Dan Culcer a sosit ieri cu avionul cu doi din cei patru copii ai lor şi din precedente căsătorii. Dan Culcer e tăcut, monosilabic şi a

slăbit în urma așteptărilor și hărțuielii cu zece kilograme. Cum Vlad va avea un post liber la Radio (e scos la pensie Carp) și cum nici prin gînd nu-i mai trece să-l ia pe Dorin, cu care a avut un schimb de scrisori și de ceartă, încerc să i-l plasez pe D. C. Matei Vișniec — căruia îi fac propunerea, refuză fără ezitare: trăiește în euforia Parisului și nici nu se gîndește să-l părăsească.

Marți 27 octombrie

Telefon de la Pintilie ieri: voia *Danton* de Camil Petrescu. Îi sugerase Hăulică să-l propună în regia lui, pentru sărbătorirea Revoluției Franceze.

Sprijin inițiativa: piesa mi s-a părut pe vremuri (nu am mai recitit-o) mai bună decît a lui Büchner. Dar eram atît de camilpetresciană, încît poate exageram. În orice caz, bietul Camil s-ar fi voit dacă nu „universal" (se credea și așa ceva), cel puțin jucat la Paris. Nu și-ar putea visa ceva mai extraordinar, deși barochismul regiei lui Pintilie nu se împacă prea bine cu teatrul lui, în care doar „conștiințele" iau foc.

Joi 29 octombrie

Seara, la noi, Toto Enescu cu soția, aduși de Ion Nicodim și Ariana. Noutăți de la Liiceanu (va veni la Paris în mai, cu o bursă de la Anette) și Pleșu. După Toto, Pleșu nu și-ar fi pierdut, o dată cu kilogramele, jovialitatea. Și Liiceanu, și Pleșu, uimiți de ultima năzbîtie a lui Noica (articolul împotriva Occidentului).

Sîmbătă 31 octombrie

La Convocarea avocaților pentru procesul *Minute* ne reprezintă V., care se întoarce cam pesimist. Ar fi trebuit să facem proces separat, cum voiam la început. Așa ne aflăm într-unul colectiv, în care buna reputație a unora depinde de a celorlalți. Or, a tuturor depinde acum de o nebună care ar fi scris că Niculescu a încercat s-o recruteze ca agentă. E bineînțeles fals, dar avocații, care jubilau — siguri de cîștigarea procesului, devin mai sceptici cînd cad peste acest... detaliu. Un singur amănunt, unul din cei doi avocați, Lévy — care ne apără pe V. și pe mine — afirmă că Pordea și-ar fi pierdut, la

Londra, procesul împotriva lui *Sunday Times*, ceea ce mi se pare improbabil.

Nu am mare încredere în justiţie sau în procese. Acesta ne va costa în plus vreo 9 000 de franci.

Miercuri 4 noiembrie

Am renunţat cu toţii la proces.

Telefon de la Sanda: a vorbit cu Iacobi, şi i-a spus că renunţăm la proces. Avocaţii recomandaţi de Iacobi nu dau dovadă de o prea mare seriozitate: nici nu se uitaseră prin dosare şi nu ne-au convocat decît în ultima clipă. Ştirea dată de Lévy că Pordea ar fi pierdut procesul de la Londra era falsă. Lévy de altminteri nici nu prea părea că ştie pe ce lume se află; după el, agresiunea împotriva mea nu însemna (i-a spus-o lui V.) o dovadă: KGB-ul îşi lichidează uneori propriii agenţi. Probabil că în romanele poliţiste pe care le citeşte dl Lévy. În asemenea condiţii, respir uşurată că nu mai facem proces, chiar dacă „duşmanii" vor fi încîntaţi. Se pare că Boutmy nu numai că se agită la *Présent* — dar s-a aranjat ca Pantazi să publice articolul din *Minute* în *Stindardul*. De altminteri au alcătuit recent la Freiburg un „front al unităţii" sau o unitate a frontului cu Comaniciu, Bidianu, legionar, şi Cernovodeanu! Fondurile ar veni de la Drăgan. Să facă ce vor. De-acum încolo, procedez ca Vlad G., arunc totul la coş.

Vineri 6 noiembrie

Aseară, lungi convorbiri cu Mihnea, întors de la München: mai întîi nu vrea să audă de renunţarea la proces (face el totul cu Thierry Wolton şi Sanda — ceea ce constituise prima versiune şi probabil cea bună, dar devenită imposibilă în răstimpul care ne rămîne pînă în 13 — data limită de intentare a procesului). Apoi, după ce vorbeşte şi cu Sanda, se calmează şi cade cu totul de acord cu noi.

Duminică 8 noiembrie

Mi-a telefonat de două săptămîni scriitorul basarabean sovietic Ion Druţă, să-l pun în contact cu gazetarii francezi pentru o campanie pe care o duce la Moscova împotriva poluării Basarabiei cu pro-

duse chimice. L-am pus în contact, evident, cu Goma. Și Goma — cu un gazetar de la *Le Matin.*

Marți 10 noiembrie

Cu V., să vedem filmul antistalinist al lui Abuladze, *Căința* (*Le repentir*). În ciuda vîlvei care a precedat această vizionare (patru milioane de spectatori doar la Moscova, aplaudînd frenetic), nu ne dezamăgește. Secvențelor suprarealiste și burlești (între Charlot și Buñuel) le preferăm însă pe cele realisto-politice, ca aceea în care oamenii vin la gara de triaj să caute pe butucii ce sosesc din zonele concentraționare numele scrijelite ale deținuților. Culoarea e tarkovskiană (cf. *Stalker*), emoția e însă și mai directă. Filmul e cu atît mai radical, cu cît nu înfierează numai pe Stalin (de fapt dictator compozit între Stalin, Beria și Hitler), dar și stalinismul pînă la a treia generație (nepotul se va sinucide pentru a se spăla de păcatele bunicului). Pe plan artistic și cultural, „glasnost"-ul exista deci cu adevărat în URSS. Terminat în 1984, filmul n-a ieșit decît anul acesta, ca un fel de manifest al erei gorbacioviene.

Miercuri 11 noiembrie

Telefon de la un domn Becea care vrea să-i ducă Margaretei Sterian ce-a scris V. despre ea. Aflăm cu acest prilej că M. S. are 90 de ani. V. are de gînd să-i facă o cronică. Din moment ce pentru ea dobîndește o atare semnificație (și importanță), de ce să i se refuze această ultimă gură de aer?

Vineri 13 noiembrie

O cunoaștem, în sfîrșit, pe Gabriela Adameșteanu, al cărei roman *Dimineață pierdută* mi-a plăcut atît de mult (alături de *Moromeții*, cel mai bun roman postbelic). Goma ne avertizase că e excesiv de timidă, Botez ne vorbise și el de retractilitatea ei aproape bolnăvicioasă. Cu noi pare, din prima clipă, deschisă, inteligentă, judecînd nuanțat situația scriitorului din România, implicîndu-se în judecăți și analize.

O luăm de la hotelul ei de pe lîngă St. Lazare (nu se descurcă încă bine la Paris), și cinăm în împrejurimi. Ne place la amîndoi

nespus. Nu e o surpriză (după carte era greu să fie altfel), e totuşi o bucurie. O vom revedea.

Sîmbătă 14 noiembrie

V. a fost ieri la avocat (Lévy) să ia înapoi dosarul nefăcutului proces şi să... plătească. Cei doi avocaţi „n-au pierdut Nordul". Cer fiecare cîte 2 000 de franci pentru consultaţie şi studierea unui dosar pe care nu-l studiaseră deloc. Cînd mă gîndesc că fuseseră prezentaţi Sandei şi lui Mihnea aproape ca nişte... benevoli, avocaţi ai Ligii şi ai drepturilor omului.

Bine c-am scăpat şi de ei, şi de proces.

Luni 16 noiembrie

La cafenea, după emisiune, Raicu, Goma, Damian Necula (care a venit cu manuscrisul romanului său), Vişniec, Alain bineînţeles.

Seara acasă, după cină, Constantin Abăluţă, cu două cărţi şi o sumă de cunoştinţe comune. O bună surpriză. Încep să-i citesc după plecare o nuvelă din volumul de proze, recomandată de el însuşi, *Groapa*, parabolă bine scrisă a demolărilor şi a imposibilităţii de a organiza o reacţie.

Marţi 17 noiembrie

Vlad îmi telefonează (nu l-a găsit pe Mihnea şi vrea imediat să fie alertaţi gazetari): duminică 15 noiembrie, la Braşov, cu prilejul alegerilor la consiliile populare, cam o mie — poate mai mult — de muncitori de la Steagul Roşu (fabrică de camioane şi tractoare) au manifestat îndreptîndu-se în coloană spre centrul oraşului, scandînd: „Jos dictatorul, jos mişeii, vrem pîine!" Li s-au alăturat mii de trecători. Au devastat centrul regional de partid şi Primăria, aruncînd dosare, scaune, maşini de scris pe ferestre, apoi au dat foc în piaţa mare la pancartele, portretele, drapelurile pe care le-au smuls de pe faţade. Poliţia n-a intervenit timp de trei ore. Apoi manifestaţia a fost împrăştiată de trupe şi Securitate. Răniţi (morţi?), arestări.

Îmi petrec după-amiaza telefonînd lui Dupoy, Ariellei Thédrel, lui Vincent Giret. O caut pe Véronique Soulé, pe care pînă la sfîrşit o găseşte, tîrziu, Mihnea, ca şi pe Claudine Canetti de la Agence

France Presse. Mihnea pleacă mîine la Veneția, deci rămînem singuri cu gazetarii și cel mai important eveniment de la greva minerilor din '77 încoace.

Miercuri 18 noiembrie

Apar primele articole. De la 5 după-amiaza pînă pe la 12 noaptea, Gabriela Adameşteanu la noi. Impresia confirmată. E unul din oamenii cei mai bine pe care i-am cunoscut. Ne explică — remuşcări? — cum a luat locul Getei la Cartea Românească.

Joi 19 noiembrie

Articole Braşov în *Le Figaro* şi *Libèration.*

Seara, de ziua mea, invitaţi de Marie-France la „Dôme" cu Geta — care pleacă mîine. V. (care a fost la colocviul Internaţionalei Rezistenţei) soseşte cu veşti noi de la Dorin Tudoran.

Vineri 20 noiembrie

Braşov la televiziune pe *5-ème.*

Vlad Georgescu.

Vlad despre Marino: „e omul meu".

Telefon de la Ioniţoiu pentru a-mi anunţa că pregătesc o manifestaţie pe luni, în faţa Ambasadei. La Braşov (ştiri prin telefon) ar fi fost „sîngeros".

Sîmbătă 21 noiembrie

Seara — cenaclu Mămăligă. Jos la Hyperion: discuţie despre cartea lui Vlad: expunerea lui — de bună ţinută intelectuală.

Sus lectură Vişniec şi Maria Mailat. Vlad se arată încîntat (atît cît poate fi el) de întîlnirea cu Dan Culcer (aranjată de noi) şi pe care ar vrea să-l aducă la FE, dacă ştie de-ajuns englezeşte.

Îi rezum Sandrinei Lavastine din nou Braşovul: nu citise nici un ziar şi vrea să scrie în *La Nouvelle Alternative.*

Duminică 22 noiembrie

Radio şi Televiziune (I, II, III şi *5-ème*) despre Braşov. Zi în întregime dominată de Braşov. O telegramă de la Viena şi un articol

în *Bild* cu ştiri noi şi cele mai multe incontrolabile: izolarea oraşului cu tancuri, doi miliţieni ucişi (unul cu beregata tăiată), zeci de răniţi şi arestări.

Sigur: vineri, şedinţă a Comitetului Politic Executiv cu primii secretari de judeţe şi amînarea Conferinţei Naţionale a Partidului.

Telefonez la München, la ştiri: mîine, Victor Meyer publică în *Frankfurter Allgemeine* o convorbire cu cineva care a asistat (sau participat) la manifestaţie.

Azi mare articol în *Corriere della Sera*.

Primesc şi dau telefoane: Dupoy (*Quotidien*), Arielle Thédrel (dar pleacă azi spre Varşovia), Bernard Guetta (se pregăteşte să plece la Moscova şi mă îndreaptă spre Alain Jacob), Jean Brigoulex (*France-Soir*), Canetti (n-o găsesc), Véronique Soulé. Mîine va fi deci în toate ziarele, după ce azi Radio-Flip, specializat în ştiri neîntrerupte, a dat ştirea cu Braşovul la fiecare cinci minute.

Telefonează şi Aurel Cornea: televiziunea caută — mai ales pe 5-*ème* — pe cineva venit foarte recent din România — să-l aducă pe platou. Între timp ştirile s-au umflat şi devin delirante: oameni împuşcaţi etc. Dar dacă ar fi aşa? Încă un oraş din România să se mai răscoale şi ar fi poate începutul sfîrşitului. E în orice caz sfîrşitul obsesiei pasivităţii româneşti.

Luni 23 noiembrie

Manifestaţia (la care mergem cu toţii după emisiune — chiar şi Raicu!!) mult mai numeroasă decît mă aşteptam (peste trei sute de persoane). — „Răii“ (dna Manoliu, Barbu), pitiţi prin colţuri, „bunii“, în frunte. Chiar cu cîteva riscuri caragialeşti (felul cum „dă intrarea“ la lozinci Ion Ghica, retorismele de circumstanţă), o reuşită filmată şi de televiziune. Ratez reportajele de pe toate canalele deoarece cinăm apoi cu Dorin Tudoran şi stăm împreună pînă pe la 2 dimineaţa. Îmi confirmă versiunea Vlad G. şi schimbările lui de pe o zi pe alta, de pe o faţă pe cealaltă. Nu poţi fi sigur pe nimic. Dorin, curajos, înverşunat, dar lucid şi cu totul în stare de a suporta contradicţia şi a ţine seama de ea.

Şi azi toate ziarele cu pagini întregi: Braşov. Ecou nesperat de statornic.

Marți 24 noiembrie

Telefon de la Annete Laborey entuziasmată de primirea pe care i-au făcut-o intelectualii bucureşteni. O seară — sau serată — la Pleşu, cu Alecu (pe care-l descoperea), Liiceanu (măcinat de regrete pentru ne-angajarea intelectualului român), Paler (agresiv, spunea ea, găsind că nimeni nu face nimic). Annette, în sfîrşit sedusă de scriitorii români, vrea să-i aducă neapărat nu numai la Paris, dar şi la Budapesta şi Varşovia.

Telefon şi de la Kristich (*Le Point*) pentru Braşov. Azi, iar toate ziarele.

Miercuri 25 noiembrie

Vlad G. mă anunță că Niculescu jr. i-a trimis o dare de seamă asupra unui film ce-a trecut luni seara la RAI. Un turist finlandez a filmat înfruntarea şi manifestația de la Braşov. Îl alertez pe Aurel Cornea să-l obțină şi Televiziunea franceză. După cîteva ceasuri mă recheamă: se luptă pentru a-l difuza 5-*ème*, II, I. Presa continuă.

Joi 26 noiembrie

Frédéric Mitterrand a telefonat Ioneştilor: vrea să-şi consacre miercurea viitoare emisiunea României (tot Braşov). Avea de gînd s-o invite şi pe... fiica Regelui. (Mă întreb dacă ştie unde e România pe hartă.) Marie-France îi alcătuieşte ea platoul, în doi timpi: ea, eu, Cazacu, Sanda Sto (Mihnea e la Veneția), Eugen, dacă poate.

Între timp, presa în acelaşi ritm. Véronique Soulé, în fiecare zi o pagină. Azi în *Libé* şi fotografii (slabe) ale unui turist francez, se văd ceva fum şi cioburi de sticlă în fața unei clădiri (primăria?).

Biroul Partidului Socialist Francez a dat un comunicat, exprimîndu-şi neliniştea... etc. Ce păcat, numai el, ce fac partidele de dreapta? Poher în orice caz se pregăteşte să sărbătorească 1 decembrie la... Ambasadă.

Sîmbătă 28 noiembrie

Telefonează Dinu Zamfirescu. Silviu Brucan (fost stalinist notoriu) a dat de la Bucureşti un interviu la BBC. E reluat de UPA şi-l citesc în *Le Monde* — împotriva actualei politici a direcției Partidu-

lui. În ciuda iritării pe care mi-o provoacă afirmațiile sale, după care mai înainte Partidul și clasa muncitoare erau alături (vezi, pasămite, binecuvîntata și armonioasa epocă stalinistă!), interesant. Spune că o represiune ar pune rău România nu numai cu Occidentul, dar și cu... țările din Răsărit. Pentru așa ceva, și pentru a avea îndrăzneala să critice politica lui Ceaușescu din interiorul României, e greu de crezut că nu avea acordul — dacă nu și îndemnul — rușilor. În ce-am ajuns să sperăm!

Duminică 29 noiembrie

Simina Noica ne confirmă nu numai că Noica și-a rupt *le col du fémur* (nu știu cum se spune pe românește), ceea ce îi spusese, de joi, Bosnief lui V., dar e la spital cu o gravă bronho-pneumonie. Cum stă în condiții de pustnic (nealimentat și neîncălzit) la Păltiniș, e teribil de slăbit. Liiceanu și Pleșu s-au dus la căpătîiul lui. Simina se întreabă dacă n-ar trebui să plece și ea.

Lui V. îi pare rău acum că l-a atacat (fie și destul de cuviincios). Dar nu poți, evident, să scrii și să reacționezi gîndindu-te mereu la accidentele imprevizibile.

Luni 30 noiembrie

Emisiune din nou destul de agitată din pricina telefoanelor care mă scot și din studio (Duplan de la *Le Matin*, de pildă, pentru a-mi vorbi de reportajul său ciopîrțit din care vor trece zece minute joi pe A2). Am făcut o ediție „Teze..." cu spulberarea mitului pasivității românești în presa franceză, ilustrînd-o cu lozincile scandate la manifestația de lunea trecută. (Unul dintre organizatori mi-a mulțumit prin telefon pentru sprijinul adus, iar Ionițoiu a trimis o scrisoare cu *en-tête* — Partidul Țărănesc în Exil — tot cu mulțumiri că am adus presa și televiziunea.)

Marți 1 decembrie

Telefon de la Gabriela Adameșteanu din Italia (vorbim și cu unchiul ei) să ne spună ce-a însemnat pentru ea întîlnirea cu noi și să ne întrebe de un traducător pentru romanul ei în Italia. I-o sugerăm pe Yvonne.

Ieri, telefon de la Hăulică, încîntat de cronica despre *Secolul 20* şi cu veşti braşovene pe care vreau să le păstrez ca *scoop* pentru emisiunea lui Mitterrand de mîine.

Miercuri 2 decembrie

Emisiunea lui Fr. Mitterrand „Permission de minuit": pe platou: Amber Bousoglou, Goma, Sanda şi Vlad, Marie-France şi cu mine. Eugen a trimis un text foarte bine scris şi foarte violent în care se întreabă de ce e pedepsit un criminal ordinar şi nu există tribunale pentru cei „istorici" de tipul Ceauşescu.

O oră şi jumătate despre România. Şi F. Mitterrand bine informat. Ar fi putut să fie mult mai bine dacă Fr. Mitt. n-ar fi venit cu un plan în funcţie de imaginile pe care le avea şi ni l-a arătat cinci minute înainte de intrarea pe platou. Planul începea de la Adam şi Eva, adică de la... regele Carol, aşa încît de Braşov s-a vorbit infinit de puţin, iar eu n-am putut să-mi lansez *scoop*-ul, şi am încheiat cu un poem de Matei Vişniec tradus de V. Din primele reacţii ale gazetarilor: impresie bună. M-a adus acasă... Duiliu Zamfirescu, nepotul Sandei, şi n-am adormit decît pe la 5 dimineaţa.

Vineri 4 decembrie

Moartea lui Noica.

Sîmbătă 5 decembrie

Ieri dimineaţă telefoane de la Marie-France, Simina, Cioran: a murit Noica, în noaptea de joi spre vineri, la 1 dimineaţa. Fusese mai bine toată după-amiaza şi perorase, febril şi entuziast, în faţa discipolilor (venise Liiceanu de la Bucureşti, nu ştim dacă şi Pleşu). Apoi, o embolie pulmonară.

Cioran mărturiseşte că e mult mai emoţionat decît de moartea lui Mircea. L-a pierdut pe cel care din tinereţe îi servea să se delimiteze. E atît de emoţionat, încît îmi povesteşte, *pe româneşte*, o convorbire de pe Pont des Arts, cînd Noica îl întrebase ce are el cu Ceauşescu şi Cioran îi răspunsese cu o înjurătură pe care o repetă şi la telefon, pe şleau.

Duminică 6 decembrie

Mereu sub şocul morţii lui Noica. Îi telefonez lui Christinel — ştia că e grav de la Simina.
V. scrie necrologul cu atît mai mare greutate, cu cît cu două luni în urmă polemizase cu Noica, provocat de articolul acestuia despre civilizaţia occidentală („civilizaţie a lui *bye-bye*“).

Orice ar fi spus şi făcut sofistul din el (şi în ultima vreme era pe o pantă lunecoasă), pierderea e imensă; cum să crezi că în penuria spirituală de azi s-ar mai putea ivi un personaj de dimensiunile lui? Ar trebui să-mi amintesc emoţia mea cînd l-am întîlnit prima oră. Dar încă de atunci ne-a şi decepţionat (să-l lăsăm pe Eliade să vină în ţară, să nu repetăm greşeala intelectualilor care n-au colaborat în epoca fanariotă etc. etc.). Ce blestem ca singurul nostru mare filozof să fi fost şi… un sofist. Dar, fără el, i-am fi avut pe Liiceanu şi pe Pleşu — aşa cum sînt acum? Păltinişul a intrat în orice caz în legenda românească. Aşa cum e, şi cîtă mai e, biata de ea.

Luni 7 decembrie

Alain ne anunţă că a murit Dimov. Îi telefonez lui Gelu să facă de data asta el necrologul.

După emisiune, seara la noi, Buzura, aşa cum îl ştim: curajos în literatură şi prudent în străinătate. Certîndu-se cu Tănase, Flammarion nu-i mai publică *Vocile nopţii*. Puţin dotat pentru demersuri: e incapabil să se ducă el însuşi la Flammarion. Iar cînd să plece cu taxiul, nici nu-şi aminteşte adresa exactă de la Cité Internationale des Arts, unde stă în camera lui Nedelcovici. Îi complică şi viaţa lui Pintilie (căruia îi telefonează de la noi) tot cu manuscrisul.

Joi 10 decembrie

Le Matin publică reportajul unui trimis special la Braşov, care a fost ghidat de un „Comitet de ajutorare a prizonierilor“ clandestin. Dac-ar fi aşa, aproape un KOR.

Seara pe A2, reportajul lui Duplan, cu interviuri: Doina Cornea, Radu Filipescu, soţia lui Botez; cu un moto din… Negrescu şi vederi din Bucureşti ca după un bombardament. Prea scurt, dar exce-

lent. Îi telefonez după aceea lui Duplan care mai are nu știu cîte casete pentru FE. Mă invită să dejunez miercurea viitoare cu el și cu Vincent Giret. Telefon și de la Michel Labro (*L'Événement du Jeudi*) care vrea să mă vadă înainte de plecarea lui în România. Îl voi vedea miercuri seara.

Vineri 11 decembrie

Abia întors, Mihnea a reînceput să lucreze serios cu gazetarii, slujindu-se și de *scoop*-ul pe care nu l-am putut scoate pe platoul de pe TF1. Drept care azi a mai apărut un lung articol în *Libé*, după cel din *Le Matin* și din *Le Monde*. Între timp, aflăm că la București s-a dat foc la cauciucuri puse la temelia statuii lui Lenin (din Piața Scînteii) și s-a scris pe soclu: „Dați-ne țara înapoi". Se confirmă și manifestațiile studențești de la Brașov, la o săptămînă după cea a muncitorilor și pentru a-și exprima solidaritatea cu ei.

Agitația e deci departe de a se fi calmat.

Sîmbătă 12 decembrie

Lucrez la emisiunea de Crăciun cu muzică de Monteverdi, M. A. Charpentier, Buxtehude, Messiaen și... Mahalia Jackson. E drept că V. îmi pregătise și discurile, și documentația, așa că nu mi-a luat tot timpul.

Duminică 13 decembrie

Zi de nebunie telefonică. Începe cu știrea arestării Doinei Cornea (cu fiul) și a lui Radu Filipescu (cu al cărui tată a vorbit Mihnea).

A2 începe jurnalul (de la prînz și de seară) redînd fragmente din interviurile lor, TF1 le anunță, Radio Luxembourg și France-Inter dau știrea.

Îmi telefonează fiica dnei Cornea (Ariadna Iuhasz-Combes), pe care o pun în legătură cu Cella. (Pentru un interviu la France-Inter.)

Mihnea (doborît de telefoane) organizează cu Liga o manifestație pe joi — iar Ion Ghica îmi telefonează și el pentru o alta. Vorbesc cu Sanda Sto, să le facă împreună.

Agenția France Presse confirmă că pe 2-3 decembrie, la Timișoara, 600-800 de studenți au manifestat strigînd: „Trăiască Brașov, Jos Ceaușescu, Vrem pîine, vrem carne".

Marie-France se pregătește să culeagă semnături — celebre — pentru cei arestați.

Vîrtej de telefoane (vreo patru-cinci numai cu Mihnea). Ultimul pe la 2 dimineața.

Luni 14 decembrie

După emisiune (unde merg singură, V. tot răcit înregistrează acasă), telefon de la Mihnea: a vorbit cu sora lui Mihai Botez care i-a spus că Mariana e acasă, cu telefonul tăiat, și „mai înconjurată ca oricînd".

Oricum, ea a scăpat de arestare.

Marți 15 decembrie

Îmi telefonează Serge Martin, gazetar la France-Inter, revenit de la... Brașov. La vamă i s-au luat toate casetele și notele. Vineri, vrea să consacre României întreaga zi și — mai ales — emisiunea foarte populară „Le téléphone sonne", unde am fi invitați Mihnea, Maria Mailat și cu mine, să răspundem la întrebările ascultătorilor. „Lista" invitaților i-a fost dată de Mihnea, care insistă — cum știe el, adică la modul dulce-terorist — să vin.

Îmi rezerv totuși răspunsul: mă doare gîtul, am febră și am reînceput să tușesc. Totuși simt că nu voi scăpa.

Miercuri 16 decembrie

La prînz mă duc să-i iau de la *Le Matin* pe doi dintre gazetarii cei mai competenți asupra Romîniei: Christian Duplan și Vincent Giret. Dejunăm împreună. Tineri, și implicîndu-se la un mod nu prea obișnuit: Duplan se simte responsabil de arestarea celor pe care i-a intervievat. În orice caz, rareori am avut impresia de a vorbi cu un gazetar străin ca și cum ar fi fost vorba de un compatriot. Amîndoi înțeleg totul rapid și nesuperficial.

Seara, acasă, Michel Labro de la *L'Événement du Jeudi*. Pleacă la Brașov ca... turist pentru schi la Poiana Brașov. Și el tînăr, și el

bine intenționat, dar — e poate numai o impresie — mai superficial. Mihnea îmi spune — top secret — că pleacă împreună cu Sandrine Lavastine care tocmai îmi telefonase. Clandestină și ea: Bucureștiul nu dă vize la gazetari. Din nefericire pentru regim, a apărut o nouă generație de jurnaliști, implicați, tineri, și avînd și un oarecare spirit de aventură. Dacă scriitorii români n-ar fi atît de timorați, ce bine s-ar putea lucra.

Joi 17 decembrie

M-am dus tocmai la „Le téléphone sonne“ regăsind, ca dintr-o altă existență, Casa Radioului. Dar ritmul e complet schimbat. Rapiditate și improvizație. Uneori, cam riscantă. De-abia dau mîna cu Serge Martin (care a făcut la prînz un excelent reportaj despre Brașov) și sînt imediat introdusă fără altă explicație în studioul unde se difuzează în direct Jurnalul. La fel se petrece și cu Maria Mailat și cu Mihnea, care sosește fugind (vine direct de la manifestația care a început la orele 18 în fața Ambasadei). Din jurnal, fără tranziție, la „Le téléphone sonne“, consacrat României. Mă așteptam ca toate întrebările să fie organizate, ca la celelalte emisiuni, de ambasade. Dar se vede că sînt prea înspăimîntați de manifestație. Ambasadorul nici n-a răspuns la invitația de a fi prezent la Jurnalul de la ora 13. Cît sîntem în încordarea de pe platou, nu-mi dau seama dacă iese bine sau nu. După, cînd mă întorc acasă, cînd mi-o spune V., cînd în sfîrșit ascult caseta (ne-au dat înregistrarea făcută în timpul emisiunii), realizez că a ieșit bine.

Sîmbătă 19 decembrie

Dintre toate telefoanele (aparatul zbîrnîie fără încetare) după emisiune, cel mai mult mă emoționează cel al Sentei Cerkez. A visat-o pe mama care-i spunea: „Ai ascultat-o pe Monica?“ Emoționat e puțin spus: de fapt trăiesc moartea ei, de fiecare dată ca și cum ar fi fost ieri.

Telefon clandestin de la Sandrine pentru pregătirea voiajului. Maria Mailat i-a dat adresele lui Iorgulescu și Dinescu. Numai eu rămîn probabil de o prudență exagerată.

Telefoane şi pentru protestul iniţiat de Gelu şi pe care urmează să-l semneze scriitorii români în exil, pentru manifestanţi şi contra represiunii.

V. şi cu mine culegem semnăturile pariziene (în afară de cea a lui Tănase, care a recidivat: invitat şi el de Serge Martin, i-a răspuns că nu vine decît dacă nu sînt eu). Rezultatul: n-a mai fost chemat el.

Marţi 22 decembrie

De la Thomas Bazin: gazetarul Chaffanjon de la RTL care l-a văzut pe Stăncescu (arestat pentru a-i fi trimis o telegramă lui Gorbaciov). Gazetarul a fost interogat de Secu şi expulzat.

La Radio îmi telefonase Gelu că Nego vrea să lungim lista cu semnăturile pînă la... Uscătescu şi Paul Miron. Mă rățoiesc la Gelu (de data asta nevinovat), ajunsă acasă, îl reped pe Nego, iresponsabil şi dezarmant ca totdeauna: voia să-i compromită pe „colaboratori" în faţa regimului. Cum îi explic că noi retragem, în cazul acesta, toate semnăturile, (se) retractează imediat.

Tot luni seara, telefon lung de la Thomas Bazin, lectorul de franceză de la Iaşi, care vine cu ştiri proaspete şi un manuscris al lui Raicu. Şi mai ales cu vestea expulzării — după interogatoriu — a gazetarului de la RTL.

Miercuri 23 decembrie

Seara, Mihnea cu Thomas Bazin, care nu-şi revine din decepţia de a o şti pe Sandrine în România. Îi pregătise un interviu cu Dan Petrescu, tare şi *à visage découvert*. Vine cu o serie de amănunte de la Iaşi (două manifestaţii ratate) — le crede senzaţionale şi nu sînt. Implicat, efervescent şi prudent în acelaşi timp. A cinat cu Liiceanu, Pleşu, Vieru, Mircea Dinescu, care au insistat (mai ales Liiceanu şi Dinescu) să ne transmită cît de utile le sînt emisiunile.

Altfel, planuri pentru editarea lui Noica.

Joi 24 decembrie

Ajun de Crăciun la Ioneşti, cu Mihnea (a sosit şi sora lui Mihnea — Ruxandra), puştiul lor de 7 luni şi în final, Matei Lăzărescu. Acolo

aflu că au fost eliberați Doina Cornea cu fiul ei. Printre cadouri și cină, Mihnea și cu mine la telefon cu fiica Doinei Cornea, care ne relatează convorbirea cu mama ei: au fost arestați pe cînd împărțeau la Cluj manifeste de solidaritate cu muncitorii de la Brașov, și au fost bine tratați.

Îi telefonăm: circuitul încărcat. La Radu Filipescu nu răspunde nimeni: e încă arestat. Mariana Botez (cu cea mai obosită voce pe care am auzit-o vreodată), cînd o întreabă Mihnea dacă știe ceva de ceilalți, se taie legătura. De două ori.

Sîmbătă 26 decembrie

Petrec ziua de ieri străduindu-mă să obțin ca FE să dea la știri eliberarea Doinei Cornea. Vlad nu e acolo. Americanii suferă de „complexul '56“ (cînd s-a spus că au încurajat Revoluția maghiară), deci tremură de frică. Vorbesc la prînz cu Max Bănuș, seara cu Ștefănescu de la știri, în timp ce Mihnea îi sună fără rezultate pe Gelu *and company*. Pînă la sfîrșit, trimițînd știrea prin Suzy Ovadia, obțin:

— să treacă la începutul programului politic;

— să fie dată și la știri după orele 22.

Dar cîte eforturi, în timp ce Cella o dă imediat (știrea) la RFI, iar BBC-ul (via Dan Zamfirescu) tot așa.

Duminică 27 decembrie

Prin Mihnea, știrea cu Doina Cornea în toate ziarele, pe France-Inter și la televiziune.

Despre rearestarea lui Stăncescu vor începe mîine emisiuni pe RTL. Gazetarului de la RTL i s-a arătat la interogatoriu o depoziție împotriva lui semnată de Stăncescu. Altă campanie în perspectivă.

Telefon de la Buzura, din München. Spera să revină la o reuniune de cultură europeană, pe la mijlocul lui ianuarie.

De la Mihnea:

— două percheziții la Doina Cornea: confiscarea cărților și manuscriselor (telefon cu fiica ei);

— De la Ruxandra Racoviță, care a fost în România șase zile: în metrou manifestele împotriva lui Ceaușescu sînt atît de nume-

roase, încît miliţia nu mai pridideşte să le culeagă de pe jos şi să le dezlipească de pe geamuri;

— Chaffanjon va face *flash*-uri asupra României trei zile la rînd la principalele jurnale de pe RTL.

Luni 28 decembrie

Lupt toată săptămîna să treacă ştirile la FE. Fără rezultat.

Telefonez Oanei: Rodica I. a fost operată de tiroidă: nu e cancer. Ameninţarea plana de două săptămîni.

Marţi 29 decembrie

Printre telefoanele cele mai surprinzătoare... Pantazi. Pentru confirmarea unei ştiri despre România din presa germană, pentru „unitate" în acest moment, recunoscînd că Emilian a fost manipulat, cu bani, în campania pentru Transilvania, şi el (fără bani) în articolul împotriva Regelui, dar să ne înţelegem etc. Vorbim vreo jumătate de oră. Fermă, dar politicoasă. Interesant ca fenomen şi dacă e manevră, şi dacă nu. Refuz, bineînţeles, să vin cînd Frontul lui naţional românesc se va reuni la Paris, dar nu şi convorbirea cu el. Extremiştii trebuie izolaţi rînd pe rînd.

Miercuri 30 decembrie

De luni, telefoane nenumărate cu München-ul. Cu Stroescu, cu Munteanu, cu Carp, cu cei de la ştiri. Americanii nu-i lasă în continuare să treacă mai nimic. Şi ştirile curg: tineri berlinezi din Est au manifestat în faţa Ambasadei române şi au aprins pentru Braşov; conferinţa de presă a Ambasadei de la Bonn a fost anulată etc. etc. Mihnea şi noi dăm ştirile la BBC şi la RFI, unde trec cu cîte 48 de ore înainte de FE. E pur şi simplu un scandal. Despre care discutăm şi seara la Mihnea şi ne indignăm cu toţii.

Marie-France vine cu ştirea că a murit Maria Droc, şi cu primul număr din revista lui Tudoran: *Agora*.

Joi 31 decembrie

Ella: a murit doctorul Claudian.

Dinu Z.: i-a telefonat plîngînd Mircescu: l-au arestat la 12 decembrie şi l-au bătut sălbatic. I-au dat drumul acum patru-cinci zile.

Iarăşi lupte cu FE. Dau de Comşa care îmi face un tablou sumbru al lui Central News. În schimb BBC-ul trece ştirea imediat.

După atîtea veşti luminoase, nu-i de mirare că nici nu ne gîndim să petrecem revelionul.

1988

Vineri 1 ianuarie

Cînd mă gîndesc la timpul pierdut (de cele mai multe ori fără efect) pentru a convinge, în absenţa lui Vlad, pe cei de la FE să braveze interdicţia americanilor şi să dea totuşi la timp ştirile din România (fără confirmarea a două agenţii nu se poate)! N. C. Munteanu şi chiar Carp s-au străduit — trecînd peste Stroescu (ce va fi avînd de pierdut?) — să bage aceste informaţii la Programul politic şi la Actualitatea (şi cu Doina Cornea au şi reuşit), dar buletinul de ştiri rămîne cu 24 — cîteodată 48 — de ore întîrziere faţă de BBC (cum le dă Dinu Zamfirescu, cum trec) sau de RFI (Cella M. a difuzat imediat ştirea cu bietul Mircescu bătut).

Sîmbătă 2 ianuarie

Mihnea: a vorbit cu tatăl lui Radu Filipescu. Eliberat şi el la 26 decembrie, după ce fusese arestat la 12 decembrie. Dar tatăl lui Filipescu i-a spus că nu i-l poate trece la telefon — „se odihneşte". Mai mult: nu va putea vorbi nici mai încolo. Înseamnă că Filipescu rămîne inculpat şi că Securitatea nu dă drumul la telefon decît atît cît să se afle în străinătate şi pe urmă taie.

Las pe Mihnea să reînceapă obositoarea operaţie cu FE, şi-i telefonez Cellei, care va trece ştirea mîine. Îmi spune că, acum, cînd RFI dă cel mai mult în regim, a primit un colet cadou de la Ambasadă, cu ţuică, vinuri şi două ii româneşti. Nu mai ştiu ce să facă.

Duminică 3 ianuarie

Dinu Zamfirescu: a încercat şi el să-i telefoneze azi lui Filipescu: nu mai răspunde. Se confirmă deci tactica Securităţii.

D. Z. a cumpărat o nouă revistă lepenistă, *Le choc du mois*, numărul 2, în care se lansează versiunea Le Pen (via Pordea): mass-media franceză a fost dezinformată. KGB-ul a infiltrat-o pentru o vastă operație pro-Gorbaciov.

Evident că cele zece mii de persoane care manifestau la Brașov erau, de fapt, agenți KGB!! Incredibilă obrăznicie și sfidare a celui mai elementar bun-simț.

Ieri am scris o cronică la Centenarul Cellei Delavrancea (15 dec.) parafrazînd — în parte — pe cea scrisă la împlinirea a nouăzeci de ani. Văd în *România literară* că a dat și un „concert“, interpretînd Bach și Chopin. Un adevărat fenomen, nu numai biologic.

Luni 4 ianuarie

La cafenea, după o după-amiază epuizantă de înregistrări, bucuroasă că am scăpat de doi „vizitatori“ din Germania ce-mi ceruseră o „audiență“ și preferau să se deplaseze la Paris decît să-mi spună ce vor prin telefon. Sosesc cu o întîrziere de o oră și jumătate, dar, din păcate, sosesc totuși. O doamnă „din Fălticeni“ (apelul sentimental) care e stabilită în Germania, cu fiul ei, cetățean și israelian, și german. Și care vrea să-i găsesc eu în Franța, prin „relațiile mele politice“, un post de inginer hidraulic sau... altceva. Un amestec de naivitate și de obrăznicie derutant. Mă dezbar de ei într-un sfert de oră, de-abia politicoasă. De fapt sînt exasperată. De evitat.

Marți 5 ianuarie

Tot ieri, la Radio, Vlad îmi telefonează știri de la Botez: incredibil de monden (și-a luat și *smoking*). Venea din Hawai, se pregătea să plece la Beijing. De-acolo la Dubrovnic (tot la un colocviu), apoi la Paris, apoi la München. Finalul nu se știe încă: întoarcerea în România? Mihnea e indignat că nu i-a telefonat Marianei cînd era la ananghie. El pretinde c-a făcut-o din Hawai. Să mai crezi că poți cunoaște oamenii!

Miercuri 6 ianuarie

Telefon cu Sandrine care s-a întors din „aventura“ ei clandestină în România cu Michel Labro, și pune acum la punct articolul ce va apărea în *L'Événement du Jeudi*.

Îmi spusese deja Mihnea duminică seara că pe Iorgulescu nu-l găsiseră acasă. La Braşov, în schimb, îi întîlniseră pe Gheorghe Crăciun şi pe un „filozof“ care scrie în *Astra*, Vasile Gogea, incredibil de curajos.

S. îmi mai povesteşte că au văzut-o şi pe Mariana (la mama lui Botez) şi că — pe plan mai general — tot răul pe care-l putem noi spune aici despre regim e o nimica toată faţă de realitatea de acolo.

Joi 7 ianuarie

Zi foarte agitată (dejunez de-abia la ora 5 după-amiază) din pricina unei ştiri de la Carmen Popescu, prost transmisă de un intermediar, Mircea Alexandrescu, după care nepotul meu (fiul Rodicăi), care vrea să emigreze în Statele Unite, Virgil Mureşan, ar fi fost arestat. După ce alertez FE, pe Mihnea, BBC-ul (prin Dinu Z.) şi Radio France International, îmi dă prin cap să obţin confirmare. Aflu de la Maria B. numărul de telefon al lui Carmen Popescu (fosta disidentă) şi o chem la New York: de fapt a fost arestat un prieten al lui Virgil Mureşan, Gabriel Andreescu, şi ea îşi exprimase doar temerea ca, dată fiind prietenia dintre ei, nepotul meu să nu păţească şi el ceva. Profit s-o pun la curent cu toate demersurile pe care le-am făcut pentru el în Statele Unite şi reîncep seria telefoanelor pentru a comunica numele celui arestat şi a infirma vestea pe care o dădusem şi care ar fi trecut în buletinele de ştiri a trei posturi de radio: RFE, RFI şi BBC. Răsuflu uşurată, dar şi extenuată.

Vineri 8 ianuarie

Soseşte V. cu corespondenţa de la poştă. O scrisoare de la Ileana Vrancea, pe care o ştiam plecată de mai multe luni în Israel şi ne miram că nu dă semn de viaţă. Motivul? Sinistru: i-a murit soţul (Sergiu) la puţin timp după sosirea în Israel, de o boală infecţioasă contactată la plămîni în România (unde n-a putut fi îngrijit). Ne cere să venim s-o vedem la Ierusalim, ceea ce ne e — evident — imposibil. Amîndoi scriseseră încă din România un studiu asupra funcţionării totalitare a regimului comunist, ei care fuseseră militanţi fervenţi. Ne e foarte milă de ea.

Duminică 10 ianuarie

Telefon de la Rodica Iulian. Acum e sigur că tumoarea operată la tiroidă nu era canceroasă.

Le-a scris Manolescu: nu i-au dat viză. Speră la vară. Şi nu-şi revine din şocul produs de moartea Danei. „Optimismul meu — scrie Manolescu — s-a dus. L-a luat Dana pe lumea cealaltă."

Telefoane cu Maria B. şi Dinu Zamfirescu: Dean Milhovan (agent al Securităţii) a publicat o parte din „memoriile" lui Carandino (pe care ni le trimisese nouă în casetă), cu capitolul despre degradarea la care ajunsese George Brătianu în închisoare. Maria vrea să lanseze (textul a fost scris de Dinu Zamfirescu) prin radio, spre România, un *appel à témoins* care să restabilească adevărul. Nu cred că e bine, deoarece astfel face publicitate versiunii dezonorante vehiculate de Carandino. De cinstea căruia nu mă îndoiesc.

Dar nu înţeleg prea bine care e jocul Securităţii — prin Milhovan. Să-l discrediteze pe G. Brătianu? Cu preţul paginilor emoţionante în care Carandino îl descrie pe Maniu murind în braţele lui?

În orice caz, sfaturile mele vin prea tîrziu: Dinu Z. a şi trimis „apelul" la BBC.

Scriu o cronică despre Dumitru Mircescu (iar arestat, iar bătut) pe care mă străduiesc s-o fac să intre în cadrul programului cultural. Urgenţa e mare. După 38 de lagăre şi închisori în Uniunea Sovietică, după procese şi bătăi în România, cît va mai rezista acest om de 75 de ani care n-are decît păcatul de a fi crezut, tînăr fiind, în comunism şi de a fi trecut clandestin în URSS în 1936? Mi-l amintesc la Paris: ca un ţăran curat cu ochi albaştri. V. şi cu mine găseam că seamănă cu Fărîmă din *Pe strada Mântuleasa* a lui Eliade. Acum i-au făcut şi dosar de nebun la spitalul Berceni. Numai prin cît mai mult scandal poate fi salvat. Dacă se mai poate!

Miercuri 13 ianuarie

Ieri, telefon de la Buzura (care-i spusese lui V. încă de luni prin telefon că i-au dat drumul înapoi atît de repede din pricina cronicii mele despre el, repetată în ajunul Crăciunului): Manolescu (căruia nici nu i-au dat, nici nu i-au refuzat viza) găseşte situaţia „prerevoluţionară".

Alt telefon, de la Hăulică, încîntat de emisiunea care se sfîrşea cu decernarea Premiului de la Beaubourg *Secolului 20*. Cu flashuri sonore înregistrate de Dan Grigorescu — şi lui i-a vorbit Mitea cu „simpatie“ de emisiunea amintită: „A vorbit Monica“. Ce de „prieteni“ am printre ştabi!

După H., la Bucureşti se spune că Ceauşescu ar fi fost acum trei-patru zile convocat la Moscova.

Bieţii români: îşi iau visul drept realitate.

Joi 14 ianuarie

Apare *L'Événement du Jeudi* cu excelentul reportaj al lui Michel Labro şi Sandrine asupra revoltei de la Braşov, prima relatare coerentă şi detaliată datorată curajului lui Vasile Gogea numit în articol „Virgil“. Din păcate, o introducere şi un prim paragraf gen *scoop, m'as-tu vu*? etc. „noi sîntem primii care“, „după Braşov se aşternuse tăcerea“ şi alte aberaţii în stilul revistei lui Kahn, iritant şi de sine mereu satisfăcut. Îi las lui Labro pe *répondeur* şi felicitările şi „reproşurile“ pe care i le dezvolt mai lung, tot la telefon, Sandrinei.

Marie-France mi-a dictat ieri protestul Ligii şi printre semnatari pe cei mai celebri. Lucrez de marţi fără o pauză, într-un ritm extenuant, la două „Teze...“ numai cu reacţiile la Paris, foarte puţin şi slab redate la München. Montaj interminabil din emisiunile de radio şi televiziune, pentru ca cei din România să le poată auzi aproape în direct: A2, TF1 (Mitterrand, Frédéric, bineînţeles), Paris Inter („Le téléphone sonne“), şi reportajul lui Serge Martin, RTL — reportajul lui Chaffanjon. Plus protestele, plus articolul din *L'Événement* (care-mi fusese mai înainte trimis în şpalt de Labro), plus anunţarea unei noi manifestaţii în faţa Ambasadei. Marie-France îmi spusese că, drept răspuns la Apelul *Chartei '77*, ca în toate capitalele, 1 februarie să fie o zi a României suferinde, Liga a luat iniţiativa unei manifestaţii în tăcere şi reculegere, cu lumînări aprinse (ca în Berlinul de Răsărit), în faţa Ambasadei.

Sîmbătă 16 ianuarie

Mihnea are o nouă „bombă“; Jean Stern (şeful serviciului Europe de la *Libé*) s-a întors dintr-o călătorie, tot clandestină (turist), în

România, cu un interviu incendiar al lui Dan Petrescu, care va apărea la 26 ianuarie (ziua lui Ceaușescu). *Libé* va scoate trei pagini. După care, zice Mihnea, să ne pregătim pentru apărarea lui Dan Petrescu: va fi sigur arestat — şi o şi vrea. Stern vine şi cu toate detaliile despre manifestațiile studențești ratate de la Iași (probabil că tot Thomas Bazin i le-a dat — ca și mie, şi lui Mihnea — de data asta direct la Iași). Sau a venit Dan Petrescu la București?

Duminică 17 ianuarie

Telefoane de la Duplan (s-a terminat cu *Le Matin* — Vincent Giret şi cu el sînt... şomeri) şi de la Véronique Soulé. Pleacă o altă gazetară „clandestină" de la TF1 pentru un reportaj în România. Îi ceruse un *rendez-vous* Sandei, care... se speriase (să nu fie tot cei de la Le Pen care ne tratează de KGB-iști sau Ambasada reclamînd un *droit de réponse* la emisiunea lui Mitterrand etc.).

Noaptea tîrziu, telefon Mihnea. A vorbit cu ziarista de la TF1: o trimite și la Mircescu, și a liniștit-o şi pe Sanda.

Dar altă „bombă" de un inepuizabil umor: Ambasada invită la o recepție de aniversarea lui Ceaușescu pe gazetarii francezi (!!). Complet lipsiți oficialii ăștia de orice simț al realului. Ambasada i-a trimis şi lui Véronique Soulé un carton cu băuturi, s-o „cumpere". Mihnea organizează contraofensiva: Liga va împărți manifeste la intrarea în Ambasadă, iar gazetarii se vor duce (Véronique Soulé, în orice caz) şi vor pune cele mai stingheritoare întrebări.

Probabil că ordinul vine direct de la Bucureşti, altfel nu s-ar îmbarca totuşi Ambasada într-o astfel de aventură cu gazetarii pe care i-au citit şi îi știu pe toți ostili. Sau atunci sînt și funcționarii nebuni ca... Şeful.

Luni 18 ianuarie

Două „Teze..." cu ecourile Brașov, înregistrare epuizantă la Radio, după care am prea puțin timp să mă odihnesc la cafenea cu cei doi Raicu şi Alain.

Mă reped — cu un taxi — spre casă: seara îi este consacrată lui Buzura. Din ce în ce mai deschis şi foarte excitat la ideea că ceva

s-ar putea petrece şi în România. Deşi consideră de datoria lui să-şi termine şi publice trilogia, îl simţim ispitit de o acţiune posibilă.

Unul dintre şefii securişti de la Cluj i-a spus că le dă drumul (lui Hăulică şi lui) la congresul parizian „că şi aşa ăia (FE) ne împroaşcă cu noroi — să nu le mai dăm alt prilej să ţipe".

Marţi 19 ianuarie

Hăulică, seara. Cinăm în cartier.

Insistă asupra ştirilor după care unii răniţi de la Braşov ar fi fost iradiaţi la spital şi nu s-ar fi întors acasă decît pentru a muri. Mihnea, care a consultat un doctor, pretinde (zvonul circulă mai de mult) că e o intoxicare a Secu, pentru a intimida.

Eu sînt mai puţin sigură după ce citesc în Pacepa (memoriile transmise de RFE şi ale căror texte le-am primit) că mai de mult se practică sistemul, denumit în cod „*operaţia Radu*" şi că Ceauşescu i-ar fi cerut să-l iradieze pe Noël Bernard. Pe vremea aceea (în 1978), Pacepa i-a răspuns că nu dispune de material mobil, transportabil. Dar dacă după aceea au avut? N. B., care a murit în 1981, se întreba stăruitor dacă n-a fost iradiat. Şi moartea după aceea suspectă a lui Cismărescu...

Joi 21 ianuarie

Poliţia nu i-a lăsat pe cei de la Ligă să se apropie de porţile deschise ale Ambasadei cu prilejul recepţiei. Şi-au distribuit Apelul Ligii de la fîntînă (colţ rue de l'Exposition cu rue St. Dominique) maşinilor susceptibile de a trece spre Ambasadă. Véronique Soulé nu s-a dus, lui Canetti, care-i amintea de cei arestaţi, ambasadorul i-a răspuns că nu ştie decît de Doina Cornea (care a fost eliberată).

Vineri 22 ianuarie

Aseară (pe la 2 dimineaţa), telefon de la Carmen Popescu. Se zbate pentru Gabriel Andreescu (care, aflu tot dintr-un program FE, şi-a suprapus grila de sistematizare matematică nu numai asupra lui Bacovia, dar şi asupra sistemului totalitar ceauşist. Ceea ce...)

Tot ieri, telefon cu Annette Laborey. Doinaş i-a comunicat o ştire care-o nelinişteşte: după mica recepţie pe care a dat-o pentru

ea, Pleşu a fost vizitat de securişti, mai interesaţi să afle nu ce-a spus ea, ci... Paler.

Sîmbătă 23 ianuarie

Tot în memoriile lui Pacepa, care ne sosesc emisiune după emisiune, o revelaţie (nu ştiu din ce pricină a cenzurat-o Vlad): Valentin Lipatti era ofiţer cu grad înalt în Securitate la secţia Dezinformare. Şi noi care-l credeam doar laş! Vlad se luptă cu americanii pentru această difuzare (de la Bucureşti a primit ameninţarea că va fi lichidat dacă-l difuzează pe Pacepa), dar nu ştiu dacă, obligat de ei sau din proprie iniţiativă, nu numai că scoate scenele cele mai scandaloase privind „familia" (asta e sigur iniţiativa americană), dar şi înlocuieşte termenii prea violenţi. În loc de „vrăjitoare" Elena C. devine „tovarăşa", iar violurile lui Nicu sînt transformate în aventuri!

Cea mai extraordinară este însă ştirea de azi în *Le Monde* şi *Libé*: s-a publicat în *Lumea* o telegramă cu totul imaginară a Reginei Angliei pentru aniversarea lui Ceauşescu. Foreign Office a protestat viguros. Ar fi meritat să caute un mijloc de-a face cu adevărat scandal. O rechemare de ambasadori sau aşa ceva.

Duminică 24 ianuarie

Ultimele ştiri de la Mihnea:

— articolul lui Dan Petrescu era atît de tare, încît a trebuit să-i ceară lui Stern să-i taie fraza în care reclama moartea violentă a lui Ceauşescu. L-ar fi lichidat imediat. Şi aşa îl vor aresta sigur;

— Dan Petrescu ne-a mai trimis un text de analiză politică (prin Bazin) pentru care ne va da *le feu vert* ulterior;

— Partidul socialist polonez din clandestinitate (în care se află numeroşi membri ai KOR-ului şi ai lui Solidarnosc) se alătură Apelului *Chartei '77* ca 1 februarie să fie o zi închinată suferinţelor româneşti;

— vreo 700 de opozanţi şi scriitori unguri (Mihnea spune că doar 350, i s-a telefonat de la Budapesta) lansează şi ei un apel-protest, solidaritate în care, pentru o dată, nu e vorba de minoritatea maghiară, ci de toţi cetăţenii ţării;

— N. C. Munteanu i-a spus că Adrian Păunescu ne-a atacat (probabil în *Contemporanul,* la care nu sîntem abonați) recunoscînd că ne-a văzut la Paris. Și ca să-și justifice atitudinea față de Ceaușescu se referă la Malraux — De Gaulle! Fiecare are, evident, ce De Gaulle merită.

Marți 26 ianuarie

Ieri, la emisiune, un vicedirector de la FE, Pool, mă tratează ca „star“ al postului. Mi-a reactivat reputația Pacepa în *Orizonturi roșii*, unde vorbește de agresiunea împotriva mea.

La cafenea, Lucie Rosetti, care ne aduce cărți din partea Gabrielei Adameșteanu.

Seara: Doinaș, fără Irinel, bolnavă. Ne fusese anunțat ca foarte prudent, minimalizînd revolta de la Brașov (etc.). Poate pentru că nu e Irinel de față e, dimpotrivă, direct, deschis, foarte bucuros de tot ceea ce s-a făcut în Occident pentru Brașov. Îl regăsim ca altădată.

Miercuri 27 ianuarie

Ieri, pe la 6, în loc de 5, cum erau anunțați, dna Istrati și Talex. Și începe monomania Panait Istrati: oricum ai începe o frază, o completează întorcîndu-se la El.

Doar în treacăt Brașov, doar în treacăt moartea Danei (care-i luase dnei Istrati un interviu savuros), doar în treacăt totul. Țin la ei (mai ales la Talex, al cărui devotament îl apreciez — iar de cinste ce să mai vorbesc), dar îmi vine aproape să țip de exasperare.

Azi, în sfîrșit, în *Libération*, cele trei pagini anunțate asupra României cu interviul lui Dan Petrescu. Curajos, lucid, concis: un model. Poate că și din pricina acestui model de curaj îl primim fără entuziasm seara pe Abăluță, la ale cărui probleme literare nu vibrez. Noroc cu V., mai puțin capricios ca mine. Și n-am dreptate. Abăluță e cinstit, fin, cultivat, are talent și nu e nici laș. Dar mi-a venit să visez așa absurd că mai mulți scriitori români din țară ar putea să se comporte la fel. Absurditate! Și cei ce sînt în trecere aici o țin una și bună la unison: că scriitorii nu pot face nimic.

Vineri 29 ianuarie

Telefonat ieri lui Gelu: traducea interviul lui Dan Petrescu, pe care-l trec integral.

Telefonat şi lui Dinu Zamfirescu, care ne trimite fotocopia din *Minute* în care a apărut, uimitor, un articol împotriva lui Ceauşescu şi altul despre reţeaua lui de dezinformare, în care sînt citaţi Drăgan, Michael Titus şi revistele susţinute de Bucureşti: *New Spectator*, *Dreptatea*, *Stindardul*, plus Pantazi, *Vestitorul*. Stai şi te întrebi ce mai face Pordea? Dă şi el la Parlamentul European o declaraţie cam ambiguă contra regimului, după ce n-a votat rezoluţia foarte severă pentru Bucureşti. Şi neplătindu-şi cauţiunea pentru procesul cu *Sunday Times*, renunţă de fapt la el. Să nu-şi mai susţină Ceauşescu agenţii? Îndoi-m-aş. Atunci?

Sanda îmi telefonează (ştire confirmată de BBC) că la Bucureşti s-a decretat de ziua „conducătorului" (70 de ani) o amnistie generală (eliberarea celor cu pînă la zece ani închisoare, reducere la jumătate pentru ceilalţi) în care ar intra şi muncitorii de la Braşov.

Libé îşi dă în petic. Un articol al unui corespondent de la Cluj despre ungurii ce se refugiază în Ungaria şi în care se pretinde (aberant) că maghiarii erau majoritari în Transilvania şi că doar sub regimul comunist au fost aduşi atîţia români din regat şi au devenit minoritari. Iredentism cu atît mai stupid, cu cît intelectualii unguri (vreo 350) au lansat un apel de solidaritate, exemplar, pentru *toţi* românii. Păcat.

Duminică 31 ianuarie

Scriu despre Dan Petrescu. Scriu despre recepţia la Academia Franceză a lui Duby (l-a invitat pe Chihaia la ceremonie). Cum n-am primit încă articolul lui Păunescu contra noastră, ni-l citeşte Goma prin telefon. Aceeaşi temă: terorizăm literatura română, evacuînd din ea „valorile" (pe el, pe Arghezi, pe Sadoveanu, pe Lăncrănjan, totul în devălmăşie). Nu ne reproşează vîrsta („nu-i voi spune lui M.L. că e o babă"), ci că n-avem „operă" etc. etc.

Luni 1 februarie

La cafenea, după emisiune, mulţime, pentru a pleca *in corpore* la manifestaţie. Mai numeroasă (300-500 de persoane?). Altfel: nici

o lozincă, doar o pancartă pe care o poartă încăpățînat Ionițoiu și nu renunță la ea — în rest, lumînări și tăcere.

Dar mai impresionată am fost de știrile de agenție primite mai înainte la Radio: pentru prima oară se manifestă solidaritatea în Est:

— la Budapesta, 500 de persoane în fața Ambasadei (discurs Tamas) și, la cererea grupului „România liberă“, luminile stinse la ferestre la orele 22 pentru cinci minute;

— la Praga: 57 de intelectuali, în frunte cu Václav Havel, fac o grecă a foamei de douăzeci și patru de ore;

— la Varșovia, încercare de manifestație (împrăștiată de poliție) cu banderole pe care stă scris „Brașov“. În frunte, străduindu-se să pătrundă în Ambasadă pentru a înmîna un protest, Bujac (pentru Solidarnosć) și șeful partidului socialist polonez;

— la Moscova: Saharov și membri ai clubului Glasnost-Press se alătură Apelului *Chartei '77* pentru ca 1 februarie să fie o zi de solidaritate cu poporul român;

— la Praga și la Varșovia: mai mulți manifestanți arestați (o sută la Praga, douăzeci și cinci la Varșovia) pentru cîteva ore. La Budapesta, poliția îi lasă să manifesteze în pace.

Așa ceva nu s-a întîmplat nici la Revoluția maghiară, nici pentru Primăvara de la Praga, nici pentru Polonia.

Și cînd de gîndești că, dacă Brașovul nu se repetă, totul va fi fost în zadar.

Miercuri 3 februarie

Mai multe pagini în *Actuel*. Tot doi reporteri intrați în țară ca „schiori“ pentru Poiana Brașov. Fotografii excelente, textul în stilul senzațional al ziarului, dar bun.

Îi telefonez lui Vlad: să-i dau ultimele știri de la Budapesta. Le va trece, dar e moale, ca de obicei.

Ieri, tot telefonînd la unii și la alții la München, dau de Hurezeanu: reportajul transmis prin telefon de Cazacu dimineața nu s-a înregistrat (defect tehnic). De Cazacu nu mai putea da nimeni, scriu eu în mare grabă un reportaj de trei-patru minute și-l înregistrez prin telefon. Subliniez, bineînțeles, faptul cu adevărat nou și asupra căruia nu se va insista niciodată destul: solidaritatea celorlalte mișcări din Răsărit.

Mihnea are o idee excelentă. Cum Goma şi-a început mişcarea din '77 printr-o Scrisoare de adeziune la *Charta '77*, tot el să fie cel care să mulţumească în numele României pentru această solidaritate. Îi dau şi eu un telefon lui Goma să-l conving. O va face.

Joi 4 februarie

Am primit ultima carte a lui Eugen: *La quête intermittente*, despre bătrîneţe şi moarte. Sfîşietoare.

Nici nu vrea să dea vreun interviu: nu poate vorbi despre ea.

V. va face o „Povestea Vorbei". Eu voi încerca o masă rotundă cu V., Balotă şi Raicu. Spun, voi încerca, deoarece Raicu n-a vorbit niciodată liber la microfon.

Marie-France pleacă pe două săptămîni la Christinel.

Pentru a reveni spre manifestaţia de luni, am uitat: sindicatul corectorilor parizieni CGT a trimis un protest către Ceauşescu cerînd şi veşti de la... Paraschiv. FEN-ul, în congres, a votat o moţiune pentru poporul român. Pe lîngă toate prostiile pe care le face în Franţa (lupta contra şcolii libere), măcar atît.

La manifestaţie erau şi polonezi şi bulgari şi bineînţeles ruşi, inebranlabila Natalie Gorbanevskaia şi Victor Feinberg. Şi Canetti de la France Presse.

Sîmbătă 6 februarie

Seara tîrziu, după lucru, telefonez la Mihnea. Îmi răspunde Catherine: el s-a dus să vadă la cineva reportajul în video al televiziunii olandeze. Catherine îmi dă primele ştiri — şi proaste, şi de aşteptat — în ce-l priveşte pe Dan Petrescu. Gazetarul de la *Libération*, Stern, vorbise cu el la telefon după apariţia interviului: nu i se întîmplase — ciudat — nimic. Nu prea optimişti totuşi, luasem şi măsuri: eu am făcut o cronică express despre D. P., difuzată vineri, de vinerea trecută Gelu tradusese integral interviul. Acum, îmi spune Catherine, nu mai răspunde nici telefonul lui, nici al prietenilor de la Iaşi, căutaţi de Maria Mailat. Probabil l-au arestat şi au tăiat telefoanele tuturor cunoscuţilor.

Duminică 7 februarie

Mare agitaţie telefonică: Maria Mailat, Ioan Culianu, Mihnea.

Nu mai răspund (sau răspunde o voce de bărbat-securist care spune că persoana nu e acasă): Liviu Antonesei, Mihai Dinu Gheorghiu, Al. Călinescu, Valeriu Gherghel. Maria Mailat dă de I. Holban care — speriat — afirmă că n-a ieşit din casă şi nu ştie nimic.

Nici Thomas Bazin nu e de găsit.

Tot Iaşul din jurul revistei *Dialog* blocat.

Îi dictez lui Mihnea detalii biografice despre D. Petrescu date de Culianu, pentru gazetari.

Seara, depeşa Ligii e luată de France Presse, Reuter şi o agenţie germană. Mihnea i-a şi telefonat lui Vlad, ca şi lui Dorin T. să-i trimită caseta pe care a înregistrat interviul lui telefonic cu Dan Petrescu.

Îi voi trimite lui Vlad şi textul primit de la D. P., o analiză sociologico-politică, pentru care nu vom mai aştepta *le feu vert* anunţat. De unde să-l dea? Din închisoare?

Plan de bătălie cu Mihnea. Vom mai cîştiga şi de data asta?

Marţi 9 februarie

De ieri seara ştirile se precipită. Securitatea, în panică, l-a pus ieri pe Dan Petrescu să-i telefoneze lui Carmen Georgescu (ex-Culianu) — de la „Poşta Centrală“, că „e bine“ (voce albă). Bună reacţie a lui Carmen G.: „N-o voi crede decît atunci cînd toţi gazetarii te vor găsi acasă să-ţi ia interviuri“ (telefon Carmen către Goma).

A doua zi, marţi, telefon tot de la Dan Petrescu către un cooperant francez la Gröningen: de acasă.

Îi telefonează şi Culianu şi vorbeşte cu mama lui, cu Tereza, cu Dan Petrescu (telefon cu Culianu marţi seara).

Ni se pare, evident, o cursă: e cu Securitatea acasă, îl pun să telefoneze, să se potolească gazetarii şi FE şi apoi îl iau la loc.

Marţi seara, Stern telefonează lui D. P.

Nu mai răspunde nimeni.

Joi 11 februarie

Ieri, iar jumătate de zi de telefoane cu Mihnea şi FE.

Dimineața, Stern și apoi Maria Mailat au vorbit cu Dan Petrescu. (Voce foarte slăbită. Întrebat de Maria M. dacă vrea să adauge ceva interviului său, D. P. a avut doar timpul să spună „Da, vreau să vorbesc despre ecoul..." și s-a tăiat.)

Mihnea îl avertizează pe Vlad, eu pe Gelu, de cursa pe care ne-o întinde astfel Secu. Nu vor cădea în ea.

Pe de altă parte, Luca Pițu i-a trimis Mariei M. o lungă scrisoare, cu umorul lui dezlănțuit. Vede Bucureștiul desceaușizat, Goma debarcînd pe un cal alb, V. și cu mine într-o caleașcă trasă de... toți autorii din *Antologia Rușinii.*

Mai important: Grupul de la Iași a fost remontat, nu speriat, de interviul lui D. P. S-au reunit la Al. Călinescu, a cărui soție a țipat la ei: „Dar voi ce faceți?..." și s-au gîndit să răspundă „bombei petresciene" cu o bombă de... grup. (În grup prevedeau candid pe Zaciu, Manolescu, Simion, Livius Ciocîrlie.)

Vineri 12 februarie

Lung telefon cu Stern (*Libé*), vrea să obțină intervenția lui Cioran.

Prin Thomas Bazin (valiza), scrisoare a lui Luca Pițu recomandîndu-ne pe Liviu Cangeopol care ne trimite un destul de entuziasmant (și de curaj, și de calitate intelectuală) autointerviu de publicat în presa franceză. Mai tare ca Dan Petrescu care face școală la Iași!

Noaptea tîrziu îi citesc textul prin telefon și lui Mihnea, care-l găsește cam primejdios zinovievian. Și în parte are dreptate (disidenții „creați" sau impuși de Securitate etc.).

Dar tot va trebui să facem ceva cu el.

Îi telefonez și lui Vlad să-i anunț un nou text „disident" și deplasarea lui D. P. la București.

Sîmbătă 13 februarie

Telefon Culianu: a vorbit la ora 11 cu Tereza și Dan P. Voci obosite, crispate. Au fost la București. Îi confirmă tot la Culianu, prin telefon, prieteni comuni de la București, care-l lasă să înțeleagă că D. P. nu părea a fi fost bătut. Dar drogat — ne întrebăm noi?

Telefon și lui Vlad (sîntem dezolați, Mihnea și cu mine, că a dat încă de miercuri seara știrea punerii în libertate a lui D. P., cînd

Mihnea îl rugase s-o mai țină o zi-două, pînă sîntem siguri). Îmi spune că, după părerea lui, regimul dă înapoi după întrevederea „furtunoasă“ cu trimisul american: a reapărut și Silviu Brucan (interviu unei agenții de presă), alt protejat american, Bota, ar fi ajuns la Geneva. Deci eliberarea lui D. P. ar face parte din acest ansamblu. Ne grăbește pe Mihnea și pe mine să dăm cît mai repede drumul la interviul lui Cangeopol. Nu pare a înțelege că avem mai înainte nevoie de adresa și telefonul lui spre a-l putea apăra. Ca pe D. P.

Luni 15 februarie

Maria Mailat, la Radio, să înregistreze pentru Gelu o scrisoare deschisă către Dan Petrescu (telefon mereu tăiat).

V. s-a dus la expoziția lui Tomaziu. Eu nu i-am uitat îndeajuns scrisoarea lui de „denunț“ adresată lui N. Bernard — incitat fiind de Caraion (pretinzînd că ne credem șefii exilului și blocăm drumurile celorlalți spre FE) pentru a mai depăși, în relațiile cu el, faza de strictă politețe.

Mă întîlnesc deci cu V. după aceea și vedem *Intervista* lui Fellini.

Sfîrșim seara la restaurant.

Marți 16 februarie

La cafea, Mounette (venită de la un festival din Monte Carlo) cu Lucie. Mounette stă la Brașov și a fost la manifestația din 15 noiembrie. Cînd a trecut coloana pe sub ferestrele ei, i s-a alăturat plîngînd — de altminteri mulți plîngeau, femeile își făceau cruce, și a stat pînă la capăt, cu o scurtă pauză, cînd s-a dus la poștă să-i telefoneze maică-si la București că e „ca în Polonia“ (ce uimită va fi rămas Anda!). Cînd s-a întors, piața era evacuată, dar începea marea plimbare în masă a brașovenilor (ca o a doua manifestație). Ce nu știam — sau nu ni se confirmase:

— printre slogane: stăruitor: „Muncitori, uniți-vă!“ sau „Vrem mîncare, nu lozinci!“;

— delir pe piață cînd au aruncat de pe frontispiciul sediului de partid marele portret al lui Ceaușescu;

— printre lideri ar fi fost și președintele sindicatului;

— şeful militar al regiunii ar fi refuzat să intervină — blindatele, împreună cu falsele ambulanţe, veneau de pe Şchei (Securitatea);

— muncitorul care a aruncat portretul lui Ceauşescu a strigat: „Fraţilor, haideţi să terminăm ce-am început, veniţi cu noi!“;

— la capitolul represiunii — în prima săptămînă au fost interogate trei mii de persoane — doi-trei ar fi fost omorîţi în bătăi, o femeie într-un accident de automobil.

S-ar părea că primul anchetator — şi cel mai crunt — a dispărut şi urmaşul lui a primit un telefon: dacă face ca el, i se va întîmpla la fel — i se indica şi unde se află predecesorul: l-ar fi găsit tăiat în bucăţi;

— frica „ştabilor“. În timpul manifestaţiei s-au refugiat la hotelul Aro;

— fruntaşii de pe Valea Jiului — fruntaşii grevişti, se înţelege — vreo zece dintre ei au fost obligaţi să urmeze cursurile Academiei „Ştefan Gheorghiu“. Ca să nu mai aibă ceilalţi încredere în ei?

— se vorbeşte peste tot de memoriile lui Pacepa (cel mai des în trenuri). Oamenii şocaţi mai ales de cele 365 de costume ale lui Ceauşescu — unul pe zi, după care costumul e expediat la incinerare.

Elena C. ar fi fost cuprinsă de o furie atît de mare la difuzarea memoriilor, încît ar fi spart totul în jurul ei.

Vineri 19 februarie

Miercuri, masa rotundă despre *La Quête intermittente* a lui Eugen, cu V., Balotă şi, mort de trac, Raicu, care se descurcă foarte bine, vorbind liber la microfon. (Cu el şi Sonia se întîmplă toate miracolele.)

Sîmbătă 20 februarie

„Walewska“, adică Valeria Căliman (fiica gazetarului Victor Branişte), pentru a nu ştiu cîta oară în Occident (Walewska e un nume romanţios de clandestinitate pentru corespondenţa ei cu N. Bernard), a venit de la Haga să mă vadă la Paris. Scurtă întrevedere în-

tr-o cafenea la Châtelet unde o aduce prietena ei, dna Fejer (cumnata Etei Boeriu), cu fiul.

La 85 de ani, W. e mereu neînfricată. A venit cu manifeste (cusute în rochie) pe care le-a lăsat lui N. C. Munteanu la FE. Cu vreo oră întîrziere *la rendez-vous* (*embouteillage*) şi cu flori în buchet tricolor. Ştiri de la Braşov, unde locuieşte:

— continuă să apară lozinci pe pereţi. Cu o vopsea metalică, greu de şters (meseria de zugrav e azi cea mai apreciată de autorităţi). La Magazinul universal, la confecţii, în buzunarele hainelor noi, clienţii au găsit... manifeste;

— toată garnitura de ştabi de la Braşov (Securitate — Partid etc.) retrogradată şi schimbată.

Neschimbată e doar ea. Vrea să-i trimitem gazetari şi ţine în casă corespondenţa ei cu Bernard şi cu noi.

Bineînţeles că se nasc şi în... România oameni.

Securistului venit în vizită s-o întrebe care e motivul cererii ei de paşaport, i-a răspuns: frigul şi foamea. „Dar aici aţi pus turism" — a încercat securistul să replice. „Dacă n-aveţi o rubrică pentru frig şi foame, nu e vina mea". Şi aşa mai departe. Bineînţeles că nu-i vom trimite gazetari. La vîrsta ei, nu putem risca s-o ia la Securitate, fie şi numai pentru cîteva zile.

Toată săptămîna, seara, de vorbă cu Mihnea. Nici o ştire încă de la Iaşi (gazetarii pleacă duminică).

Sîmbătă 23 februarie

Ieri, la Radio: Norman Manea cu soţia. Mergeam la cafenea nu numai cu Alain, dar şi cu Maria Mailat — venită să-mi aducă un text (foarte modernist şi savant, plecînd de la Derrida) al lui Dan Petrescu, pe care-l pregătise pentru colocviul Eliade. Îl voi trimite lui Sorin Alexandrescu. E şi Vişniec. De cînd s-a lăsat prins în mrejele combinate ale lui Breban şi Virgil Tănase, acesta din urmă m-a dezamăgit (încă unul!).

Manea pleacă pe vreo opt luni de zile în Statele Unite cu o bursă Fulbright. Dar soţia lui ar vrea Parisul şi doar Parisul.

Cartea lui a avut succes de presă în Germania. Se va descurca peste aşteptări.

Miercuri 24 februarie

Am de scris un program René Char — care a murit. Cum poezia lui — în ciuda extremei ei calităţi sau poate din pricina ei (ce bruscă modestie) nu-mi este familiară, sînt nevoită să citesc şi recitesc foarte mult. (Îndeosebi *Cahiers de l'Herne*, numărul ce i-a fost dedicat.) Una dintre emisiunile cel mai greu de făcut deoarece nu vreau s-o las la un nivel jurnalistic.

Vineri 26 februarie

Telefon de la Radu Dumitru, care a venit pentru două-trei zile de la Köln. N-am cum să-l văd. Vorbim deci îndelung la telefon (a sosit acum cîteva zile din România).

— Efectul difuzării cărţii lui Pacepa enorm asupra întregii populaţii — ca şi enervarea că nu s-a dat mai mult. Mai ales că Vlad Georgescu a avut şi proasta idee, într-o discuţie difuzată cu Hurezeanu, să şi explice deci: limbajul folosit la „curte" era de o vulgaritate inadmisibilă pentru un post de radio onorabil — iar unele detalii nesigure (Pacepa a plecat de zece ani). Dar, cum spune R. D.: înseamnă atunci că totul este incredibil.

Amnistia (de ziua Şefului) a fost „criminală" — în sensul strict al cuvîntului. Adică s-a dat drumul criminalilor şi pungaşilor şi oraşele sînt terorizate. Lungi telefoane cu Hurezeanu, căruia îi dau toate ştirile (şi cele de la Braşov de săptămîna trecută). Nu numai Vlad a primit ameninţări cu moartea dacă transmite cartea lui Pacepa, nu numai Hurezeanu (care umblă acum cu pistolul la el), dar şi unul dintre şefii americani căruia i-a telefonat cineva cu accent... arab (iarăşi palestinienii de care se slujeşte Bucureştiul?). *Bref*, s-au alarmat de data asta şi americanii, au anunţat poliţia germană care face... ronduri (!) etc.

Deocamdată aşteptăm cu Mihnea să se întoarcă gazetarii de la Iaşi pentru a avea adresa şi numărul de telefon al lui Cangeopol. I-am trimis vineri totuşi textul lui Vlad, amintindu-i să nu-l treacă înainte de publicarea în presa franceză.

Duminică 28 februarie

Seara, telefon Mihnea: cei doi gazetari au fost expulzaţi din România după cinci ore de interogatoriu la Secu. Perrichon după patru

zile (e acum la Paris), cel de la *Quotidien* după o zi (e în Ungaria să vadă refugiaţi români). N-au putut ajunge la Iaşi.

Românii au refuzat clauza, ştiind că n-o mai pot avea.

Cu V. la filmul lui Laurie Anderson: *Home of the brave*. E pentru prima oară cînd mă las asurzită de atîta rock. E drept, sublimat de inteligenţa şi umorul lui Laurie Anderson. Ceva între cabaretele berlineze ale anilor '20 şi Cage. Totuşi prea mult rock. Concesie sau postmodernism? A trecut şi Bob Wilson pe aici. Evident, nu cu primele sale tăceri.

Marţi 1 martie

Aşa cum mă anunţase Mihnea aseară, Perrichon îşi povesteşte „experienţa" bucureşteană azi pe France-Inter, în emisiunea lui José Arthur.

Mihnea îl găseşte iremediabil prost, dar e şi pornit pe drept: de nevoie, Perrichon a dat la interogatoriul de la Secu (cinci ore la hotel) toate adresele din România. Printre ele, numele lui Cangeopol (care va trebui acum publicat repede) şi al bunicii lui Mihnea, care primeşte gazetari şi le vorbeşte cu un curaj excepţional („Ce pot să-mi mai facă, acum, la 84 de ani!").

Aflu de la Mihnea că Tudoran a trimis la toţi un fel de „chestionar" *à-propos* de articolul lui Păunescu împotriva noastră. Mihnea îl găseşte ridicol pe Tudoran să dea o atare importanţă lui Păunescu, noi, „înduioşător" că vrea să ne apere.

Cam îngrijoraţi, de luni, din nou Eugen la Necker.

Joi 3 martie

Mă întorc la timp să-l primim pe Culianu, care va pleca la Chicago, unde e numit la o catedră de Istoria religiilor. Discutăm, evident, despre Dan Petrescu cu care a vorbit (întrerupt) duminică sau luni, şi căruia i s-a dat un post de suplinitor la Bibliotecă.

Telefon încîntat de la Eugen după ce a ascultat masa rotundă şi emisiunea lui V. despre *La Quête*. I se pare mai profund decît ceea ce se scrie aici despre el.

Sîmbătă 5 martie

Seara cu V., Marie-France și Toma Pavel (în trecere din California lui) la premiera lui Pintilie (la Théâtre de la Ville) cu *Il faut passer par les nuages* de Billetdoux. *Il faut surtout passer par son verbiage.* Îmi aduc aminte cît promitea Billetdoux prin anii '50–'60, cînd a debutat cu *Va donc chez Thorpe.* Și acum! Incontinență verbală ce se vrea poetică și e doar penibilă. O regie hipersofisticată (video etc.) și o arhitectură perfectă pentru un text nul.

Sală „tout-Paris" care aplaudă pe Billetdoux, *le copain*: de la Robbe-Grillet la Françoise Giroud, trecînd prin Guy Dumur. Nu e imposibil ca spectacolul să aibă mai mare succes ca altele întemeiate pe texte solide (de la Cehov la Pirandello) ale lui Pintilie.

Cu Marie-France apoi la cafenea, unde-i regăsim pe V. și Toma Pavel, care au fugit la antract. (De fapt, T. P. l-a cam smuls pe V., prea politicos pentru a da bir cu fugiții.) Cu Toma Pavel rîdem atît, încît mi se întîmplă să uit că scoate două cărți de teorie literară la vară la Paris și că e profesor universitar în California. Îl tratez ca pe un copil „evoluat".

Luni 7 martie

La cafenea, după emisiune, colonelul Ionescu. Ne ceruse o întrevedere urgentă. Știam și de ce: Pacepa l-a numit în cartea lui ca agent al lor recrutat pe cînd era la Europa Liberă. Cunoscîndu-l, ne-am zis, V. și cu mine, că, venit ca agent, colonelul a trecut de partea poliției franceze. Adevărul e mai rocambolesc și bietul colonel îmi povestește timp de vreo două ore acest adevărat roman polițist. Fugit clandestin, a început să lucreze pentru francezi încă din Austria. Și apoi, bineînțeles, în Franța pentru Renseignements Généraux și DST. La o expoziție sau așa ceva, unde venise să facă reportaj pentru FE, a fost contactat de unul dintre consulii Ambasadei române, să se vadă, „că și dușmani fiind, ne putem purta civilizat". Indignat, a raportat la DST, care a sărit pe ocazie: i-au cerut să joace jocul. Ceea ce a și făcut ani de zile. Întîlniri după tipic în cursul cărora dădea probabil cîteva din informațiile ce conveneau DST și recolta altele. Pînă cînd partida s-a apropiat de final: românii voiau să-l aducă înapoi în țară, unde-l și înaintaseră la gradul de general, și să-l convingă să scrie articole la ziare și radio că FE este

o organizație a CIA. A tot refuzat, pînă cînd a înțeles că va fi răpit. Pacepa confirmă această versiune: Ceaușescu îi poruncise ca, dacă D. Ionescu nu se întoarce de bunăvoie, să fie adus cu forța. Între timp, probabil că în parte datorită informațiilor primite prin el, DST obținuse expulzarea a nu știu cîți diplomați români, printre care și consulul colonelului. Întîlnirile aveau deci loc la... Innsbruck unde colonelul se ducea, sub protecția DST-ului. Ultima oară n-a mai vrut să meargă, dar DST-ul l-a convins. Scena ar face un capitol întreg de carte. În rezumat, colonelul i-a spus consulului securist că s-a simțit urmărit, acesta, făcîndu-se că dă un telefon, a dispărut împreună cu gealații săi ascunși prin toalete. Și a urmat o nouă expulzare de diplomați români și de la Viena. E normal deci ca Pacepa, care nu-l cunoștea decît din rapoartele agenților săi, să-l fi crezut cu adevărat „recrutat", cu atît mai mult cu cît scena finală (cea cu răpirea ratată) a avut loc după fuga lui Pacepa din 1978. Tot normal este — dar inuman — că nici DST, nici Renseignements Généraux nu-i pot da colonelului hîrtie la mînă dezvăluind adevărul. Deci împotriva unor eventuale atacuri în presa din exil, n-are cum să se apere. Așa că se justifică și el cum poate: scriind lui Vlad G., convingîndu-ne pe V. și pe mine (ușor de altminteri de convins deoarece ni se părea de negîndit că ar fi fost agent român). Norocul lui că e la pensie și destul de izolat, cine să mai lovească în el?

Morala pentru cine n-ar fi știut-o dinainte: să nu intri în combinații cu poliția (nici măcar cea occidentală).

Vineri 11 martie

Miercuri, pe ne-anunțate, Perrichon la noi, cu impresiile lui din România. Ca toți gazetarii trimiși acolo — la întoarcere: „E mai rău decît mi-ați spus". Va scoate un articol în *L'Express*, altul în *Témoignage chrétien* etc. N-a fost expulzat în mod oficial, ci numai „rugat" să plece imediat, după cinci ore de interogatoriu la hotel.

Sîmbătă 12 martie

Marți seara, în ajunul zilei de naștere a lui Mircea — a telefonat Christinel. Îi pare bine că i-a apărut al treilea volum de *Memorii* (Gallimard).

Luni 14 martie

Nu ştiu dacă am notat sau nu, deoarece ultimele două zile la Paris le rezum după agendă, la întoarcerea din vacanţă: a apărut în *Contemporanul* (D. R. P. are în ziarul lui o slăbiciune pentru noi) un articol al lui Iacoban împotriva noastră care facem din Dan Petrescu un erou, cu tot felul de detalii „juridice“ asupra procesului său pentru vioi.

Marţi 15 martie

Marie-France îmi anunţă moartea lui Harry Brauner. V. primeşte de la Tenerife anunţul morţii Lydiei Ciorănescu. Un anotimp venețian legat de cel dintîi, „studenţia“ mea pariziană, de a doua: mereu mutilări.

Chiar înainte de a pleca, prin curier diplomatic: texte ale lui Cangeopol de trimis lui Mihnea pentru Stern (*Libé* trebuie să publice interviul) şi poate lui Tudoran pentru revistă. Le voi citi (sînt proze scurte) la întoarcere.

Plec la Megève.

Miercuri 16 martie

Vacanţă la Megève cu Lucette (Toulemonde). Două zile de soare, cinci de ploaie absolută şi restul — pînă la 14 — de ninsoare. Timpul îngrijorat, ca şi mine. Eugen e mereu sub analize.

Noroc că de la V. — cu care vorbesc zilnic la telefon — nici o ştire rea.

Umblăm totuşi în fiecare zi şi cum dă soarele pînă sus la Tante. În ultima seară cad pe Calvar — şi mă duc la doctor: nici o fractură, doar o ruptură de muşchi.

Citesc *Viaţa ca o coridă* de Paler şi *Sala de aşteptare* de Horasangian.

La cinema în serile de ploaie prea intensă:

— *Au revoir, les enfants* de Louis Malle, bun, dar nemeritînd ploaia de „César“ pe care le-a primit anul acesta;

— *Empire du soleil* de Spielberg;

— *Wall Street* de Oliver Stone şi *Le Dernier Empereur* de Bertolucci, care m-a indignat: lagărele chineze (în care e re-educat împă-

ratul) sînt prezentate ca o închisoare occidentală. Şi doar se ştie şi prin Van Dries, şi prin Pasqualini că acolo — ca la Piteşti — s-a încercat transformarea victimei în călău.

Evident, nu poţi pretinde la adevăr cînd faci coproducţie cu China (chiar cea postmaoistă).

Vineri 1 aprilie

Paris

M-a tot căutat la telefon la Radio: Thomas Bazin. Vine de la Iaşi cu un maldăr de nuvele (de la Dan Petrescu, dar şi de la... Luca Piţu pentru revista lui Dorin T.), cu ştiri (Cangeopol se ascunde: era pe lista de adrese descoperită de Secu asupra lui Perrichon — *Libé* încă nu l-a publicat) şi cu o scrisoare a lui Dan Petrescu către Dorin T., pe care Bazin l-a rugat pe Mihnea s-o citim.

Mihnea e enervat la culme şi pe drept cuvînt: Dan P. care n-a fost arestat, în loc să-şi dea seama că a scăpat (ba a fost chiar numit bibliotecar-înlocuitor) datorită scandalului organizat aici, pare, dimpotrivă, a ne reproşa această ştire „falsă", atribuind-o unei „tactici a diasporei".

Versiunea e demnă de a fi lansată de Secu, dar nu cred că Dan P. e manipulat — cum bănuieşte Mihnea. Mihnea o pune la inimă mai mult decît noi (obişnuiţi cu astfel de situaţii). E drept că Mihnea a dat telefoane Ligii cu... arestarea şi se teme să nu mai fie luat în serios altă dată. Ne întrebăm telefonic şi îndelung dacă trebuie avertizat Vlad. Da. Cine ştie cum va exploata „ştirea" Dorin, atît de pornit pe Vlad şi FE.

(Pe drept — acum a fost angajat la Vocea Americii, cînd locul lui ar fi fost la FE.)

Sîmbătă 2 aprilie

La cină cu Ioneştii.

Duminică 3 aprilie

Ioniţoiu: înmînez fotografia mamei pentru o nouă carte asupra deţinuţilor politici.

Marţi 5 aprilie

Aseară, Thomas Bazin. Cum vorbisem cu el la telefon şi comentasem în trei-patru rînduri cu Mihnea: nimic prea nou. Scrisoarea lui D. P. mai puţin gravă în ansamblul ei, pasajele incriminate fiind cam înecate în contextul de cinci-şase pagini. În substanţă însă, acelaşi lucru. Articolul său despre Noica, de o insolenţă pe care e greu să ţi-o mai îngădui după ce ai trecut de pragul adolescenţei. Noica (admirabil cînd e atacat) îi răspunde cu o civilitate care-l cinsteşte. (Totuşi, altă clasă.)

Azi apare în sfîrşit articolul în *Libé* cu — doar — fragmente din interviul lui Cangeopol. Telefonez lui Vlad pentru *feu vert*. Mihnea — slujindu-se şi de un nou text de Doina Cornea, s-a luptat ca un leu (Agence France Presse, Associated Press etc.). Să sperăm că va fi astfel salvat de la represiunea ce-l ameninţa şi Cangeopol care, după ce numele lui a fost găsit de Secu, în adresele lui Perrichon, fugise de acasă şi se ascundea. Perrichon publică, tot „în sfîrşit", un articol în *Le Point* („penurie alimentară etc.").

Thomas Bazin ne place şi mai mult de data asta. Nu e numai eficace, dar şi pasionat de România. Deşi cam sleit ca puteri. Mihai Dinu Gheorghiu îi dăduse un jurnal al său de depus la Bourdieu (care ar fi riscat deci să-l dea lui Tertulian). Ni-l lasă nouă: e mai sigur.

Joi 7 aprilie

Îi telefonez lui Cioran: miercuri, agenţia Associated Press a dat ştirea sinuciderii lui, după ce France Presse îl trezise pe la 2 dimineaţa să aibă confirmare. E foarte probabil o glumă detestabilă a lui Edern Hallier, el a telefonat la Ass. P. şi F. Presse, ca şi la ziare.

Associated Press n-are nici o scuză: Cioran nu vrea însă să facă procesul pe care l-ar cîştiga — şi nici nu e sigur că ar fi Edern Hallier; poate vreunul dintre cei cărora nu le-a răspuns la scrisori şi manuscrise. Speriat doar să nu afle frate-său, în drum spre Paris.

Mai are şi chef de glumă (cu o voce cam stinsă, e adevărat): „Să nu cîştige Barre alegerile, că dă Ardealul" (nevasta lui Barre e unguroaică).

Duminică 10 aprilie

Am scris două cronici despre cartea lui Paler (*Viața ca o coridă*) care are curajul, mai rar, să-și asume răspunderi — de n-ar fi decît prin pasivitatea sa — pentru dogmatismul anilor '50.

Luni 11 aprilie

„Dezbatere" la radio în jurul cărții Mariei Mailat, *S'il este défendu de pleurer*, tradusă de Alain și apărută la Laffont. „Dezbatere" e de altminteri cam fals: Alain rezumă romanul, și Maria Mailat răspunde deștept la întrebările mele neinspirate. Apocalipsul cotidian pe care M. M. a avut curajul să-l trateze (a scris cartea în România) mi se pare prea ilustrativ realist, mai aproape de reportaj. Poate că m-au deformat și pe mine „textualiștii" și atît de sofisticata *Sală de așteptare* a lui Horasangian.

Îl regăsesc pe V. la cafenea cu Talex și Golfeto, amîndoi cu argumente aberante împotriva democrației. Golfeto e anarhist iar bietul Talex a rămas în cap cu anatemele lui Panait Istrati împotriva capitalismului.

Evoluție sensibilă la Bernea, în atelierul căruia mergem după emisiune. Nu numai în pictură (are curajul să-și ducă postmodernismul pînă la recucerirea fără complexe a figurației, și ne înconjoară de iconostase și de cele mai frumoase pridvoare de biserică), dar și în atitudinea politică. Nu mai pare a da total dreptate acelor duhovnici și călugări ce recomandă pasivitatea și ieșirea din istorie.

Miercuri 13 aprilie

Solacolu (de la *Dialog*) vine cu Dinu Zamfirescu pentru o „dezbatere" de publicat în revista *Dialog* cu noi și Goma, de-a lungul căreia nu numai noi, dar și Goma, ne străduim să arătăm că „stilul de a rezista" al scriitorilor români, chiar în lipsa baricadelor, nu e lipsit de interes. Dar la „întrebările ultime" — de ce sînt singurii intelectuali ai Răsăritului care n-au trecut în această opoziție pragul Operei, tot nu putem răspunde. Fanarioții, turcirea, sabotarea istoriei, firea însăși a românului? De fapt, în ceea ce mă privește, am obosit tot căutînd răspunsuri.

Altfel, atmosferă degajată şi atît de agreabilă, încît trece timpul fără să ne dăm seama. Înregistrăm de la 3 pînă aproape de 8, cînd trebuie să ne despărţim deoarece vine la 8 şi jumătate un „clandestin“. „Clandestinul“ este Paulopol (nu ştiu, n-am ştiut niciodată cum să-i ortografiez şi pronunţ numele) cu un disc de la soţia lui, Myriam Marbé. E din iarnă în Olanda, la fiica lui care scrie, sub pseudonim, în ziarele olandeze, şi l-am „trimis“ să-i ia un interviu lui Goma.

Îmi pare atît de îmbătrînit, încît aproape nu-l recunosc. Dar tot atît de viu. Şi cu aceleaşi probleme: fata aici, ei acolo, şi lui Myriam nu i se prea dă drumul să vină la recitaluri. Fiica, Nausica, şi-a oferit chiar luxul unei depresii din pricină că părinţii ei nu vor să părăsească definitiv ţara.

Sîmbătă 16 aprilie

La începutul după-amiezii, cu V. la Christinel, sosită azi la Paris. E cu Giza, venită şi ea din Argentina. Obosită (evident: fusul orar), dar mult mai fermă moral ca anul trecut. Ne arată scrisoarea lui D. R. Popescu în care o invită, în numele Uniunii, împreună cu Lisette Perlea, în România, pentru a hotărî ritmul editării lui Mircea. Dacă nu l-au putut avea pe Mircea, măcar pe ea. Doar au tehnica recuperării văduvelor (vezi doamna Gafencu). Christinel, bineînţeles, nici nu se gîndeşte: „Din moment ce Mircea nu s-a dus nici măcar să-şi vadă mama bătrînă, cum să merg eu?“

Luni 18 aprilie

Seara, premiera la Théâtre de la Colline (condus de Lavelli) a *Scaunelor* ionesciene în regia lui Jean-Luc Boutté şi cu doi mari actori: Pierre Dux şi Dénise Gence. Înţeleg de ce Eugen revenise iritat de la repetiţii. Piesă scrisă de un autor încă tînăr (Eugen avea 42 de ani), jucată de actori şi mai tineri (Chevalier şi Tsilla Chelton) în regia altui tînăr — Sylvian Dhomme, *Les Chaises* tratau bătrîneţea cu distanţa umorului, fără urmă de identificare. Or, tocmai vîrsta actualilor „mari“ actori îi îndeamnă spre această identificare. În loc să fie astfel drama condiţiei umane, *Les Chaises* nu mai e decît aceea a bătrîneţii. V. are impresia că a dispărut dimensiunea metafizică, eu, repet, mai ales aceea a umorului. În aceste limite, regia

lui Boutté (bolnav de cancer osos și care vine să salute pe scenă, în cîrje) e coerentă, dar psihologizantă. Textul, în orice caz, n-are nici un rid, chiar dacă personal îmi amintește de propriile noastre riduri. În fața noastră, în sală, Cioran cu Simone. Eram în sală la crearea piesei, la Théâtre Lancry, cu toții mai tineri cu vreo treizeci de ani. Ca atunci, Eugen se ascundea (de data asta în cabina de sunet). Dar spre deosebire de sala goală de la Lancry (cîte două-trei persoane), azi „le tout Paris" se îmbulzește la Théâtre de la Colline. Nu piesa a îmbătrînit, ci noi, spectatorii „angajați" ai ei.

Inutil să insist că la nivelul de teatru realist e foarte bine jucată.

Miercuri 20 aprilie

Telefon de la Raluca Petrulian care era la Mihnea. I-a trimis lui Tudoran un text de polemică foarte civilizată împotriva editorialului său din *Agora* intitulat „Nu". Îl propusese mai întîi lui Nego pentru *Dialog*, care refuzase chiar și principiul. Tudoran o va publica, dar e afectat și mîhnit: i-a scris Ralucăi P. o scrisoare de mai multe pagini. Fata asta, pe care n-o cunosc, e real capabilă de gîndire politică. O vom vedea luni seara cu Mihnea.

De la el, încă de luni, știu despre cei doi gazetari de la agenția Gama care ajunseseră la Iași. Au fost interogați patruzeci și opt de ore de Securitate (ziua la secție, noaptea la hotel), apoi expulzați. Mai grav este că au fost arestate și trei studente care le-au acordat interviuri în casa unei prietene poloneze a lui Thomas Bazin. Speră să fi salvat un lung interviu cu Dan Petrescu, luat acasă la Luca Pițu. Gazetarii n-au ajuns deci să-l vadă pe Liviu Cangeopol, despre care aflăm multe printr-o scrisoare tocmai a lui Luca Pițu adresată Mariei Mailat.

După publicarea fragmentului de interviu din *Libération*, a fost arestat douăzeci și patru de ore și apoi eliberat. Luca Pițu a trimis și procesul-verbal al percheziției la Cangeopol acasă (în absența lui, martor fiind Antonesei) și în cursul căreia i s-au confiscat două cărți de... Cioran!

Telefoanele cu Iașiul din nou tăiate. Nu răspund nici Dan Petrescu, nici Cangeopol. Fusese tăiat și telefonul lui Thomas Bazin, dar după protestul Ambasadei franceze (relativ presupun la „anchetarea" gazetarilor) a fost restabilit.

Agenția France Presse dă o depeșă, din păcate toată presa pariziană e confiscată de campania electorală și nu trece nimic. Joi i-am telefonat lui Vlad: a dat telegrama France Presse și a repetat programul cu Cangeopol. Mai mult ce se putea face?

Altfel? Săptămînă laborioasă deoarece mă hotărăsc (în sfîrșit) să fac pentru „Teze...“ programul cu Proust (ale cărui drepturi de autor au căzut în domeniul public, ceea ce a provocat apariția unor noi ediții din *La Recherche*).

În 1963, Roger Stéphane alcătuia un dosar televizat Proust, dînd cuvîntul cîtorva contemporani majori: François Mauriac, Paul Morand, Emmanuel Berl, Daniel Hélevy, Lacretelle, cu toții morți între timp, afară poate de guvernanta lui P., Céleste. Emisiunea a trecut din nou, anul acesta, și montez, timp de vreo trei zile, din ea.

Conclav de umbre deci, și muncă interminabil de minuțioasă.

Duminică 24 aprilie

Primul tir al alegerilor prezidențiale. Surpriza neagră: marele scor al lui Le Pen (peste 14 la sută). Machiavelicul de Mitterrand și-a atins scopul pentru care a instaurat proporționala: a spart dreapta. Acum poate să-și asigure victoria agitînd spectrul fascismului. N-au decît vreo 34 la sută contra 19 (doar) Chirac și 16 Barre.

După ce votăm (pentru Chirac), stăm seara pînă tîrziu la televiziune: toate șansele celui de-al doilea tur sînt pentru Mitterrand. Cînd mă gîndesc că va reveni cohorta lui de socialiști (chiar într-un guvern de centru stînga), îmi spun că nu vom scăpa niciodată de socialism. Insuportabil, chiar cu aparențele lui cumințite de social-democrație.

Luni 25 aprilie

La Radio, în trecere, Cazacu. Declară cu cea mai mare naturalețe posibilă c-a votat util: Mitterrand! Au înnebunit și românii, nu numai francezii. Ce să mai spun de românii care au votat Le Pen în ciuda lui Pordea. Alain pavoazează și el cu Mitterrand al lui. Dar cu stîngismele lui, e mai puțin neașteptat.

Raicu cu Sonia. Au acum un apartament în al XV-lea și iarăși au devenit senini. Raicu înregistrează pentru prima oară, surprin-

zător de impecabil. Cum i-am integrat cronica despre Proust într-o ediție „Teze..." cu vocile celebre, e foarte mulțumit. La cafenea cu ei, Alain și Sanda Sto. Dar nu prea îndelung: seara vin acasă Mihnea cu Raluca Petrulian. O vedem pentru prima oară (face acum „Programul politic") și nu ne dezamăgește. Îi citisem unele texte lucide, cumpătate și — lucru atît de rar — o gîndire politică destul de coerentă. I-am citit și un articol polemizînd cu spiritul negativ al articolului program semnat de Tudoran (din *Agora*), dar o polemică de idei, extrem de civilizată. Nu asta a fost și impresia lui Tudoran, care i-a trimis o scrisoare de nu știu cîte pagini, între bășcălie și îndîrjire (ca să nu spun insulte). Totuși, fair-play, Tudoran îi va publica articolul în *Agora* — ceea ce a refuzat să facă Nego. Nego conduce acum un supliment literar la *Dialog*, după ce s-a certat — pe drept cuvînt — cu cei de la *Curentul* pentru un articol favorabil lui Pordea, semnat de omniprezentul Mareș (suspect doar de grafomanie aplicată).

De fapt cu Raluca Petrulian, în loc să discutăm „idei", ne lansăm într-o „cronică" a Europei Libere. Trecînd acum peste amănuntele și atmosfera evocate de ea (și care ne fac o dată mai mult fericiți că nu sîntem acolo cu ei în redacție), de reținut obtuzitatea sistematică a șefilor americani numiți de administrația Reagan, cu cenzurile lor stupide. Dacă vor continua așa, în ciuda mitului constituit, într-o zi BBC-ul (mai liber în critica lui Ceaușescu) va ajunge să fie mai ascultat decît FE. Perspectiva nu e încă pentru mîine.

Ne confirmă că Vlad se luptă mereu cu americanii.

Joi 28 aprilie

După-amiază la Christinel. E ziua ei. A revenit frîntă de la Roma, unde a avut loc un colocviu Eliade la Institutul pe vremuri animat de Tucci (Instituto Italiano per il Medio ed Estremo Oriente). Giza, care o aștepta acasă la Paris, și ea bolnavă, cu o răceală și o infecție la ureche. Vești proaste de la Yvonne: probabil că are un fel de Parkinson: nici n-a putut s-o vadă. Mi-e imposibil să mă mai gîndesc la Roma sau să mă întorc acolo (orașul în care, probabil, m-am simțit cel mai bine). Fără Yvonne, fără Bebe Roman, fără Mircea

Popescu, totul s-ar decolora. Aşa că mai bine rămîn în miezul de soare şi de vară al amintirilor mele romane. E un fel de a spune: umbra s-a coborît şi peste amintire. Sufăr de absenţa Romei ca de aceea a trecutului.

Seara acasă: duelul Mitterrand — Chirac. Cu toate că ultimul e mai precis, mai veridic (etc.), sondajele după duelul televizat îl dau învingător tot pe Mitterrand, în ciuda momentelor în care şi-a dezvăluit toată răutatea şi ura din el, în dosul unui zîmbet subţire, fals, stereotipat. Preferinţa actuală pentru Mitterrand ţine de o nevroză colectivă: nu e probabil nimic de făcut.

Sîmbătă 30 aprilie

Telefon de la Mihnea: trei pagini cu multe fotografii în *La vie* (catholique) despre România şi — natural — împotriva lui Ceauşescu.

Şi pentru că pomenesc de Ceauşescu: l-a numit Mitterrand, atacînd în cursul campaniei electorale postul de radio al lui Pons (Noua Caledonie) anti-Canac ca pe un radio-Pinochet sau un radio-Ceauşescu. Nici măcar asta nu reuşeşte să mi-l facă simpatic pe Mitterrand: între Caţavencu şi Machiavelli, „florentinul“, cum i se mai spune, sau „tonton“ e piază rea pentru Franţa.

Duminică 1 mai

1 Mai: mare manifestaţie Le Pen într-o jumătate a Parisului (Tuileries — statuia lui Jeanne D'Arc), CGT-ul şi alte cîteva sindicate, în alta (Nation — Bastille). Franţa visînd la un război civil, mereu latent de la Revoluţia Franceză încoace. Să nu dramatizăm.

Evident, pe lîngă ce se petrece în România, amărăciunea asta e de gradul al doilea, al treilea, al douăzecişitreilea. Totuşi.

Luni 2 mai

De la Radio, cu taşca plină de cărţi şi de benzi (grele ca pietrele), mă tîrăsc prin autobuze pînă la Christinel, unde mă aşteaptă V. Şi stăm pînă pe la 1 dimineaţa la taifas. Christinel îmi cere să-i citesc şi cronica despre *Romanul adolescentului miop*. Nu ştiu cît poate sau nu urmări: plînge tot timpul.

Joi 5 mai

Ieri-seară n-am mai putut lucra nimic. Lovitură de teatru: cei trei ostatici din Liban — eliberați. Știrea îi sosește lui Chirac în timpul unui miting și o anunță în aplauzele dezlănțuite. Vreo speranță pentru răsturnarea alegerilor? (Toate pronosticurile îl dau cîștigător pe Mitterrand.) Mai mult încă decît altele, alegerile de acum se desfășoară într-un climat *afectiv*. Curentul pro-Mitterrand ia aparențe nevrotice. O fixație, nu o alegere. Faptele, într-un asemenea context, nu mai au mare însemnătate. Nici măcar bilanțul lui Pasqua (eliberarea tuturor ostaticilor din Liban și sistarea terorismului) nu-l apără de antipatia cvasigenerală.

Vineri 6 mai

Misă într-o biserică de pe rue de Vaugirard pentru Rainer. De o sobrietate cvasiprotestantă (deși slujba era catolică). Religia astfel redusă la rațiune și bune sentimente își pierde — o dată cu misterul — orice har.

După aceea, într-o sală parohială, mică întrunire. Mimi, Anne-Marie cu copiii. Henriette (în baston) și Mouton (89 de ani) care-mi vorbește de singurătatea lui (i-au murit soția și toți prietenii). De la vechiul Institut Francez, un domn ce-și spune Bernard, și își amintește bine de mine. Nu și eu de el. Mereu întîlniri ratate cu ce am fost.

Duminică 8 mai

În așteptarea rezultatelor — sceptici, în ciuda faptului că Chirac a reușit să elibereze cu forța și pe jandarmii ostatici ai rebelilor din Noua-Caledonie.

Faux-jeton, ca de obicei, Mitterrand reproșează că operația s-ar fi soldat cu cincisprezece-douăzeci de morți, punînd pe același plan pe soldații măcelăriți cu toporul de „independentiști“ și pe aceștia din urmă. Fără a mai socoti pe cei douăzeci și patru de jandarmi ostatici care altfel ar fi fost și ei uciși.

Criminalii și victimele lor — la egalitate în măsurătoare. Socoteală… socialistă.

În aşteptarea rezultatelor, va cîştiga probabil Mitterrand, va fi, în faţa ecranului de televiziune, o seară de enervare şi dezgust.

Mitterrand a cîştigat. Bineînţeles, cu 54 la sută. Electorat uituc şi nerod.

Miercuri 11 mai

După-amiază, la Eugen, la Necker. I-au făcut din nou o mică intervenţie. Din februarie n-a mai ieşit din ciclul analizelor şi spitalelor. Plec de-acolo cu Marie-France şi cinăm la italienii din Montparnasse. E epuizată. De fapt mă întreb cum mai ţine.

Plec cu un maldăr de cărţi trimise de Geta. Printre care *Doctrina substanţei* a lui Camil. Depunînd manuscrisul la Vatican, credea că va salva omenirea şi va ajunge la gloria universală. Şi acum e publicat — peste patruzeci de ani — de o editură comunistă, iar textul epurat.

Joi 12 mai

Rocard a format un guvern cu vechii socialişti care-şi regăsesc în general fotoliile. Vreo doi centrişti şi cîţiva neprofesionişti ai politicii, din patruzeci de socialişti *bon teint.* Cum titra un ziar: e o atît de imperceptibilă deschidere, că n-ar putea trece nici un curent de aer. Toţi cei care au visat un Mitterrand realizînd împăcarea naţională ar trebui acum să se trezească. Nici o şansă: autointoxicarea e prea intensă. Parcă ne-am întors în '81. Nici nu mai merită să mă enervez. Socialiştii vor da vina pe centrişti, că n-au vrut să se ralieze fără condiţii *et le tour sera joué.*

Luni 16 mai

La Radio, Vintilă Horia pentru un interviu despre cărţile lui (i-a mai apărut un roman), dar mai ales despre *Eonul dogmatic* în traducerea lui... Pişcoci, apărut, cu o prefaţă de Vintilă, la L'Age d'Homme. Editura anunţa apariţia, în ritm de două volume pe an, a întregii opere filozofice a lui Blaga. Vintilă repetă ce-a spus şi în prefaţă: că Blaga e mai actual acum, în contemporaneitate, cu fizica cuantică (!) decît în vremea lui. Are un fel de a fi categoric, de-a jongla

cu atomii, filozofia şi literele, care m-a împiedicat totdeauna să-l iau în serios. Dar e agreabil, optimist şi amical.

Iar şi iar: cînd mă gîndesc că Pişcoci a reuşit cu Blaga pe cînd Noica şi Eliade ratau (refuzul memorabil la Payot)!

Marţi 17 mai

Aseară, revelaţii de la Mihnea. A vorbit trei sferturi de oră cu Botez (care e în California pînă în octombrie), i-a mărturisit în mare secret că la *check-up* pe care i l-au făcut americanii s-a descoperit că fusese iradiat. În doze mici: se speră că luînd medicamente şi ţinînd regim, nu e în pericol. Şi-mi aminteşte că, într-adevăr, în cursul anchetelor a fost lăsat de mai multe ori singur într-o cameră. Deci „operaţia Radu" n-ar fi ieşit doar din imaginaţia lui Pacepa. Ar trebui să se hotărască Botez să vorbească (pînă acum nu vrea): s-ar dovedi că Ceauşescu e vinovat de o adevărată crimă împotriva umanităţii.

Tot Botez, după Braşov, a fost ameninţat cu „braţul revoluţiei" în America şi agresat pe stradă. Nici asta nu vrea să se spună. Tactica lui: nu vrea să-i sperie pe români cu metodele Securităţii. E veche, dar devine, cred, primejdioasă. E aproape infantil să crezi că românii vor pierde la auzul unor astfel de ştiri un curaj de care nici aşa nu dau dovadă.

În schimb, ecoul ar putea fi mare aici. Cel puţin atît.

Miercuri 18 mai

Seara, Mihai Şora cu Mariana. Emoţionant: ne-a adus să ne lase în păstrare ultimul lui manuscris filozofic, cu puţine (dar nu inexistente) şanse de a fi publicat acolo. Şora e din ianuarie în Germania, unde va mai sta încă o lună.

Joi 19 mai

Dezvelirea plăcii pe casa lui Mircea Eliade, pentru care Christinel îşi făcea griji şi sînge rău de cînd a sosit. Totul se petrece foarte bine: vine şi Eugen (fusese din nou la spital cu două zile înainte), şi Cioran — Gallimarzii bineînţeles, Payot-Pidoux, Rocquet, Gautier (de la Beaubourg, băut ca de obicei), Reichmann care se pregăteşte să scrie „îndurerat" în *Le Monde* despre *Memoriile* lui Mircea, de-

plîngîndu-i faza „legionară". Mircea scrie acolo pentru prima oară despre internarea lui (ca discipol al lui Nae Ionescu) în lagărul de la Miercurea Ciuc, și își exprimă solidaritatea cu camarazii lui de detenție. Din moment ce are intenția să scrie împotriva lui Mircea, nu înțeleg de ce Reichmann participă, aducîndu-și și iubita, și pe un prieten neinvitat, la recepția dată de Christinel după aceea.

Rămînem, după plecarea celorlalți, mai între noi. Cu Sorin Alexandrescu care ținea morțiș să fie invitat și Marino și nu admitea în ruptul capului că ar putea să pară unora suspect.

Mircea Eliade, „scriitor român", a locuit deci în această casă din piața Charles Dullin, între... Parcă toate serile petrecute de-a lungul anilor cu el și Christinel acolo s-ar putea rezuma în cîteva cuvinte dăltuite în piatră pentru a fixa timpul. Mircea ar fi fost încîntat. E, nu-i așa, esențialul. Iar Christinel, în sfîrșit, ușurată.

Duminică 22 mai

Anca Dumitrescu mi-a scris că, în urma scrisorilor lui George Barbu pe care i le-am încredințat pentru expertiza mașinii de scris pe care a fost bătut denunțul împotriva Congresului ARA de vara trecută (eram toți considerați agenți KGB), a avut loc o percheziție la domiciliul calomniatorului. Asta în cadrul procesului intentat de ea. S-a descoperit cu acest prilej că George Barbu a evadat din ospiciul unde fusese internat ca nebun, cu acte în regulă.

À-propos nu de nebuni, ci de cei care — inocent sau nu — s-au lăsat antrenați în acest gen de campanie (manipulatori sau manipulați), primesc și o invitație de la Pantazi pentru congresul parizian al „Frontului Național Român". Cu Boutmy, Cernovodeanu *ejusdem farinae*. Face apel și la postul de radio pe care-l dirijez. Îi răspund pe o carte de vizită să-i trimită lui Vlad, eu nu „dirijez" nimic. E a treia oară cînd încearcă împăcarea cu mine: întîi cînd i-a ieșit cartea, apoi cu un telefon, după Brașov, cînd îl vorbea de bine și pe Goma, acum cu... congresul. E anunțat și Calciu. Păcat de el și mai ales de speranța pe care o investisem în „schimbarea lui la față"!

Marți 24 mai

După cină, Nina Cassian cu Cella Minart. Nina a sfîrşit prin a cere azilul politic în Statele Unite, deşi nu fără „arrières-pensées" (dacă ar cădea Ceauşescu, ea s-ar întoarce). Şi n-ar fi rămas niciodată dacă n-ar fi fost numită în jurnalul confiscat al lui Ursu (şi autorul n-ar fi fost omorît în bătăi la Secu). Mereu cu fidelitățile ei absurde pentru un comunism ideal sălăşluind doar în mintea ei. În ciuda acestei aberații şi a unor comportamente prea pitoreşti pentru a nu fi oarecum dezagreabile, rar am comunicat mai uşor şi mai agreabil (chiar în cele mai vehemente antinomii) decît cu ea. Nu numai că e artistă pînă în vîrful unghiilor (poemele ei, traduse, au mare succes în Statele Unite), nu numai că are o inteligență plină de fervoare, dar şi un dar al vieții ce-mi aduce aminte, nu ştiu exact de ce, de Alla. Acestea fiind spuse, o punem mereu la punct: cu idealul ei comunist, cu Corneliu Vadim Tudor, despre care a spus (şi am aflat-o prin Tudoran, indignat) că e „versificator bun" etc. etc. Singura patrie fiind — cum spunea ea — limba şi simțindu-se iremediabil nostalgică după România, ne cere să-i consacrăm o seară să ne recite ultimele ei poeme pe care nu mai are — acolo — cui să le citească.

Vineri 27 mai

Organizat de Centrul românesc de cercetări şi de Casa Română (deci de Poghirc şi Neagu Djuvara), un colocviu la Sorbona despre „Identitatea românească". V. prezidează şedința despre Noica. Dar Karnoouh, în loc să vorbească la Noica (tocmai îi apăruse textul în revistă şi nu voia să se repete) ne întreține despre... Blaga, într-un amestec ciudat de fenomenologie, etnografie şi sociologisme... V. îi replică cu destulă violență (dar de idei, deci acceptabilă). Stau între Christinel şi Simina care-mi vorbeşte mereu şi mă pune la curent cu tot ce încearcă să traducă şi să publice din Noica. Îmi dă şi o fotografie a lui — care mă emoționează.

După Noica, Neagu Djuvara despre fanarioți, cu lecturi din călătorii străini asupra stării țărilor româneşti. Vesel, pitoresc şi — interesant.

Duminică 29 mai

Mihnea nu mai demisionează din Ligă. A fost numit cum voia — ca să aibă mîinile libere cu presa — vicepreşedinte. Tot prin telefon de la el: Vlad a aflat de la un bătrîn naţional-ţărănist, Jovin, manipulat în genere de Secu (vine mereu în Occident să pledeze pentru Transilvania...) că Puiu a fost arestat de trei luni deoarece s-a descoperit că primise bani de la Raţiu. Arestat în aceeaşi afacere şi Rusu. Or, Botez şi Ioniţoiu susţineau că şi Puiu era cam „agent“. Cît de dublu, nu se ştie.

Marţi 31 mai

Curier „diplomatic“ de la Thomas Bazin:

— două scrisori de la Dan Petrescu. Bazin l-a pus probabil la curent cu reacţia noastră, deoarece binevoieşte să ne mulţumească, cerîndu-ne să-i ţinem pe el şi pe Cangeopol în actualitate la radio. Detaliile pe care ni le dă asupra felului cum e hărţuit de Securitate (cu fotografii arătînd în faţa lui un securist) sînt prea mărunte pentru a constitui un subiect de indignare şi de cronică. Ne mai trimite:

— discursul pe care-l pregătise pentru reuniunea europeană de la Berlin unde fusese invitat şi n-a primit viza;

— un text de filozofie politică (*Propos, autres*) mult prea sofisticat pentru *Libération* unde ar vrea să fie publicat şi pe care vom încerca să-l plasăm la *Nouvelle Alternative* sau *L'Autre Europe* pentru a putea fi difuzat apoi la radio;

— un autointerviu al lui Dan Alexe (noul disident) extrem de pesimisto-zinovievian. Cum Alexe a primit în ultima clipă viza să vină în Occident, îl vom aştepta să dea un interviu real unui gazetar real şi poate să mai atenueze din pesimismele lui extreme: „omul nou“ a şi fost creat în România, nu mai există societate civilă ne-infiltrată, nu e nimic de sperat etc.

Vineri 3 iunie

Vlad a primit şi el comunicarea „berlineză“ a lui Dan Petrescu. Noroc că-i vorbesc eu de intenţia lui V. de a face cu ea o „Povestea Vorbei“, altfel n-aş fi aflat că au şi început s-o difuzeze (am primit-o de la Totok).

Lungă convorbire telefonică luni cu Gelu despre Silviu Angelescu, care a publicat recent un roman „istoric“, *Calpuzanii*, în care, sub aparențele domnului fanariot Mavrogheni, sînt descrise toate viciile și nebunia lui Ceaușescu.

Cum de *Calpuzanii* s-au ocupat cu entuziasm și Manolescu, și Papahagi (insistînd bineînțeles asupra deliciilor lexicale și intertextualității) nu pot renunța să dezvălui — doar citînd — cîteva din aspectele explozive ale cărții, din care ascultătorii să vadă (fără s-o spun eu) că e vorba de Ceaușescu. Un fel de „decriptare tăinuită“. Cronică trudită.

Duminică 5 iunie

Din nou, alegeri (legislative de data asta). Votăm conștiincios deși, desigur, inutil. Starea de spirit a francezilor e — de cîte ori s-o repet? — complet irealistă. Sau suprarealistă. Ca să fie „deschiderea“ cerută de Mitterrand cît mai mare, vor vota (după sondaje) atît de mulți pentru socialiști, că se va cădea aproape sub regimul partidului unic. Urmînd să se jelească apoi alți cinci ani (pînă la viitoarele legislative) că se întîmplă ceea ce era lesne de prevăzut. Enervarea mea e atît de deplină, încît mă gîndesc ce bine ar suporta poporul ăsta o dictatură. Cum a cam și făcut-o în timpul ocupației germane (rezistenții fiind — orice s-ar spune — o minoritate). Lucruri prea știute.

Dar de ce să ne plîngem doar de pasivitatea românului sub vremi cel puțin cumplite, cînd francezul e pasiv față de presiunea — infinit mai blîndă — a propagandei de stînga. Cum să ne uimim de lipsa de memorie a românului, cînd francezul, cu toate informațiile la îndemînă, a uitat ce s-a petrecut în 1981? Și așa mai departe. Trebuie să mă opresc, altfel mă voi lansa în politică pentru *café du commerce*.

Luni 6 iunie

Nu numai *café du commerce* — considerațiile politice de ieri, dar și — din fericire — dezise de rezultatele primului tur. În contradicție cu toate sondajele, „valul roz“ e departe de a fi acoperit eșichierul parlamentar. Dreapta și stînga aproape egale (dreapta, procentaj

mai mare, dar din pricina legii electorale cu mai puține fotolii la Adunare). Francezii au ținut deci seama de neconcordanța între „deschiderea" promisă de Mitterrand și „închiderea" pe care o reprezenta primul său guvern. Chiar condus de Rocard, toți socialiștii tip dur 1981 — erau prezenți în el. Surpriză pentru comentatori și mai ales dezamăgire acută la socialiști. Cu cît îi văd mai abătuți — cu atît îmi crește inima. Vor începe acum tacticile electorale cu comuniștii (cîștigînd puțin din terenul pierdut). Partidul socialist găsește astfel de legături tot atît de normale pe cît de rușinoasă îi apare orice negociere între dreapta clasică (acum i se spune „civilizată") și Le Pen. Chiar dacă la al doilea tur vor cîștiga totuși socialiștii, „surpriza" benefică de duminică seara va fi „spălat" oarecum peisajul politic francez.

Sîmbătă 11 iunie

Telefon de la Radu Bogdan. Îmi confundă vocea cu cea a lui V. și îmi spune că i-am fost „naș literar". Plin de efuziuni. Văzîndu-l (ceea ce se va întîmpla nu peste mult), nu mă voi putea împiedica să mă gîndesc la portretul pe care i l-a făcut Liiceanu în *Epistolar*.

Duminică 12 iunie

Mai multe telefoane cu Mihnea (reîntors din Turcia și trist, i-a murit părintele spiritual Bennigsen).

Noaptea tîrziu: eșecul lui Mitterrand: partidul socialist nu are majoritatea absolută (în afară de comuniști). E la egalitate cu RPR–UDF. Fără precedent în Republica a V-a.

Luni 13 iunie

La emisiune, Maria Mailat cu Sandrine Lavastine, căreia îi dau textul de filozofie politică al lui Dan Petrescu și negativele fotografiilor în care se vede securistul sau milițianul „păzind" casa. Pentru *La Nouvelle Alternative*. Din păcate, viitorul număr nu va ieși decît în toamnă.

Mergem apoi în altă cafenea cu Tismăneanu, venit din America. Nu că ar fi clandestin, dar avem de discutat cu el despre Tudoran, care se cam supără cu toată lumea. În mod normal e omul cu care

se poate discuta cel mai bine şi mai cinstit, dar exilul probabil că i-a sporit încrîncenările.

Nu-l părăsim pe Tismăneanu decît pentru a-l regăsi la restaurantul de pe rue Montessuy pe Toma Pavel, sosit şi el din Statele Unite. Două cărţi recente ale lui, dintre care una de polemică cu structuralismul şi semiotica, au succes la Paris. Voiam să fac o masă rotundă, în afară de V., nu prea văd pe cine aş invita. Rămîne deci să-i facă V. mai multe cronici. V. zice chiar... patru, într-atîta e entuziasmat de cele două studii.

Altfel, Toma Pavel, *tel qu'en lui même*: amical, destins, făcînd mereu „bancuri" şi continuînd să-l imite pe... Ceauşescu.

Miercuri 15 iunie

Ieri-seară, la Christinel, de la care ne luăm rămas-bun (pleacă vineri la Chicago). La ea, Ileana Cuşa mai întîi, cu care discutăm Heidegger bineînţeles (scandalul parizian şi ecourile în Germania) şi Ruxandra Guţu, care va dormi cu Christinel (continuă să-i fie frică singură).

Mai înainte de a pleca la Christinel, ascultăm la televiziune discursul lui Mitterrand. Cum îşi digeră eşecul? Încercînd să-l transforme în succes. Va avea guvern minoritar socialist făcînd cu ochiul centrului (*ouverture* — tema campaniei).

Şi probabil nu fără rezultate. CDS va constitui un grup aparte la Parlament, în ciuda ţipetelor de indignare de la UDF (Giscard în frunte). Barre nici nu se prea fereşte să-şi propună serviciile, după ce ţipase împotriva coabitării. *Pauvre type.* Vom intra în combinaţiile de tip Republica a IV-a, de care m-am decis — evident — să mă dezinteresez.

Joi 16 iunie

Ieri era vorba să treacă pentru presă şi distribuitori filmul după *Maitreyi.* Îl convocasem şi pe Cristovici pentru o cronică. Se decomandă în ultimul moment: nu e gata montajul.

Dintr-un punct de vedere, cu atît mai bine: m-am decis să fac emisiunea cu scandalul Heidegger, care ţine din toamnă pînă acum.

Am tot așteptat să se încheie pentru un bilanț, dar cărțile și luările de poziție nu contenesc.

Vineri 17 iunie

V. mi-a strîns un extrem de voluminos dosar: cărți, reviste, ziare. Sînt debordată și cade și prost. Lucrările la canalizare continuă sub casa noastră și mă trezesc de la 7 și jumătate dimineața. Dorm printre picături și sînt năucă. Mă trezește doar indignarea față de acest proces de tip stalinist. Se slujesc exact de acest termen și Aubenque, și Martineau (dar e prea violent în pamflet) și alții. Desigur, urmăresc din toamnă supramediatizata dezbatere, dar citind sau recitind, grupate, atacurile, îmi dau mai bine seama de natura ei. Că pamfletul lui Farias (*Heidegger et le nazisme*) nu e o lucrare de anchetă istorică, ci polițistă, că e de rea-credință, că se servește de cele mai josnice tehnici de amalgam, o spun mai toți heideggerienii de la Fédier (singurul prea incondițional) la Palmier și Derrida (cu toate că deconstructorul nostru e cam confuz). Dar unele accente (la un cvasianonim Goldschmidt, care scrie negru pe alb: *Sein und Zeit* = *Mein Kampf* sau heideggerianismul = Auschwitz) amintesc (și Martineau o spune) de campaniile staliniste din anii '50 cu Aron, „lacheu al imperialismului", Camus, „vîndut", Koestler, „agent al Intelligence-Service-ului" etc. Nu mai e pus în discuție doar discursul de la rectorat, ci gîndirea însăși a lui Heidegger. Cui servește o astfel de dezinformare în numele informației? Că Heidegger a fost membru (doar un an activ) al partidului nazist, e o realitate cunoscută mai de mult. Polemici au mai existat. Dar, în loc să discute problema centrală a angajării atîtor intelectuali în sisteme totalitare în contrast cu opera (și exemplele au fost și mai numeroase în stalinism ca în nazism), se reactualizează ca rău absolut doar nazismul. *Cui prodest* acest *revival* la vreo patruzeci de ani după evenimente? Nu e pentru a se arunca Gulagul pe al doilea plan? Gulagul care mai există încă și ar putea fi combătut de toți cu șanse de succes? De ce altfel ar fi propus ca prototip al răului doar Auschwitzul? E o întîmplare că Farias e comunist chilian și a avut acces la arhivele secrete din Berlinul de Est?

Luni 20 iunie

La emisiune şi apoi la cafenea, Ioniţoiu cu un biet şi cumsecade „admirator“, C. D. Îi dau aproape lacrimile cînd intră în studio. Are în jur de şaptezeci de ani, nu vede bine, şi e fericit că a fost „adoptat“ aici de o asociaţie pentru bătrîni şi n-are grija zilei de mîine.

Atît de cumsecade, încît atunci cînd îmi spune că sînt „cinstea neamului“ (etc.), nici nu pare flaterie, nici nu mă stinghereşte aşa de mult ca de la alţii. Ioniţoiu l-a învăţat să mănînce carne pentru căţei, aşa că puţinul pe care-l are îi ajunge. Mă înfior.

Seara acasă. Radu Bogdan. Seamănă din profil cu Călinescu, e inteligent şi are şi umor. Nu uită (cu detalii) să-i amintească lui V. că i-a fost naş literar. Un curios amestec: e prieten cu antisemiţii cei mai notorii (Dan Zamfirescu care-i xeroxează cărţi de negăsit), dar în acelaşi timp vede peste tot antisemiţi. Altfel, trist — pe drept cuvînt — că n-am vorbit de *Andreescu* al lui, ci, dimpotrivă, prin anii '50, l-am şi atacat, confundîndu-l cu un omonim al lui care scria prin *Scînteia*.

Marţi 21 iunie

Zi îngrozitoare, Ziua muzicii, răsună tot cartierul, de la 12 ziua la 5 jumătate dimineaţa, de concertul rock (sonorizarea pusă la maximum), organizat de un club de tineri de pe strada noastră. Telefonăm, eu şi vecinii — în zadar — pe la comisariat. Am impresia că aşa ar putea arăta pentru mine infernul sau apocalipsul. Incapabilă să fac ceva toată ziua (şi noaptea).

Miercuri 22 iunie

Seara, Nina Cassian pentru a înregistra o convorbire pentru „Teze...“. Ca totdeauna, extrem de *à mon aise* cu ea. Cu atît mai curios, cu cît i-au rămas sechele pe care le combat punct cu punct. Vechea poveste cu un comunism ideal (are neapărat nevoie de o credinţă), ceea ce s-a înscăunat în istorie fiind de fapt anticomunism. Ne lasă şi o primă parte a jurnalului ei în trei „etape“: prima, în anii proletcultismului — a doua, comentariu în România anului 1975 — a treia, comentariul de acum de la New York. Trezirile ei au fost

mai ales de ordinul esteticului. Interzicerea metaforei a fost mai gravă pentru ea decît, să spunem, Canalul Dunărea–Marea Neagră.

Şi convorbirea o menţinem oarecum pe acest plan. Nu vreau nici s-o aduc în faţa unui „tribunal", dar nici să las impresia falsă că aş şterge cu buretele, numai pentru că e în „exil", toate „păcatele" ei din timpul dogmatismului.

Mă întreb — încă o dată — de ce mă simt atît de bine cu ea, cînd ne despart atîtea „cadavre", nu numai ideologice. Evident, n-a omorît, nici turnat pe nimeni, dar a contribuit cu entuziasmul ei juvenil nu numai la mutilarea propriei poezii (după ce fusese atacată în *Scînteia* de decadentism şi alte... putrefacţii), dar, fără să vrea, şi a altora. E gata totuşi să se culpabilizeze oricînd, de această răspundere „colectivă" (ea şi puţinii ca ea care au „crezut").

Vineri 24 iunie

Răspund (postum) într-o cronică lui Noica. Liiceanu îi publică în *Viaţa Românească* trei poeme filozofice pentru S. (Sanda Sto) scrise pe cînd făcea o excursie cu Sanda şi Alecu, în Maramureş şi nordul Moldovei. Poeme în care dezvoltă toate argumentele de „colaborare" a intelectualilor cu puterea sau „ne-agresiune", cu care ne-a înnebunit la aproape fiecare dintre călătoriile sale. Foarte greu de găsit tonul just: cuviincios şi extrem de critic totodată.

Sîmbătă 25 iunie

Ştiri:

— la 27 iunie va fi o manifestaţie la Budapesta de solidaritate cu poporul român. Am primit şi ziarul scos de românii de acolo (două numere) cu interviuri de disidenţi unguri împotriva iredentismului;

— Doina Cornea e supărată că Raţiu a pus-o să semneze un text pe care nu i-l citise, şi se tot sluješte de numele ei;

— de la părinţii lui Radu Filipescu, care au văzut-o într-un cimitir (casa ei supravegheată), a aflat că Radu F. a fost bătut groaznic la (prima?) arestare;

— Stăncescu ar fi fost eliberat.

Duminică 26 iunie

A murit Ivaşcu. Va fi o catastrofă: vor profita probabil, punînd un alt director — să lichideze echipa critică de la *România literară*. Dimisianu foarte îngrijorat la telefon. Gelu, căruia îi comunic ştirea, îmi spune că Silviu Brucan se află la New York. Prin el s-a aflat că mai multe „personalităţi" comuniste (el însuşi, Apostol, C. Pârvulescu) i-ar fi scris lui Gorbaciov şi s-ar fi declarat pentru *perestroika*. Adică au cerut, de fapt, eliminarea lui Ceauşescu.

Marţi 28 iunie

La Budapesta, la manifestaţia împotriva lui Ceauşescu — 30 000-50 000 de persoane cu sloganuri: „Ceauşescu — Stalin — Hitler etc."

Dar Mihnea, care mi-o spune entuziasmat, nu adaugă că s-a cîntat şi Imnul vechi al Transilvaniei maghiare, în care un vers sau două pomenesc de sîngele valah ce trebuie vărsat (informaţia e de la Goma).

Prin Goma aflu că ne caută Dan Alexe sosit în Belgia. Îi telefonez imediat:

— rămîne şi se căsătoreşte în Belgia;

— ar vrea să dăm drumul la autointerviul lui pe care ni-l trimisese înainte de plecarea din România. Dar nici un ziar nu l-ar fi luat nici atunci, şi mai ales nu acum, cînd e în Occident. Aranjez în schimb să i se ia unul prin telefon de la FE;

— lui Thomas Bazin i s-a „spart" apartamentul. S-au luat o scrisoare a Terezei către Irina Matthieu — soţia fostului lector de franceză la Iaşi — şi poeme de Stoiciu;

— Dan Petrescu şi Cangeopol gata să semneze alături de cei din exil orice protest împotriva persecuţiilor din România;

— Liiceanu şi Pleşu anchetaţi pentru a fi telefonat lui D. P. La Liiceanu, anchetatorul a ţipat „Îl lăsăm pe D. P. să-şi facă de cap un an şi jumătate (?) şi-apoi va vedea el!".

— D. P. şi C. roagă E. L. să le transmită integral textele, fără tăieturi. Îi comunic lui Vlad G. şi mă mir că nu-mi replică: „Nu-i mai trec deloc". Doar ceva în genul: „or fi vrînd ei";

— D. P. ar dori ca Stern (de la *Libé*) să-i trimită un aparat mic de filmat şi filme.

Mihnea, căruia îi comunic toate mesajele, e — ca şi mine — uşor iritat. Cum să-i comunice aşa ceva lui Stern? De fapt, Mihnea e şi mai iritat decît mine: n-a uitat scrisoarea lui D. P. către Tudoran, pe cînd V. şi cu mine sîntem mai „uituci“ sau mai indulgenţi.

Ce să facem dacă aceştia ne sînt disidenţii!

Vineri 1 iulie

Miercuri, toată ziua pe drumuri. Mai întîi, întîlnire cu Răuţă. V. îl mai văzuse o dată, la sfîrşitul săptămînii trecute, eu îl întrevăzusem doar la Mămăligă. Refuzasem amîndoi cina de duminică seara pentru pregătirea centenarului morţii lui Eminescu. Cine ştie ce spectacol folclorico-tradiţionalist va mai fi şi ăsta. Dar în două ore de cafenea punem la punct cîteva idei şi o listă de invitaţi. Îi propun lui Don Aurelio — şi acceptă — editarea celui de-al doilea volum din *Unde Scurte*. Dar e un fel de gînd pios. Chiar dacă l-aş avea gata, în cel mai bun caz, ar ţine editarea lui — ca şi a primului — vreo cinci ani de zile.

De acolo la spital la Cochin, unde Eugen e internat pentru o nouă puncţie. În ultimul an, pe Eugen şi Rodica (bieţii de ei) i-am văzut mai ales prin spitale.

Duminică 3 iulie

Au murit Şerban Cioculescu, Beniuc, Bugnariu (ginerele lui Blaga). Sînt pe moarte: Rosetti, Graur.

Aflu de la Mihnea că suma pentru care Puiu a fost închis era de… un milion de lei şi i-a fost trimisă de Raţiu prin… Tutu Georgescu. Hotărît lucru: Raţiu, pentru a-i anexa pe „disidenţi“, nu se dă înapoi să le pună viaţa în primejdie.

Marţi 5 iulie

Înregistrez, printre altele, o cronică pe care am scris-o tot cu emoţie: necrologul lui Şerban Cioculescu. Sonia Larian, care e de faţă, plînge. Nu e totuşi un panegiric, amintirea rezistenţei sale iniţiale (noaptea aceea albă şi obsedantă de-a lungul căreia, după bombar-

damente, ne-a descris precis ce va fi ocupaţia sovietică, zilele cînd se ascundea la noi, provocările lui cînd prezida şedinţele Cenaclului, sub comunişti şi afirma el, voltairianul, că orice literatură e metafizică sau nu e deloc) se loveşte mereu de uimirea în faţa cedărilor sale de după '60, duse pînă la proporţii neatinse de propagandiştii de rînd.

Seara, la noi: Adina Kenereş. Aşteptăm o scriitoare oarecum răzgîiată şi teribilistă, o fată grasă şi dizgraţioasă, şi ne soseşte cea mai suavă, fină, cultivată, plină de umor, dar şi de gravitate dintre scriitoarele şi scriitorii noştri. Surpriză care ne lasă pe V. şi pe mine în cvasidelir. Dar e drept că ne entuziasmăm lesne şi recădem apoi din dezamăgire în dezamăgire. Să sperăm că nu şi de data asta.

Luni 11 iulie

Lucie îmi aduce — după emisiune — la cafenea cărţi de la Gabriela Adameşteanu.

Apoi cină la Brasserie Lorraine cu Radu Bogdan.

Încîntat de întrevederea cu Cioran (toţi sînt încîntaţi, pe toţi îi primeşte bine, după care se jeleşte că nu mai poate de atîţia români...).

Joi 14 iulie

Mă enervez tot încercînd să scriu despre *Dus-întors* al lui Nicolae Iliescu, un tînăr care are, exacerbate, toate ticurile „textualiştilor" (fără talentul major al unora dintre ei: Groşan, Horasangian). E vizibil iritat şi Eugen Simion în cronica lui, dar cum cartea a fost violent atacată în *Săptămîna* (Corneliu Vadim Tudor), cu tragere la răspundere a editurii şi redactoarei de carte, nu pot să nu contraatac. Spunînd totuşi ce cred: chiar dacă se consideră postmodernism, acumularea acestui tip de procedee narative aparţine totuşi unui hipermodernism — azi, în fond, depăşit în Occident. Echilibristica pentru a scrie numai în nuanţe, a nu minţi, dar a nu da argumente neoproletcultiştilor etc. etc. În fond, textualismul bucureştean e o modă şi prăfuită... şi dogmatică, aducînd, în condiţiile actuale din România (unde nu se mai distrug doar oraşele, dar acum şi satele), cu un mandarinat. Dar nu putem — şi de altminteri n-ar avea

sens să tragem în „mandarini“ cu armele Puterii. Dimpotrivă, pe măsura lor, mică, tinerii noştri mandarini mai macină şi ei la temeliile acestei puteri. Mai ales cînd au umor şi copiază discursul străzii după modelul lui Monciu-Sudinski în *Biografii comune*. Regimul îi suportă greu pe Caragiale şi pe cei care au crescut „la umbra lui“: desantiştii, lunediştii, textualiştii. Rămîne un miracol cum s-au putut pune astfel la zi. Există însă şi negativul miracolului: obsesia bibliografiei la zi, ca şi citarea *à tort et à travers*.

Duminică 17 iulie

Îmi telefonează Radu Naumescu, sosit de la Budapesta, unde a fost trimis de Radio France să vadă pe exilaţii români. Îmi transmite din partea „şefului“ lor, Roşca, că sînt persoana pentru care are cea mai mare stimă etc. etc. Raţiu le-a trimis un camion de alimente, de aceea s-au înscris toţi în Uniunea lui. Sînt blocaţi la Budapesta, de unde nu pot ieşi (nu dau occidentalii vize) şi de unde le e teamă să nu fie daţi înapoi. Radu l-a văzut şi pe Attila Arakovaci (de la Oradea), unul dintre liderii opoziţiei şi e încîntat: nici urmă de iredentism, românii şi ungurii refugiaţi făcînd bloc împotriva lui Ceauşescu.

Mihnea, seara, mă înştiinţează că a sosit Thomas Bazin cu... documente.

Luni 18 iulie

Cazaban la emisiune: se naturalizează şi — chemat la DST — a fost întrebat despre „agenţii comunişti“ din exil. Cum trăieşte pe altă lume, vine să mă consulte pe mine. Îi amintesc de campaniile manipulate din „publicaţia“ *Cri* (Manoliu şi George Barbu). Pe cei de la DST părea să-i intereseze mai mult Pantazi, probabil din pricina reuniunii de la Paris a „Frontului Naţional Român“ (lepeniştii). Cazaban e cam alb şi umflat la faţă. Cum bea — cafea, vin şi fumează chiar o ţigară, îşi mai revine. Îi fac morală (boala lui de inimă), dar îl înţeleg atît de bine.

În fugă, acasă, unde trebuie să sosească Thomas Bazin (întors din România) şi Edith Lhomel (de la *Documentation française*). Îi aşteptăm la 10 seara — nu ajung decît la 12! Bazin s-a rătăcit

cu maşina prin cartier. Cam obosit, probabil şi iritat: atît cei de la Iaşi (Pițu cu care s-a certat, Al. Călinescu care nu l-a mai văzut un timp), cît şi Mihnea — de la care tocmai venea spre noi — i-au reproşat că i-a dus pe gazetarii de la Gamma să întîlnească studenți la o prietenă a lui poloneză, de unde străinii au fost expulzați, iar studenții arestați. Noi nu-l considerăm vinovat şi am impresia că asta îl mai linişteşte. E aproape trei cînd pleacă. Noroc de Edith Lhomel care dădea semne de oboseală, altfel... Bazin e foarte mîndru de legăturile lui de prietenie cu Liiceanu şi Pleşu, uitînd că noi i-am recomandat să-i cunoască.

Miercuri 20 iulie

Seara, la noi, dr Boeriu, soțul Etei, ce ne fusese cald recomandat de Nego. Şi pe bună dreptate. Fin, cultivat, sensibil. O consolare să mai vezi şi români de o atare calitate. În afară de Eta (sora lui Nicu Caranica), ne vorbeşte îndelung de Delia, care, în ciuda invitațiilor repetate ale lui Pierre Oster, nu primeşte viză să vină la Paris. Sîntem cu toții năpădiți de amintirea — luminoasă — a lui Puiu Cotruş. De parcă ne-am întîlni sub semnul lui. A fost, probabil, unul din exemplarele umane cele mai impresionante venite din România. Tristețea lui de „supraviețuitor", memoria lui excepțională, bunătatea lui radiind depăşeau cu mult talentul său literar incontestabil. Talentul, la noi, prisoseşte. Caracterul e infinit mai rar. Cotruş le îmbina pe amîndouă.

Odată am făcut aici un revelion împreună ascultînd — tare — Bach. A telefonat, indignat, vecinul, cu o replică rămasă pentru noi clasică: „Ce, asta-i muzică de revelion?" Dar ce anoste şi nesemnificative par astfel de notații, pe lîngă neştearsa dîră pe care a lăsat-o în viața noastră Cotruş.

Sîmbătă 23 iulie

Am primit de la Dan Alexe (căruia N. C. Munteanu tot nu i-a luat interviul pentru FE) o biografie, o fotografie, cîteva extrase de presă (printre care o execuție capitală a lui Paul Anghel) şi o piesă de teatru care mă interesează de la primele pagini.

E un fel de *Ţiganiadă* semantică, plină de haz şi ştiinţă. Într-un sat, ţăranii — colectivizaţi — descoperă un schelet cu un coif. Preotul pretinde că-i un sfînt şi cînd îl atingi te tămăduieşte. Pentru a curma această cvasirevoltă mistică, primarul şi secretarul de partid (izolaţi de centru — e iarnă, înzăpezire, ger) îl declară strămoş, îl instalează la primărie şi caută într-un dicţionar al limbilor indo-europene „cuvinte“ cu care să „mobilizeze“ mulţimea gata să se revolte.

Îi telefonez autorului să-l felicit şi cum, nemaicăsătorindu-se, rămîne pe drumuri, îl chem şi pe Vlad Georgescu: nu vrea să-l angajeze la FE? (Ştie toate limbile de pe pămînt şi n-are decît 27 de ani.) Vlad, ca de obicei, flegmatic. Va vedea la toamnă. Dar tare mă tem că Dan Alexe are prea mult umor pentru gusturile pe care i le cunosc. Şi-apoi e „scriitor“, ceea ce constituie pentru Vlad un fel de păcat originar.

Luni 25 iulie

Masă rotundă cu Mihnea şi Matei Cazacu asupra cărţii acestuia din urmă despre Vlad Ţepeş — Dracula.

La cafenea apoi soseşte şi Maria Brătianu, venită să culeagă nişte semnături împotriva sistematizării satelor şi să-mi arate cele două volume cu *Marea Neagră* de George Brătianu, apărute în „Biblioteca pentru toţi“. O sfătuiesc să nu facă scandal dacă nu sînt tăieturi prea importante sau denaturări de sens. E mai important ca lucrarea să se afle la dispoziţia tuturor în România.

Sîmbătă 30 iulie

Nu ştiu de ce am întîrziat atît să citesc romanul unei debutante, Rodica Palade, *Iarna, vietăţile*, care ne fusese trimis de Gabriela Adameşteanu de cîteva luni. Primele pagini mi s-au părut probabil rebarbative (şi nu sînt). O dată hotărîtă să duc lectura la capăt, descopăr cu uimire pe unul dintre scriitorii cei mai maturi şi mai buni din ultima vreme. Pe urmele *Dimineţii pierdute* a Gabrielei Adameşteanu, un popas de sens şi naraţiune.

Construit ferm pe patru monologuri interioare, în jurul morţii unui bătrîn, una dintre cele mai sensibile meditaţii asupra bătrîneţii.

Cum nu ajunge să scriu în semne de exclamaţie, fac şi eu variaţii pe tema intertextualităţii (Joyce, bineînţeles, dar mai ales Faulkner cel din *Zgomotul şi furia*, dar şi Shakespeare, scenele cu groparii din prologul şi epilogul romanului etc.).

Ceea ce mi se pare însă mai important e ieşirea din mandarinatul şi — finalmente — impasul textualismelor, şi din universul derîderii care „la umbra lui Caragiale“ poate da rezultatele şi cele mai bune, şi cele mai proaste.

Luni 1 august

La Radio, Sanda Sto care îmi tot anunţa, telefonic, o surpriză. E şi nu e una. La prima întrevedere cu Noica (la ea) o surprinsesem înregistrînd mai mult sau mai puţin pe ascuns. Apoi uitasem. Cu această casetă („moment istoric“) îmi vine şi cu o alta, înregistrată de Noica (poemele filozofice) cu ea în România. Totul provocat probabil de articolul meu „pentru-contra“ poemelor „filozofice“ şi pornirilor lui N. „întru“ colaboraţionisme. S. mi le va aduce (casetele) după vacanţă, să le copiem şi ameliorăm. Mi se pare atît de îndepărtată acea clipă a tuturor iluziilor şi dezamăgirilor. (Nu e în fond Noica cea mai mare deziluzie intervenind după cel mai mare entuziasm?)

Anca Cristoforovici, revenită în vacanţă din Statele Unite, unde e profesoară — pe un an — într-un fund pierdut (şi faulknerian?) de Americă de sud, moale şi trăind cu încetinitorul. Doar în campus e America de nord şi din plin: ritm stresant şi rentabilitate obligatorie. Cele două „Americi“ sînt despărţite doar de şinele căii ferate. Nu e de mirare că, tot traversîndu-le, Anca C. a trecut şi ea prin faze ciclice de depresie şi entuziasm. Ca totdeauna, interesantă, păcat că n-am mult timp pentru ea.

Acasă vin, seara, Cornel Regman cu soţia şi fiul. Cîteva ştiri: Ileana Mălăncioiu a fost „mutată“ de la *Viaţa Românească*, unde asigura (foarte bine) sectorul filozofic, la *Secolul 20*, pentru care nu e făcută (nu ştie nici o limbă străină).

În rest, aceeaşi mizerie.

Miercuri 3 august

Cu Cella Minart (şi finalmente cu Marie-France — şi-au amînat plecarea la Rimini) la ţară la „fete“, care ne primesc, ca totdeauna, de te-ai crede în vreo sărbătoare. Peluză, flori, umbrar şi mereu grajduri şi magazii transformate de mîinile lor în odăi şi case.

Joi 4 august

Vorbeam de veşti rele şi n-o prevedeam pe cea mai rea. Azi telefonez pe la 2 la FE să le spun că a murit Ştefan Gane, să dea ştirea, şi aflu că mă căutase Vlad să-mi spună că va fi operat la creier! N-a avut decît două mici ameţeli acum cîteva zile, la tomografie s-a detectat o tumoare pe creier. Chirurgul (se pare de faimă) e român: Olteanu. Cincizeci la sută şanse ca tumoarea să fie benignă — în acest caz, după şase săptămîni Vlad va fi în picioare la lucru — cincizeci la sută riscul să fie malignă şi atunci... Îi telefonez imediat acasă: pare a avea un moral surprinzător de bun (după ce la birou lăcrimase anunţînd vestea). Face chiar „bancuri“ cu V. care va fi nevoit să scrie necrologul celui de-al treilea director al postului. Dacă, din nefericire, ar fi cancer — această a treia moarte ar credita teza iradierii (în care cam crezuse Noël B.), în ciuda faptului că americanii l-ar fi asigurat pe Vlad că emiţătorul de raze nu poate fi miniaturizat, deci „transportabil“.

Telefonez lui Mihnea (care pleacă în vacanţă), lui Cazacu să-l cheme la telefon. Ceea ce face şi V. de îndată ce se întoarce din oraş. Năucită.

Seara, la noi, Myriam Marbé care ne descrie cu multă subtilitate psihologică drama ei: fata ei pe care a lăsat-o în Olanda (s-o pună la adăpost) a făcut o depresie; soţul ei a rămas şi el, voiau amîndoi s-o reţină şi pe ea. Ea se întoarce însă în România, care înseamnă pentru ea: muzica şi prietenii. E imposibil să rezum — dar ne-a convins că are dreptate.

Sîmbătă 6 august

Seara, acasă, un reporter belgian, Josy Dubié, care ne fusese recomandat de Hurezeanu. Ne impresionează şi pe mine şi pe V., care are impresia că întîlneşte pentru prima oară pe cineva din clasa ma-

rilor reporteri. Eficace, rapid, la obiect. A fost în România ca turist și n-a vrut să întîlnească nici un disident ca să nu fie urmărit. S-a întors cu șase ore de film, din care vrea să facă un ceas, cu imaginile comentate de disidenții de aici. Va veni să filmeze, în septembrie, la noi, la Mihnea, la Goma.

Dar coincidența (unii ar spune soarta) l-a făcut să întîlnească și în România un disident. Avea mașina garată în fața unei biserici, la Cluj, cînd o doamnă firavă s-a aplecat spre geam să-i spună: sînt o disidentă, puteți să-mi transmiteți un mesaj? Era Doina Cornea, care tocmai se rugase în biserică să găsească, la ieșire, un străin. Pregătise mesajul scris mărunt (ca la Soljenițîn) ascuns în capul unei… păpuși. A fost urmărit de trei Dacii ale Securității. Cei din ultima mașină au rămas în pană de benzină și i-au cerut lui să-i depaneze! Ceea ce bineînțeles a refuzat. Percheziție în regulă la vamă: n-au găsit nimic.

Și a trecut șase ore de film!

Luni 8 august

Alain vine cu un mesaj de la Christinel. De fapt îl presimțeam. Nu înțelege de ce nu-i dăm replica lui Edgar Reichmann și nu facem scandal în *Le Monde*. Îi telefonez de la Radio și-i explic: cum circulă prin Italia și în Statele Unite unele articole cam „legionarizante“ ale lui Mircea, n-avem nici un interes să deschidem o polemică în care să ni se răspundă cu citate din ele. Să provocăm un miniscandal de tipul celui care a agitat Parisul intelectual (și nu numai intelectual) în jurul „cazului“ Heidegger. Îi explic îndelung, o ia la telefon și Alain, care-i vorbește calm și rezonabil: ea plînge mereu și crede că articolele cu pricina nu pot să fie decît falsuri. Totuși înțelege.

În legătură cu Heidegger. Pați Doicescu, care-l vede pe V. la întoarcerea de la București, îi povestește cum se oprise o traducere a lui Liiceanu din Heidegger. „Responsabilul“ care-l convocase îi arătase un teanc de ziare din Franța, cu „afacerea H“ și îi declarase că într-un asemenea context nu mai poate fi publicat în România. Or, la puțin timp după emisiunea mea, au dat, fără explicații, drumul traducerii. Dacă aș fi contribuit la acest reviriment, aș fi încîn-

tată: emisiunea mi-a cerut atît de lucru: citit, redactat și mai ales tactică, încît merita o astfel de răsplată.

Seara, acasă și pînă noaptea tîrziu, Edith Lhomel care scrie o carte asupra României și a venit la documentație. Nu știa nimic despre efervescența culturală a exilului de la începuturile lui și rămîne uluită în fața profunzimii de reviste pe care i le punem sub ochi. Buna ei calitate — și intelectuală, și umană — ce ne-a izbit de la început, se confirmă. Numai să n-o fi năucit cu prea multe detalii, în flux neîntrerupt, de la 9 seara pînă pe la 2 dimineața.

Miercuri 10 august

Telefon FE: Vlad operat timp de vreo cinci ore. E în reanimare.

Telefon surpriză de la Eugen Simion, care e la Viena. Ne găsește perfecți, minus pentru *Epistolar* (evident), unde el se consideră atacat. A mai găsit pe cine să urască: pe Liiceanu.

Joi 11 august

Telefoane la FE, cu Alice, dar și cu Stroescu: Vlad a trecut noaptea cu bine. Biopsia va ține pînă pe marți, miercuri. Dar îi găsesc reticenți, ezitanți, derobîndu-se de întrebările mele precise: ce impresie are chirurgul despre tumoare etc. Să știe deja ceva negativ pe care nu vor să-l spună?

Vineri 12 august

Telefon direct lui Vlad la spital: citește și are vocea lui cea de toate zilele.

Neliniștit probabil — ca și noi — că doctorul nu i-a spus ce aspect avea tumoarea la operație. Se va ști miercuri.

După aceea, spre seară, îi telefonez lui Mihnea care, din păcate, știe mai mult: a vorbit cu soția lui Vlad, Mary, căreia doctorul i-a spus că la prima vedere tumoarea (mare cît o mandarină și plasată lîngă nervul vederii) ar fi canceroasă. Biopsia, al cărei rezultat se așteaptă miercuri, nu e decît pentru confirmare.

De abia închid telefonul și mă cheamă cu o voce stinsă Marie-France, de la Rimini. (Se va crea la 20 august o operă pe libret de

Eugen, *Maximilian Kölbe*, în regia lui Zanussi la *Festivalul per l'amicizia fra i popoli.*)

Duminică 14 august

Ne cheamă Botez, din California. Nestor Rateş i-a confirmat că toți de la FE ştiu ceea ce doar Vlad va ignora pînă miercuri: că e cancer. I se și trimit rezultatele primelor analize lui Nestor Rateș pentru verificare în America şi pentru a vedea unde ar putea fi mai bine îngrijit (lui Mihnea, pentru Mary care-şi pune aceeaşi întrebare, îi dădusem numărul de telefon al Marinei Musset). Botez a urmat un tratament după analizele care arătau că „iradiațiile" (ale Secu de la Bucureşti?) începuseră să-i schimbe formula sangvină. Acum procesul s-a stabilizat şi chiar a regresat. Dar tot nu vrea să facă scandal. Își dă seama că nu se mai poate întoarce în România, dar tot şovăie să ceară azil. Îl încurajăm s-o facă, acum mai mult ca niciodată.

Luni 15 august

Afară e cald, V. lucrează la „Povestea Vorbei", eu îmi fac valiza (ceea ce e, ca totdeauna, interminabil), lăsăm deci pentru întoarcere „cheful" (ca să zic aşa) de ziua lui.

Din nou, peste o jumătate de oră, cu Eugen Simion de la Viena. Nimic prea nou, doar că ne atrage atenția că, pe lîngă Dulea, mai răspunde de cultură şi Ghiță Florea (totuşi mai puțin nociv decît primul). Simion e furios pe scriitorii care se exilează: e nevoie de oameni acolo.

Sîmbătă 3 septembrie

Întoarcere vineri de la St. Tropez, unde am fost la Lucie. Cu Anne-Ch. şi Frédérick un timp, apoi cu Nicole Monod, fosta asistentă a lui Minkovski, cunoscută în domeniul ei, cu o bună cultură muzicală, dar care nu ştia cine a fost... André Breton!

Vacanță fără probleme. Înot — doi kilometri pe zi. Odihnă şi siestă. Seara, deseori, cină la St. Tropez. Viață de plantă.

Seara însă citesc intensiv (ceilalți se culcă mai mult sau mai puțin cu găinile). După un somptuos Vargas Llosa, *La guerre de*

la fin du monde („un arbore de povești“ — cum singur își definește romanul), după deplina sa bună conştiinţă narativă, îmi vine să arunc de pereți cu romanul textualist al Alexandrei Indrieş, *Cutia de chibrituri* şi „instanțele (ei) narative“. Îl citesc totuşi pînă la capăt (nu lipsit de interes) şi aflu de la Goma — la întoarcere, că sub pseudonimul A. Indrieş se ascunde o fostă colegă de-a lui de la Școala de Literatură, Gloria Barnea, comunistă fanatică, dar care, cînd a fost arestat el, s-a zbătut să strîngă semnături și s-a dus să-i vadă şi părinții, spunîndu-le că e logodnica lui.

A fost arestată în „lotul Labiş“ și, după închisoare, a dispărut. S-a căsătorit la Arad cu un scriitor de optzeci de ani. Motive în plus să scriu despre ea.

Mă întorc nedezbărată de o mentalitate de vacanță, întreținută și de faptul că ies de două ori cu V. (care, el, e într-adevăr în vacanță) la Festivalul Glasnost, cu filmele scoase din „frigorifer“ în ultimul an. Mai ales *Brèves Rencontres* de Kira Muratova, care nu se prea înțelege de ce a fost cenzurat (doar un fel de insistentă impresie de lipsă de libertate). Începe extraordinar şi continuă bine, dar nu la acelaşi nivel. În orice caz, o cineastă.

6 septembrie

Starea de vacanță mă face să nu încep să scriu în carnetul ăsta decît după o săptămînă. Deci, *en vrac*:

— marți, echipa de la Televiziunea belgiană, în frunte cu Josy Dubié pentru emisiunea despre România. Vine şi cu Dan Alexe, pe care i l-am recomandat noi și pe care l-a trecut clandestin din Belgia. Vreo patru ore de înregistrare (din care vor rămîne probabil vreo cinci minute). Josy Dubié axează din păcate totul pe „cultul“ lui Ceauşescu şi pe „Omagiul“ din care i-am extras poemele cele mai ridicole. Din păcate — deoarece am fi preferat să vorbim despre scriitori, vizibil nu asta îl interesează. Emisiunea lui, „A suivre“, va trece în decembrie pentru a nu ştiu cîta aniversare a *Declarației drepturilor omului*, sub egida lui Amnesty;

— cancerul confirmat al lui Vlad G. E la Washington pentru un tratament nou (se experimentează de cinci ani) la un Institut specializat. După un număr incalculabil de telefoane cu Stroescu (care nu vrea să devină director, ci să iasă la anul la pensie), cu Gelu, cu

secretarele, obțin numărul lui de telefon. E tonic, optimist (peste două luni va fi înapoi...) Sînt topită de admirație în fața unui atare curaj;

— aflu de la Dan Grigorescu (Negroponte) care mi-l citește la telefon, că în *Times* (Londra) din 3 septembrie a apărut un articol despre „iradierea“ celor de la FE. De fapt, la condițional, se exprimă mai ales temerile celor de la München. Trei directori murind succesiv de cancer, nu pare într-adevăr lucru curat, mai ales după lectura cărții lui Pacepa (cu operația „Radu“). Problema e dacă sursa de iradiere poate sau nu să fie „miniaturizată“. Dan G. susține că da, a vorbit el cu un „savant atomist“: și sub forma unui creion e posibil;

— telefon de la Cornel Dumitrescu (New York) pentru a ne cere colaborarea la o revistă pe care o va scoate;

— de la Paul Goma: Focke a avut un infarct, e spitalizat și la telefon cam pare a-și fi pierdut „uzul rațiunii“ (se crede „supravegheat“ de colegul de cameră).

Ajunge să deschizi cartea lui Pacepa *Orizonturi roșii* (pe care reușesc în sfîrșit s-o cumpăr de la dna Brăescu), în oribila și agramata sa versiune românească (dar nu de stil poate fi vorba aici), pentru a dobîndi o viziune implacabil „spionizată“. Încep s-o citesc și rămîn înmărmurită. Lăsînd la o parte calitatea problematică a martorului, tot ce povestește asupra celor doi Ceaușescu, asupra familiei lor, a nomenclaturii, a pînzei de păianjen a Securității (un securist la cincisprezece oameni) pare incredibil chiar pentru cei — ca noi — care presupunem că știm totul. Un fel de Kafka de mahala, de Orwell mitocan. O mocirlă din care ai impresia că nu poți să ieși neatins. Mă fascinează tocmai prin murdăria iremediabilă a înseși condiției umane.

Luni 12 septembrie

La Radio, înregistrare cu George Banu asupra colocviului de la Cerisy (Teatru — Operă: o memorie a imaginarului). Ca totdeauna interesant, numai că, „memoria“ teatrului (ambiguă și fragilă) revenind în toate cărțile și în „discursul“ său ca un laitmotiv, riscă să-și uzeze virtualitățile interpretative.

Cu cei doi Raicu, el și Alain, apoi, la cafenea, unde cred că am vorbit doar eu despre cartea lui Pacepa. (Mă fascinează în continuare.)

Am complexe și o dată ajunsă acasă, le telefonez Raicilor să le cer și știri despre ei. Complet neajutorați: nici nu știu cum să-și pună perdele la fereastră (felul lor de a fi absolut nedescurcăreți era legendar încă din București). Raicu mă înștiințează — în trecere — că scrie o carte despre... România.

Miercuri 14 septembrie

Mai multe telefoane de la Hurezeanu: scriitori (tineri) germani sosiți din România au lansat un apel pentru o zi de acțiuni la aniversarea unui an de la manifestația din Brașov (una avem și noi, cum să n-o sărbătorim?) și vor semnături. Le dăm pe ale noastre și ale „fetelor" care au venit la o cafea. Pe a lui Goma a obținut-o direct Totok. Pentru Eugen Ionescu îl îndemn pe Hurezeanu să-i telefoneze direct lui Marie-France. (Ceea ce și face: Eugen o dă.)

Azi e o manifestație „național-țărănistă", organizată de Cicerone Ionițoiu în fața Ambasadei, împotriva sistematizării satelor. După ce mă asigur c-o „acoperă" Dan Grigorescu, nu mă duc.

Joi 15 septembrie

După ce ieșim, V. și cu mine, foarte dezamăgiți de la filmul lui Guerman *Mon ami Ivan Lapchine* (mizerabilism bolșevic, viața „pură" a primilor comisari bolșevici înainte de marea teroare), trecem aproape fără tranziție (sălile sînt aproape) la *Complotul*, pe care Agneszka Holland (fosta asistenă a lui Wajda, azi exilată) l-a făcut plecînd de la asasinarea părintelui Popieluszko. Un adevărat șoc. Nu numai emoția „istorică" (la primele lacrimi mă consolez la gîndul că Breton plîngea la melodrame) ni-l provoacă. Trecem de la ambiguitatea *glasnost*-ului și „liberalizărilor" Răsăritului, ambiguitate hrănită din aluzii și șopîrle, la adevărul rostit integral, la singular. De la primele imagini (un imens „solidarnosc" desenat de manifestanți direct pe cîmp — apoi lovitura de stat a lui Jaruzelski) simt și știu că pe deasupra oricăror estetisme mă aflu (ca pentru *Omul de marmură* și *Omul de fier* ale lui Wajda) în fața

Memoriei aşa cum este înregistrată azi spre a dăinui. Fericită Polonie ce va avea mereu la ce să se refere.

Ies de acolo năucită. Noroc că a făcut cronica despre film (şi excelentă) Cristovici. Aş fi fost incapabilă — cel puţin imediat după vizionare, să iau minimum de distanţă pe care-l cere analiza.

Sîmbătă 17 septembrie

Cu V. la *Le bonheur d'Assia* al lui Koncealovski, al doilea film al său din URSS, rămas în frigiderele cenzurii din pricina descrierii realist-mizerabiliste a vieţii cotidiene dintr-un colhoz. Evident, interesant, dar, după *Complotul*, nu mai sînt sensibilă decît la adevărul spus pînă la capăt. Şi nu *Glasnost*-ul mi-l va oferi.

Telefon cu Mihnea, joi seara. Îmi anunţă în trecere (cînd de fapt e un fel de premieră) că Ambasada a dat vize pentru gazetari de la *Le Figaro, Libé* (Stern în persoană), *Le Monde* şi *L'Express.* O schimbare deci radicală de atitudine. Vrea Bucureştiul să „facă curte" ziariştilor francezi sau, constatînd că tot ajung ca „turişti", speră, în felul acesta, să-i supravegheze mai uşor?

Luni 19 septembrie

La Radio, Matei Cazacu cu un exemplar dintr-o carte de versuri pentru copii, de Ana Blandiana, *Întîmplări de pe strada mea*, retrasă din circulaţie. Şi directorul Editurii Ion Creangă dat afară. Totul din pricina unui poem (e drept, transparent) în care un cotoi fudul domneşte peste stradă. I se compun ode şi i se face curte ca lui Ceauşescu. Totul s-a petrecut în mai. N. C. Munteanu l-a şi trecut la Radio, trimis fiind (poemul) de „contesa Walewska".

Telefon cu Vlad G. (cu o voce foarte obosită din pricina tratamentului, dar e mulţumit că n-are efectele secundare anunţate ca posibile — vărsături, ulceraţii), apoi cu Stroescu: a refuzat să se instaleze în biroul lui Vlad pe timpul absenţei sale, tocmai pentru a-i întări impresia — sau iluzia — că va reveni în formă după tratament.

Tot la Radio, Maria Mailat îmi aduce noul ei roman, în lectură la editură şi pentru care Cristovici a şi făcut un raport elogios.

După cafenea, îi întîlnesc la coadă la Cosmos pentru „evenimentul“ Festivalului Glasnost, *La Commissaire*, nu numai pe V. (cu care aveam întîlnirea), dar şi pe Marie-France. Cinăm după aceea cîteşitrei. Destul de dezamăgiţi. Filmul acesta, care a riscat să fie complet distrus (un complot al prietenilor a salvat bobinele), n-a putut irita cenzura decît prin filosemitismul său atît de declarat, încît familia evreiască de la Berdiciov (orăşelul cu trei confesiuni în care Balzac s-a căsătorit cu dna Hanska şi care este pomenit în *Trei surori* de Cehov) e compusă doar din „personaje pozitive“. În plus, o secvenţă deplasată o face pe eroină (o comisară din timpul războiului civil) să vadă şi prevadă Holocaustul, camerele de gazare naziste. Mai există şi o replică a evreului ieşit parcă dintr-o pînză de Chagall, care spune că tîrgul nu e liniştit decît în pauza şi vacanţa de putere dintre sosirile roşiilor şi ale albilor. Puşi deci pe acelaşi plan. Scriind acum, îmi dau seama că, în fond, cenzura avea destule motive. Estetic, filmul mi se pare a data, imediat post-Eisenstein. Dar nu e lipsit de interes.

Joi 22 septembrie

Extremă decepţie: Pe Canal Plus, în avant premieră, *La légende du Saint Buveur* de Olmi (Leul de aur la Mostra din Veneţia). Pretenţios şi nul.

Sîmbătă 24 septembrie

Mihnea foarte excitat: Rusu (profesor de muzică disident — a făcut închisoare din decembrie pînă în aprilie), sosit la Paris, aduce detalii asupra „afacerii Raţiu“, care a băgat la apă pe cîţiva disidenţi. Tutu Georgescu (cu o foarte răspîndită reputaţie de suspectă) şi-a vîndut pe un milion de lei casa din Bucureşti şi banii a început să-i distribuie celor de pe lista dată de Raţiu (printre ei: Botez, Doina Cornea, Coposu, Rusu, Puiu). Acesta din urmă (se confirmă cele spuse şi de Botez, şi de Ioniţoiu) ar fi agent. Rusu a asistat la Securitate la o scenă în care Puiu s-a demascat singur. Rezultatul? Disidenţii pot fi oricînd pedepsiţi, fiecare la douăzeci de ani închisoare, pentru primirea de bani din străinătate spre a răsturna regimul. Ce-i de făcut? vorba inevitabilului nostru Lenin. O scrisoare a lui Rusu către

Raţiu, în orice caz. Dar şi scandal în presa exilului? Dacă însă este şi ceea ce doreşte Securitatea (spre a desfiinţa mişcarea lui Raţiu care, bună-rea, grupează mulţi exilaţi)? Dacă pentru asta i-au şi dat drumul lui Rusu? La ananghie.

Duminică 25 septembrie

I-am telefonat Mariei Mailat să-i spun — cu precauţii oratorice — impresiile mele despre manuscris. Nu mi-a plăcut (contrar lui Cristovici care delirează). Trecerea de la analiza realistă a primei părţi (Parisul) spre alegoria din a doua (România) mi se pare tot atît de forţată ca şi coexistenţa celor două genuri. Fără a mai vorbi de sentimentalismul din partea întîi şi de înălţarea finală a celor doi amanţi cărora le cresc... aripi. S-ar putea însă să n-am dreptate.

Luni 26 septembrie

Masă rotundă despre filmele Glasnost-ului, cu V., Cristovici, Nedelcovici. V. face o prezentare a Kirei Muratova care mă convinge şi pe mine (i-am văzut filmul) că e mai interesantă decît mi se păruse. În plus, e basarabeancă (mamă romîncă, tată rus) şi şi-a început studiile la Bucureşti... Şi Cristovici excelent cu prezentarea lui Guerman.

Seara, cu V., la *La Bête de guerre*, film american (de un bun începător) despre războiul din Afganistan. Excelent pe plan politic, dar nu mai mult decît, în fond, corect pe acela al realizării artistice.

Marţi 27 septembrie

De ieri au început articolele lui Bocev, în *Figaro*, despre România, cu dese referiri la Mariana Botez. Bocev a fost „arestat“ la ieşirea din casa Marianei şi cvasiexpulzat. *Figaro*-ul protestează cu indignare pe toate planurile, inclusiv cel diplomatic. Rezultat: ceilalţi gazetari (de la *Le Monde*, *L'Express*, *Libé*) şovăie să se mai ducă „oficial“ — adică cu viză de ziarişti — în România — numai pentru a lua declaraţii de la cei oficiali. Cade astfel şi planul sau speranţa ca Stern să-i poată lua un interviu lui Romoşan, gata să facă scandal. Dezamăgirea Adinei Kenereş, care ne ceruse să-l ajutăm. A încercat să treacă frontiera clandestin, n-a reuşit şi e exasperat.

Miercuri 28 septembrie

Vorbesc la Washington cu Vlad. Voce şi moral mai bune (deşi foarte obosit). Îi descriu proporțiile afacerii Rațiu (la Ferdinand Carol, de la Cluj, s-ar fi descoperit lista dată de Rațiu cu numele destinatarilor pentru bani). Pare mirat, ca și cum Mihnea nu l-ar fi avertizat deja.

Îi telefonez şi lui Stroescu şi-i dau toate detaliile. Şi el „mirat“. Cel puțin să ştie, ca să pună o frînă entuziasmului cu care FE tot difuza interviurile şi declarațiile lui Rațiu.

Vineri 30 septembrie

Ieri, telefon de la Goma, a primit banii de la editor, dar pare mai ales fericit că Solacolu îi va publica, pe româneşte (vechiul lui vis), *Calidorul*. Nego voia ca eu să-i fac o prefață şi el o postfață. Împreună cu Goma găsim propunerea ridicolă. Aşa ceva nu se face decît pentru debutanți. Rămîne să-l conving şi eu pe Nego, pe care nu-l găsesc la telefon.

Sîmbătă 1 octombrie

Gorbaciov şi-a înlăturat adversarii şi cumulează funcțiile de secretar general și președinte al Statului. Ca Stalin sau Ceauşescu, dar să sperăm cu scopuri inverse.

Fac două programe: filmele Glasnost-ului şi *Les enfants de l'Arbat* al lui Rîbakov — roman realist-socialist de-a-ndoaselea, dar cu o interesantă reconstituire a psihologiei lui Stalin şi care şi-a aşteptat douăzeci de ani apariția (peste două milioane şi jumătate de exemplare epuizate rapid în URSS). Scriu şi un articol împotriva lui Mircea Nedelciu, care teoretizează un „textualism socialist“ cu vechile sloganuri marxiste despre „marşandizarea“ artei în Occidentul capitalist (şi bineînțeles putred). O cădere de proporții aproape unice în generația '80.

Duminică 2 octombrie

Telefon de la Dinu Zamfirescu. L-a chemat Mircescu de la Chişinău. L-au lăsat în pace de vreun an. Vrea să-i transmită V. mai departe din manuscris (atît de prost literaturizat, încît nu e difuzabil).

I se alătură un scriitor român tot de la Chişinău, Ion Caţaveică. Director sau redactor de revistă, doreşte să-i trimitem literatura publicată în România şi pe care n-o primesc şi se plînge că nu vorbim destul despre ei. Dar în ce să-i citim? Şi cum? Cu alfabetul chirilic? Îi vom trimite cărţi.

Luni 3 octombrie

Seara, la Chope d'Alsace, cu Adina Kenereş, să revedem scrisoarea către ambasador pentru Romoşan. De refăcut integral şi-i explicăm de ce. Uşoară decepţie?

Marţi 4 octombrie

Zi atît de plină de telefoane, încît trebuie să le notez imediat şi pe categorii:

— Adina Kenereş. Azi dimineaţă i-a telefonat Petru Romoşan: a ajuns clandestin la... Budapesta. Pînă seara, prin Antonia C. şi Radu Naumescu (întors tocmai de la Budapesta), îi dau adresele celor din fruntea organizaţiilor de români refugiaţi şi a unui disident ungur din Transilvania, să-l ajute să se descurce pînă îi vine viza franceză (peste vreo două săptămîni);

— telefon de la Dorin Tudoran: la începutul săptămînii trecute, un scriitor de la *Luceafărul* şi-a dat demisia din Partid, protestînd astfel împotriva sistematizării satelor, a atitudinii faţă de etnicii unguri şi a politicii antireligioase. Ne pierdem în ipoteze. Dorin bănuieşte că ar fi Aurel Dragoş Munteanu. Mi-ar părea rău: îl socoteam irecuperabil. Telefonez lui Gelu — nici o ştire în acest sens la FE;

— convorbirea cu Mihnea (îşi cheltuieşte timpul pentru alţii, cariera lui pe al doilea plan etc.). A telefonat Marianei Botez: nu i s-a întîmplat nimic, cu toate că Bocev, în reportajele lui din *Le Figaro*, reproduce o frază a ei comparîndu-l pe Ceauşescu cu Khomeiny (!);

— telefon şi lui Radu Filipescu (bine). Nimeni nu răspunde însă la Doina Cornea şi Dan Petrescu;

— Mihnea a discutat şi cu soţia lui Vlad G., care a fost spitalizat pentru o mică infecţie provocată nu de raze, ci de un aparat prin

care i se varsă nu ştiu ce lichid. Nimic grav — se pare. Vienii, în călătorie în Statele Unite, se duceau să-l vadă la spital;

— a reapărut Zimra (Ana Novak). Are o piesă de teatru la St. Maur şi ar vrea să venim. Mă scuz: Festivalul de toamnă îmi răpeşte toate serile. Poate o trimit pe Rodica Iulian să-i facă o cronică;

— Banu întors de la Moscova (colocviu Stanislavski) confirmă extraordinara efervescenţă artistică şi intelectuală. Ruşii vorbesc pe faţă, exploziv, ca nebunii...

Numai Mihnea pretinde că toată această miniexplozie culturală e fără consecinţe. Din luciditate, antigorbaciovismul lui s-a transformat în patimă, anulînd orice nuanţă. Ca la Besançon?

Luni 10 octombrie

La Radio, Alain vine cu Ion Pomponiu (pictor). Extrem de curajos: a semnat, alături de Horia Bernea, protestul Ligii împotriva sistematizării (!) Sînt prea ocupată însă să-i vorbesc. Lupaşcu a murit vineri. Criză cardiacă. E drept că avea 88 de ani, e drept că moartea i-a fost rapidă (deşi e tragic că a murit la Cochin, unde două etaje îl despărţeau de soţia sa, în tratament cardiac acolo, şi care nu ştia nimic). Dar rămăsese atît de copilăros (la el şi lauda de sine devenea suportabilă), încît s-ar zice că moartea l-a surprins în tinereţe. Alertat, Basarab Nicolescu n-a fost în stare să-mi facă imediat o cronică, mulţumindu-se să-mi aducă — e drept, acasă — o fişă biobibliografică scrisă pentru Enciclopedia ARA. Aşa încît mi-am petrecut sîmbăta şi duminica organizînd o ediţie „Teze..." în jurul acestei bibliografii şi al unui interviu din 1971 cu el, în care am reuşit să-l fac să vorbească în româneşte. Şi nu m-am putut împiedica să evoc — ceea ce mi se întîmplă mai rar — omul bonom şi fantast. O siluetă a Iaşiului din trecut în trepidaţia pariziană.

La Radio, lume multă (Rodica Iulian care-mi aduce manuscrisul noului roman al Oanei). De-abia ajung să-i telefonez lui Christinel, sosită la prînz de la Chicago.

Seara, cină cu Vivi Vulcănescu şi Dim. Popescu.

Miercuri 12 octombrie

Ieri după-amiază, la Christinel, de unde vine să mă ia pe la 7 V. Aflu un detaliu care contrazice ceea ce se spune curent despre Mircea —

şi credeam şi eu: prea obiectiv în tratarea religiilor pe plan de egalitate, pentru a fi ceea ce se cheamă un credincios. Or, Christinel îmi spune că-şi făcea rugăciunea în fiecare seară.

V. se întoarce cu dureri în braţ: a căzut pe scară la dna Cesianu, de unde luase cărţi.

Joi 13 octombrie

Am citit într-o zi şi o noapte romanul Oanei Orlea, *Zagam*, şi i-am comunicat imediat şi telefonic impresiile cu liniştea de-a şti că le primeşte tot atît de firesc (sau de bine) şi pe cele negative. Alegoria, tot de tip kafkaian, mai puţin reuşită decît în romanul precedent (*Un sosie en cavale*), o fabulă cam prea sistematică asupra laşităţii şi violenţei în Occident, ce instilează însă în mod eficace angoasa.

Vineri 14 octombrie

Seara, cu Christinel, la o proiecţie privată a filmului lui Nicolas Klotz *La Nuit bengali*, după *Maitreyi*. Eram sceptică. E cu adevărat bun, izbutind într-o primă parte să transforme furnicarul Calcuttei într-un adevărat coşmar, iar în a doua să dea iubirii dintre cei doi tineri o nesperată puritate. O simplă sărutare, o atingere pe braţ sînt în acest film mult mai senzuale decît colecţia de scene erotice de pe peliculele contemporane.

Îmi pare bine c-am reuşit — nu fără greutate — s-o duc pe Christinel, care şovăia, şi că astfel a cunoscut-o şi acest regizor. E atît de „locuit“ de opera lui Mircea încît, în noaptea chiar în care i-a ars biblioteca, l-a văzut pe M. E. întinzîndu-i o carte în flăcări, ce nu i-a ars degetele... Ne-o spune Barbă. Cu el şi cu Rosy mergem apoi la Christinel.

Sîmbătă 15 octombrie

Ieri, zi iarăşi agitată. Îmi telefonează Andrei Brezianu de la Vocea Americii: scriitorul de la *Luceafărul* e într-adevăr Aurel Dragoş Munteanu. Îmi dă rezumatul scrisorii de demisie din Partid (adresată lui Ungheanu), destul de importantă deoarece primele două motivări sînt extraprofesionale (tezele de partid împotriva religiei, sistematizarea, crearea de dificultăţi în convieţuirea cu minorităţile).

Numai apoi şi un motiv personal: un articol al lui despre Mircea Eliade pentru care i s-au creat dificultăți la *Luceafărul*. Telefonez imediat lui Hurezeanu să dea ştirea. Pe de altă parte, el ştie de la Herta Müller că Doinaş, Pleşu, Dinescu se pregătesc pentru un mare protest de ordin — iar şi iar — profesional.

Duminică 16 octombrie

Azi din nou telefon de la A. Brezianu, care-mi dictează prin telefon scrisoarea de demisie a lui Aurel Dragoş Munteanu. Îl caut pe N. C. Munteanu (căruia i-o dictase dis-de-dimineață) şi apoi pe Gelu: n-au trecut încă nimic şi le e teamă că nu va vrea Stroescu!! Furioasă, trec la „concurență" (A.D.M. trebuie apărat). După Vocea Americii, care a dat ştirea de vineri, îi alertez pe Dinu Zamfirescu (BBC va transmite chiar azi) şi pe Papilian: o va trece mîine pe France-Inter. Europa Liberă va fi deci ultima (!) Cu astfel de gafe repetate vom sfîrşi prin a ne sfărîma „mitul" şi a ne pierde ascultătorii.

Sîmbătă şi duminică trudesc pe o maşină de scris care s-a stricat brusc, să fac o cronică „tactică" pentru Ana Blandiana — a fost dată afară de la *România literară* — şi pentru Aurel Dragoş Munteanu, îndreptată mai ales împotriva lui D. R. Popescu, cu toate că Dinescu a spus prietenilor lui din Germania că D. R.-ul s-a luptat ca un leu (albastru) să nu cadă direcția *României literare* în mîinile celor de la *Luceafărul* şi *Săptămîna*. Tot el a venit cu „complotul" scriitorilor care vor încerca să se „scindeze" într-o altă Uniune. Atunci cum stăm cu meritele lui D. R. P. vinovat de imobilismul lui de acum?

N. C. Munteanu îmi spune că Ceauşescu a semnat un decret pentru a acorda mai multă lumină şi o oră în plus de... televiziune. Tot pentru a-şi difuza imaginea lui?

Marți 18 octombrie

Ieri, la Radio. Apoi, seara, la Christinel.

Marți seara un telefon al lui Mihnea care mă anunță că, împins de Tertulian, un fiu de ştăbuţ stabilit în America, Radu Ioanid, pregăteşte o teză de doctorat asupra legionarismului lui Mircea Eliade, în juriu fiind Stahl şi Chiva, printre alții. S-ar crea un nou — dar

mai mic — caz Heidegger. Prima mea reacţie, de furie nestăpînită, mai ales împotriva lui Tertulian, fost şi nepocăit stalinist notoriu, care joacă acum pe victima şi se strecoară în toate discuţiile Heidegger. A doua (reacţie), teama să nu afle Christinel. Mihnea vrea să punem la punct un plan de apărare. Îi telefonase Karnoouh indignat şi el (a refuzat să fie în juriu). Trebuie să văd şi cu Marie-France, care are capitolul din cartea lui Rickets consacrat acestui subiect. Sînt reale sau foto-montate articolele?

Lui Oprescu i-a telefonat de la Stockholm un domn Negoiţă, pentru a-l anunţa că Securitatea a început să se intereseze de Liiceanu, Pleşu, Mircea Iorgulescu, Octavian Paler şi Nicolae Manolescu. Securitatea are, evident, „gust bun“ — sînt şi cei mai „reprezentativi“, dar nu ştiu (în afara momentului cînd Liiceanu, tot telefonînd lui Dan Petrescu, a fost luat la întrebări) care au fost celelalte forme de „interes“. Pentru toţi aceştia, atmosferă „defavorabilă“. Nu prea îmi dau seama dacă vor mai putea rămîne în ţară. Liiceanu are două invitaţii: în Italia şi la Paris.

Sîmbătă 22 octombrie

Saharov numit preşedinte al Academiei de Ştiinţe. I se dă drumul să călătorească în Statele Unite.

Duminică 23 octombrie

Cu Banu şi Marie-France, la un spectacol rusesc în cadrul Festivalului de toamnă, *Frères et Soeurs* de Abramov, în regia lui Leo Dodine, cu Teatrul Mic din Leningrad. Viaţa într-un colhoz. Regie corectă, bună direcţie de actori, nimic de prim-plan, în afară de curaj. Opt ore de spectacol din care asistăm numai la prima parte — vreo trei-patru ore. Curajos, evident, dar nu mă mai miră: Gorbaciov îi dă drumul pînă şi lui Saharov să meargă în Statele Unite! E drept că spectacolul acesta (cu mizeria şi nedreptăţile dintr-un colhoz) datează dintr-o epocă anterioară perestroikăi, deşi acum devine într-un fel emisarul ei în străinătate.

La teatru îl întîlnim pe Tolia, fostă vedetă a Teatrului Mic, azi „tehnician“ la biroul nostru din Paris. Ce amărăciune probabil pe el.

Luni 24 octombrie

Vineri seara telefon cu Mihnea: l-a chemat Rațiu, căruia i-a reproşat că a transmis bani prin Tutu Georgescu. Rațiu, cînd recunoştea, cînd retracta, îndemnîndu-l chiar pe Mihnea să-i telefoneze direct lui Tutu Georgescu (!)

Mihnea l-a întîlnit pe Tamas la Roma şi îmi spune că Forumul democratic (opoziția intelectuală din Ungaria) traduce *Pitești*-ul lui V. Se află în Ungaria o mie de români şi în jur de treizeci de persoane continuă să treacă granița din Transilvania în fiecare zi.

Săptămîna trecută, o pagină în *Libé* (20 oct.) şi un articol în *Le Monde* (23–24 oct.) despre „sistematizare". Véronique Soulé îşi intitulează articolul *Ceaușescu, un génie en rase campagne.*

Marți 25 octombrie

Ieri, la Radio, mă cert cu Barbă venit să-i ia Cristovici un interviu despre Festivalul „Film şi spiritualitate" (era, bineînțeles, printre organizatori). La rîndul lui ia un interviu Anei Novac, căreia i s-a jucat o piesă de teatru despre deținutele de la Auschwitz, scrisă la 18 ani. Cu Ana Novac şi Sanda Sto, apoi, la cafenea.

Miercuri 26 octombrie

Mesaj de la Dan Petrescu, prin FE, să fie chemat la telefon de 15 noiembrie.

Joi 27 octombrie

Telefon de la Oprescu, alarmat. Telefonul lui Liiceanu nu mai răspunde şi a primit o carte poştală de la el, din 18 octombrie, în care, cu o formulă numai de ei ştiută, îl anunță că s-ar putea să fie în primejdie şi el, şi „Grasul" (Pleşu), şi ceilalți. (Aceştia din urmă fiind, după un mesaj primit de la Stockholm mai înainte: Manolescu, Iorgulescu, Paler.)

Întîi organizez o rețea de telefoane spre Liiceanu — Pleşu (Pupăzan, Cristovici, Bernea). Apoi încep telefoanele care îmi iau toată ziua:

— cu Annette Laborey, care la rîndul ei telefonează la Londra lui Jessica Douglas Home (ea alertează BBC-ul);

— cu Mihnea, bineînțeles, și în mai multe rînduri — are un gazetar de la *Nouvel Observateur* ce va pleca săptămîna viitoare la București;

— cu Gelu, să fie în alertă FE (se lasă greu și se plînge: Lemonidis dă în absența lui Stroescu OK-ul și nimic nu trece fără confirmare);

— cu A. Brezianu de la Vocea Americii: mai rapid, mai entuziast și gata oricînd să intervină. Seara, epuizată.

Vineri 28 octombrie

Dimineața: Oprescu a vorbit cu Pleșu. Părea calm. I-a confirmat că telefonul lui Liiceanu e „stricat".

— Bernea a vorbit și el cu soția lui care „petrecuse" în ajun cu Pleșu și soția lui. Bernea cam mirat — sau speriat, că se face atîta vîlvă în jurul semnăturii lui pe protestul Ligii (credea că e ceva pentru ONU și nu știa că e legat de apelul Doinei Cornea).

Set de telefoane: la FE, Vocea Americii, Goma, Pupăzan etc., toți cei pe care-i alertasem.

După-amiaza spre ora 6:

— telefon Oprescu: a vorbit cu Liiceanu la soția lui. În limbajul lor cifrat, Liiceanu ne liniștește. La telefon e un „defect pe cablu".

Altă serie de apeluri, acelorași. Deplînge Marie-France, deplîngem Mihnea și cu mine faptul că nici Pleșu, nici Liiceanu nu se exprimă clar. Să știm cît sînt de amenințați. Așa face Doina Cornea și e cel mai sigur sistem de apărare. Deci o veste oarecum bună (au fost doar sîcîiți cu anchetele la Secu). Cea mai proastă ce se poate închipui îmi sosește via Raluca Petrulian (confirmată apoi în a nu știu cîta convorbire a zilei cu Gelu): Vlad are o nouă tumoare, i-a paralizat piciorul, tratamentul n-a dat nici un rezultat. Luni va avea loc un consult pentru a ști ce decizie să se ia. Mai există o clinică în California sau Montreal (versiunile diferă) unde ar putea fi tratat contra 20 000 de dolari și 60 la sută șanse. Cu riscul de a rămîne o legumă, Vlad, se pare, refuză. Gelu se gîndește că, dacă FE (direcția) nu poate da această sumă, să deschidem o listă de subscripție. În dezolarea care pune stăpînire pe noi (speraserăm în acest tratament), un surîs cînd Mihnea, copilărește, propune să-și vîndă co-

lecția lui de soldați de plumb, care i-ar aduce nu știu cît... Vlad se pare că vrea pur și simplu să se întoarcă să moară la München.

A revenit acasă (luni e consultul final) vineri seara, dar nu mai îndrăznesc să-i telefonez. Ce-aș putea să-i spun cînd nu mai cred în vreun miracol posibil?

Luni 31 octombrie

La Radio, Goma cu ultimul lui manuscris, *Biblioteca*. (Nu mai venise la Radio de un an — spune tot el, ca un reproș.) Cu el, Alain și Max Bănuș (pentru a pune la punct interviurile pe care vrea să ni le ia lui V. și mie) la cafenea.

Seara la cină, la Chope d'Alsace, Petru Creția. Cel cînd minimalizat în *Jurnalul de la Păltiniș*, cînd supraexaltat de același Liiceanu. Ne vorbește pasionant de *Carnetele* lui Eminescu. Din nefericire, restaurantul e plin de lume și de zgomot. Nu știu ce se întîmplă: parcă toată provincia a debarcat la Paris, zumzăie orașul. Nu-l putem urmări bine și-i lăsăm impresia — total falsă — că ne plictisește, cum îmi va mărturisi apoi.

Prin el transmitem lui Liiceanu și Pleșu mesaje: să fie mai clari dacă se simt cu adevărat în primejdie.

Mihnea a trimis pe gazetarul de la *Nouvel Observateur* (Blanchet) la Pleșu.

Miercuri 2 noiembrie

Telefon la München. Confirmare Vlad: stare disperată, nu se mai încearcă nici un tratament și nici o operație, are o parte din corp paralizată. Vrea doar să se întoarcă la München să-și vadă copilul înainte de a muri.

Telefon Oprescu: iarăși nu mai e de găsit Liiceanu.

N-am mai avut timpul să notez: la Mămăligă, sîmbătă, Chihaia își prezenta cartea despre *les gisants*, Matei Cazacu cea despre Dracula. V. intervine just și — de ce nu? — patetic pentru a sublinia felul în care Chihaia a renunțat la vocația de scriitor spre a nu necinsti realist-socialist cuvîntul. Sînt, pentru prima oară, și Raicii. Sus, Mămăligă ne citește din el însuși (capitol în franceză) și ne cere

„sfaturi“ pentru antologia de nuvele pe care vrea s-o scoată, cu texte din țară și din exil.

Joi 3 noiembrie

La Radio, Max Bănuş ne ia la amîndoi interviuri (foarte lungi) pentru o emisiune a lui.

Seara o luăm pe Christinel la cină la un restaurant de pe lîngă casa ei, unde mergeam cu Mircea.

Vineri 4 noiembrie

Telefoane din nou în jurul „tăcerilor“ lui Liiceanu şi Pleşu.

Primul cu Dorin Tudoran, care îmi dezvăluie că lupta pentru şefia la FE e deschisă la Washington. Concurează un fost consilier al lui Ceauşescu şi Petre Andrei, Sergiu Verona, care l-ar aduce director-adjunct pe Radu Ioanid (cel cu o teză de doctorat despre articolele „legionare“ ale lui Mircea Eliade). Sosirea lor e clar ce ar însemna. Printre ceilalți candidați: Norman Manea (?), Shafir, Andrei Brezianu (de la Vocea Americii), Nestor Rateş care ar vrea şi nu prea.

Catastrofată, îi telefonez lui Mihnea. Crede că Dorin Tudoran, ca de obicei, dramatizează (de altminteri D. T. vrea să părăsească şi Vocea Americii). Mihnea a vorbit cu Mihai Botez care a cerut, în sfîrşit, azil politic, dar, contra a ceea ce ne spusese nouă la Paris, nu prea vrea să candideze la FE (că nu e gazetar etc. etc.). D. T. avea impresia că îi e frică de iradieri. Mihnea n-o crede.

Şi mai grave ştirile despre Vlad: a devenit netransportabil: o parte din corp e paralizată, tumoarea creşte mereu, companiile aeriene refuză să-l transporte — n-ar mai rămîne decît să fie adus copilul de la München la Washington să şi-l vadă înainte de a muri. Cînd telefonează la München, soția lui nici nu poate vorbi de cît plînge.

Luni 7 noiembrie

Cu V., seara, mergem să vedem filmul lui Kieslowski (cineastul polonez revelat acum la Paris), *Sans fin.* Cristovici delira. Ni se pare şi nouă foarte bun, dar nu ne entuziasmează într-atît.

Marți 8 noiembrie

Vlad a fost transportat la München. E în spital. După optimismul lui Stroescu (care-mi spune că dr Olteanu a văzut pe noua tomografie necroze și nu o nouă tumoare) ar trebui să-mi aduc aminte că ori de cîte ori Stroescu e optimist înseamnă că merge foarte prost.

Oprescu a vorbit cu Liiceanu la telefon și l-a întrebat clar dacă are probleme cu Secu — „așa circulă aici zvonul“, i-a spus. Liiceanu i-a răspuns: „Nu, nici vorbă.“ Oprescu a vrut să sperie Securitatea. Mai sigur e că l-a speriat pe Liiceanu.

Miercuri 9 noiembrie

Îi telefonez lui Vlad la spital. Vorbesc cu Gelu, care îi stă la căpătîi. Mi-l trece pe Vlad, o voce de-abia pîlpîită. Mihnea a luat hotărîrea să plece la München, să-l mai prindă lucid.

Cred că iar am ajuns la un punct de saturație: prea multe nenorociri în jur.

Joi 10 noiembrie

Lui Cioran i s-a oferit Premiul Paul Morand al Academiei Franceze, de 300 000 de franci. L-a refuzat.

Sîmbătă 12 noiembrie

La spital, îmi răspunde soția lui Vlad, Mary. El nu mai poate vorbi. Mihnea e — adaugă Mary — de față.

Cînd telefonez la Radio pentru a vedea dacă au sosit emisiunile (o grevă poștală paralizează Franța de nu mai știu cînd și trimitem benzile cu o mesagerie particulară și specială), evit să-l mai caut pe Stroescu: mi-e frică de optimismul său.

Mai bine aștept întoarcerea lui Mihnea pentru a ști exact cum stau lucrurile. Prost de tot, presupun.

Duminică 13 noiembrie

Nu credeam totuși că va fi atît de rapid. Vlad a murit la orele 19 și 15. Catherine telefonează lui Cristovici (la noi telefonul era tăiat) să mă avertizeze, și pînă pe la două dimineața cînd scriu două pagini

de necrolog, telefoanele se țin evident lanț, cu Gelu, cu Mihnea și Shafir (care ne invită să stăm la el, dacă venim la înmormîntare. Ceea ce e exclus — eu mai sînt și răcită), cu Stroescu și, în final, cu Mihai Botez, care ne cheamă din California.

Gelu va face o emisiune de vineri cu colaborările pe care le-a cerut lui Botez, Vianu, Nemoianu, Goma, Matei C., Shafir, mie. O altă emisiune, cum îi sugerez și lui, și lui Stroescu, cu articolele mai vechi ale lui V. și Cazacu — despre prima și a doua carte ale lui Vlad, din exil.

Mihnea îmi spune că Vlad s-a chinuit ultimele două ore — nu mai putea respira: Mihnea era alături, Mary pe culoar, ca și Gelu („De la moartea tatii care m-a traumatizat, nu mai suport", spunea Gelu).

Despre succesiune: din ce în ce mai mult se vorbește de Nestor Rateș (care a și venit la München să-l însoțească pe Vlad și să-i vadă pe șefi).

Cum era convenit cu Mihnea, încerc să-l conving pe Botez să candideze. Șovăie îndelung: Vlad s-a purtat prost cu el; l-a prezentat în culori sumbre la americani, acum ar face mai curînd o carieră universitară, spre care îl împinge de altminteri și soția lui. Dar e șovăitor. Obțin să vorbească totuși cu prietenii lui cînd se duce la Washington, la sfîrșitul lunii.

Nici eu nu știu de ce am un atare șoc la vestea acestei morți: mă așteptam, nu ne era prieten și nici excesiv de bine nu ne înțelegeam cu el. (Nu ca Noël.) În general, nu ținea seama de sfaturile noastre, raporturile erau civilizate, și atît. Probabil mi se pare anormal să văd un om dispărînd în plină forță, chiar dacă nu o dată i-am deplîns suficiența (probabil și vanitatea) și impresia că FE era moșia lui.

Dar sînt cu adevărat îndurerată.

Marți 15 noiembrie

Manifestație în fața Ambasadei (nu mă duc), vreo două sute de persoane: un grup de „integriști" și „lepeniști" aduși de Boutmy și Cernovodeanu.

Maria B. l-ar fi văzut și pe... George Barbu.

Miercuri 16 noiembrie

Cină Christinel cu Marie-France. Christinel palidă, nu se simte deloc bine, e albă la faţă. Pleacă poimîine la Chicago.

De la München şi apoi aseară, revenit la Paris, Mihnea mă anunţă că Blanchet (pînă la sfîrşit expulzat din România după ce a încercat s-o vadă pe Doina Cornea) a stat de vorbă două ore şi jumătate cu Pleşu. Aflăm deci că tot „grupul“ — despre care era vorba în mesajul de la Stockholm — pregătea un protest scris (împotriva sistematizării şi politicii generale) şi că fiecare a fost chemat la sediul lui de Partid, în prezenţa unui securist, ameninţat şi „presat“. Liiceanu, ceva mai mult decît alţii (probabil din pricina legăturii cu Dan Petrescu).

Eu găsesc că e foarte mult: prima oară mai mulţi scriitori — şi de prim-plan — vor să depăşească, într-un protest colectiv, domeniul strict profesional. Mihnea socoteşte că e foarte puţin din moment ce, ameninţaţi, au renunţat.

Vineri 18 noiembrie

Luni seara, cină cu Horia Bernea, pe care-l însărcinăm să-i spună lui Pleşu ca altădată să se înţeleagă direct cu gazetarii trimişi. (Blanchet îl întreba pe Mihnea dacă să scrie sau nu despre „complotul“ eşuat al intelectualilor.) Finalmente, n-a semnalat nimic în cele două pagini — excelente de altminteri, publicate în *Le Nouvel Observateur.* Cu Bernea, pe aceeaşi lungime de undă, în ciuda ortodoxismelor şi călugărilor propovăduind detaşarea de istorie şi despre care nici nu prea discutăm.

Telefon, luni sau marţi, de la prietena lui Buzura. Mulţumeşte pentru cronica mea, e la a doua corectură; va veni încoace. Vorbesc imediat cu Annette: îi va rezerva 5 000 de fr.

Sîmbătă 19 noiembrie

De ziua mea, V. îmi aduce, în afara unui telefon roşu (pentru legătura cu ce Kremlin?) de o eleganţă care mă îndeamnă să telefonez tot timpul, *Dicţionarul critic al Revoluţiei Franceze* şi imensul tom asupra Revoluţiei, de acelaşi François Furet.

Amîndouă se vor afla în centrul discuției la masa rotundă pentru bicentenar, la 14 iulie. Poate-mi vor modifica unele idei prea fixe. Nu din copilărie, cînd împăcam foarte bine pe Danton cu Marie-Antoinette. Ci de cînd „revoluția“ comunistă importată în România m-a vindecat de ideea însăși de revoluție.

Duminică 20 noiembrie

Seara, emisiune la televiziune consacrată lui Eugen, excepțional de în formă după anul prin care a trecut.

Luni 21 noiembrie

La Radio îmi telefonează Dana Roman să mă invite la expoziția de caricaturi Mihai Stănescu, Eugen Mihăescu, la Beaubourg. Nici n-am timpul să fiu vag amabilă: trebuie să intru în studio.

Nu se știe dacă Mihai Stănescu va fi lăsat să vină. Mihnea, în schimb, e din nou imperativ.

Tot de la Radio, convorbire cu Stroescu. Director prim nu rămîne decît pînă la 1 ianuarie, cînd sosește „acting director“ Nestor Rateș, care și el — în principiu — stă numai șase luni. Stroescu care îl găsește pe Rateș inteligent, cinstit și crede că se poate „lucra“ cu el. Nu va sta totuși decît două luni alături de el, după care își va da anticipat demisia.

Seara, acasă, Adina Keneres cu Romoșan, care ne povestește pînă pe la 3 dimineața cele două treceri ale sale clandestine în Ungaria (prima nereușită — a doua, da).

Vineri 25 noiembrie

A telefonat Oprescu: nu mai răspunde nici telefonul dnei Liiceanu. Mă întreabă ce e de făcut. Nimic. Din moment ce gazetarului pe care i l-am trimis, Pleșu n-a găsit de cuviință să-i spună ceva precis de repercutat aici, ci a discutat... filozofie.

Sîmbătă 26 noiembrie

Aseară, la „Apostrophes“, Mihai Stănescu, căruia i-au făcut farsa să nu-i dea un interpret. În ciuda francezei sale elementare (și umo-

rul are nevoie de nuanțe), reușește să fie și curajos, și ironic. Întrebat dacă i se publică în ziare caricaturile, răspunde simplu: „Sigur că da. În *Libération*." Face o atare impresie de autenticitate, încît îmi dispar dubiile aproape tot atît de complet ca și lui Mihnea.

Care mă caută din nou insistent la telefon: Stănescu vrea să dea un interviu la FE. Așa ceva nu s-a mai întîmplat de pe la începutul anilor '70. Mi-l trece și pe el la telefon și fixăm înregistrarea pe luni.

De fapt, a mai făcut-o și Mihai Botez (cu V. la „Povestea Vorbei" și s-a întors, dar a fost destul de prudent.) Am impresia că Stănescu vrea să spună aproape totul, singurul lui tabu fiind El și Ea. „Nu sînt portretist", s-a scuzat el, tot ironic, în interviul pe care i l-a dat lui Véronique Soulé și care a apărut în *Libé*.

După care vorbesc iar la telefon, pînă pe la 3 dimineața, cu Mihnea care se întreabă cum îl putem ajuta. Editorul i-a plătit o parte din călătorie și cîteva zile de hotel.

Bref, Stănescu *à la une*!

Luni 28 noiembrie

„Înregistrarea" cu Mihai Stănescu. Se laudă pueril că l-au recunoscut oamenii pe stradă după „Apostrophes", ba chiar l-au invitat la masă (într-un palat...), că primul-ministru al Belgiei i-a dat premiul pe un podium, că, că... Printre toate aceste naivități, e ferm și curajos: e rarisimă îndrăzneala de a acorda un astfel de „interviu" — care însă a ieșit oarecare, deoarece cea mai mare parte s-a învîrtit în jurul „succesului" în Occident, cum e văzut el de la... București.

Înainte de sosirea lui, telefon cu Gelu:

— lui Mihai Dinu Gheorghiu i s-a luat pașaportul în ultima clipă. Vrea să-l anunțăm pe... Bourdieu!

— Blandiana e complet interzisă. I-a scris lui Sami Damian;

— Aurel Dragoș Munteanu a trimis o scrisoare și la Uniune pentru a protesta împotriva interdicției de a vedea străini în afara cadrului oficial.

Marți 29 noiembrie

Telefon la Dorin Tudoran: mă întreabă dac-am aflat ceva despre arestarea lui Aurel Dragoș Munteanu acum vreo opt zile, așa cum

i-a comunicat un prieten canadian de-al acestuia, ce vorbise (în limbaj cifrat) cu familia lui. Telefonez la rîndul meu la FE: nimic.

Toată lumea la Bucureşti crede că aceste „accese“ de conştiinţă la Aurel Dragoş Munteanu provin din dorinţa lui de a pleca din ţară.

Miercuri 30 noiembrie

După-amiază, Abăluţă cu ce-a mai rămas din noul său volum de versuri, după cenzuri. Şi el şi-a găsit un editor de poezie, şi el vrea să se lanseze în Occident. Dar cu decenţă.

Ne povesteşte — şi dacă e adevărat, pare senzaţional — cum ţăranii din satele „sistematizate“ refuză să se mute la bloc şi, ca să-i aducă la muncă pe cîmp, şeful cooperativei sau primarul se vede obligat să le cedeze terenuri mai dosite unde să-şi clădească — aşa cum vor ei — colibe (invizibile pentru ruta şi ochii „oficiali“). Aşa s-ar fi întîmplat pe lîngă Bucureşti…

Joi 1 decembrie

Telefon de la München: Buzura. Cu mulţumiri: în cronica mea reluam într-atîta argumentele lui faţă de cenzură, încît a fost chemat şi întrebat cum mi-a comunicat; „Prin telepatie“, a răspuns. În orice caz, cronica l-a ajutat.

Mulţumiri şi de la Ana Blandiana, care mi-a găsit „strategia“ perfectă (ar trebui, susţinem fals şi tactic, să fie pedepsiţi aceia care confundă pe un şef de stat cu un motan fudul). (V. mi-a găsit şi „oferit“ chiar şi o sintagmă, „crimă de *lèse*-motanie“.) Va fi fost tactica bună, dar cum Ea e cea care a decretat interzicerea A. B., nu cred că mai e ceva de făcut.

Vineri 2 decembrie

Raicu: mă caută Florica Jebeleanu care e la Paris cu prietenul ei (fiul lui Vieru), are un mesaj din partea lui Mircea Dinescu.

Norman Manea (Matei Călinescu *dixit*) vrea să scrie o carte, un studiu, nu mai ştiu exact ce, despre extrema dreaptă românească şi — presupun — persecuţiile împotriva evreilor.

Sîmbătă 3 decembrie

Florica Jebeleanu cu detalii asupra proiectului de protest pe care s-au reunit să-l discute: Liiceanu, Pleşu, Paleologu, Paler, Dimisianu, Iorgulescu (după Buzura şi Manolescu). Acasă la Dinescu, care voia ca rezultatul final să fie semnat şi de Jebeleanu (acesta, cu toată trepanaţia şi cataracta lui, fusese de acord. Dar nu s-au înţeles — Paleologu şi Paler ar fi găsit termenii prea violenţi). Paleologu a primit vizita Securităţii — „Cum dvs., fost puşcăriaş şi om bătrîn, să vă duceţi la Dinescu vîndut evreilor, ruşilor şi... ungurilor." (Dinescu vrea ca ultimul manuscris refuzat de cenzură, să-i apară în ediţie bilingvă la... Budapesta.) Şi mai vrea să-i trimitem un gazetar.

Duminică 4 decembrie

Oprescu: nu-i va mai telefona lui Liiceanu. Un văr din Bucureşti i-a spus că telefonul e tăiat doar pentru apelurile care nu sînt „rezonabile". Adică ale lui.

De la Buzura:

— pentru Blandiana o campanie cît mai susţinută prin Radio, pentru a i se reda dreptul de publicare. Toată lumea ar fi de acord, numai Ea se opune. A. B. e profund nefericită: i s-a redeschis şi ulcerul. După două-trei luni, dacă nu se obţine nimic, să provocăm afilierea ei la Pen-clubul francez;

— protestul s-a ratat prin „pălăvrăgeala" în jurul lui. (Dinescu?) Dar n-au renunţat. Deocamdată să nu scriem despre ei;

— Manolescu nu mai vrea să vină la Paris. A scris deja şapte sute de pagini dintr-o Istorie a literaturii române şi ar dori să continue;

— Aurel D. Munteanu n-ar fi fost arestat.

Luni 5 decembrie

Catherine Durandin vine la Radio (şi apoi cafenea) cu două cărţi: un roman semnat numai de ea şi un studiu, în colaborare cu... Despina Tomescu. Încep să citesc în autobuz (fiind mereu greve la metrou şi deci... *embouteillage*, fac peste două ore pînă ajung acasă). Am deci tot timpul să mă enervez. „Protejata" Catherinei

Durandin, Despina Tomescu, pe care nimeni n-o suporta la RFI (și acum încep să înțeleg de ce), nu numai că mai pledează pentru „independența" lui Ceaușescu, dar e și sigură de cea a lui Gheorghiu-Dej. În plus, la capitolul culturii sub Ceaușescu pretinde că toată literatura s-a a-culturalizat (cu minime excepții — versurile Anei Blandiana), dă citate de gazetărași obscuri și uită de rezistența „estetică" a scriitorilor clipei de față. Fie nu știe nimic (dar atunci nu te joci de-a „specialista"), fie nu vrea să țină seama de ea. Textele lui C. D. mai curate, dar și ea trage unele concluzii false.

De pildă, din scrisoarea lui Noica împotriva Occidentului deduce că intelectualii care-l admiră pe Noica sînt și ei antioccidentali. Nici nu știu cum voi conduce masa rotundă pe care i-am promis-o, atacîndu-le doar... academic.

Seara, acasă, lungă convorbire cu Bernard Poulet care mă căutase la Radio pentru a verifica zvonul cu boala lui Ceaușescu. Poulet se ocupă acum de Răsărit la *L'Événement du Jeudi* și vrea să facă în ianuarie un dosar România. Profit să-l întreb dacă nu cunoaște un gazetar de trimis lui Dinescu. Ar ști pe cineva care vrea să se ducă acolo de Crăciun, mă va rechema.

Miercuri 7 decembrie

La Radio Solidarność, cu Neagu Djuvara, pentru a prezenta capitolul consacrat României în numărul din *L'Autre Europe*. „Studioul" e o biată chichineață mizerabilă în Montmartre și polonezii le-au dat și românilor cincizeci de minute pe săptămână. (Se ocupă Casa Română — Neagu și Portocală.)

Dau interviul fără entuziasm (cine ascultă la Paris postul acesta de amatori?), dar nu-l puteam refuza la nesfîrșit pe Neagu.

La dus merge, găsesc un taxi. La întoarcere, în metrou nu se poate respira. Tot cu un taxi mă salvez.

Joi 8 decembrie

Zi în întregime telefonică. Aflu prin Sanda Sto că Doina Cornea a dispărut de la 15 noiembrie, cînd „au" chemat-o la București (e un mesaj transmis fetei de tatăl ei — care de spaimă a făcut și un infarct — prin cineva de la Budapesta). Și FE nu dă știrea!

Încep deci telefoane cu Dinu Zamfirescu, Ariadna Combes, Edith Lhomel (care în absența lui Mihnea e „atașata de presă" a Ligii), Poulet, N. C. Munteanu, Gelu şi, în sfîrșit, Stroescu. Îmi explică de ce i-a răspuns negativ Ariadnei: pentru că Buzura îi spusese lui Hurezeanu că ar fi vorbit — în acest răstimp — cu Doina C. la Iași şi lui Stroescu i-a fost teamă ca ştirea adusă de un anonim să nu fie cumva o provocare. Între timp, cum a trecut pe 7 decembrie emisiunea lui Dubié la Televiziunea belgiană (reluată și de Suisse Romande), vor include şi ştirea asta în darea de seamă — vineri, deci la „Programul politic", cînd BBC-ul și Vocea Americii au dat-o de joi. *Ça ne change pas.* Culmea e că bietul Stroescu mă asigură că lui nu îi e frică de americani!

Sîmbătă 10 decembrie

Aflu prin Balotă că Titus Bărbulescu i-a trimis o invitație la Biblioteca Ambasadei (1, rue de l'Exposition). Pur şi simplu, s-a dat, la bătrînețe, pe față, cu Ei.

Duminică 11 decembrie

Au tot telefonat Răuță (pe care l-a văzut V.) şi Vintilă, veniți la Paris să aranjeze centenarul Eminescu, n-am putut să-i văd. De trei zile, într-un ritm înnebunitor, renunțînd la o emisiune care era deja făcută, am montat un program special făcut din *flashuri* și interviuri la televiziune și consacrat sosirii la Paris a lui Saharov și Walesa pentru a patruzecea aniversare a *Declarației internaționale a drepturilor omului*. Erau invitații oficiali ai lui Mitterrand.

Luni 12 decembrie

Telefon de la Paul Stahl să-mi anunțe o expoziție a satului tradițional din România la École des Hautes Études Sociales (dar să nu cumva să se afle că a fost organizată de el). În plus, Stahl pare foarte pornit împotriva lui Tertulian (mă lasă să înțeleg că a făcut ceva grav împotriva lui Anton Dumitriu).

Aflu despre teza de doctorat a lui Radu Ioanid împotriva lui Eliade că a fost respinsă de Marc Ferro, pe dublul motiv că nu era

ştiinţifică şi că ce s-a petrecut în România nu poate fi catalogat drept... fascism.

Marţi 13 decembrie

Aseară, Florica Jebeleanu cu prietenul ei, fiul lui Vieru. Cu mesajele de la Dinescu. Ne înţelegem atît de bine, încît nu pleacă decît pe la trei dimineaţa.

La Radio, din partea Annettei Laborey şi a lui Alain Besançon, fiica lui Kolakowski, Agnès Kolakowska. Are 18 ani, pregăteşte o teză asupra filozofiei antice, îl traduce (în engleză) pe Geremek, şi a făcut o călătorie în România unde i-a întîlnit pe toţi (de la Mariana Botez, care insista asupra termenului *genocid*, la Andrei Pleşu).

Mesaje precise:

— La Uniunea Arhitecţilor se fac presiuni pentru a-i forţa pe arhitecţi să semneze o aprobare entuziastă a sistematizării, însoţită de indignarea că mass-media din Occident se amestecă în treburile... interne. Deocamdată toţi rezistă. Trebuie avertizate ziarele: dacă primesc aşa ceva — e o impostură;

— La Uniunea Scriitorilor, altă presiune, ca toţi scriitorii să se angajeze a nu vedea străini în afara cadrului Uniunii.

O pun în contact cu Mihnea, telefonez lui Poulet s-o vadă pentru dosarul românesc pe care-l pregăteşte.

— Îmi confirmă „complotul" ratat al scriitorilor, cu toţii animaţi de „complexul polonez".

Telefoane şi cu Stroescu pentru ştirea cu arhitecţii. Au primit şi ei o „scrisoare" confirmînd. Stroescu se apără mereu, de parcă l-aş ataca pentru „prudenţele" lui.

Joi 15 decembrie

Ieri, fosta soţie a lui Camil Petrescu (Ghighi), plină de trandafiri şi admiraţie. Numai semne de exclamaţie.

Vineri 16 decembrie

Telefon de la Stroescu: la o emisiune la Televiziunea bavareză fuseseră trimişi, pentru a apăra sistematizarea (la o dezbatere), arhitectul

Budişteanu împreună cu directorul sistematizării şi Ioniţă Olteanu (economist). La două ore înainte de emisiune li s-a ordonat de la Bucureşti să nu mai participe. Iar Olteanu a cerut, miercuri, azil politic.

Sîmbătă 17 decembrie

Mihai Botez — îmi spunea Mihnea miercuri la telefon — şi-a depus candidatura pentru FE la Washington. Mihnea vrea să-l aducă în calitate de „martor" la Ziua de punere în acuzare a României, pe care e pe cale (în mare secret) de a o organiza la Consiliul Europei (prin Pelikan). I-ar mai aduce pe Tamas şi pe unul din românii refugiaţi la Budapesta sau chiar Pârvu — în clipa de faţă în lagăr la Traiskirchen.

Pe de altă parte, ca să nu ne lăsăm în grija lui Poulet, Mihnea încearcă să-i trimită lui Dinescu pe Stern sau pe cineva de la *Libé*.

Joi seara Mihnea îmi spune c-a fost alertat de Niculescu junior: *Corriere della Sera* şi *Republica* reiau o depeşă UPI după care FBI a lansat o anchetă asupra morţii suspecte a ultimilor trei directori de la secţia română FE (Bernard, Cismărescu, Vlad).

Tot Mihnea a vorbit la Bucureşti cu Gabriel Andreescu care dăduse un interviu unei gazetare, arestată cînd ieşea de la el, caseta fiind apoi distrusă de Secu. Lui A. nu i s-a întîmplat nimic, dar — spune el — se află în tunel. Andreescu este un tînăr matematician care a aplicat teoria matematicii şi... politicii. Evident, cu rezultate anticeauşiste.

Duminică 18 decembrie

Sîmbătă seara, Buzura la noi, cu prietena lui din Germania. Omul acesta, atît de curajos în operă şi pentru operă, e uzat de hărţuielile cu cenzura şi chiar Securitatea. (E supravegheat, cu telefonul deseori tăiat, vin mereu la el să-l ameninţe.) Ar vrea să ne întrebe dacă, strîns şi mai rău cu uşa, ar trebui sau nu să plece din ţară (e ameninţarea supremă a Securităţii, ultima treaptă). N-ar spune cititorii lui că-i trădează? Îl liniştim: le-ar explica prin radio. Cînd simte că nu mai poate, să... emigreze. E mai înspăimîntat şi, în acelaşi timp, pentru scris, pare mai inflexibil ca oricînd.

Romanul e la a doua corectură. Liviu Călin de la Cartea Românească n-a fost negativ. Nici unii cenzori de la Consiliu. În schimb, Crohmălniceanu, spune el, a scris un referat ignobil, dînd pe față „primejdia politică a cărții". Așa a făcut și pentru Dinescu. Liberalismul nu era decît o fațadă. Frica poate face din nou, în orice clipă, din el, stalinistul care a fost. Ana Blandiana (dacă memoriile ei nu dau rezultate), se va radicaliza pînă la disidență.

La Doina Cornea a văzut, prin 20 și ceva (noiembrie), aceeași pază, și o prietenă comună — care stă vizavi — nu i-a spus nimic de posibila ei dispariție.

Punem la punct formule pentru a le trimite gazetari — la caz de nevoie și... la cerere — și Blandianei, și lui (dacă presimțirile-i negre se adeveresc).

Îi citesc bilanțul cu noi argumente strategice pentru Blandiana. E încîntat.

Pînă să le găsesc un taxi pe la 1 dimineața, stau la telefon trei sferturi de oră. Parisul, unde o sută cincizeci de muncitori blochează metroul, a devenit un oraș imposibil. În orice caz, enervarea cu taxiul taie din patetismul rămasului-bun.

Miercuri 21 decembrie

Luni, la Radio, Maria Mailat cu un mesaj de la Dan Petrescu. Lectora de italiană din Iași, Ana Alassio, comunică de la Viena (unde îi și telefonăm) că D. P. așteaptă un telefon în care să fie întrebat „Ça va?". Dacă răspunde „*Non*, ça va pas!" înseamnă că nu i-a dat drumul lui Cangeopol să iasă din țară (trebuia să iasă?) și să-i publicăm „scrisoarea" (n-am primit nici o scrisoare). În plus, Ana Alassio mi-a trimis de la Viena un pachet cu fotografii ale lui D. P. și benzi magnetice pe care și-a înregistrat manuscrisele. (Nu se întreabă, bineînțeles, cine le va transcrie...) Las drept „sarcină" Mariei Mailat să-i telefoneze. Dacă aș face-o eu — așa cum pare a dori D. P. — cine știe ce i s-ar mai întîmpla, și l-aș avea pe conștiință. Maria M. îl caută în mai multe rînduri, dar, bineînțeles, telefonul e tăiat.

În acest timp, Mihnea a văzut pe asistenta profesorului Renzi de la Padova care voia să facă publică o scrisoare trimisă clandestin de Ana Blandiana, în care-i explică tot ce i s-a întîmplat.

Îl găsesc pe Buzura (mai precis îmi telefonează — la cererea mea — de la Marie-France) și discutăm: publicarea scrisorii nu intră în planul pus la punct de Blandiana. Ajung deci să-l conving pe Mihnea să-i propună lui Renzi o altă formulă: o scrisoare pe care el ar adresa-o Radioului — scrisă, de fapt, de noi — pentru a-și exprima indignarea etc.

Pe de altă parte, îi telefonez lui Goma: e de acord să intervină pe lîngă Sabatier s-o coopteze la Pen-club pe Ana Blandiana, numai că trebuie — ca pentru Dorin Tudoran și Bujor Nedelcovici — un text al ei publicat undeva în Occident. Îi transmit totul prin Buzura care va fi înapoi în țară la 31 decembrie. (Deocamdată pleacă la Amsterdam și, din nou, în Germania.)

Uitasem, tot prin Ana Alassio de la Dan Petrescu — lui Mihai Dinu Gheorghiu i-au luat înapoi pașaportul pe pretextul unei scrisori din Franța semnate de un necunoscut, Jean-Pierre Duval, probabil inexistent, denunțînd intenția lui M. D. Gh. de a rămîne dacă ajunge în Franța.

Miercuri seara, acasă, cei doi Raicu cu Mihai Sin, foarte rezervat, dar care spre zori (pleacă pe la 2-3) se dezgheață și ne face niște declarații extrem de patetice.

Relevant în ultima vreme, din ce în ce mai mulți bănuiesc pe... mai mulți că lucrează cu Securitatea.

Luni 26 decembrie

De vineri, Virgil gripă cu 39° și doctor. Ieri, începusem și eu o răceală — nu știu cum și dacă va degenera, care ne obligă să nu ne ducem, pentru prima oară de zece ani, de Crăciun la Ionești. V. pentru că nu se ține pe picioare, eu mai mult să nu-i trec virusul lui Eugen. Îmi pare cu atît mai rău, cu cît din pricina noastră schimbaseră din 24 în 25 (de revelion nu se pot găsi taxiuri).

Marțea trecută, Oprescu îmi comunicase: i-a scris Liiceanu data, locul și numele colocviilor la care a fost invitat în aprilie: la Bonn și Perugia. Vrea să știe dac-au primit acceptarea lui. Annette Laborey îmi propune să se intereseze la Fundația Humboldt.

Marți 27 decembrie

Radio, fără V. — mai bine, dar rămas totuşi acasă.

Am făcut expres două emisiuni şi o cronică, să am cu ce ocupa studioul.

Ca „şef" la Radio, în absența lui Stroescu (iar în vacanță), Romilo Lemonidis (pe care l-am cunoscut puşti grec la Mangalia), adjunct acum, ca cel mai „vechi" în secție.

Vineri 30 decembrie

De la Mihnea:

— Parlamentul European a votat o moțiune pentru Doina Cornea şi împotriva sistematizării;

— un diplomat belgian a fost trimis la Cluj s-o vadă, şi a fost oprit şi dus la miliție. Ce se va fi petrecînd cu ea?

Primesc pachetul de la Dan Petrescu: sînt cinci benzi minuscule (n-am casetofon pentru a asculta aşa ceva) şi cu ordine: transcriere, traducere şi pînă şi fotografia pentru... coperta cărții. Băieții aceştia de la Iaşi sînt complet irealişti. După discuția cu Mihnea, le vom încredința Mariei Mailat să-şi facă măcar o idee despre ce e înăuntru (îi pot da un casetofon de la *Libé*. Doar Petrescu e „clientul" lui Stern). Tot Maria Mailat a fost însărcinată cu telefonul la D. P. — nu răspunde: tăiat. S-a întors cu Stănescu, care cu Sandrine şi Mihai Sin au fost duşi de Maria M. la un... castel, de Crăciun. Bietul om — îşi va închipui că aşa e viața de artist aici: între palat şi castel... Ne telefonează, dar nu mai am cum să-l văd.

Maria B. în timpul ăsta nu ştie ce să facă cu cele vreo două mii cinci sute de scrisori pentru Doina Cornea (în urma unui articol din *Actuel*). O sfătuiesc să trimită o parte la FE, alta la BBC.

Ne invită la revelion. Obligați s-o refuzăm şi pe ea. Rămînem în dialogul nostru gripat între tuse şi junghi.

În timp ce, la colțul străzii, clubul de tineri artişti (L'Usine de *l'Ephèmere*) iar umple strada de muzică şi derbedei.

Şi noi lucrăm, punînd muzica clasică să acopere cacofoniile lor.

Din aceeași serie

CONTELE DE SAINT-AULAIRE
CONFESIUNILE UNUI BĂTRÎN DIPLOMAT
Traducere din franceză de ILEANA STURDZA

Memoriile contelui de Saint-Aulaire, strălucit diplomat de carieră al Franței, acoperă prima jumătate a secolului trecut, fiind punctate de cîteva din importantele misiuni ce i-au fost încredințate în această perioadă în America Latină și Europa. Din cele două volume ale *Confesiunilor*, pentru actuala ediție românească au fost selectate opt capitole ce alcătuiesc partea a doua, dedicate de autor misiunii sale în România anilor 1916 și 1920. Cititorul român are astfel la dispoziție un document de importanță capitală privitor la intrarea României în primul război mondial alături de țările Antantei, la bătăliile date de armata română, la lunile asprului refugiu în Moldova, la relațiile româno-ruse de dinaintea și de după Revoluția bolșevică, precum și privitor la semnarea tratatului de pace de la Paris. În stilul lui alert și elegant, „bătrînul diplomat" dezvăluie culisele politicii românești și internaționale, schițează memorabile portrete oamenilor politici și militarilor de carieră, dar, mai presus de toate, vorbește despre nedezmințita prietenie, întîlnită pretutindeni în România, pentru Franța și cauza ei.

memorii/jurnale/convorbiri

MONICA LOVINESCU

Jurnal

1985–1988

Fresca unei jumătăți de secol de exil politico-literar românesc, prin cel mai autorizat cronicar al său, continuă sub forma Jurnalului. După ce a optat, pentru anii 1947–1980, pentru ceea ce criticii au numit „jurnal comentat“, oferind publicului cele două extraordinare volume intitulate „La apa Vavilonului“, Monica Lovinescu ne încredințează acum masivul jurnal ținut cu regularitate între anii 1981 și 2000. Fără ca autocenzura și deplinul control asupra indiscrețiilor de ordin personal și afectiv să slăbească vreo clipă, Jurnalul ca atare suprimă distanța dintre momentul trăirii și cel al consemnării. Lumea literară românească a ultimului deceniu de comunism și lumea românească, pur și simplu, din agitatul și contradictoriul deceniu care a urmat sînt văzute acum de foarte aproape, cu tot vacarmul de proiecte, ambiții, derute, compromisuri, eșecuri. Sîntem cu acest al doilea volum între anii 1985 și 1988, anii înăspririi dictaturii ceaușiste și ai agoniei comunismului. Momente dramatice, asasinarea lui Gheorghe Ursu sau revolta muncitorilor de la Brașov, anchetele și arestarea disidenților, frămîntările lumii scriitoricești sînt trăite, la Paris, ca și cum diaristul n-ar fi părăsit nici o clipă Bucureștiul.

Următoarele apariții

ALEKSANDR SOLJENIȚÎN Un grăunte între pietrele de moară
G. BRĂTESCU Ce-a fost să fie

Pe copertă: Locuința din *rue* François Pinton a familiei Ierunca

ISBN 973-50-0264-7
ISBN 973-50-0315-5